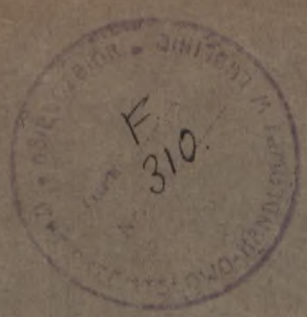

3/1934/2

Sprawozdanie WOJEWODY z działalności administracji państwowej na obszarze województwa lubelskiego za okres 1932 - 33 r.

L U B L I N
WYDAWNICTWO WYDZIAŁU WOJEWÓDZKIEGO LUBELSKIEGO

Sprawozdanie WOJEWODY z działalności administracji państwowej na obszarze województwa lubelskiego za okres **1932 - 33 r.**

627/08

Urat. 15056/1932-33

D. 230/53/535

A. ADMINISTRACJA OGOLNA.

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE I BUDŻETOWE

1. Organizacja Urzędu Wojewódzkiego. Zmiany jakie zaszły w okresie sprawozdawczym w organizacji władz naczelnych, spowodowały w konsekwencji zmiany w organizacji Urzędu Wojewódzkiego.

Skutkiem tego - opracowany i wydany z końcem 1931 roku - statut organizacyjny dla Urzędu Wojewódzkiego, związany z nim podział czynności oraz regulamin prac zostały częściowo zmienione, a w szczególności:

Zniesione rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21.V.1932r./D.U.R.P.51 poz.479/ Ministerstwo Robót Publicznych, pociągnęło za sobą zniesienie Dyrekcji Robót Publicznych, a jednocześnie utworzenie na to miejsce Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego.

W wykonaniu postanowień cytowanego rozporządzenia agendy b.Dyrekcji, które nie znalazły pomieszczenia w ramach znodifikowanych zadań Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego - zostały odpowiednio do rodzaju spraw rozdzielone pomiędzy inne, a treścią pokrewne sobie komórki organizacyjne.

I tak: 1/sprawy wodno-techniczne i meljoracyjne zostały przekazane wraz z personelem odpowiednim do Okr. Urzędu Ziemińskiego

2/sprawy elektryczne - włączone zostały do Wydziału Przemysłowego,

3/zaś sprawy rachunkowe do Wydziału Ogólnego - Oddziału Budżetowo-Gospodarczego.

Również w wykonaniu postanowień pomienionego rozporządzenia sprawy wodno-prawne z Wydziału Administracyjnego zostały z dniem 1/7.1932 przekazane C.U.Z.

Wreszcie Zarząd Dróg Wodnych w Puławach został podporządkowany organizacyjnie Wojewodzie warszawskiemu oraz przekazany wraz z personelem temuz województwu.

Dalszym etapem zmian ram organizacyjnych Urzędu Wojewódzkiego było wydzielenie departamentu służby zdrowia z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i przekazanie go Ministerstwu Opieki Społecznej i Zdrowia.

W związku z tem nastąpiło w Urzędzie Wojewódzkim połączenie dwóch wydziałów t. zn. Zdrowia oraz Pracy i Op. Społ. w jedną komórkę organizacyjną pod nazwą: "Wydział Pracy, Opieki i Zdrowia", do którego poza sprawami uprzednio należącymi, wszedł jeszcze wydzielony z wydziału samorządowego referat kosztów leczenia.

W końcu, w związku z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 paźdz. 1933r. o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej /Dz.U.R.P.N 85/33 p.635/ przeprowadzone czynności przygotowawcze w kierunku włączenia spraw administracji reform rolnych do zakresu działania wojewódów i starostów.

Agendy Okręgowego Urzędu Ziemińskiego oraz Wydziału Rolnictwa i Weterynarii Urzędu Wojewódzkiego zostały połączone z sobą w utworzonym dla tej kategorii spraw Wydziale Rolnictwa i Reform Rolnych.

2. Sprawy osobowe. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba zatrudnionego personelu urzędniczego i służby niższej nie uległa poważniejszym zmianom. Etat osobowy Urzędu Wojewódzkiego i Starostw liczy obecnie ogółem 436 stanowisk urzędniczych i 69 stanowisk niższych funkcjonariuszów.

Niezależnie od powyższego personelu etatowego zatrudnionych jest czasowo na terenie województwa od stycznia 1933r. 20 lekarzy weterynaryjnych w akcji zwalczania chorób zaraźliwych u zwierząt domowych, a w szczególności zarazy nosacizny.

Personel tak Urzędu Wojewódzkiego jak i Starostw, zwłaszcza o ile idzie o administrację spraw wewnętrznych, jest niewystarczający ilościowo, zwłaszcza biorąc pod uwagę wzmagające się z dnia na dzień zadania władz administracji ogólnej.

Lubelski Dziennik Wojewódzki ukazywał się w ciągu okresu 1932/33 przeciętnie 2 razy w miesiącu.

3. Redakcja i administracja Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego.

Przeciętny nakład jednego numeru wynosił w okresie 32/33 1450 egz. z tego rozsyłano:

egz. płatnych w prenumeracie	812 egz.
egz. bezpłatnych do władz, starostw, związków straży pożarnych, związków organizacyj i kółek rolniczych i t.d.	361 "
egz. dowodowych do rachunków za ogłoszenia . . .	130 "
rezerva w Administracji około	56 "
<hr/>	
razem	1450 egz.

Administracja Dziennika Wojewódzkiego osiągnęła ogólnego dochodu w okresie 1932/33	33.686 zł 40 gr
wydatki wynosiły	27.988 " 88 "
czysty zysk	5.697 zł 52 gr

W porównaniu z okresem 1931/32 osiągnięto o 54% mniej zysku. Na niższą dochodów w okresie 1932/33 wpłynęło znacznie zredukowanie płatnych egz. w prenumeracie przez wydziały powiatowe, magistraty i osoby prywatne, udzielenie 10% rabatu dla P.A.T. za pośrednictwo w prenumeracie Dziennika Wojewódzkiego dla urzędów i 60% dla Policji P. - Poza tem zmniejszył się wpływ płatnych ogłoszeń a w szczególności o rejestracji stowarzyszeń a to na skutek art. 21 rozp. P. Prezydenta R. P. z dn. 27. X. 1932r. /Dz. U. R. P. 94 poz. 008/, które są obecnie ogłaszane w Monitorze Polskim.

Ze sprzedaży Tomu I Monografii uzyskano 740 zł. Mały ruch w sprzedaży tłumaczy się przeżywanym kryzysem gospodarczym.

4. Biblioteka Urzędu Wojewódzkiego.

W okresie budżetowym 1932/33 przybyło do Biblioteki Urzędu Wojewódzkiego 440 dzieł. Książki te zostały zakupione częściowo z posiadanych na ten cel kredytów, w szczególności z dziedziny prawa, znaczną część tych książek uzyskano dla Biblioteki bezpłatnie z dziedziny zdrowia publicznego, jak również na skutek przeprowadzonej korespondencji z Wydawnictwami w zamiar za zamieszczenie w Dzienniku Wojewódzkim wzmianek o nowych wydawnictwach. Poza tem Biblioteka otrzymuje egzemplarze obowiązkowe ze starostw za pośrednictwem Referatu Prasowego.

Według stanu na 31. III. 1933r. Biblioteka posiada ogółem 3.587 dzieł.

W dziale czasopism. Biblioteka prenumerowała czasopisma urzędowe i fachowe w granicach posiadanego kredytu wposzczególnych resortach, oraz otrzymywała bezpłatnie około 35 czasopism wzamian za Lubelski Dziennik Wojewódzki i za podawanie treści w dziale czasopism nadesłanych. Poza tem Biblioteka otrzy

muje około 42 czasopisma bezpłatnie, które są przydzielane do odnośnych referatów.

W ciągu okresu 1932/33 korzystało z Biblioteki w charakterze czytelników około 650 osób z pośród urzędników wojewódzkich i starostw, poza tem korzystają urzędnicy z książek fachowych przydzielonych do użytku służbowego bibliotek wydziałowych.

5. Zjazdy i inspekcje.

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa zjazdy wszystkich starostów województwa lubelskiego. Tematem obrad były bądź sprawy dotyczące gospodarki samorządowej, bądź z zakresu administracji państwowej.

Zinspekcjonowane zostały powiaty przez inspektora starostw: Lublin Grodzkie i Powiatowe, Krasnystaw, Lubartów, Włodawa, Radzyń, Garwolin, Tomaszów, Biłgoraj, co do których inspekcja nosiła charakter inspekcji organizacyjnej i merytorycznej, zaś doraźne inspekcje w związku ze zmianami starostów przeprowadzono w Puławach i Węgrowie.

Poza tem z ramienia poszczególnych wydziałów Urzędu Wojewódzkiego dokonywano inspekcji bądź to merytorycznych, bądź też doraźnych wynikających z potrzeb normalnej pracy biurowej, tak w starostwach, jak i w wydziałach powiatowych oraz w gminach wiejskich i miejskich. Ogólnie w okresie sprawozdawczym zlustrowane zostały prawie wszystkie starostwa.

Również stałej kontroli podlegały objekty gospodarcze i prace wykonywane w terenie przez samorządy. Należą tu inspekcje drogowe, budowlane i t.p.

6. Sprawy budżetowo-gospod.

1/ W okresie sprawozdawczym sporządzone zostały i przedstawione do poszczególnych Ministerstw projekty preliniaryzmy dochodów i wydatków na okres następny 1933/34 przy czem zapreliminowane wydatki zmniejszone zostały w stosunku do okresu poprzedniego blisko o 25%, przychody zaś utrzymano na poziomie wpływów faktycznych 1932/33.

2/ Dochody z administracji ogólnej za okres budżetowy 1932/33 w porównaniu z okresem 1931/32r. przedstawiają się następująco:

w 1932/33 osiągnięto wpływów	na zł 157.727,81
w 1931/32	" " 278.259,55

a więc zmniejszyły się dochody w okresie sprawozdawczym o 43,5%.

3/ Wydatki za okres 1932/33 w porównaniu z okresem 1931/32 wyniosły:

a/ w 1932/33 wydatkowane na uposażenia	zł 1.849.732,95
w 1931/32	" " 2.096.736,61

zmniejszyły się zatem wydatki na ten cel o 11,8%.

b/ w 1932/33 wydatki administr. rzeczowe	wynosiły zł 397.071,33
w 1931/32	" " zł 459.420,66

zmniejszone zostały i te wydatki o 13,6%.

W okresie sprawozdawczym włączony został do oddziału budż. gosp. referat rachunkowy b. Dyrekcji Robót Publicznych, a to w związku z likwidacją Ministerstwa Robót Publicznych.

Na skutek zarządzeń Władz Naczelnych przekazane zostały przez Urząd Wojewódzki w m-cu marca 1933r. sprawy pieniężno-osobowe Zarządu Dróg Wodnych w Puławach - Dyrekcji Dróg Wodnych w Warszawie, a personelu Szkół Rolniczych - Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Lublinie. -

II. SPRAWY BEZPIECZENSTWA i PORZADKU PUBLICZNEGO

Stan bezpieczeństwa za okres 1933 r. na terenie Województwa Lubelskiego w stosunku do okresów poprzednich nie uległ zasadniczym zmianom.

W dziedzinie przestępczości kryminalnej, w stosunku do 1932 ujawnia się pewien drobny wzrost przestępstw, zwłaszcza drobnych kradzieży, oszustw, puszczania w obieg fałszywych pieniędzy i t.p. co jednak należy w dużej mierze kłaść na karb ciężkich stosunków gospodarczych.

Walka z przestępczością, zwłaszcza w zakresie przestępstw poważniejszych: jak napady rabunkowe, większe kradzieże, morderstwa, podpalenia i t.p., prowadzona jest przez policję bardzo energicznie i na tem polu policja wykazuje daleko idącą sprężystość.

Przestępczość polityczna/organizacji wywrotowych/na terenie Województwa Lubelskiego ujawnia się nazewnątrz prawie wyłącznie w kolportażu ulotek i wywieszaniu transparentów lub sztandarów komunistycznych.

Organizacje wywrotowe poza tem przejawiają działalność wewnętrzną wśród robotników i ludności wiejskiej drogą agitacji oraz szerzenia hasła, którą to drogą obiecują kłamliwie nieziszczalny dobrobyt za cenę obalenia obecnego ustroju państwowego i społecznego w Państwie.

Wśród mas ludności województwa Lubelskiego zasadniczo akcja ta nie znajduje posłuchu, zdarzają się drobne wypadki obłąkania agitacją komunistyczną niektórych jednostek mniej uświadomionych. Akcja ta jednak w swem rozwoju jest odpowiednio hamowana i zwalczana przez władze bezpieczeństwa i jej organa.

Walka prowadzona na tem polu przez władze administracyjne przy pomocy policji odnosi pozytywne rezultaty drogą eliminowania i pociągania do odpowiedzialności sądowej wybitniejszych jednostek, wysuwających się na czoło organizacji wywrotowych i odgrywających rolę prowodyrów.

Porządek publiczny

Działalność Urzędu Wojewódzkiego i Powiatowych władz administracji ogólnej w dziale spraw porządku publicznego miała w r. 1933 charakter przeważnie organizacyjny, gdyż główna uwaga zarówno Urzędu Wojewódzkiego jak i starostw w tym zakresie zwrócona została na wprowadzanie w życie szeregu nowych przepisów ustawowych wydanych z końcem roku 1932 i w r. ubiegłym.

O ile idzie o poszczególne zagadnienia z działu spraw porządkowych, które uległy poważniejszym zmianom w porównaniu z ubiegłymi latami, wskazać należy na następujące kwestje:

1/ w zakresie spraw stowarzyszeń: w dziedzinie tej nastąpiło pewne odciążenie Urzędu Wojewódzkiego od załatwiania spraw rejestracji stowarzyszeń, gdyż nowe przepisy prawne wymagają, jako gwarancji pewnej żywotności zrzeszenia podpisania podania o rejestrację przez 15 co najmniej członków założycieli. W ten sposób ilość zarejestrowanych przez Urząd Wojewódzki stowarzyszeń i związków z przeciętnej liczby rocznej z lat ubiegłych od 150-250 spadła do liczby 19:

Zjawisko to należy uważać za dodatnie z punktu widzenia konieczności odpowiedniego powstrzymania rozproszkowania akcji społecznej.

2/ w zakresie spraw dotyczących posiadania i nabywania broni władze administracji ogólnej, wobec pewnego ogólnego wzrostu przestępczości, zastosowały w r. ubiegłym politykę ograniczania ilości wydawanych pozwoleń na broń palną zwłaszcza krótką. Zezwoleń na broń krótką palną udzielano tylko osobom, co do których stwierdzono istotną potrzebę posiadania jej dla celów obrony osobistej i dającym swoim dotychczasowym zachowaniem się dostateczną gwarancję, że broń w tych jedynie celach będą używać.

Przy wydawaniu pozwoleń na broń myśliwską miały Starostwa na względzie z jednej strony ochronę zwierzostanu, ograniczając znacznie ilość wydanych pozwoleń w tych okolicach, w których mała ilość zwierzyny łownej tego wymagała, z drugiej zaś strony - konieczność zwalczania kłusownictwa, odmawiając bezwzględnie pozwoleń osobom za uprawianie kłusownictwa karaniem.

3/ w zakresie spraw biur pisania podań władze administracji ogólnej I instancji wykorzystując uprawnienia, udzielonej im ustawą z dn. 28/3 ub. r. Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 269/ w interesie publicznym ograniczyły wydawanie pozwoleń na prowadzenie tych biur jedynie do wypadków, w których w danej okolicy zachodziła rzeczywista potrzeba ich istnienia. Dotychczasowe biura, które do ub. r. nac

otrzymały zezwolenie uległy już lub w najbliższym czasie ulegną faktycznej likwidacji. Przy udzielaniu odnośnych pozwoleń starostwa brały również pod uwagę moralne i fachowe kwalifikacje właścicieli biur, nie czyniąc zasadniczo żadnych trudności tym osobom, które dają gwarancję należytego prowadzenia biura. W ten sposób ilość istniejących biur z końcem ub. roku uległa znacznemu zmniejszeniu, co uchroni w znacznym stopniu mieszkańców województwa przed stratami, jakie wynikały dla nich z korzystania z usług osób zajmujących się pisaniem podań a nie mających do tego żadnych fachowych często i moralnych kwalifikacji.

III. SPRAWY ADMINISTRACYJNE.

1. Sprawy karne-administracyjne.

Wykonując nadzór nad czeczniectwem karne-administracyjnym władz administr. I inst., Urząd Wojewódzki w wydawanych zarządzeniach ogólnych z tego zakresu zwracał specjalną uwagę zwłaszcza na konieczność stosowania w dostatecznie szerokiej mierze zasad prewencji ogólnej, które mają na celu wychowywanie obywateli w poszanowaniu przepisów prawnych i posłuszeństwie dla zarządzeń władz. Z tego właśnie względu zalecano organom, czuwającym nad przestrzeganiem porządku i bezpieczeństwa publicznego, w stosunku do obywateli, naruszających odnośne przepisy porządkowe nie ze złej woli lecz z nieświadomości, stosowanie przed doniesieniami: ostrzeżeń, upomnień i wezwań względnie zagrożen, zmierzających do usunięcia zauważonych uchybień bez stosowania represji karnych.

Równocześnie zalecano oddziaływanie na miejscowe społeczeństwo wychowawcze, przy pomocy dostępnych administracji miejscowej środków, działając w kierunku uświadamiania mieszkańców i pouczania ich o znaczeniu najważniejszych przepisów porządkowych i karnych, oraz odnośnych zarządzeń administracyjnych.

W szczególności chodzi tu o wykorzystanie dla tych celów: sesji sołtysów, zjazdów wójtów i pisarzy gminnych, komendantów posterunków P.P., zjazdów stowarzyszeń młodzieży wiejskiej, kółek rolniczych oraz innych organizacji społecznych działających na terenie wsi.

Tak we wskazaniach ogólnych, skierowanych do wszystkich powiatów, jak w indywidualnych zarządzeniach pomspekcyjnych do poszczególnych Starostw, Urząd Wojewódzki niejednokrotnie w okresie sprawozdawczym zwracał uwagę na konieczność szybkiego wymiaru i wykonania kary, oraz na celowość możliwie najdalej idącego uproszczenia postępowania i unikania zbędnych kosztów i niedogodności dla osób zainteresowanych. W tym celu zalecano stale wykorzystywanie należyte doraźnych nakazów karnych przez organa Policji państwowej, jak też upoważnień do karania nakazowego przez wójtów i burmistrzów oraz prezydentów miast w drodze uproszczonego postępowania na podstawie samych doniesień /bez przeprowadzania rozprawy i bez przesłuchiwanie obwinionego oraz świadków/.

Zalecano również urządzenie karnych roków wyjazdowych dla odleglejszych okolic powiatów, oraz dokonywanie przesłuchań w drodze tak zwanej rekwizycji w miejscowych urzędach gminnych, aby ludności zaoszczędzić czasu, trudu i kosztów związanych z wyjazdami do siedziby powiatu na rozprawę karne.

W końcu przedmiotem specjalnego zainteresowania Urzędu Wojew. wobec przeżywanego przesilenia gospodarczego, była wysokość wymierzanych kar, w stosunku do stanu zamożności obwinionego oraz do popełnionego wykroczenia.

Wzajemny stosunek poszczególnych rodzajów przestępstw ściganych w drodze administracyjnej, oraz stosowany w tym zakresie sposób karania ilustruje poniższy wykaz, obejmujący czasokres

cd 1/X.1932r. do 30/IX.1933r.

Typowy rodzaj wykroczenia	Ilość wymiarów kar	Ilość grzywien			Ilość aresztu		Ilość zdań skierowanych drogą sądową.	% stosunku rodzaju wykroczeń ogólnej ilości kar.	Uwagi.
		do 10 zł.	od 10 zł. do 50 zł.	ponad 50 zł.	do 7 dni	ponad 7 dni			
Sanitame	1871	1259	406	38	158	10	89	3,9	x/ Cyfry tej rubryki obejmują m.in. kary z ustawy wojskowej i z "Prawa o wykroczeniach".
Drogowe	3667	2180	1135	144	256	52	299	7,7	
Broń	4023	584	1771	830	401	437	570	8,4	
Lichwa	341	116	196	18	8	3	21	0,7	
Alkohol	1259	693	353	23	128	62	67	2,6	
Różne ^{x/}	36540	18284	9813	1461	5576	1406	1623	76,6	
Razem	47701	23116	13679	2514	6527	1970	2769		

Dla porównania podaje się sumaryczne cyfry z dwu poprzednich okresów sprawozdawczych:

1930/31 - 23.427 ; 1931/32 - 28.728.

Stosunkowo znaczny wzrost spraw karnych w bieżącym okresie sprawozdawczym jest następstwem rozszerzenia zakresu działania władz administracyjnych na wykroczenia, które dotąd należały do kompetencji sądów.

Odnosnie uprawnień wójtów, burmistrzów i prezydentów miast do karania w drodze uproszczonego postępowania nakazowego wypada zauważyć, że wykorzystują oni nader nierównomiernie udzielone im upoważnienia, a są nawet gminy, które zupełnie z tych uprawnień nie korzystały. W ten sposób cały ciężar przyuczania społeczeństwa do przestrzegania przepisów porządkowych wbrew intencjom obowiązujących ustaw przeznaczony został z gmin na powiatowe Władze admin. ogólnej.

Aby usunąć tę niepożądaną anomalję wydał Urząd Wojewódzki odpowiednie wskazania dla Starostów.

Niedomagania egzekucji.

Wielką bolączką, paraliżującą skuteczność karania przestępstw, jest nie zawsze usprawiedliwiona pieszałość organów samorządowych w przymusowym ściąganiu grzywien administracyjnych, skutkiem czego zaległości z tego tytułu stale wzrastają z ujmą dla realizacji zasad polityki karno-administracyjnej.

W związku z tem podkreślić należy także niepożądaną objaw przetrzymania przez samorzady sum ściąganych z tego tytułu, a nawet zużywania ich na cele gminne /fundusze przechodnie/.

Wobec tego Urząd Wojewódzki zmuszony był niejednokrotnie zwracać uwagę na te anomalje i zalecać Starostom rzetelnie w tym kierunku stałego systematycznego i sprężystego nadzoru nad samorządami.

2. Rozmieszczenie koncesji alkoholowych.

Nowa sieć rozmieszczenia koncesji na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych ustalona w jesieni 1931 roku, ogłoszona w Nr. 24 Dziennika wojewódzkiego, uległa obecnie nielicznym zmianom na zasadzie dwuletnich spostrzeżeń, w częściowym uwzględnieniu /w miarę możliwości/ odnośnych postulatów ze strony zainteresowanych samorządów powiatowych. Odnośne decyzje Prezesa Izby Skarbowej, powzięte zostały w porozumieniu z Wojewodą, po zasięgnięciu opinii Wydziału Wojewódzkiego na posiedzeniu dnia 9 października 1933r.

Pozatem działalność Urzędu wojewódzkiego i Starostw w tym zakresie ograniczała się do udzielania w konkretnych sprawach opinii dla władz skarbowych o osobach koncesjonariuszy i przydatności lokali do prowadzenia w nich sprzedaży napojów alkoholowych.

3. Administracja stosunków osobistych.

/Obywatelstwo. Nadawanie i zmiana nazwisk. Akta stanu cywilnego. Ewidencja ruchu ludności./

a/ Nadanie obywatelstwa.

Obywatelstwo polskie zostało nadane 36 osobom, zamieszkającym na terenie województwa lubelskiego i 107 osobom pochodzenia polskiego, przebywającym poza granicami Polski.

b/ Utrata obywatelstwa.

W okresie sprawozdawczym wydano o utracie obywatelstwa polskiego przez osoby, które:

- a/ nabyły obywatelstwo obce 60 decyzyj;
- b/ nielegalnie opuściły granice Państwa Polskiego w celu uchylecia się od spełnienia obowiązku służby wojskowej,
- c/ w dniu ratyfikacji Traktatu Ryskiego z 18/III.1921r. przebywały poza granicami Polski w Rosji - 107 decyzyj a w innych obcych krajach 605 decyzyj.

c/ Stwierdzenie i uznanie obywatelstwa.

/działalność instrukcyjna/

Do Urzędu Wojewódzkiego wpłynęła ze Starostw i polskich placówek zagranicznych stosunkowo znaczna ilość spraw o wyjaśnienie w przedmiocie stwierdzenia i uznania obywatelstwa co należy do zakresu działania władz admin. ogólnej I instancji, tudzież o wystawienie poświadczeń dla zawarcia małżeństwa przez obywateli polskich zagranicą.

Zmiana i nadanie nazwiska.

a/ Podaj o zmianę nazwisk na zasadzie ustawy z r. 1919 wpłynęło 21, z których uwzględniono 7.

- b/ Akt zezwolenia na zmianę nazwisk hańbiących, ośmieszających lub nieliczących z godnością człowieka na podstawie ustawy z r. 1929 wystawiono 19. Natomiast nie uwzględniono podać 30 osób, z powodu niezastępowania się patentów do odnośnych przepisów, a w szczególności w kilku wypadkach dlatego, że petenci zamierzali przez zmianę nazwiska ukryć swą tożsamość z powodu tego, że byli karani sądownie za kradzież.
- c/ Poza to w 35 wypadkach wydano odpowiednie zarządzenia w przedmiocie uskutecznienia w księgach stanu cywilnego i na brzegu tych akt adnotacji o zmianie nazwisk, na podstawie akt, nadesłanych głównie przez Komisariat Rządu na m. st. Warszawę oraz przez inne Urzędy Wojewódzkie.
- d/ Nadano nazwiska 95 dzieciom nieznanych rodziców przy równoczesnem uznaniu ich za obywateli polskich.

Akta stanu cywilnego.

a/ Wyznanie mojżeszowe.

Stwierdzone niedomagania i usterki w prowadzeniu przez prezydentów i burmistrzów miast, oraz wójtów gmin wiejskich ksiąg stanu cywilnego wyznania mojżeszowego, spowodowały w całym szeregu wypadków zamianowanie w miejsce nich specjalnych urzędników stanu cywilnego.

Dla ułatwienia odnośnym organom zapoznania się z całością kształtem obowiązujących w tej dziedzinie podstaw prawnych wydano specjalną "Tymczasową Instrukcję" ogłoszoną w Dzienniku wojewódzkim /Nr. 23 a ex 1931 R./, oraz jako odrębną publikacja /Nr. 39/ Biblioteki wydawnictw Urzędu Wojewódzkiego.

Instrukcja ta, jakkolwiek ograniczona co do swej mocy obowiązującej jedynie do terytorjum województwa lubelskiego, jako odpowiadająca potrzebom chwili, rozpowszechniła się także na terenie innych województw centralnych, w braku ogólnie obowiązującej instrukcji dla całego państwa.

b/ Wyznania nieuznane.

Stałą troską władz wojewódzkich jest sprawa braku odpowiednich przepisów dla zaprowadzenia aktów stanu cywilnego dla wyznań nieuznanych przez państwo. Takich 6 sekt posiada na terenie województwa lubelskiego łącznie 15.00 wyznawców. Odnośne prace nad zaprojektowaniem tych przepisów są w toku.

Ewidencja ruchu ludności.

/Rejestracja i sprawy meldunkowe/

I. Cechą charakteryzującą stosunki ludnościowe współczesnej epki jest stale wzrastający się i zakreślający coraz szersze kręgi ruch ludności /wędrowki/ pomiędzy poszczególnymi miejscowościami lub dzielnicami jednego i tego samego kraju, a nawet pomiędzy poszczególnymi krajami między sobą.

Stąd powstaje wiele pierwszorzędnych zagadnień, jak np. zagadnienie rozmieszczenia ludności, skupiania się ludności w miastach /proces urbanizacji/, zagadnienie emigracji i imigracji, stosunków narodowościowych oraz wiążących się z tem zjawisk gospodarczych, politycznych i socjalnych. Od tego znow zależny jest kierunek polityki praktycznej państwa, we wszystkich dziedzinach.

Observacje w tym zakresie z punktu widzenia codziennych zadań i potrzeb administracji muszą być ciągłe i nieprzerwane, czego nie mogą dać, rzecz naturalna, opracowania powszechnych spisów ludności, jako dokonywanych okresowo /w dziesięcioletnich odstępach czasu/.

Powołana obecnie do życia instytucja nowych rejestrów mieszkańców skonstruowana została właśnie pod kątem widzenia postulatów i potrzeb statystyki administracyjnej. Zawarte w rejestrach dane, dotyczące zamieszkania w gminie, przynależności państwowej, karalności, jako też inne dane personalne, jak wiek, stan cywilny, źródła utrzymania, stosunek do wojskowości itp. mogą i powinny być odpowiednio wykorzystane przez inne działy administracji.

Z danych rejestrów mieszkańców będą korzystały przede wszystkim te działy administracji gminnej, których zadania polegają m. in. na sporządzaniu lub utrzymywaniu stałych wykazów personalnych /sporządzanie corocznych spisów młodzieży przedpoborcowej, spisów poborczych, wykazów dzieci w wieku szkolnym i utrzymywanie stałej ewidencji osób, mających prawo wybierania do ciał samorządowych i ustawodawczych/.

Dane rejestrów mieszkańców będą mogły być w pewnym zakresie wykorzystane przez inne jeszcze działy administracji, a więc np. w zakresie ewidencji płatników podatków komunalnych i państwowych, opieki społecznej, szpitalnictwa, ewidencji bezrobotnych bezdomnych, korzystających z dobroczynności publicznej, tudzież w zakresie wielu innych spraw z dziedziny spraw komunalnych, potrzeb państwa i ludności, jak np. spraw bezpieczeństwa, wydawania świadectw ubóstwa, poświadczzeń moralności, poszukiwań i ścigania, ewidencji cudzoziemców, ewidencji osób karanych i wielu innych.

Wreszcie należy wspomnieć o zużytkowaniu danych rejestrów mieszkańców dla celów instytucji publicznych, jako to kas charytatywnych, izb handlowo-przemysłowych, rzemieślniczych i rolniczych, gmin wyznaniowych i p. t.

II. Jak z powyższego wynika, racjonalne zorganizowanie prac biur ewidencji ludności, oraz należyte prowadzenie rejestru mieszkańców i meldunków jest zadaniem pierwszorzędnej wagi dla administracji.

Dlatego też prace nad założeniem rejestrów mieszkańców i organizacją biur ewidencji ludności są zawsze przedmiotem specjalnego zainteresowania Urzędu Wojewódzkiego.

Stąd też w ciągu całego okresu sprawozdawczego sprawa ostatecznego wykończenia prac przy zakładaniu rejestrów i należytego zaprowadzenia meldunków nowego typu dla uporządkowania ewidencji ruchu ludności stanowią nadal, podobnie jak i w okresie ubiegłym, aktualne zagadnienie pierwszorzędnej doniosłości państwowej i społecznej.

Niezależnie od zarządzeń ogólnej natury, Urząd Wojewódzki przeprowadził na miejscu we wszystkich niemal powiatach odpowiednie lustracje, udzielając na miejscu odpowiednich wskazań lustrowanym urzędom oraz wydając szereg zarządzeń plustracyjnych i przynajmniej przyspieszenie ostatecznego zakończenia prac.

III. Równoległe z powyższą akcją zmierzającą do ukończenia rejestrów, Urząd Wojewódzki pilnował uchwalenia przez wszystkie gminy regulaminów biur ewidencji ruchu ludności. Ujęcie regulaminowe czynności, związanych z prowadzeniem ewidencji ruchu ludności, leży nie tylko w interesie samej akcji prowadzenia ewidencji, lecz jest ono również podyktowane ochroną inte-

resów ludności przed dowolną interpretacją poszczególnych uprawnień gmin co do wymagań stawianych ludności, a zwłaszcza dotyczących opłat pobieranych przez gminy za czynności meldunkowe. Niestety jeszcze nie wszystkie gminy w Województwie takie regulaminy /zatwierdzone przez Starostów/ uchwały, mimo upływu zakreślonych terminów/.

IV. Z ewidencją ruchu ludności wiąże się aktualna wobec przeżywanego przesilenia gospodarczego, akcja zmierzająca do praktycznego rozwiązania sprawy ewidencji i zakwaterowania wędrujących bezrobotnych.

Zagadnienie to wymagało w okresie sprawozdawczym zwrócenia nań specjalnej uwagi ze strony władz administracyjnych nie tylko z punktu widzenia okazania pomocy wędrującym bezrobotnym w myśl obowiązujących zasad opieki społecznej, lecz i z punktu widzenia interesów państwa publicznego.

W związku z tem zalecono powiatom jako celowe rozpatrzenie tego zagadnienia, bądź na sesjach wójtów, bądź na specjalnych w tym celu zwoływanych zebraniach reprezentantów gmin wobec tego, że ludność wiejska uskarża się na uciążliwy z różnych powodów dla poszczególnych gospodarzy /drżących o całość swego mienia/, a narzucany im przez sołtysów wieszkowych, obowiązek udzielania noclegów wspomnianym wędrowcom. Nie ulega wątpliwości, że wobec tych skarg bardziej praktycznym byłoby ustanawianie w poszczególnych wsiach, zwłaszcza leżących przy głównych, bardziej uczęszczanych arteriach komunikacyjnych, specjalnej kwatery noclegowej dla takich wędrowców np. u któregoś z bezrobotnych /chałupników/, czy z małorolnych gospodarzy, na koszt właściwej gminy, czy też gromady wieszkowej.

W niektórych wypadkach możnaby było świadczenia takie ze strony gospodarzy zaliczyć na poczet świadczeń w naturze, przewidzianych przez gminę na inne cele. W innych zaś - zebrania gromadzkie mogłyby ustalić we wsiach, po uprzednim uzgodnieniu z gminą, dobrowolne składki na pokrywanie kosztów zapewnienia pomocy z tytułu opieki społecznej i udzielenia noclegów, uiszczane z miast świadczeń w naturze jako równoważnik pieniężny przez tych mieszkańców, którzy tą drogą pragną się uwilnić od udzielenia noclegu w swym domostwie.

Rozwiązanie tego zagadnienia w ten sposób, to jest ześrodkowanie wędrowców w jednej kwaterze, będzie w większości wiejskich ośrodków możliwe jako przez ogół ludności pożądane i pozwoli zarówno stróżom nocnym jak i organom bezpieczeństwa rozstrzygnąć należyta kontrolę nad zatrzymującymi się czasowo po wsiach różnego rodzaju elementami wędrownymi, a tem samem zabezpieczyć mieszkańców przed ewentualnymi, nieraz szkodliwymi wybrykami ze strony wędrujących bezrobotnych, co jest nader utrudnione wtedy, gdy wędrowcy tego typu są rozrzucony w różnych punktach wieski. Z drugiej strony dałoby to odnośnym bezrolnym czy małorolnym pewien dochód z opłat pobieranych za udzielanie kwaterek.

Powyższe zasady podał Urząd Wojewódzki Starostom pod ich rozważę w specjalnym zarządzeniu, ogłoszonym w Nr. 15/ex 33 Dziennika wojewódzkiego /pcz. 121/.

Znaczna część zainteresowanych gmin, jak wynika z utrzymywanych sprawozdań, wypowiedziała się mimo wszystko za dotychczasowym długoletnim sposobem przyjmowania i żywienia wędrujących tj. kolejnym przyjmowaniem ich, według wskazań sołtysa, przez poszczególnych gospodarzy, z wyłączeniem ubogich chałupników. Wielu jednak Starostów, po omówieniu tych spraw z wójtami i Radami gminnymi, stanęło na stanowisku urządzenia

specjalnych domów noclegowych. Kwestja ta zatem na terenie województwa lubelskiego jest nadal otwartą.

4. Administracja wyznaniowa.

/opłaty ubojowe/

Z całokształtu spraw wyznaniowych, z których poszczególne zagadnienia - z natury rzeczy - budzą zainteresowanie tylko odnośnych grup wyznawców, wysuwa się na pierwszy plan, jako problem ogólniejszego gospodarczego znaczenia, sprawa unormowania taryfy opłat od uboju rytualnego /koszernego/, pobieranych przez gminy wyznaniowe żydowskie.

Ponieważ wysokość tych opłat pobieranych dotąd przeważnie w maksymalnych wymiarach, stanowi jeden z czynników składających kalkulacji cen mięsa na naszym rynku spożywczym, przeto w ramach ogólnej akcji Rządu, zmierzającej do obniżenia kosztów produkcji artykułów codziennego zapotrzebowania i spożycia, przeprowadziły władze administracji ogólnej na terenie województwa lubelskiego, akcję wydatnej obniżki wspomnianej taryfy ubojowej.

Przeprzewodzenie tej akcji w związku z układaniem budżetów gmin wyznaniowych żydowskich na rok 1933, spowodowało znaczne opóźnienie akcji zatwierdzania tych budżetów przez państwowe władze nadzorcze, a to na tle oporu organów samorządu wyznaniowego /Rad i Zarządów Gminnych/ w niektórych ośrodkach tj. gminach wyznaniowych żydowskich, które przywykły do pokrywania większości swych potrzeb dochodami z rzezi, przekształcając odnośne opłaty w swojego rodzaju "podatek konsumpcyjny" /spożywczy/, unikając tą drogą nakładania na członków gminy składki, która powinna, w myśl obowiązujących przepisów stanowić podstawę gospodarki tych gmin.

Natomiast wysokość opłat ubojowych winna być tak unormowana, ażeby odnośne wpływy pokrywały jedynie koszty połączone z urządzeniem rzezi rytualnej, utrzymaniem rzezaków, oraz kontrolą rzezi przez rabinów.

Konkretnie przeprowadzenie akcji przez władze administracyjne dało jako wynik pozytywny ogólną obniżkę przeciętnie o 20% do 25% od taryfy maksymalnej /8 zł./ tj. do poziomu 6 zł. a nawet 5 zł. od sztuki bydła rogatego itd.

W związku z przeżywanym przesileniem gospodarczym realizuje się zasadę kompresji budżetowych.

5. Sprawy wodne.

a/Orzecznictwo w charakterze władzy wodnej.

W okresie sprawozdawczym decyzji, jako władza orzekająca oraz jako instancja odwoławcza, co do utrzymania w mocy lub przyznania /nadania/, bądź też co do odmowy praw wodnych przy zakładach piętrzących wodę, t.j. młynach, wydano - 43, przy stawach 12. Co do spółek wodnych wydano 3 decyzje, a w innych różnorodnych sprawach 57 decyzji. Większość tych decyzji już się uprawomocniła. W kilku sprawach wniesiono skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Wszystkie 14 spraw znajdujących się w Najwyższym Trybunale Administracyjnym z poprzedniego okresu sprawozdawczego zostały przez Trybunał rozpatrzone i wniesione skargi interesowanych zostały oddalone. Tem samym zostały utrzymane w mocy decyzje Urzędu Wojewódzkiego. Wskazuje to na właściwe i trafne stosowanie przepisów ustawy wodnej na terenie naszego województwa.

b/ Dawne uprawnienia wodno-prawne.

W okresie sprawozdawczym w dalszym ciągu prowadzone akcje zmierzające do ostatecznego uporządkowania stosunków prawnych na wodach publicznych w związku ze zgłoszonymi dawnymi prawami użytkownika wody tak dla utrzymania w ruchu zakładów o sile popędowej wodnej, jako też dla nawodnienia stawów rybnych czy dla innych celów. W tym kierunku wydano szereg zarządzeń ogólnych, oraz zwrócono baczna uwagę na zakończenie tych spraw.

c/ Spółki wodne.

Stan ilościowy spółek wodnych /81/ nie uległ zmianie i nowych spółek nie zawieszano, a to z uwagi na ogólną sytuację gospodarczą.

d/ Uporządkowanie odpływów.

W dalszym ciągu kontynuowane akcje odczyszczania i konserwacji rowów, strug, potoków i rzeczek sposobem szarwarkowym. W ciągu r. 1932 odczyszczono tym sposobem rzeczek, strug, potoków i starych zamulonych rowów odwadniających na długości około 1250 klm. oswoadzając częściowo lub całkowicie od nadmiaru wód powierzchni gruntów około 50.000 ha. Przekopano tym sposobem nowych rowów na długości 370 klm. oswoadzając częściowo lub całkowicie od nadmiaru wód powierzchni gruntów około 23.000 ha.

Pozatem wykonano 553 mb. umocnienia brzegu rz. Wisły i usypano wałów ochronnych 1642 mb. o kubaturze 11.000 m³ ziemi.

e/ Ochrona rzek przed zanieczyszczeniem.

W okresie sprawozdawczym zwrócono baczniejszą uwagę na zanieczyszczenie wód przez ścieki zakładów przemysłowych, kanalizacji, wyrzucanie nieczystości itp. Przystąpiono do zgromadzenia materiałów w tym przedmiocie, oraz do badania wód rzek najbardziej zanieczyszczonych. Badania te rozpoczęte zostały przy pomocy placówki badawczej Międzywcjewódzkiego Komitetu w Warszawie, do którego należy również województwo lubelskie. W najbliższym czasie projektowane jest ewentualne powołanie do tej sprawy specjalnej komisji.

f/ Sprawa młyna Firmy Braci Krausse w Lublinie.

Na specjalne podkreślenie zasługuje ostateczne uregulowanie w okresie sprawozdawczym stosunków wodnych przy młynie B-ci Krausse w m. Lublinie. Sprawa uprawnień wodnych przy tym młynie ciągnęła się uprzednio od 1920 r. i przechodziła kilka krótko wszystkie instancje administracyjne, a nawet była przedmiotem wyroku Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Dopiero obecnie w pierwszej połowie 1933 roku, dzięki zdecydowanej postawie władz administracyjnych w obronie interesu zdrowotności publicznej stolicy województwa, oraz wydaniu szeregu celowych zarządzeń, udało się wreszcie zlikwidować chroniczną bolączkę, jaką było podmokanie terenów zabudowanych w niżej położonych dzielnicach miasta, a w związku z tem zawilgocenie domów, tudzież zabagnienie łąk nadbystrzyckich

przez spiętrzoną dla użytku młyna wodę rzeki Bystrzycy.

Do szeregu konferencji zorganizowanych z inicjatywy wojewódzkich władz administracyjnych, przy udziale wszystkich współzainteresowanych czynników, doszło wreszcie do porozumienia i zawarcia dobrowolnego /pobornego/ układu pomiędzy Zarządem miasta a właścicielami młyna.

W następstwie tego władza wodna mogła obniżyć spiętrzenie wody rzeki Bystrzycy przy młynie. Doraźnym skutkiem dodatnim tego obniżenia było umożliwienie natychmiastowego przystąpienia do dawno już projektowanych, a tak potrzebnych dla miasta, robót regulacyjnych na rzece przy pomocy Funduszu pracy, siłami bezrobotnych.

Jak dalece sprawa ta ważną była dla najżywcześniejszych interesów miasta oraz dla najszerszych warstw ludności miejskiej budząc żywe zainteresowanie społeczeństwa, wskazują liczne głosy prasy wszelkich odłamów, która pomieściła szereg artykułów specjalnie tej sprawie poświęconych, a również nawet podejmowane rezolucje na zebraniach bezrobotnych. I nic dziwnego, gdyż od uregulowania koryta rzeki Bystrzycy zależy w znacznym stopniu normalny rozwój miasta Lublina, a również uregulowanie stosunków zdrowotnych miasta. Bez tej regulacji miasto nie mogłoby należycie się rozwijać i jego swobodny rozrost terytorjalny byłby krępowany, gdyby nie szczęśliwe wybrnięcie z beznadziejnej dotąd sytuacji.

Obecnie wobec przystąpienia już do regulacji rzeki stan ten ulegnie znacznej poprawie. Po uregulowaniu rzeki Bystrzycy można będzie na gruntach nadbrzeżnych posadzić ogródki, kwiatniki, zielenie, jednym słowem zamienić bagniste dotąd nieużytki na rezerwat czystego powietrza dla miasta.

6. Sprawy rybackie.

W zakres realizacji postanowień i zadań ustawy o rybołóstwie z dnia 7.III.1932 /Dz.Ust.Nr.35 poz.357/ wchodzi uregulowanie prawa rybołóstwa, przez urządzenie gospodarstwa rybackiego na wodach otwartych i przez celową ochronę rybołóstwa.

Zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych z dn.4.XI.32 L.Z.Ryb.II-1/35, Urząd Wojewódzki Lubelski jest władzą właściwą dla sprawowania zarządu rybołóstwa na wodach otwartych stanowiących granice dwóch województw, a w szczególności dla dokonania podziału tych wód na obwody rybackie i zarządzania temi obwodami, mianowicie: a/na głównym biegu rzeki Wisły, na odcinku, stanowiącym granicę województwa kieleckiego i lubelskiego, b/na głównym biegu rz. Bugu na odcinku stanowiącym granicę województwa lubelskiego z województwami: wrocławskim, poleskim i białostockim.

Odcinek rz. Wisły stanowiący granicę województwa lubelskiego i warszawskiego należy do właściwości województwa warszawskiego.

Odcinek rz. Wisły przynależny do właściwości lubelskiego Urzędu wojewódzkiego rozpoczyna się: z lewego brzegu - od osady Zawichost pow.sandomierskiego wojew.kieleckiego, z prawego brzegu od wsi Bórów i wsi Janiszów, gm.Kosin, pow.jancowskiego wojew.lubelskiego t.j.ed klm.287 nurtu rz. Wisły, a kończy się: z lewego brzegu przy wsi Mniszew, gm.Roznieszew, pow.kczienickiego wojew.kieleckiego i z prawego brzegu przy wsi Podcle Stare i Tatarczysko gm.Wilga pow.garwolińskiego t.j.ed klm.456 $\frac{1}{2}$, czyli razem wynosi 170 $\frac{1}{2}$ klm.

Od tego miejsca aż do granicy województwa Wisławna długości 18,4 klm. należy do własności wojew. warszawskiego i na tym odcinku utworzono 6 obwodów rybackich wg Nr. kolejności od 122 do 127 włącznie.

Odcinek rzeki Bugu przynależny do własności tutejszego Urzędu wojewódzkiego rozpoczyna się od ujścia do Bugu rzeki Wareżanki, a kończy się przy ujściu do Bugu rzeki Liwca. Długość tego odcinka wynosi 664 klm.

Od połowy maja do końca roku 1933 dokonano podziału odcinka rz. Wisły na 57 obwodów rybackich /Nr. 17/ex 33 Dziennika wojewódzkiego, poz. 134/i w związku z tym wydano tyleż orzeczeń. Większość tych orzeczeń /53/ stała się prawomocna /wniesiono jedynie 4 odwołania/ i obecnie z kolei przystąpiono do ogłoszenia przetargów na wydzierżawienie prawa połowu ryb w tych obwodach /Nr. 23/ex 33 Dziennika wojewódzkiego poz. 184-186/.

Następnie ustalono przy współpracy inspektora rybackiego wojewódzkiego i inspektora rybackiego Izby Rolniczej Lubelskiej dalszy plan pracy dla podziału pozostałych rzek województwa na obwody rybackie, który został zaakceptowany przez Min. Roln. i R. R. Na zasadzie tego planu przeprowadzony został w pierwszej kolejności podział 13 rzeczek, stanowiących prawobrzeżne dopływy Wisły, na 56 obwodów rybackich. Natomiast na rok 1934 pozostaje do wykonania podział rzeki Bugu wraz z lewobrzeżnymi dopływami, oraz rzeka Tanew /dopływ Sanu/, a w końcu dwie rzeki: Wisprz i Krzna wraz z dorzeczami. Prace przygotowawcze /zebranie materiału informacyjnego/ zostały już częściowo dokonane w czasie jesiennych objazdów i studjów w terenie.

Akcja przetargowa na dzierżawę prawa połowu ryb, zapoczątkowana w pierwszej połowie miesiąca grudnia 1933r. na obwodach rybackich rzeki Wisły /na terenie trzech powiatów: jankowskiego, puławskiego i garwolińskiego/ napotyka na razie na trudności będące wynikiem braku zrozumienia ze strony ludności miejscowej w nadbrzeżnych wioskach dla zasad racjonalnej zdrowej gospodarki rybnej, oraz w związku z tem braku należytego uświadomienia o wyłączności uprawnień dzierżawcy z wykluczeniem dotychczasowej swobody połowu ryb. Z braku należytego zainteresowania przetargami w większości obwodów będą one powtarzane w 2 do 3-tygodniowych odstępach czasu. Równocześnie dla uniknięcia gwałtowności w związku z tem niebezpieczeństwa opanowania tej gałęzi eksploatacji bogactwa naturalnego naszych rzek przez spekulantów, którzyby dla swego interesu wykorzystywać mogli pracę miejscowych rybaków, jako środek zaradczy zorganizowano odpowiednią propagandę przez Inspektora rybackiego, Izby rolniczej wśród ludności miejscowej.

Penieważ jednym z powodów "abstynencji" rybaków jest brak u nich zasobów pieniężnych na wydatki związane z udziałem w przetargach /wadja/, przeto wystąpiono z apelem do miejscowych komunalnych i gminnych instytucji oszczędnościowo-pożyczkowych o odpowiednią pomoc kredytową dla zainteresowanych.

Dla ułatwienia władzom I instancji przeprowadzenia akcji przetargowej wydano wyczerpujące wskazówki.

Nadto ogłoszono w Nr. 27 /ex 33/ Dziennika wojewódzkiego /poz. 230/ zarządzenie w sprawie strażników rybackich, oraz odznak i zaświadczeń dla nich, zaś w stadium uzgadniania jest sprawa zakazu używania stałych urządzeń do połowu ryb, oraz znakowania sprzętu rybackiego.

7. Odbudowa zniszczeń wojennych.

1/ Danina lasowa.

Z ogólnego wymiaru daniny lasowej w gotówce, który wynosi 2.769.092.05 zł. ~~ściągnięto~~ ściągnięto ogółem dotychczas 2.745.082.83 zł. z czego na okres sprawozdawczy przypada 12.663.14 zł.; w sumie tej mieści się kwota 9011.04 zł. uiszczona gotówką, reszta zaś tj. 3.952.10 zł. stanowi 50% bonifikatę od wpłacanych sum, udzieloną przez Władze Centralne w końcu 1932r. ze względu na ciężkie obecne przesilenie gospodarcze.

Zaległość więc daniny lasowej, pozostająca do ściągnięcia, wynosi obecnie już tylko 24.009.22 zł.

Nadmienić wypada, że prócz wymiaru gotówkowego daniny lasowej władze administracyjne pobrały jeszcze drzewo w naturze w ilości 65.041.24 m³ budulca o ogólnej wartości 1.070.422.12 zł. i zapas powyższy rozdały poszkodowanym przez wojnę dla odbudowy w postaci pożyczek.

Drzewo nie nadające się na odbudowę /dąb, brzoza itp./ sprzedano przez licytację dla zasilenia gotówką funduszy odbudowy.

Ogólny zatem wymiar daniny lasowej w gotówce i naturze łącznie wyniósł w przeliczeniu na gotówkę 3.839.514.17 zł.

Niezależnie od powyższego wymiaru zostały ściągnięte ustawowo przewidziane odsetki zwłoki od wymiaru gotówkowego w kwocie 408.166.09 zł.

Faktycznie więc z wymiaru daniny lasowej łącznie w naturze i gotówce wraz z odsetkami zwłoki uzyskane z terenu województwa lubelskiego kwotę 4.247.680.16 zł.

W porównaniu z tym zaległość stanowi zaledwie 0,5% całego wymiaru z odsetkami.

2/ O d b u d o w a .

a/ akcja pożyczkowa.

Dzięki intensywnemu poberowi przez władze administracyjne w latach 1927 - 1930 daniny lasowej, akcja odbudowy, finansowana przez wpływy z daniny lasowej, mogła posuwać się różnie.

Za udzielone na odbudowę pożyczki gotówkowe w wysokości 4.900.000 zł. pożyczki w naturze z daniny lasowej w wysokości 45.645 m³ drewna budulcowego oraz pożyczki w naturze z zapasów drewna uzyskanego z lasów państwowych w ilości 48.900 m³ drewna budulcowego, mogli poszkodowani przez wojnę odbudować 59.817 budynków oczywiście wkładając w odbudowę swą własną robotniczą oraz ponosząc część kosztów odbudowy z własnej kieszeni, bowiem pożyczka udzielona przez Państwo była traktowana zawsze jako pomoc państwowa, nigdy zaś jako całkowite pokrycie kosztów odbudowy.

W chwili obecnej pozostaje do odbudowy jeszcze około 5000 budynków. Obecnie przeżywane przesilenie gospodarcze wpłynęło ujemnie także i na tę dziedzinę życia na wsi, i dalsza akcja pożyczkowa wobec wyczerpania kredytów z daniny lasowej oraz niemożliwości spłacania rat pożyczkowych przez poszkodowanych, którzy pobrali już pożyczki, celem stworzenia dalszego funduszu obrotowego dla akcji pożyczkowej, stanęła na martwym punkcie i niema już obecnie widoków na uzyskanie na ten cel jakichkolwiek nowych kredytów.

b/ akcja umorzenia.

Władze Centralne w okresie sprawozdawczym, licząc się z obecnym krytycznym połączeniem rolnictwa, postanowiły przeprowadzić na szeroką skalę umorzenie udzielonych pożyczek w przyspieszonym tempie. Mianowicie pożyczki nie przekraczające 1000 zł. uległy całkowitemu umorzeniu z mocy samej ustawy, sumarycznie bez potrzeby rozpatrywania przez komisje odbudowy spraw indywidualnych, co odnosi się jedynie do pożyczek ponad 1000 zł., których to pożyczek jest b. niewiele.

Akcja umorzenia odnosi się do pożyczek poniżej 1000 zł. została już zupełnie zakończona.

Natomiast umorzenie pożyczek ponad 1000 zł. zostało do końca grudnia 1933r. przeprowadzone przez wojewódzką komisję odbudowy /w drodze indywidualnych uchwał co do stopnia umorzenia, lub jego odmowy odnośnie poszczególnych pożyczek/ dla 7 powiatów: Tomaszów, Hrubieszów, Sokół, Biłgoraj, Garwolin, Zamść i Węgrów.

W ciągu miesiąca stycznia 1934r. rozpatrzone zostaną sprawy umorzenia z następujących pięciu powiatów: Janów, Radzyń, Lubartów, Puławy i Chełm.

Reszta powiatów w liczbie 6 /Biała, Krasnostaw, Lublin, Żuków, Siedlce i Włodawa/ zostanie zakończona do końca miesiąca lutego 1934r.

Z powyższego przedstawienia wynika, że akcja odbudowy weszła obecnie już w końcowe stadium likwidacji.

8. Sprawy kultury, sztuki i konserwacja zabytków.

1. Konserwacja zabytków.

Nader skromne środki czerpane bądźto z funduszków społecznych bądź też kościelnych uzupełniane w razie potrzeby zasiłkami ze szczupłych kredytów Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego pozwoliły przeprowadzić prace konserwacyjne jedynie w drobnym zakresie w stosunku do obywatelskich potrzeb na tem polu.

W szczególności poza drobniejszymi pracami przeprowadzono odnowienie wnętrza kościoła po Bernardyńskie w Lublinie, usunięto zawilgocenie murów Katedry lubelskiej od starych kanałów Seminarjum Państwowego i przystąpiono do restauracji fasady głównej tej świątyni. W Zamściu prowadzi się dalsze roboty w b. kościele franciszkańskim obecnie Domu Sejmikowym, mające na celu uporządkowanie wnętrza budynku. Najważniejszą pracą wykonano w b. katedrze unięckiej w Chełmie gdzie już drugi rok przeprowadzana jest restauracja fasad i wież kościelnych, przywraca się im wygląd dawniejszy na podstawie zachowanych w aktach Oddziału Sztuki zdjęć pomiarowych z okresu przed przebudową dokonaną przez Rosjan w latach 70-tych XIX w.

W Kazimierzu n/W. przystąpiono z inicjatywy Oddziału do robót przy uporządkowaniu miasta. Podjęto regulację rzeczki i w związku z tem wyburkowanie ulicy Senatorskiej. Przystąpiono również do uporządkowania wzgórza zamkowego. W kamienicy Celejo-wskiej zabezpieczono szczyty od dziedzina przez ich ostateczne podmurowanie i zezwólono na ustalenie przewidywanych schodów drewnianych wiodących na piętro. Kamienicę użytkowano jak w latach ubiegłych nadal na cele Towarzystwa społeczno-kulturalnych Kazimierza, oraz na sezonowe wystawy obrazów.

W Gozlinie w pow. garwolińskim ukończono restaurację b. cennych i rzadkich na naszym terenie ściennych malowideł temperowych w kościele drewnianym parafialnym z XVIII w. Podjęto kroki zmierzające do burzenia ruin rozpoczętej przed wojną kaplicy prawosławnej zasłaniającej widok na kościół Paulinów w Lesnej Podlaskiej. W Puławach jest na ukończeniu restauracja pałacu Marynki, przyczem został mu przywrócony dawny reprezentacyjny charakter.

Największą bolączką przedstawia pod względem obecnego stanu ruiny i zniszczenia były pałac Sanguszków w Lubartowie, znajdujący się od osmiu lat w rękach Zgromadzenia Braci Misjonarzy kresowych. W ciągu ostatnich lat został on zabezpieczony przed dalszym niszczeniem przez przykrycie go dachem i częściowe oszklenie otworów okiennych. Niestety we wrześniu 1933r. uległ on pożarowi, który zniszczył zupełnie dach, częściowe ściany działowe, wszystkie śtropy, oraz część zachowanych kominków i rzeźb. Zaproponowany przez Konserwatora rzeczoznawca techniczny z tamienia Oddziału Budowlanego stwierdził, że mury zewnętrzne pałacu są w stanie dobrym i możliwa jest jego odbudowa, oraz przywrócenie temu cennemu zabytkowi jego pierwotnego wyglądu. Natomiast układ wnętrza będzie trudny do odtworzenia i umożliwiłby zupełnie niemal dozwolną przebudowę. W tym stanie rzeczy byłoby najbardziej wskazane przejęcie pałacu przez władze samorządowe i użytkowanie go na biura. Jedynie bowiem ta koncepcja pozwoli uratować jeden z najszlachetniejszych zabytków naszego województwa przed zupełną ruiną, od której jak dotychczasowe doświadczenie wykazało obecni jego właściciele nie potrafią go uchronić.

2/ Inwentaryzacja pomiarowa i fotograficzna zabytków postępuje obecnie powoli w związku z brakiem odpowiednich środków na koszty z tem związane. W ostatnich miesiącach Fundusz Pracy w porozumieniu z Tow. Opieki nad zabytkami Przeszłości, zatrudnił na terenie całego Państwa bezrobotnych architektów tworząc grupy dokonujące odpowiednich pomiarów inwentaryzacyjnych. Na terenie naszego województwa pracują dwie takie grupy: w Kazimierzu Dolnym i Zamściu w ścisłym porozumieniu z Konserwatorem. Ponadto Oddział Sztuki prowadzi prace około skatalogowania tymczasem zabytków. Opracowano dotąd 178 takich krótkich opisów wraz ze szkicami planami obiektów. Zarejestrowano nowych obiektów w roku sprawozdawczym 32.

3/ Opieka nad życiem teatralnym.

Konserwator brał udział w pracach nad udzieniem stosunków panujących w teatrze lubelskim, tudzież pośredniczył w udzielaniu subwencji Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publ. oraz Funduszu Kultury Narodowej dla Dyrekcji wspomnianego Teatru. Mimo wysiłków nie udało się ubiegłego sezonu teatralnego doprowadzić do końca, przyczem okazało się, że Lublin nie jest w stanie utrzymać stałego zespołu. W r. b. więc korzysta stolica województwa z występów wolińskiego teatru dojazdowego, która o działalność obejmuje również kilka większych miast powiatowych województwa.

4/ Znaleźiska i wykopaliska.

Poza szeregiem drobnych znaleźisk i wykopalisk

udało się Oddziałowi Sztuki obronić przed rozdrobnieniem niemal w całości znalezisko srebrnych monet polskich w Karczmiskach w pow. puławskim, pochodzących z XI wieku. Znalezisko to posiada rewelacyjne znaczenie dla nauki polskiej i stanowi jedno z największych tego rodzaju odkryć na terenie Polski. Zostało ono już opracowane naukowo, a monety przesłano do Dyrekcji Zbiarów Państwowych w Warszawie.

5/ Ochrona przyrody.

W dziale ochrony przyrody interwenjowano w sprawie parku w Podzamczu pod Maciejowicami w pow. garwolińskim, aleji topolowej i lipowej w Puławach, aleji lipowej w Nałęczowie, oraz aleji topolowej w Janowie Podlaskim. Ponadto uznano za rezerwat wzgórze "Poniatówka" w Nałęczowie dla ochrony tego charakterystycznego leśnego terenu przed dalszym rozkopaniem.

6/ M u z e a.

Konserwator sprawuje funkcje Kustosza Muzeum Lubelskiego i w związku z tem opracowuje wraz z nowym Zarządem tego Muzeum projekt jego reorganizacji. Celem jej jest stworzenie z Muzeum Lubelskiego placówki naukowej, która by systematycznie zbierała i opracowywała eksponaty przyrodnicze, etnograficzne i historyczne pamiątkowe z regionu lubelskiego. Sprawę Muzeum udało się zainteresować Kuratorjum Lubelskie oraz Związki Nauczycielskie, które pospieszyły z wydatną pomocą finansową i fachową. Prace reorganizacyjne zostaną ukończone w ciągu najbliższych tygodni.

IV. NADZOR NAD ZWIĄZKAMI SAMORZĄDOWYMI.

1. Podział administracyjny.

W okresie sprawozdawczym dokonano następujących zmian terytorjalnych w województwie lubelskim:

1/ skasowano gminę wiejską Puławy w powiecie puławskim, przyczem obszar skasowanej gminy włączono częściowo do granic miasta Puław, częściowo zaś do gminy wiejskiej Końskowola,

2/ wystąpiono do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z wnioskiem o rozszerzenie granic miasta Radzynia, Sokółka, Łódawy i Zamościa oraz o utworzenie z miasta Zamościa samodzielnego powiatu miejskiego,

3/ na wniosek Wojewody Poleskiego dokonano zmiany granic powiatu bialskiego przez wyłączenie części gminy Kobylany i włączenie jej do miasta Brzeście n/Bugiem,

4/ zmieniono granice powiatu radzyńskiego i bialskiego przez wyłączenie z gminy wiejskiej Zerocin w powiecie radzyńskim wsi Smolne-Piece i włączenie do gminy wiejskiej Sitnik w powiecie bialskim,

5/ w toku opracowania jest projekt zmiany granic powiatu puławskiego przez ewentualne przyłączenie z powiatu kozienickiego, województwa kieleckiego, gmin wiejskich Góra Puławska i Oblazy oraz projekt zmiany granic powiatu białgorajskiego przez przyłączenie z powiatu łańcuckiego, województwa lwowskiego, gminy Jastrzębiec z przysiółkiem Chałupy.

Wreszcie zgodnie z wymogiem art.107 ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego z 23/III 1933r. /Dz.U.R.P.Nr.35, poz.294 Wojewoda osobnym rozporządzeniem, ogłoszonym w Nr.22 Dziennika Wojewódzkiego w roku 1933 r. dokonał podziału wszystkich gmin wiejskich na terenie województwa na 3993 gromad.

2/ Zmiany w składzie osobowym organów zw.samorz.

W okresie sprawozdawczym wobec spodziewanego bliskiego uchwalenia nowej ustawy samorządowej i połączonej z tem zmiany wszystkich organów ustrojowych związków samorządowych nie dokonano znaczniejszych zmian w składzie osobowym organów samorządowych i ograniczono się tylko do najkonieczniejszych wypadków. W ten sposób rozwiązano radę gminną w gminie Spiczyn pow.lubartowskiego, złożono z urzędu wójtów gmin: Sitnik i Sidorki powiatu bialskiego, Olchowiec i Rejowiec powiatu chełmskiego, Brzozówka i Modliborzycy powiatu janowskiego, oraz wskutek zdekompletowania zarządu miejskiego w Łosicach ustanowiono tymczasowy zarząd.

3/ Nadzór nad gospodarką finansową związków samorządowych.

W dziedzinie finansowo-gospodarczej związków samorządowych w okresie sprawozdawczym zaszły pewne zasadnicze zmiany, a to skutkiem wydania przez czynniki miarodajne całego szeregu przepisów prawnych, mających decydujący wpływ na finanse związków samorządowych.

Wspomnieć tu należy przede wszystkim o ustawie z dnia 10 marca 1932 r. Dz.U.R.P. poz.328 i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25/6 1932 r. Dz.U.R.P. poz.580 dotyczących przekazania władzom skarbowym przymusowego ściągania danin komu-

nalnych oraz o ustawie z dnia 8/3 1933 r. Dz. H. R. P. poz. 168, która wymiar i pobór podatku od nieruchomości, podatku od lokali i podatku od placów budowlanych przekazano Urzędowi skarbowym, skutkiem czego fundusze związków samorządowych przynajmniej narazie uszczuplone zostały, a co ujemnie odbiło się na gospodarce związków samorządowych. Należy jednak mieć nadzieję, że po początkowej fazie nastąpi dalsze usprawnienie egzekucji skarbowej i że należne im wpływy związki samorządowe będą regularnie otrzymywać, a temsamem normalnie wykonywać swe budżety.

Drugą ustawą, która ma bardzo ścisły związek z gospodarką finansową związków samorządowych, jest ustawa z dnia 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy /Dz. U. R. P. poz. 163/, która zobowiązała do przekazywania na rzecz tegoż Funduszu pow. zw. Samorz. 5%, zaś miasta wydzielone 1% ich budżetów zwyczajnych. Natomiast nie bez dodatniego wpływu na gospodarkę finansową związków samorządowych pozostało rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27/X 1932 r. o dochodzeniu roszczeń pieniężnych i egzekucji należności pieniężnych, opartych na tytułach prywatno-prawnych, przypadających od związków komunalnych /Dz. U. R. P. poz. 809/, które odjęło wierzycielom prywatnych możliwość prowadzenia nieograniczonej egzekucji przeciw związkom samorządowym z uszczerbkiem dla wykonywania przez te związki zadań publicznych, jak również rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów oraz o kasowości i rachunkowości związków komunalnych Dz. U. R. P. poz. 71 i 72.

Mając na uwadze istniejące w dalszym ciągu trudności gospodarcze kraju w dziedzinie nadzoru nad gospodarką finansową związków samorządowych, podobnie jak i w poprzednim okresie sprawozdawczym, wyteżono wspólnie z Wydziałem Wojewódzkim wysiłki w kierunku finansowego uporządkowania gospodarki powiatowych związków samorządowych i miast wydzielonych.

Cel ten częściowo osiągnięto głównie przy sposobności zatwierdzania budżetów powiatowych związków samorządowych i miast wydzielonych, przyczem opierając się na rezultatach finansowych lat poprzednich dążono do ustalenia dochodów w granicach możliwych do osiągnięcia, - zaś preliminowane wydatki dostosowywano do realnie osiągalnych wpływów.

Przy zatwierdzaniu budżetów ściśle stosowano się do postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21/X 1932 r. w sprawie obniżenia kosztów administracji komunalnej /Dz. U. R. P. poz. 777/ i w każdym wypadku brano pod uwagę wnioski Wojewódzkiej Komisji Oszczędnościowej. Celem dalszego postanowienia administracji samorządowej Wojewoda spowodował opracowanie nowych statutów etatów pracowników samorządowych w trzech miastach wydzielonych oraz wydał szczegółowe zarządzenia zmierzające do należytego i zgodnego z obowiązującymi przepisami zaszeregowania pracowników samorządowych do właściwych grup i szczebli uposażeniowych.

Zaznaczyć należy, że związki samorządowe z własnej inicjatywy również dążyły do obniżenia swych wydatków w ogólności, wydatków administracyjnych w szczególności.

Dzięki tym wysiłkom tak ze strony władzy nadzorczej, jak też i ze strony nadzorowanych związków samorządowych, osiągnięto bardzo pokaźne rezultaty co do zmniejszenia kosztów administracyjnych w ciągu ostatnich dwóch lat, a przeprowadzone oszczędności w wydatkach administracyjnych znacznie przewyższyły normy, określone rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. Świadczą o tem następujące cyfry:

P wiatowe związki samorządowe w okresie 193/31 wydały na administrację 1686.130 zł., zaś na okres 1933/34 zatwierdzono w budżetach na ten cel tylko kwotę 1.076.733 zł.- czyli mniej o 609.397 zł.: t.j. około 36%.- miasta wydzielone wydały na administrację w okresie 1930/31 łącznie 1659.770 zł., zaś na okres 1933/34 zatwierdzono na ten cel tylko kwotę 1.034.059 zł.- czyli mniej o sumę 625.711 zł., a więc około 38 %.

4/ Gospodarka
związków samo-
rządowych.

Gospodarka związków samorządowych w okresie sprawozdawczym przedstawiała się na podstawie sprawozdań z wykonania budżetów za okres 1932/33 następująco:

a/Pow. związki
samorządowe.

preliminowały dochodów zwyczajnych.....	9.880.233 zł.
" nadzwyczajnych.....	765.830 zł.
Razem:	<u>10.646.063 zł.</u>

faktycznie zaś osiągnęły doch. zwycz.....	7.707.872 zł.
" nadwycz.....	390.381 zł.
Razem	<u>8.098.253 zł.</u>

W porównaniu z poprzednim okresem budżetowym ogólne dochody powiatowych związków samorządowych zmniejszyły się o 1.913.360 zł. to jest o 19%.

W ten sposób budżety powiatowych związków samorządowych wykonane zostały ogólnie w około 76%, biorąc zaś odrębnie budżety zwyczajne i nadzwyczajne, pierwsze z nich wykonano w 78%, drugie w 51%.-

Wpływy z poszczególnych źródeł dochodowych w kolejności według wysokości były następujące:

Pierwsze miejsce zajmowały, podobnie jak w poprzednich okresach budżetowych, wpływy z opłat i dopłat drogowych w wysokości 3.268.864 zł., co stanowi około 40% ogólnych dochodów. W porównaniu z poprzednim okresem budżetowym wpływy z opłat i dopłat drogowych zmniejszyły się o sumę 1.135.408 zł. t.j. o około 26%. Powodem tego stanu był fakt, że powiatowe związki samorządowe w uwzględnieniu ciężkiej sytuacji finansowej płatników danin komunalnych w okresie sprawozdawczym wymierzały przeważnie opłaty drogowe w wysokości 75% państw. podatków bezpośrednich, podczas gdy w okresie poprzednim opłaty te przeważnie stanowiły 100% tychże podatków.

Drugie miejsce co do wysokości wpływów zajmowały dodatki do podatków państwowych. Z tego źródła powiatowe związki samorządowe osiągnęły 2.826.378 zł. t.j. około 35% ogólnych dochodów. Na wysokość tej sumy wpłynęły przede wszystkim dodatki do państw. podatku gruntowego w wysokości 1.667.821 zł./około 21% ogólnych dochodów/ i dodatek do państw. podatku przemysłowego w wysokości 495.206 zł./około 6% ogólnych dochodów/.- W porównaniu z poprzednim okresem wpływy z dodatków do podatków państw. zwiększyły się o sumę 473.793 zł./około 17%/ i podczas gdy w poprzednim okresie wpływy z tego źródła stanowiły tylko 23,5% ogólnych dochodów - to w okresie sprawozdawczym około 35% tychże dochodów.

Trzecie miejsce zajęły wpływy z udziału w podatku dochodowym w wysokości 409.376 zł. co stanowi około 5% ogólnych dochodów. W porównaniu z okresem poprzednim wpływy z tego źródła zmniejszyły się o sumę 146.943 zł./26%/.-

Na czwartym miejscu znalazły się wpływy z opłat za korzystanie z urządzeń i zakładów komunalnych z sumą 398.192 zł. stanowiącą również około 5% ogólnych dochodów powiatowych związków samorządowych.

Pierwsze miejsce w kolejności co do wysokości wydatków w okresie sprawozdawczym zajmują wydatki na utrzymanie i budowę dróg. Na ten cel wydano łącznie 3.231.805 zł., co stanowi 35,5% ogólnych wydatków. Ponieważ wpływy z opłat drogowych wynosiły w okresie sprawozdawczym 3.268.864 zł., z których znaczna część obrócona została na spłatę długów, zaciągniętych w poprzednich okresach budżetowych na budowę dróg, przeto zanotować należy pomocniczy objaw, że opłaty drogowe zużyte zostały na właściwy cel. W poprzednim okresie budżetowym na cele drogowe wydano tylko 28,5% ogólnych wydatków.

Następne z kolei miejsce zajmują wydatki na spłatę długów w wysokości 2.154.780 zł. Na ten cel wydano około 23,7% budżetów. W poprzednim okresie budżetowym wprowadzono na spłatę długów wydatki w cyfrach bezwzględnych więcej o 2.525.511 zł., jednak procentowo mniej o 2,1%.

Wydatki na administrację, zajmujące pod względem wysokości trzecie miejsce, wynosiły sumę 1.238.934 zł., czyli przeciętnie 13, ogółu wydatków.

W stosunku do poprzedniego okresu budżetowego wydatki te zmniejszyły się w cyfrze bezwzględnej o 252.055 zł. czyli o około 16,5%.

Rozpiętość co do wysokości wydatków administracyjnych pomiędzy poszczególnymi powiatami jest bardzo wielka, gdyż sięga od cyfry 104.904 /pow. siedlecki/ do 48.370 zł. /pow. łukowski/. Najniższe wydatki na administrację miały miejsce w powiatach: łukowskim /48.370 zł./, węgrowskim /49.734 zł./, sokołowskim /49.755 zł./, radzyńskim /52.370 zł./, biłgorajskim /53.987 zł./ i włodawskim /54.405 zł./, najwyższe zaś w powiatach: siedleckim /104.904 zł./, w tem 17.000 zł. na spłatę zaległych składek ubezpieczeniowych, garwolińskim /88.965 zł./, puławskim /86.318 zł./, lubelskim /84.945 zł./ i zamojskim /83.850 zł./.

Zaznaczyć należy, że wydatki osobowe w okresie sprawozdawczym we wszystkich prawie powiatowych związkach komunalnych tak przez organa samorządowe, jak i przez organa nadzorcze, ograniczone zostały prawie do ostatecznych możliwości życiowych i prawnych i w tym kierunku nie można spodziewać się dalszych wydatniejszych oszczędności.

Dalsze ograniczenia i to nieznaczne ewentualnie możliwe będą w wydatkach administracyjnych rzeczowych.

Czwarte z kolei miejsce zajmowały wydatki na popieranie rolnictwa w wysokości 888.862 zł., która to suma stanowi około 9,8% wydatków ogólnych. Zaznaczyć należy, że wydatki tego działu w porównaniu z poprzednim okresem budżetowym zmniejszyły się o 407.291 zł. czyli o 31%.

Wydatki na zdrowie publiczne, wynoszące 758.359 zł. i stanowiące około 8,3% ogólnych wydatków w porównaniu z poprzednim okresem budżetowym zwiększyły się nie tylko procentowo, /poprzednio wynosiły 6% całości wydatków/, lecz także w cyfrze bezwzględnej o 33.609 zł.

Opieka społeczna pociągnęła za sobą wydatki w wysokości 416.671 zł., co stanowi około 4,6% w stosunku do całości wydatków, analogicznie jak w poprzednim okresie budżetowym.

Natomiast wydatki na oświatę wynoszące sumę 338.164 zł. a stanowiące około 3,6% bardzo znacznie zmniejszyły się, w stosunku do okresu 1931/32, w którym zamykały się w cyfrze 600.946 zł. stanowią 5% wykonania budżetów powiatowych związków samorządowych.

Popieranie przemysłu i handlu wyraziło się w okresie sprawozdawczym sumą 202.122 zł., stanowiącą zaledwie 2,2% ogólnych wydatków.

Jedno z ostatnich miejsc w kolejności wydatków zajęło bezpieczeństwo publiczne z sumą 105.577 zł., stanowiące około 1,2% całości wydatków.

Wydatki połączone z utrzymaniem majątku komunalnego wynosiły 84.850 zł./0,9%, przedsiębiorstw komunalnych 59.551 zł./0,5%, na kulturę i sztukę 43.897 zł./0,5% i na świadczenia dla innych związków samorządowych 34.337 zł./0,4%.

W przeciwieństwie do lat poprzednich wydatki "różne" nieobjęte powyżej wyszczególnionymi działkami znacznie zmniejszyły się i wynosiły tylko łączną sumę 150.424 zł. tj. około 1,7% ogólnych wydatków; - podczas gdy w okresie 1931/32 wydatki te stanowiły sumę 524.095 zł. czyli 4,3% ogółu wydatków powiatowych związków samorządowych.

Wreszcie w okresie sprawozdawczym po raz pierwszy znalazła się w sprawozdaniu z wykonania budżetów powiatowych związków samorządowych nowa pozycja wydatków, a mianowicie 275.840 zł./t.j. około 3% ogólnych wydatków/ na pokrycie niedoborów budżetowych z lat poprzednich. Na ten cel cztery powiatowe związki samorządowe wstawiły odnośne sumy, a to zgodnie z postanowieniem § 28 ustęp 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6/XII 1932 r. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych /Dz.U.R.P. poz. 71 ex 1933r/.

Omówiwszy ogólnie gospodarkę budżetową powiatowych związków samorządowych na terenie całego województwa dla przedstawienia i wykazania sposobu wykonania budżetów w okresie sprawozdawczym przez poszczególne powiatowe związki samorządowe zamieszczone zostaje zestawienie procentowego wykonania budżetów przez te związki z tem wyjaśnieniem, że okres budżetowy zamknięto deficytem w tych powiatach, w których procentowe zrealizowanie budżetów po stronie wydatków jest wyższe od takiego wykonania po stronie dochodów.

pow.	nazwa powiatu	wyk. budż. w doch.	procent	w wydatkach	procent
1/	bialski	wyk. budż. w doch.	75,3%	w wydatkach	86,4%
2/	biłgorajski	"	78,1%	"	84,4%
3/	chełmski	"	77,6%	"	83,8%
4/	garwoliński	"	100,0%	"	100,0%
5/	hrubieszowski	"	86,7%	"	81,8%
6/	janowski	"	91,5%	"	90,4%
7/	krasnystawski	"	67,1%	"	99,0%
8/	lubartowski	"	45,9%	"	68,7%
9/	lubelski	"	71,7%	"	77,0%
10/	lukowski	"	77,7%	"	99,0%
11/	puławski	"	98,6%	"	98,6%
12/	radzyński	"	74,0%	"	79,7%
13/	sochołowski	"	86,3%	"	95,0%
14/	siedlecki	"	58,2%	"	71,0%
15/	tomaszowski	"	76,6%	"	88,9%
16/	węgrowski	"	63,2%	"	75,6%
17/	włodawski	"	93,6%	"	95,4%
18/	zamojski	"	58,7%	"	74,0%

Z powyższego zestawienia wynika, że tylko w czterech powiatach /garwolińskim, hrubieszowskim, janowskim i puławskim/ zamknięto w mowie będący okres budżetowy bez deficytu względnie z pewną nadwyżką; natomiast we wszystkich innych powiatach gospodarka powiatowych związków samorządowych była mniej lub więcej deficytowa, co sprzeciwia się wyraźnym postanowieniom prawa budżetowego i zarządzeniom władzy nadzorczej, zawierającym kategoriyczny zakaz czynienia wydatków poza granice faktycznie osiągniętych wpływów budżetowych.

Miasta wydzielone

b/ Miasta.

Preliminowane w budżetach miast wydzielonych na okres 1932/33 r. dochody zwyczajne w sumie 6.462.531 zł.
 " " nadzwyczajne " 4.657.067 zł.
 razem: 11.119.598 zł.

Zrealizowane zostały:

w dochodach zwyczajnych..... 5.239.975 zł. tj. 81% prel.
 " " nadzwyczajnych..... 4.331.855 zł. tj. 93% "
 razem: 9.571.830 zł. tj. 86% prel.

Dochody zwyczajne w kwocie 5.239.975 zł. w porównaniu z dochodami roku 1931/32 r. w kwocie 6.256.018 zł. zmniejszyły się o kwotę 1.016.043 zł. tj. o 16%.

Dochody zaś nadzwyczajne w kwocie 4.331.855 zł., w której to kwocie niewłaściwie umieszczona została niezrealizowana subwencja ze Skarbu Państwa dla gm. m. Lublina w kwocie 3.511.937 zł. na spłatę częściową pożyczki ulenowskiej, zwiększyły się pozornie w porównaniu z okresem 1931/32 / 1.477.783 zł. / o kwotę 2.854.072 zł. Ponieważ jednak faktycznie osiągnięte dochody nadzwyczajne wynosiły kwotę 819.918 zł., przeto przyjąć należy spadek dochodów nadzwyczajnych o 657.865 zł. t. j. o około 45%.

Poniżej podane zestawienie wykazuje wysokość preliminowanych i zrealizowanych dochodów poszczególnych działów budżetów /zwyczajnych i nadzwyczajnych/ miast wydzielonych w okresie 1932/3 oraz procentowy stosunek tych dochodów preliminowanych do zrealizowanych a nadto stosunek procentowy zrealizowanych wpływów z poszczególnych działów budżetów do całkowitej sumy osiągniętych dochodów /zwyczajnych i nadzwyczajnych/.

	Preliminowana s u m a	z r e a l i z o w a n o	
		S u m a	% do 6- prelim. % do ogóln. sumy zrealizowar dochodów
	zł.	zł.	
I. Majątek komunalny	496.204	313.063	63% 3,3%
II. Przedsiębiorstwa komun.	2.189.083	1.902.867	86% 19,9%
III. Subwencje i dotacje..	3.028.577	3.544.766	117% 37%
IV. Zwroty.....	368.860	189.681	51,4% 2%
V. Opłaty administracyjne.	301.250	204.870	68% 2,1%
VI. Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów dobra publicznego.....	134.676	99.784	74% 1%
VII. Dopłaty.....	-	-	-
VIII. Udział w pod.państw.	438.500	426.418	97% 4,4%
IX. Dodatki do pod.państw.	1.931.050	1.521.862	78% 15,9%
X. Podatki samoistne/bez inwestycyjnego/.....	903.501	618.559	66% 6,5%
XI. Różne dochody.....	64.506	55.800	86,5% 0,6%
XII. Pożyczki,.....	1.200.491	640.000	53% 6,7%
XIII. Podatek inwestyc.	62.900	54.160	87% 0,6%

Miasta wydzielone w okresie 1932/33 preliminowały:

a/ wydatki zwyczajne w sumie.....	9.397.966 zł.
b/ " " nadzwyczajne.....	1.860.268 zł.
	razem: 11.258.234 zł.

które uskutecznione zostały:

w wydatkach zwyczajnych w sumie	9.779.010 zł. tj. 104% prel.
" " nadzwyczajnych "	720.380. zł. tj. 39% prel.
razem:	10.499.390 zł. tj. 93%

porównaniu z okresem poprzednim ogólne wydatki miast wydzielonych zmniejszyły się o 747.552 zł. tj. o 6%.

Uskutecznione wydatki zwyczajne i nadzwyczajne w okresie sprawozdawczym zostały zrealizowane według poszczególnych działów w sposób następujący:

	Preliminowana suma zł.	z r e a l i z o w a n o	
		w s u m i e zł.	% do pre- liminowa- nych kwot % do ca- łości fakt. wydatków
I. Administracja ogólna	1.149.118	1.177.885	102,5%
II. Majątek komunalny	147.005	108.704	73%
III. Przedsiębiorstwa kom.	900.538	836.481	92,8%
IV. Spłata długów.....	5.782.449	5.294.353	91,5%
V. Drogi i place publ....	434.336	186.268	42,8%
Va. Pomiar i plany miast	61.877	41.577	67,2%
VI. Oświata.....	662.463	600.296	90,6%
VII. Kultura i sztuka....	51.395	47.457	92,3%
VIII. Zdrowie publiczne...	336.617	301.327	89,5%
IX. Opieka społeczna.....	951.685	1.120.111	117,6%
X. Popieranie rolnictwa...	14.969	14.438	96,4%
XI. Popieranie przemysłu i handlu.....	63.555	54.364	85,5%
XII. Bezpieczeństwo publ.	475.808	427.699	89,9%
XIII. Różne wydatki.....	226.419	288.430	127,3%

Wydatki kosztów administracji ogólnej w okresie 1932/33 w kwocie 1.177.885 zł. w stosunku do analogicznych wydatków roku 1931/32 w kwocie 1435.324 zł. obniżyły się o kwotę 257.439 złotych t.j. o 18%.

W poszczególnych miastach wydzielonych procent kosztów administracyjnych do całości wydatków wynosił:

w Lublinie	9,5%
w Siedlcach	16,3%
w Chełmie	26,6%

przyczem odnośnie m. Lublina należy zaznaczyć, że po wyeliminowaniu z działu IV /spłata długów/ niewiszczonej kwoty 3.511.937 złotych, co do której ze Starbem Państwa gmina m. Lublina nie zakończyła jeszcze odnośnego rozrachunku, koszt administracji ogólnej m. Lublina w stosunku do faktycznie uskuteczniionych wydatków wynosić będzie około 16%.

Z porównania uskuteczniionych przez miasta wydzielone całkowitej sumy wydatków w okresie 1932/33 do osiągniętych dochodów /zwyczajnych i nadzwyczajnych/, wynika, że niedobór budżeto-

wy za ten okres wynosił kwotę 927.561 zł.

Miasta niewydzielone.

Preliminowane wpływy w budżetach miast niewydziałonych za okres 1932/33 wynosiły:

w dochodach zwyczajnych.....4.963.366 zł.
 " nadzwyczajnych.... 440.682 zł.
 razem: 5.404.048 zł.

i zostały zrealizowane:

w dochodach zwyczajnych.....3.804.857 zł.tj.76,6% prel.
 " nadzwyczajnych.... 242.257 zł. " 55,0% "
 razem: 4.047.114 zł.tj.75% prel.

Osiągnięte dochody te w porównaniu do analogicznych dochodów poprzedniego okresu 1931/32 w kwocie 4.492.899 zł., zmniejszyły się o kwotę 445.785 zł.t.j.o 10%.

Realizacja dochodów /zwyczajnych i nadzwyczajnych/ z poszczególnych źródeł budżetowych przedstawiała się w następujący sposób:

	Preliminow. suma zł.	z r e a l i z o w a n o		
		S u m a zł.	% do prel,	% do o- gólnej su- my wpływó
I. Majątek komunalny.....	328.455	243.160	74%	6,1%
II. Przedsiębiorstwa kom.	990.036	694.432	70%	17,1%
III. Subwencje i dotacje	162.392	91.441	56,5%	2,2%
IV. Zwroty.....	250.159	140.148	56%	3,5%
V. Opłaty administrac....	146.915	125.248	85%	3,1%
VI. Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów dobra publicznego.....	617.036	509.502	82%	12,6%
VII. Dopłaty.....	42.917	14.904	35%	0,4%
VIII. Udział w pod.państw.	319.491	311.420	97%	7,7%
IX. Dodatki do " "	1.480.715	1.196.727	81%	29,6%
X. Podatki samóistne /bez inwenstyc./.....	528.417	318.700	60%	7,9%
XI. Różne dochody.....	249.015	245.075	98%	6%
XII. Pożyczki.....	153.500	42.500	28%	1%
XIII. Podatek inwestyc....	135.000	113.857	84%	2,8%

Miasta niewydzielone praliminowały w okresie 1932/33:

w wydatkach zwyczajnych.....4.853.461 zł.
 " nadzwyczajnych..... 570.175 zł.
 razem: 5.423.636 zł.

a zrealizowały:

w wydatkach zwyczajnych.....4.550.238 zł.t.j.94%
 " nadzwyczajnych... 436.109 " " 76%
 razem. 4.986.347 zł.t.j.91,9%

Uskutecznione wydatki te w kwocie 4.986.347 w porównaniu z analogicznymi wydatkami roku 1931/32 w kwocie 5.825.035 zł.obniżone zostały o kwotę 838.688 zł.t.j.o 14,4%.

Poniższe zestawienie wykazuje realizację wydatków /zwyczajnych i nadzwyczajnych/ według poszczególnych działów budżetu:

Piąte miejsce w kolejności co do wysokości dochodów zajęły wpływy ze zwrotu sumy należnych gminom wiejskim z różnych tytułów w wysokości 130.761 zł., stanowiącej około 1,5%.

Z przedsiębiorstw gminnych wpłynęła w okresie sprawozdawczym suma dochodów 105.337 zł., co stanowi około 1,3%.

Mniejsze źródła dochodowe, jak wpływy z majątku komunalnego w sumie 41.354 zł./0,5%, z subwencji i dotacji w sumie 54.074 zł./0,7%, z dopłat w wysokości 75.720 zł./około 1% i z udziału w podatkach państwowych, w gminach wiejskich, mających uprawnienia finansowe gmin miejskich/ w sumie 26.495 zł./0,3%, nie odegrały poważniejszej roli w gospodarce finansowej gmin wiejskich.

Natomiast poważną rubrykę dochodów stanowią dochody "różne", nie objęte powyżej omówionymi działkami w łącznej sumie 678.584 zł., co się równa 8,5% ogólnych dochodów.

Rozpatrując stronę wydatków, uskuteczonych w okresie sprawozdawczym przez gminy wiejskie, dochodzi się do ujemnych wyników. Sprawozdania bowiem z wykonania budżetów gmin wiejskich stwierdzają wypadki nie tylko uskuteczania wydatków ponad otrzymane dochody, ale, co gorsze, czynienia wydatków bądź budżetem zupełnie nieprzewidywanych, bądź też w rozmiarach, przekraczających przewidziane na ten cel kredyty budżetowe. Świadczą o tem stanie poniżej wyszczególnione dane cyfrowe.

W okresie sprawozdawczym gminy wiejskie preliminowały wydatki zwyczajne w sumie.....	10.010.136 zł.
wydatki nadzwyczajne w sumie.....	404.377 zł.
Razem:	10.414.513 zł.

W tym samym czasie uskuteczniły wydatki zwyczajne w sumie.....	10.100.712 zł.
wydatki nadzwyczajne w sumie.....	400.964 zł.
Razem:	10.501.676 zł.

Z tego zestawienia wynika, że gminy wiejskie przekroczyły w okresie sprawozdawczym preliminarowane wydatki o sumę 87.163 zł.

Z porównania osiągniętych dochodów 7.816.686 zł. z uskuteczniczonymi wydatkami 10.501.676 zł. okazuje się niedobór budżetowy 2.684.990 zł.

Największą pozycję wydatków gminnych stanowiły wydatki na administrację w łącznej sumie 4.567.914 zł., co stanowi około 43,5%. W porównaniu z poprzednim okresem budżetowym wydatki tego działu zmniejszyły się o 531.122 zł., czyli o około 10,2%. Zaznaczyć należy, że wydatki administracyjne również w gminach wiejskich ograniczone zostały możliwie do minimum, podyktowanego stanem finansowym gmin. Personel tak pod względem ilości, jak też pod względem uposażenia, nie może ulegać dalszym redukcjom bez szkody dla sprawnego funkcjonowania administracji gminnej, co na terenie przy sposobności przeprowadzenia lustracji gmin w kilku powiatach stwierdził osobiście Wojewoda i Urząd Wojewódzki.

Dalszą bardzo wielką pozycję w budżetach gminnych stanowiły wydatki na oświatę. Na ten cel wydano w okresie sprawozdawczym 2.793.754 zł., co stanowi około 26,6% ogólnych wydatków. Zaznaczyć należy, że wydatki na oświatę przekroczyły o 933.690 zł. wpływy, jakie gminy otrzymały z urzędów skarbowych tytułem dodatków do podatków państwowych.

Dalszemi poważniejszymi pozycjami wydatkowymi w gospodarce gmin wiejskich były wydatki na zdrowie publiczne w wysokości 591.396 zł./około 5,6% ogólnych wydatków/ i na opiekę społeczną w wysokości 554.738 zł./około 5,3% wydatków ogólnych/.

Na drogi i place publiczne w okresie sprawozdawczym wydano 332.410 zł./około 3,3%, na bezpieczeństwo publiczne 193.714 zł./około 2%, na spłatę długów 334.472 zł./około 3,3%, na utrzymanie majątku komun. 78.506 zł./około 0,7%, na popieranie rolnictwa 78.618 zł./około 0,8%, na przedsiębiorstwa gminne 43.389 zł./około 0,4%, na popieranie przemysłu i handlu 22.313 zł./około 0,2%, oraz na pokrycie niedoborów budżetowych z lat poprzednich cztery gminy

wydały łącznie 10.788 zł.

Wreszcie wydatki "różne" nieobjęte innymi działkami budżetowymi wynosiły łącznie sumę 677.755 zł. czyli około 6% ogólnych wydatków.

5/ Zestawienie dochodów i wydatków zw.sam.

W okresie sprawozdawczym gospodarza budżetowa wszystkich związków samorządowych na terenie Województwa Lubelskiego przedstawia się następująco:

a/ dochody /zwyczajne i nadzwyczajne/

1/ Pow. Zw. Sam. prelimin.	10.646.063 zł. zreal.	8.098.253 zł.
2/ Miasta Wydz. "	11.119.598 " "	9.571.830 "
3/ Miasta niewydz. "	5.404.048 " "	4.047.114 "
4/ Gminy Wiejskie "	10.436.355 " "	7.816.686 "
Razem:	37.606.064 zł. "	29.533.883

b/ Wydatki /zwyczajne i nadzwyczajne/.

1/ Pow. Zw. Samorz. prelim.	10.646.062 zł. zreal.	9.096.576 zł.
2/ Miasta Wydz. "	11.258.234 " "	10.499.390 "
3/ Miasta niewydz. "	5.423.636 " "	4.986.347 "
4/ Gminy Wiejskie "	10.414.513 " "	10.501.676 "
Razem:	37.742.445 " "	35.083.989 zł.

Zadłużenie Związków samorz.

Dla uzupełnienia obrazu gospodarki i stanu finansowego związków komunalnych należy również przedstawić stan zadłużenia tychże związków, który to stan w dn. 1 kwietnia 1933 r. na podstawie danych przedstawionych Urzędowi Wojewódzkiemu, przedstawia się następująco:

Nazwa związku samorządowego.	z o b o w i ą z a n i e		R a z e m
	długoterminowe zł.	krótkoterminow. zł.	
Związki samorządowe	13.888.790.67	4.317.956.55	18.206.747.22
Miasta wydzielone	44.115.147.87	8.863.890.45	52.979.038.32
Miasta niewydzielone	5.625.765.90	4.311.141.82	9.936.907.72
Gminy wiejskie	1.445.700.48	5.386.884.34	6.832.584.82
R a z e m:	65.075.404.92	22.879.873.16	87.955.278.08

Należy zaznaczyć, że sumą zadłużenia krótkoterminowego objęto również zobowiązania w rachunkach bieżących, z tytułu zużycia sum obcych /przechodnich/ i z tytułu zaległych kosztów leczenia.-

Stosownie do postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27/X 1933 r. o sposobie regulowania zaległych kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej /Dz.U.R.P.poz.644/ koszty leczenia zaległe po dzień 1/4 1932 r. dla państwowych szpitali i po dzień 1/4 1931 r. dla samorządowych szpitali zostały umorzone, a temsamem zadłużenie z tego tytułu związków samorządowych, a szczególnie gmin wiejskich

7/ Kontrola
faktyczna.

i miejskich, bardzo znacznie zmniejszy się.-

Celem wzmocnienia nadzoru nad gospodarką powiatowych związków samorządowych i miast oraz nad działalnością Wydziałów Powiatowych, jako organów powołanych do sprawowania nadzoru państwowego nad związkami samorządowymi niższego stopnia, Urząd Wojewódzki uważał za konieczne przeprowadzić możliwie największą ilość lustracji generalnych, uwzględniając szczególnie miasta, jako samorządy o bardziej skomplikowanej i rozbudowanej gospodarce. W ten sposób w czasie od ostatniego posiedzenia Rady Wojewódzkiej przeprowadzone zostały generalne rewizje miast Siedlec, Chełma, Białej Podlaskiej, oraz Powiatowych Związków samorządowych: białskiego, hrubieszowskiego, janowskiego i siedleckiego, tudzież rewizje dorywcze Powiatowych Związków Samorządowych: garwolińskiego i Krasnostawskiego i m. Zamościa. tego

Niezależnie od Naczelnik Wydziału Samorządowego, w miarę wolnego czasu od zajęć biurowych, dokonał wizytacji poszczególnych urzędów samorządowych.-

8/ Uspraw-
nienie ad-
ministracji
gminnej.

W czasie kilkakrotnych osobistych wizytacji urzędów gminnych, dokonywanych przez Wojewodę na terenie kilku powiatów oraz przy sposobności lustracji gospodarki gminnej ze strony Urzędu Wojewódzkiego stwierdzonym zostało, że personel urzędów gminnych przepracowany jest wskutek nadmiernego obciążenia organów gminnych zadaniami, których znaczna część bez szkody dla sprawnego działania administracji może być odjęta. Stwierdzonym między innymi zostało, że urzędy gminne prowadzą po sto kilkadziesiąt najróżnorodniejszych ewidencji, z których przynajmniej kilkadziesiąt/20-30/, jako niedających praktycznych korzyści, jest zbędnych.

Wobec tego Urząd Wojewódzki pod osobistym kierownictwem Wojewody przy współudziale Wicewojewody i po wysłuchaniu opinii przewodniczących Wydziałów Powiatowych opracował czterdzieści obszernie uмотywowanych wniosków, zmierzających do zmiany obowiązujących przepisów prawnych i zarządzeń władz w kierunku odciążenia organów gminnych od wykonywania zbędnych zadań z zakresu administracji rządowej i usprawnienia przez to administracji gminnej. Wnioski te przy osobowym memorjale przedłożone zostały Władzom centralnym /Prezydium Rady Ministrów i Ministrowi Spraw Wewnętrznych/, gdzie będą szczegółowo rozpatrzone.

Wprowadzenie w życie zaprojektowanych zmian niezawodnie wpłynie w przyszłości na zmniejszenie zbędnej pracy biurowej w urzędach gminnych, potaniecie administracji gminnej i na większe wykorzystanie personelu urzędniczego gminnego dla pozytywnej działalności społecznej na terenie wiejskim.

W dążeniu do uproszczenia i postawienia administracji gminnej Urząd Wojewódzki opracował projekty czterech instrukcji kancelaryjnych, opartych na systemie bezdziennikowym, dla urzędów gminnych, Wydziałów Powiatowych i miast większych i mniejszych. Instrukcja dla urzędów gminnych, oparta na powyższym systemie, częściowo zmieniona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych weszła w życie z dniem 1 stycznia 1934 r., projektowana zaś i ostatnio uzupełniona instrukcja dla Biur Wydziałów Powiatowych wejdzie w życie, po zaakceptowaniu przez Ministerstwo.

Dalszą akcją w kierunku postawienia administracji samorządowej było spowodowanie opracowania nowych statutów etatów dla trzech miast wydzielonych oraz wydanie szczegółowych zarządzeń, zmierzających do należytego i zgodnego z obowiązującymi przepisami zaszeregowania pracowników samorządowych do właściwych grup i szczebli uposażeniowych.

9/ Komunal. Stan organizacyjny i ilościowy. W chwili obecnej czynnych jest na terenie Województwa Lubelskiego 18 Komunalnych Kas oszczędności.

W porównaniu z ubiegłym okresem sprawozdawczym stan ilościowy

wy czynnych Komunalnych Kas Oszczędności zmniejszył się o jedną kasę, gdyż Komunalna Kasa Oszczędności pow. konstantynowskiego z siedzibą w Janowie Podl. z powodu znie sienia powiatu konstantynowskiego - postanowiono zlikwidować.

Wśród istniejących Komunalnych Kas Oszczędności jest 17 kas powiatowych i jedna kasa Związku Międzykomunalnego. Ta ostatnia zorganizowana została w Siedlcach wspólnie przez powiatowy związek samorządowy oraz gminę miasta Siedlec, którzy w tym celu utworzyli Związek Międzykomunalny dla prowadzenia Komunalnej Kasy Oszczędności w Siedlcach.

Komunalna Kasa Oszczędności pow. zamojskiego w Zamościu posiada ponadto Oddział w Szczebrzeszynie.

Sumy bilansowe. Przystępując do analizy danych statystycznych z działalności Komunalnych Kas Oszczędności w okresie od 1 stycznia 1932 r. do 1 lipca 1933 r., zatrzymać się wypada w pierwszym rzędzie na sumach bilansowych, które najlepiej charakteryzują ogólny rozwój działalności Kas.

Sumy te z roku na rok stale wzrastając - osiągnęły swój najwyższy poziom w r. 1930 /zł. 19.885.405/, poczem w miarę natężenia kryzysu gospodarczego i zmniejszających się w związku z tem obrotów Kas, stopniowo się obniżały, dochodząc na dzień 1 lipca 1933 r. do sumy zł. 14.184.197. W ciągu okresu sprawozdawczego, t.j. od dnia 1 stycznia 1932 r. do dn. 1/7 33 r. ogólna kwota sum bilansowych zmniejszyła się ogółem o zł. 2.029.527.-, t.j. o 12,5%.

Kapitały własne. - Korzystniejszy natomiast obraz przedstawia zestawienie kapitałów własnych Kas, na które składają się kapitały zakładowe i rezerwowe. Ogólna suma kapitałów własnych wszystkich Kas wynosiła na dzień 1 lipca 1933 r. złotych 1.868.177.-, podczas gdy na dzień 1 stycznia 1932 r. zł. 1.867.212, - pozostała więc prawie bez zmiany. Z tej sumy przypada na kapitały zakładowe zł. 1.705.000.-, na rezerwowe zł. 163.000.-

W czasie od 1 stycznia 1932 r. do 1/7 1933 r. kapitał zakładowy zwiększył się o zł. 33.000.-, natomiast kapitał rezerwowy zmniejszył się o zł. 32.000.-, co należy przypisać konieczności pokrywania z tego kapitału strat bilansowych niektórych Kas.

Władza nadzorcza zdaje sobie jednak sprawę z tego, że kapitały zakładowe Komunalnych Kas Oszczędności na terenie Województwa Lubelskiego w ich obecnej wysokości nie są jeszcze dostateczne i powinny wynosić conajmniej zł. 100.000.- w każdej Komunalnej Kasie Oszczędności.

W tym też kierunku idą zarządzenia władzy nadzorczej, a jeżeli usiłowania tenie zostały dotychczas w całej pełni urzeczywistnione, to przyczyny tego należy szukać w bardzo ciężkim położeniu finansowym związków poręczających.

Należy tu rozróżnić wkłady i lokaty instytucyj bankowych i osób prawnych, jak zakłady ubezpieczeniowe, Kasy Chorych i t.p., oraz wkłady oszczędnościowe osób fizycznych. Ogólna suma wszystkich wkładów wynosiła na dzień 1 lipca 1933 r. złotych 5.629.669.-, podczas gdy na 1 stycznia 1932 r. wysokość wkładów wynosiła zł. 7.133.827.- suma wkładów obniżyła się przeto w okresie sprawozdawczym o 20% z sumy zł. 5.629.669.- przypada na lokaty zł. 1.547.648.- /1/1 1932 r. zł. 1.585.647.-, 3%/, na wkłady oszczędnościowe os. fiz. zł. 4.082.021.- /1932: zł. 5.548.180.-, 26%/. Wynika z tych cyfr, że najbardziej zmniejszyły się wkłady osób fizycznych, a więc właściwe wkłady oszczędnościowe. Spadek tych wkładów w stosunku do stanu z dnia 1 stycznia 1932 r. wynosi kwotę zł. 1.466.159.- /około 26%/. Z tej sumy przypada blisko zł. 1.000.000.- na Komunalną Kasę Oszczędności powiatu lubelskiego, pozatem największy spadek wkładów wykazują Kasy powiatu bialskiego, chełmskiego, lubartowskiego, puławskiego, radzyńskiego, siedleckiego i węgrowskiego. Należy tu wziąć również pod uwagę ubytek wkładów zlikwidowanej Kasy b. powiatu Konstantynowskiego

w kwocie zł. 67.356.- która to suma niestety, nie zasilila Komunalnych Kas Oszczędności powiatów sukcesoryjnych /białskiego i siedleckiego/ Nieznaczne zwiększenie się wkładów oszczędnościowych miało miejsce jedynie w Komunalnych Kasach Oszczędności pow. biłgorajskiego, garwolińskiego i łukowskiego.

Kredyty uzyskane i udzielone. - Suma kredytów uzyskanych przez Komunalne Kasy Oszczędności wynosząca na dzień 1 lipca 1933 r. zł. 4.169.611 - zmniejszyła się w stosunku do dnia 1 stycznia 1932 r. o zł. 372.473.- / 8%/, a redyskont weksli w instytucjach finansowych /Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego i P. Bank R./ zmniejszył się o zł. 188.433.- /10%/ i wynosił na dzień 1 lipca 1933 r. zł. 1.622.411.-

W związku z tem zmniejszyła się też suma udzielonych przez Komunalne Kasy Oszczędności pożyczek i to o zł. 2.180.880 czyli blisk 17%, wynosząc na dzień 1 lipca 1933 r. zł. 10.776.673.-

Pożyczki udzielone związkom samorządowym. Największą bolączką w gospodarce Komunalnych Kas Oszczędności stanowi nadmierne zadłużenie związków samorządowych w tych kasach, a przede wszystkim związków poręczających, przewyższające kilkakrotnie normy ustawą dozwolone. Podczas, gdy na dzień 1 stycznia 1932 r. suma pożyczek udzielonych przez Komunalne Kasy Oszczędności związkom samorządowym wynosiła według bilansów zł. 1.272.549, to na dzień 1 lipca 1933 r. wzrosła ona o zł. 176.705. do sumy zł. 1.449.254.- t.j. o 14%. Z tej sumy przypada największa część na związek poręczający, których zadłużenie obliczone na podstawie bilansów - wynosiło na dzień 1 lipca 1933 r. złotych 1.287.257.-, wykazując w stosunku do stanu w dniu 1 stycznia 1932 r. wzrost o zł. 211.548.- /19%/. W rzeczywistości jednak zadłużenie związków poręczających w Komunalnych Kasach Oszczędności, jak to stwierdziły specjalnie zebrane w tym kierunku dane wyższe i wynosiło na dzień 1 lipca 1933 r. 1.558.572.- Różnica ta pochodzi stąd, że cały szereg Kas Komunalnych umieszcza w bilansach kredyty, udzielone związkom poręczającym, częściowo także w pozycjach "weksle dyskontowe i skrypty dłużne" oraz pożyczki w rachunkach bieżących, przez co pod pożyczką "pożyczki komunalne" figuruje tylko część pożyczek udzielonych związkom poręczającym.-

Zadłużenie związków poręczających, wynoszące więcej jak 10% wkładów oszczędnościowych, wykazują następujące Kasy: pow. biłgorajskiego, hrubieszowskiego, janowskiego, krasnostawskiego, łukowskiego, puławskiego, radzyńskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego, włodawskiego i zamojskiego, przy czem największe zadłużenie wykazują Kasy pow. biłgorajskiego, krasnostawskiego, siedleckiego i włodawskiego.

Celem zapobieżenia dalszemu zadłużeniu się związków poręczających w Komunalnych Kasach Oszczędności Wojewoda wydał zakaz dalszego kredytowania tychże związków przez Komunalne Kasy Oszczędności w jakiegokolwiek formie, o ile zadłużenie to przekracza w danej Kasie już normę ustawową, oraz zarządził stopniową likwidację istniejącego ponad tę normę zadłużenia.

Koszty handlowe. - Jakkolwiek w okresie sprawozdawczym koszty handlowe w Komunalnych Kasach Oszczędności obniżone zostały o zł. 68.295.- t.j. o 7,5%, to jednak władze nadzorcze dążą do dalszej ich obniżki, i wydały w tym kierunku odnośne zarządzenia, wychodząc z założenia, że Komunalne Kasy Oszczędności winne być samowystarczalne i nie powinny dawać strat eksploatacyjnych. Tylko przy ścisłym dostosowaniu kosztów handlowych do rzeczywistych osiągalnych dochodów można będzie utrzymać samowystarczalność Kas, a tego nie da się dokonać bez dalszej kompresji strony wydatkowej budżetów.

Wytyczne na przyszłość. - Mając na względzie obecne położenie finansowe Komunalnych Kas Oszczędności w Województwie Lubelskiem, należy zaznaczyć, że w dalszym ciągu pozostają aktualne wytyczne, zawarte w rezolucji, udzielonej na II Ogólnopolskim Zjeździe Kas Oszczędności we Lwowie, a w szczególności następujące:

1/ rację istnienia Kasy i kalkulację jej rentowności oprócz należy na kapitałach własnych łącznie z wkładami oszczędnościowymi, a nie

na uzyskanych kredytach bankowych.

2/ przy rozdziale kredytów, należy stosować zasadę społecznej celowości i popularnego bezpieczeństwa,

3/ Kredyt jednego klienta nie powinien przekraczać sumy 2% stanu wkładów oszczędnościowych w danej Kasie,

4/ Kasy Oszczędności, które zdobyły kapitał wkładowy, wystarczający do opłacenia kosztów administracji, powinny dążyć do ograniczenia swoich zobowiązań z tytułu kredytów, które traktować należy jako rezerwę,

5/ uprawianie interesów dewizowych winkulacyj towarowych i udzielanie gwarancyj uważa się za niewskazane dla Kas Oszczędności.

Ponadto w dalszym ciągu obowiązują uchwały zapadłe na poprzednim posiedzeniu Rady Wojewódzkiej, stwierdzające konieczność:

- a/ ukłynnienia kapitałów, unieruchomionych w pożyczkach wszelkiego rodzaju,
- b/ zmniejszenia zadłużenia w Komunalnych Kasach Oszczędności związków poręczających,
- c/ zmniejszenia kosztów administracji odpowiednio w stosunku do dochodów Kasy.

10/Gminne Kasy Pożyczkowo-Oszczędn.

Przechodząc teraz do omówienia stani gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych, należy z zadowoleniem podkreślić, że mimo srożącego się coraz bardziej kryzysu sytuacja ich przedstawia się nadal zadawalająco. Nie wątpliwie i tu skórczyły się dość poważnie obroty, czego wyrazem jest zmniejszenie się sum bilansowych o około 30% - nastąpiło to jednak z przyczyn od Kas niezależnych, a mianowicie na skutek dalszego zmniejszenia się sumy kredytów uzyskanych od Państwowego Banku Rolnego co pociągnęło za sobą z natury rzeczy również zmniejszenie się kredytów udzielonych przez Kasy. Najważniejsze jednak pozycje bilansowe, jak kapitały własne i wkłady oszczędnościowe, nie tylko, że nie obniżyły w ciągu roku sprawozdawczego lecz nawet wzrosły, co świadczy o żywotności tych Kas.

Twierdzenie powyższe ilustrują następujące cyfry:

I. Sumy bilansowe

4/I 1932 r. zł. 9.936.138.-- 1/VII 1933 r. zł. 6.854.044.-- spadek o zł. 3.082.114.-- tj. o 31%.

II. Kapitały własne wynosiły

1/I 1932 r. zł. 1.951.522.-- 1/VII 1933 r. zł. 2.393.174.-- wzrost o zł. 441.652.-- tj. o 23%, z tego przypada na:

1. kapitały zakładowe.

1/I 1932 r. zł. 1.693.439.-- 1/VII 1933 r. zł. 1.958.972 wzrosły o zł. 265.533.-- tj. o 16,5%

2. kapitały zapasowe

1/I 1932 r. zł. 258.083.-- 1/VII 1933 r. zł. 434.202.-- wzrosły o zł. 176.119.-- tj. o 68%.

III. Wkłady oszczędnościowe.

1/I 1932 r. zł. 2.233.104.-- 1/VII 1933 r. zł. 2.306.789.-- wzrosły o zł. 73.685.-- tj. o 3,4%.

IV. Kredyty uzyskane /P.B.R./

1/I 1932r. zł. 3.146.722.-- 1/VII 1933 r. zł. 1.574.294.-- spadek o zł. 1.572.428.-- tj. o 50%.

V. Kredyty udzielone

1/I 1932 r. zł. 7.917.079.-- 1/VII 1933 r. zł. 6.439.371.-- spadek o zł. 1.477.658.-- tj. o 18,5%.

Ogólny więc bilans działalności gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych w okresie sprawozdawczym należy uznać za pomyślny. Jako szczególnie dodatni objaw należy podkreślić

Stan Komunalnych Kas Oszczędności Województwa Lubelskiego
wg bilansów brutto na dzień 1/VII 1933 roku.

L. p.	Powiat	suma bilansowa	Kapitał zakładowy	Kapitał rezerwowy	Wkłady prywatne	Wkłady/lokaty/różnych instytucyj	Kłady ogółem	Kredyty uzyskane	Rydykonto weksli	Weksle dyskontowe i skrypty dłużne/wzgl. pożyczek	Weksle protestowane/zaskarz. w egzek.	Pożyczki w rach. bież. na zastaw	pożyczki komunalne				
													pow.zw. samorz.	gminy wiejskie	gminy miejskie	gm.kasy pożycz. oszcz.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	Biała Podl.	946.243	100.000	25.395	193.062	88.036	281.098	255.840	215.114	264.222	190.837	73.427	162.427	7.600	-	-	
2	Biłgoraj	594.828	50.000	5.229	417.036	20.000	437.036	51.238	31.753	305.093	106.435	6.511	25.391	-	-	-	
3	Chełm	778.050	75.000	4.126	209.099	94.220	303.319	179.209	188.641	271.170	270.921	93.338	6.000	3.500	-	1.200	
4	Garwolin	518.761	100.000	9.178	102.562	65.849	168.411	190.984	36.508	269.830	61.209	61.209	8.097	32.242	800	-	
5	Hrubieszów	590.139	75.000	3.733	134.661	89.617	224.278	223.206	17.648	255.404	114.375	13.614	2.280	15.971	-	14.413	
6	Janów Lub.	389.605	60.000	4.395	61.717	85.004	146.722	80.912	83.447	41.851	90.757	38.025	w tem 25 tys. z fund. em. 68000		500	6.884	1.300
7	Krasnystaw	593.317	100.000	7.425	86.010	19.883	105.893	362.766	13.780	157.632	157.456	122.929	113.380	-	-	655	
8	Lubartów	785.220	38.000	10.462	47.650	183.267	230.917	379.570	43.184	56.294	363.007	682	20.700	3.000	570	-	
9	Lublin	3.335.468	300.000	50.480	1.535.542	443.210	1.978.752	464.755	458.152	983.693	1.640.584	-	163.000	9.850	-	28.316	
10	Luków	613.433	130.000	3.195	178.062	20.017	198.076	184.969	67.396	291.864	60.664	65.085	45.815	-	8.950	-	
11	Puławy	395.683	100.000	154	64.717	36.888	101.605	123.647	25.069	49.004	208.420	6.532	19.850	-	-	-	
12	Radzyń	424.139	100.000	23.082	45.207	-	45.207	93.719	107.697	179.928	74.743	37.434	10.000	-	4.000	3.400	
13	Siedlce	1.103.613	125.000	44	71.865	48.483	120.348	563.669	107.529	270.773	196.000	-	62.218	39.482	331.185	8.715	
14	Sokołów	452.849	52.000	7.542	39.451	141.485	180.936	130.199	37.127	245.832	90.047	13.462	32.250	4.125	15.880	875	
15	Tomaszów	638.804	75.000	3.738	215.297	92.500	307.797	139.884	87.221	189.733	39.566	-	5.136	-	-	3.470	
16	Tęgorów	306.402	30.000	2.299	67.569	50.000	117.569	139.745	3.300	144.334	74.623	3.628	34.482	-	-	19.890	
17	Włodawa	589.160	55.000	1.048	28.482	8.988	37.470	348.732	107.275	155.705	170.815	-	75.993	1.000	500	1.688	
18	Zamość	1.128.483	140.000	1.652	584.031	60.204	644.235	256.567	31.570	364.915	288.845	8.200	101.053	500	6.643	2.850	
	Ogółem:	14.184.197	1.705.000	163.177	4.082.021	1.547.648	5.629.669	4.169.611	1.662.411	4.497.267	4.199.304	544.076	956.072	117.770	375.412	86.772	

Zestawienie ogólne

danych statystycznych z działalności gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych województwa lubelskiego
w/g stanu na dzień 1.VII.1933r.

Lp.	Powiat	Ilość gmin	Ilość kas założonych.	Ilość kas uruchomionych.	Wysokość uwzględnionego kapitału zakładowego.	Wysokość wpłaconego kapitału zakładowego.	Wysokość kapitałów zasobowych.	Wkłady oszczędnościowe. Saldo na dzień 1.VII.33.	Pożyczki udzielone przez kasy. Saldo na dzień 1.VII.33.	Pożyczki udzielone przez P. Bank Rolny.	Sumy bilansowe
1	Biała Podlaska	21	20	20	150.050	129.576	20.906	125.147	343.789	57.517	354.052
2	Biłgoraj	15	14	14	56.516	92.828	20.103	340.588	487.043	10.373	610.895
3	Chełm	13	12	12	133.684	126.084	27.430	75.682	351.620	109.221	359.048
4	Garwolin	19	15	14	75.467	52.791	7.915	45.661	201.208	87.886	280.716
5	Hrubieszów	14	12	12	163.856	131.189	20.445	54.468	321.651	87.440	467.014
6	Janów Lubelski	15	15	15	138.006	114.592	27.786	130.135	348.356	53.585	357.928
7	Krasnostaw	14	6	6	35.005	43.448	11.707	35.054	106.173	37.359	147.355
8	Lubartów	14	9	9	76.580	85.382	14.150	114.031	332.634	115.625	339.276
9	Lublin	16	11	11	146.762	130.385	27.952	166.480	418.054	57.188	514.936
10	Łuków	17	17	16	130.928	127.954	29.545	117.479	392.717	113.236	403.639
11	Puławy	17	11	11	90.705	113.762	25.394	136.551	423.475	104.777	384.531
12	Radzyń	14	13	13	64.733	101.070	14.019	155.834	332.820	55.172	342.399
13	Siedlce	22	18	18	147.546	156.379	33.259	130.649	551.996	235.993	
14	Sokołów	12	11	11	130.472	130.472	33.399	134.209	389.185	70.665	370.195
15	Tomaszów Lub.	13	13	13	105.141	102.518	15.936	74.062	315.239	137.876	344.610
16	Węgrów	14	12	12	70.109	70.109	18.255	67.748	219.268	68.260	232.183
17	Włodawa	14	14	14	51.446	84.709	35.035	163.957	377.511	115.032	410.810
18	Zamość	13	13	13	119.406	165.724	50.965	239.554	526.632	57.289	541.858
	O g ó ł e m	277	236	234	1.886.812	1.958.972	434.202	2.306.789	6.439.371	1.574.294	6.454.445

stały nieprzerwany ciężkiem położeniem gospodarczem kraju - wzrost kapitałów własnych i wkładów oszczędnościowych.

Również należy zwrócić uwagę na stosunkowo niewielki spadek kredytów udzielonych przez gminne kasy mimo, że suma kredytów uzyskanych przez Kasy od Państwowego Banku Rolnego spadła o 50%, to suma kredytów udzielonych przez kasy obniżyła się tylko o 18,5%. Świadczy to o coraz większem uniezależnianiu się gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych od kapitałów obcych, i oparcia działalności na kapitałach własnych, które już od większości kas przewyższają kapitały obce.

11/Apro-
wizacja.

W związku z istniejącym od dłuższego czasu histkiem stosunkowo poziomem cen płodów rolnych i łatwością wobec tego dostosowania cen ich przetworów do obecnej konjunktury, zawieszona została działalność rządowych władz administracyjnych w zakresie regulowania cen przetworów zbożowych i mięsnych przy udziale komisji cennikowych. W wyniku tego zawieszenia dała się początkowo zauważyć wyżka cen, które jednak w krótkim czasie powróciły znów do poziomu ustalonego poprzednio przez władze administracyjne, utrzymując się w dalszym ciągu na poziomie gospodarczo uzasadnionym. Obecne zadanie służby aprowizacyjnej polega na obserwacji rynku spożywczego i ew. ingerencji w razie potrzeby przeciwdziałania nieuzasadnionej wyżce cen artykułów pierwszej potrzeby.

W związku z klęskami żywiołowymi od których ucierpiała ludność wiejska w niektórych powiatach województwa Lubelskiego władze rządowe przysły z pomocą ludności tych powiatów/białskiego, biłgorajskiego, tomaszowskiego i włodawskiego/ przez przydział w miesiącu maju 1933 r. maki żytniej w ilości 2.500 kwintali i soli i soli 400 kwintali.

V. SPRAWY WOJSKOWE.

Działalność Urzędu Wojewódzkiego w sprawach wojskowych
w okresie sprawozdawczym dotyczyła następujących kwestyj:

Pobór rekruta - Przed rozpoczęciem akcji poboru głównego zwołany był zjazd referentów wojskowych i lekarzy powiatowych w celu omówienia wszystkich kwestyj dotyczących organizacji poboru, co miało ten dodatni skutek, że akcja poboru w roku sprawozdawczym osiągnęła bardzo wysoki poziom.-
Licznie rocznik 1911 przedstawiały się słabiej, aniżeli poprzedni, jednak przydatność poborowych w % do czynnej służby wojskowej jest o wiele większa aniżeli w roczniku 1910.-
Jako stałą linię wytyczną w dążeniu władz należy przyjąć właśnie ten układ procentowy, odzwierciedlający zdrowotność młodego pokolenia.- Władze administracyjne dążą do podniesienia jakości materiału ludzkiego pod względem wymogów fizycznych przez akcję p.w. i w.f. i przez podniesienie warunków higienicznych osiedli.-

Ulgi i odroczenia - ze względu na potrzeby gospodarcze oraz b. ciężkie warunki życiowe ludności - w roku sprawozdawczym dała się zauważyć niemal na całym terenie woj. lub. tendencja powiatowych władz administracyjnych w kierunku znacznie liberalniejszego w stosunku do lat ubiegłych traktowania spraw odroczeń i ulg wojskowych.- Takie ustosunkowanie się władz do tej dość ważnej kwestji nastąpiło w szczególności w odniesieniu do ludności rolniczej, gdyż kryzys gospodarczy wytworzył takie warunki w rolnictwie, że obecnie nawet większy obiekt rolniczy nie może pozwolić sobie na wynajęcie siły roboczej w razie, gdy jedyny zdolny do pracy członek rodziny zostanie powołany do odbycia służby wojskowej.- Zupełnie inne zjawisko daje się zauważyć na terenie miast, gdzie ludność robotnicza garnie się do szeregów, by uniknąć skutków bezrobocia.-

Ogółem udzielono ulg i odroczeń z tytułu jedynych żywicieli rodzin 2974 poborowym, z których olbrzymia większość stanowi element wiejski.-

Zasiłki wojskowe. - W związku z zarządzeniami ćwiczeniami rezerwistów Urząd Wojewódzki uruchomił akcję zasiłkową dla rodzin rezerwistów powołanych na te ćwiczenia, wydając na ten cel w ciągu 9 miesięcy t.j. od lipca 1932 r. do marca 1933 r. ogólnie przeszło 50.000 zł., co stanowi wzrost w stosunku do wydatków z ub. roku około 50%.- Wzrost ten należy tłumaczyć powołaniem w roku sprawozdawczym większej ilości rezerwistów oraz ogólnym zubożeniem ludności.-

Podatek wojskowy. - Wymiar i pobór podatku wojskowego nie przedstawia specjalnych zainteresowań, natomiast dotarcie do świadomości społecznej postanowień Rozp. Rady Ministrów z dnia 24/VIII-1931 r. / Dz.U.R.P. Nr. 89 pou. 697/ jest o tyle ciekawe, że wytworzyło zupełnie zdrowy objaw społeczny zwalczający dotychczasową niechęć do służby wojskowej.- Już w roku sprawozdawczym coraz mniej zauważamy lekkomyślnych uchylań się od służby wojskowej przez zdobycie t. tw. "kategorji".-

Kwaterunek wojska. - Czynności władz administracji ogólnej w akcji kwaterunku wojskowego polegały na dozorcze w dostarczaniu przez gminy kwater wojskowych.

Niezadowolonych i utyskiwań ze strony władz wojskowych nie notowano w okresie sprawozdawczym.

Przeгляд i ewidencja koni - Władze wojskowe przeprowadziły w miesiącach letnich 1932 r. przeгляд koni, w których czynny udział wzięły władze administracji ogólnej oraz organa P.P. w kierunku zabezpieczenia ładu i porządku na placach przeгляdu. - Zadaniem wójtów i sołtysów, było spowodowanie dostarczenia odpowiedniej ilości koni i udzielanie organom wojskowym potrzebnych informacji.

Dostarczenie środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju - Akcja władz adm. dostarczania środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju nie napotyka na jakiegokolwiek trudności ze strony mieszkańców wsi, gdyż ustalone przez Urząd Wojewódzki taryfy stawek gwarantują dostawcom środków przewozowych słuszne wynagrodzenie.

Akcja w.f. i p.w. - Ideą przewodnią poczynań w kierunku w.f. i p.w. była propaganda sportu zakrojona na dużą skalę. - Pracę w.f. i p.w. Urząd Wojewódzki prowadził przy pomocy 18 komitetów powiatowych i 2 miejskich. - Wynikiem tych wysiłków było duże zainteresowanie się społeczeństwa ideą sportu, czego najlepszym dowodem jest uzyskanie Państwowej Odznaki Sportowej przez znaczne ilości osób, oraz uzyskanie przez Miejski Komitet W.F. i P.W. w Lublinie pierwszej nagrody Państwowego Urzędu W.F. i P.W. za uzyskanie stosunkowo największej ilości P.C.S. ze wszystkich miast w Polsce.

Poza tem rezultatem wysiłków w kierunku w.f. było stworzenie w roku sprawozdawczym dość znacznej ilości urządzeń sportowych pomimo ciężkie warunki ekonomiczne, które w dużym stopniu utrudniały rozwój tych prac i paraliżowały podejmowaną w tym kierunku akcję.

Ogółem wykończono 2 boiska i rozpoczęto budowę 4 nowych, wykończono 4 strzelnice oraz urządzono kilkadziesiąt świetlic w terenie. - Z inwestycji zakrojowych na większą skalę należy wymienić pływalnię w Chełmie, wykończenie kąpieliska w Tomaszowie Lubelskim, wykończenie pływalni w Lublinie oraz oddanie do użytku "Domu Łoźnierza" w Lublinie.

Ponadto Komitet Powiatowy W.F. i P.W. Łuków rozpoczął budowę boiska, a właściwie stadjonu oraz strzelnicy w Łukowie.

Olbryzi wpływ na zrozumienie w społeczeństwie potrzeby uprawiania sportu miały imprezy i święta sportowe organizowane w ciągu letnich miesięcy przez poszczególne Komitety Pow. - Ogółem świąt sportowych łącznie z zawodami urządzono w ilości około 50-ciu. - Poza tem organizowane przez władze wojskowe kursy i obozy letnie dla młodzieży szkolnej przyczyniły się w dużym stopniu do spopularyzowania sportu i idei wychowania fizycznego.

Obrona przeciwlotniczo-gazowa - Rok 1932 jest okresem zwrotnym w traktowaniu przygotowań obrony przeciwlotniczej biernej. - Dotychczas prace te pozostawione były wyłącznie niemal wysiłkom ludności i organizacji społecznych; władze nie miały w swoich programach planów ingerowania w sprawy samozabezpieczenia się ludności cywilnej. - Ponieważ jednak akcja społeczna mimo dobrej woli organizatorów nie dawała dostatecznych wyników, a przygotowania w tym kierunku

ku naszych sąsiadów są znaczne, - władze centralne postanowiły przygotowania z tego zakresu ująć w karby ścisłych planów, które mają na celu niedopuszczenie do zaskłuczenia społeczeństwa cywilnego wojną powietrzną / gazową /.- Rezultatem takiego ujęcia tej kwestji jest większa ingerencja władz adm. ogólnej w sprawy obrony p.l., a następnie dążenie do spopularyzowania tego zagadnienia wśród najszerszych mas.-

Zamierzenia na rok 1934.- Plan zamierzeń na rok 1934 ze względu na charakter spraw wojskowych da się ustalić wyłącznie w odniesieniu do ulg i odroczeń służby wojskowej, akcji w.f. i p.w. oraz obrony przeciwlotniczo-gazowej.-

Mając na uwadze ciężkie warunki ekonomiczne rolnictwa Urząd Wojewódzki w myśl ostatnich wytycznych władz centralnych postanowił otoczyć szczególną opieką rolnictwo przez liberalne traktowanie spraw odroczeń i ulg wojskowych dla rolników.-

W akcji w.f. i p.w. zamierzenia Urzędu Wojewódzkiego idą w kierunku jaknajwiększego popularyzowania sportu wśród społeczeństwa, a w szczególności przez wzmoczoną propagandę Państwowej Odznaki Sportowej tak, by niemal każdy obywatel bez względu na stanowisko w hierarchji społecznej posiadał tą odznakę, gdyż zdaniem Urzędu Wojewódzkiego tą właśnie drogą będzie można osiągnąć w społeczeństwie teżyżnę fizyczną i hart ducha tak niezbędne w dzisiejszej dobie niepowodzeń gospodarczych oraz politycznych zawiślań w stosunkach międzynarodowych.-

Przygotowanie obrony p.l. wnętrza kraju wymaga odpowiednich planów i odpowiednich wykonawców.- Ponieważ dotychczasowe słabe wyniki pracy na tem polu należy przypisać nieodpowiednim ludziom, którzy nie mieli przygotowania fachowego, przeto władze adm. w najbliższym okresie będą miały za zadanie wyszkolić fachowców, którzy potrafią należycie tę sprawę ujmować.-

VI. PRACA, OPIEKA I ZDROWIE.

1. Opieka społeczna.

1/ Opieka

społeczna.

Opieka zakładowa na terenie województwa lubelskiego wykonywana była w roku sprawozdawczym przez 74 zakłady opiekuńcze zamknięte, z czego dla dzieci i młodzieży - 45 /w tem 2 żłobki dla niemowląt/ i 29 zakładów dla dorosłych.

Z wykazanej liczby zakładów opiekuńczych było:

a/ 25 zakładów samorządowych - w tem 13 zakładów dla dzieci i młodzieży, 2 żłobki dla niemowląt, oraz 10 zakładów dla starców,

b/ 25 zakładów prywatnych, w tem 16 zakładów dla dzieci i 9 dla starców i kalek,

c/ 11 zakładów fundacyjnych, w czem 1 zakład dla dzieci i 10 zakładów dla starców i kalek,

d/ 6 zakładów zakonnych dla dzieci,

e/ oraz 7 burs dla młodzieży kształcącej się w szkołach zawodowych średnich.

Z powyższej liczby zakładów w roku sprawozdawczym zostały zlikwidowane dwa zakłady samorządowe dla dzieci, jakoto: 1/ Sejmikowy Ośrodek Opieki Społecznej w Izdebnie, pow. garwolińskiego, 2/ Zakład wychowawczy sierot w Czekanowie, pow. sokołowski. Wychowankowie tych zakładów zostali umieszczeni w Wojewódzkim Zakładzie Wychowawczym w Turkowicach. Prócz tego z braku środków finansowych uległ likwidacji zakład prywatny Stow. Opieki nad Sierotami Żydowskiemi "Dom Sierot Żydowskich" w Międzyrzeczu, pow. radzyńskiego.

Wyszczególnione powyżej Zakłady zapewniały w roku sprawozdawczym opiekę 2920 pensjonariuszom, w tem dzieci i młodzieży było 2156 osób, dorosłych - 764 osoby.

Z pośród ogólnej liczby dzieci 170 pozostawało na utrzymaniu Skarbu Państwa, reszta zaś utrzymywana była z funduszków bądź Związków Komunalnych, bądź instytucji społecznych.

Działalność w stosunku do omawianych zakładów polegała na nadzorowaniu nad działalnością zakładów i ich zarządów tak pod względem gospodarczym, jak i wychowawczym.

W drugiej połowie roku budżetowego została przeprowadzona tak za pośrednictwem lekarzy powiatowych, jakoteż przez Urząd Wojewódzki lustracja zakładów opiekuńczych na całym terenie województwa, przyczem wydano szereg zarządzeń polustracyjnych, zmierzających do usunięcia zauważonych uchybień.

Wydatki Skarbu Państwa, które uskutecznione zostały w okresie od 1.IV.1932 r. do 1.IV.1933 r. na akcję opiekuńczą na terenie województwa lubelskiego wyniosły ogółem kwotę zł.200.425 gr.33.-

W porównaniu do roku budżetowego 1931/32 suma ta jest mniejszą o 66.750 zł., zaś w porównaniu do roku 1930/1 mniejszą o 128.004 zł. Z wydatkowanej sumy przypada:

a/ zł.105.003 na utrzymanie przeciętnie 179 sierot po poległych i zmarłych wskutek działań wojennych, jakoteż dzieci z repatrjacji w różnych zakładach opiekuńczych,

b/ zł.36.699 na pomoc doraźną dla instytucji, utrzymujących sieroty z repatrjacji, oraz dla instytucji i stowarzyszeń opiekujących się dziećmi i młodzieżą,

c/ zł.7.300.- dla instytucji urządzających kolonie letnie i półkolonie na terenie województwa. Z pomocy tej korzystało 16 instytucji, akcja których objęła ogółem 2332 dzieci, przy ogólnym koszcie zł.137.835 groszy 74,-

d/ zł.3.780.- dla instytucji opiekujących się dzieckiem i matką,

e/ zł.2.500.- na pomoc dla burs szkół zawodowych, utrzymujących młodzież niezamożną,

f/ zł.17.500.- na organizację zakładów opiekuńczo - wychowawczych, jako pomoc dla Związku Międzykomunalnego Opieki Społecznej Województwa lubelskiego w związku z pierwszym organizacyjnym etapem jego działalności,

g/ zł.14.119.33 na pomoc dla zakładów opiekujących się dorosłymi oraz na indywidualne zapomogi dla niezdolnych do pracy, a posiadających uprawnienia do pomocy państwowej,

h/ zł.2.700 na pomoc dla weteranów powstań narodowych,

i/ " 3.940 " " " b. więźniów politycznych

j/ " 89.- " " " cudzoziemców w Polsce

k/ " 5.000.- " " " ludności poszkodowanej klęską żywiołową.

/Z sumy tej 3.000.-zł. otrzymał powiat tomaszowski na pomoc dla ludności zniszczonej gradobiciem/

l/ zł.500.- na urządzenie domów ludowych,

m/ zł.1.400.- na pomoc dla instytucji udzielających bezprocentowych pożyczek ubogiej ludności.

Dla ułatwienia Samorządom speknienia ich obowiązków z działu opieki zamkniętej oraz usprawnienia tego działu opieki przez odpowiednią selekcję dzieci organizację zakładów specjalnych, w roku sprawozdawczym powołany został do życia Wojewódzki Związek Międzykomunalny Opieki Społecznej. Do dnia 1.IV.1933 r. zgodnie z realizacją powziętego przez ten Związek planu, pod Zarząd Związku przeszły 2 zakłady opiekuńcze samorządowe, jakoto: 1/Dom Pracy Dobrowolnej w Ja-

błecznej, powiatu Biąka oraz 2/Sierociniec im. Marszałka J. Piłsudskiego w Stoku Łackim pod Siedlcami.

Do działu opieki społecznej należały czynności, związane z organizacją Wojewódzkiego Związku Międzykomunalnego, polegające na opracowaniu statutu Związku, regulaminów oraz wystąpien do władz w sprawach regulujących stan prawny Związku.

W zakresie opieki otwartej prace polegały na współdziałaniu z Sekcją Wojewódzkiego Komitetu Funduszu Pomocy Bezrobotnym w Lublinie w jej akcji dożywiania dzieci, organizacji świetlic oraz w zakresie wiosennym organizacji ogródków działkowych.

W związku z powyższymi pracami Komitetu wystosowano szereg wniosków do Ministerstwa Opieki Społecznej o pomoc subsydjarną.

Pomoc państwowa udzielona Komitetowi F.P.B. na akcje dożywiania dzieci bezrobotnych wyniosła w okresie sprawozdawczym kwotę zł. 21.600.-

Ogólna ilość dożywianych dzieci na terenie województwa w okresie miesięcy zimowych sięgała cyfry 16.500.-

Ilość świetlic dla dzieci i młodzieży, zorganizowanych przez Komitet F.P.B. doszła do cyfry 24 ognisk świetlicowych, z czego 7 było w Lublinie po jednym zaś w każdym mieście powiatowym. Akcja świetlicowa objęła ogółem 4.000 osób, w tem 2.000 młodzieży i 2.000 dorosłych. Pomoc państwowa na dożywianie młodzieży w świetlicach wynosiła sumę 3.000 zł.

Wobec upływu trzyletniej kadencji wybranych w roku 1929/30 opiekunów społecznych i komisji opieki społecznej - w roku sprawozdawczym powołano do pracy na terenie województwa nowy zastęp opiekunów społecznych i komisji opieki społecznej.

Niezależnie od spraw związanych z organizacją opieki na terenie województwa załatwiano szereg spraw dotyczących: 1/indywidualnych zgłoszeń o pomoc i pracę /liczba tego rodzaju podań wyniosła 441/, 2/zgłoszeń o stałą i doraźną pomoc ze Skarbu Państwa z tytułu położonych dla kraju zasług, 3/szeregu podań pensjonariuszów zakładów opiekuńczych oraz b. wychowanków o pomoc i pracę.

2. Pośrednictwo Pracy i Walki z Bezrobociem.

Czynności w tym zakresie polegały na:

1/ nadzorowaniu działalności Państwowych Urzędów Pośrednictwa Pracy, 2/inicjowaniu środków, mogących przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia, 3/współdziałaniu z pracami Wojewódzkiego Komitetu Funduszu Pomocy Bezrobotnym w kierunku tak gromadzenia niezbędnych środków, jakoteż prowadzeniu akcji doraźnej dla bezrobotnych, tak w formie pomocy żywnościowej, jak i w formie zatrudnienia bezrobotnych oraz sprawowaniu ogólnego nadzoru nad akcją Komitetu Wojewódzkiego i jego organów.

Pomoc okazywana bezrobotnym w okresie roku sprawozdawczego polegała na akcji pomocy żywnościowej i opałowej w formie odpłatnej pracą i zatrudnianiu bezrobotnych.

Akcję pomocy doraźnej prowadziła w okresie miesiąca kwietnia 1932 r. Komisja Likwidacyjna Wojewódzkiego Komitetu do Spraw Bezrobocia, poczem czynności jej przejął nowoutworzony z dniem 1 maja 1932 r. Wojewódzki Komitet Funduszu Pomocy Bezrobotnym.

Pomoc okazywana bezrobotnym przez ten Komitet polegała w pierwszym rzędzie na akcji pomocy żywnościowej i opałowej, w mniejszych zaś rozmiarach pomocy lekarskiej i odzieżowej. Pomoc żywnościowa prowadzona była w okresie od 1.XII.1932 r. - 1.V.1933 r. w formie wydawania deputatów żywnościowych, za cenę których każdy

bezrobotny obowiązany był odpracować 3 dni w m-cu na specjalnie w tym celu uruchamianych robotach.

Pomoc ta objęła przeciętnie 6.715 rodzin bezrobotnych na terenie województwa, przytem efekt pracy wyraził się liczbą 35.000 robotniko-dniówek. W ten sposób wykonano szereg prac regulacyjnych i odwadniających na terenie m. Lublina i Siedlec.

Prócz tego w porozumieniu z Wydziałem Komunikacyjno - Budowlanym współdziałano w zatrudnieniu bezrobotnych na robotach publicznych.

Pomoc Ministerstwa Opieki Społecznej na akcję pomocy bezrobotnym w roku sprawozdawczym wyniosła sumę 250.000 zł. z czego na akcję pomocy doraźnej 70.000 zł. i na zatrudnienie bezrobotnych na robotach publicznych 180.000 zł. W porównaniu z ubiegłym rokiem budżetowym pomoc na ten cel zmalała o sumę 233.000 zł.

Akcja zatrudnienia bezrobotnych zaczęła wzmacniać się w kwartale ostatnim okresu sprawozdawczego wraz z rozpoczęciem większych robót publicznych jako to budowy dojazdów mostowych na Wiśle w Puławach, regulacji rzeki Bystrzycy, Czerniejówki, Czechówki i innych przydzieleniem na ten cel przez władze centralne znaczniejszej pomocy finansowej.

Celem umożliwienia jaknajwiększej ilości bezrobotnym skorzystania z pomocy w formie pracy, ustalona została zasada pracy na zmiany partjami po 3 dni. System ten pozwolił bezrobotnemu przepracować w m-cu mniej więcej od dni 6 do 9, przy stosowaniu płacy dziennej 3 złote dla robotnika niewykwalifikowanego.

Podział bezrobotnych na partje, kierowanie ich do pracy oraz poświadczenie list płacy należały do czynności Państwowych Urzędów Pośrednictwa Pracy w Lublinie i w Siedlcach przy ścisłym porozumieniu z Urzędem Wojewódzkim.

W ciągu okresu sprawozdawczego przeciętna liczba bezrobotnych pozostających w ewidencji Państwowych Urzędów Pośrednictwa Pracy wynosiła - 7.000 osób. Ogółem zapośredniczono do pracy 4176 ludzi, w tem na roboty publiczne 514 robotników. W liczbie zapośredniczonych do pracy było 23 inwalidów wojennych.

Załączony grafikon wskazuje stan bezrobocia w okresie lat 1932 i 1933.

3. Ubezpieczenia Społeczne.

Urząd Wojewódzki rozpatruje odwołania od orzeczeń Zakładu Ubezpieczenia od Wypadków w sprawach obowiązku ubezpieczenia od wypadków poszczególnych przedsiębiorstw i wysokości opłat ubezpieczeniowych, oraz odwołania od orzeczeń zakładów ubezpieczeń pracowników umysłowych.

W okresie sprawozdawczym rozpatrzono 449 odwołań od orzeczeń Zakładu Ubezpieczenia od wypadków i 851 odwołań od orzeczeń Zakładu Ubezpieczenia Pracowników Umysłowych.

W porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym, liczba odwołań od orzeczeń Zakładu Ubezpieczenia od Wypadków zmniejszyła się, natomiast od orzeczeń Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych wzrosła o przeszło 50 %, co należy tłumaczyć pewnym wzrostem bezrobocia, zaniechaniem przez pracodawców obowiązku zgłaszania swoich pracowników do ubezpieczenia i opłacania składek, co w konsekwencji pozbawia ubezpieczonych pracowników prawa do korzystania ze świadczeń unormowanych w rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24. XII.

1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych /Dz.U.R.P.Nr.106, poz.911/ oraz zbyt rygorystyczną interpretacją przez Zakład przepisów tegoż rozporządzenia, zmierzającą do ograniczenia uprawnień ubezpieczonych.

We wszystkich tych sprawach przeprowadza się bardzo skrupulatne dochodzenia, a szczegółowo uzasadnione tak pod względem prawnym jak i faktycznym decyzje, wydane w tych sprawach, jakkolwiek w większości wypadków istnieje trójstopniowy tok instancji, są w bardzo nielicznych wypadkach zaskarżone do III instancji.

Plan pracy w zakresie opieki społecznej.

Plan dalszych prac w zakresie opieki społecznej przewiduje przede wszystkim:

- 1/ podniesienie poziomu zakładów opiekuńczych pod względem ich utrzymania, prowadzenia i opieki nad wychowankami,
- 2/ usprawnienia działalności opiekunów społecznych i powiatowych Komisji Opieki Społecznej w zakresie zwłaszcza opieki otwartej i półotwartej,
- 3/ rozwój działalności Lubelskiego Wojewódzkiego Związku Międzykomunalnego Opieki Społecznej,
- 4/ wzmożenie opieki społecznej nad matką i dzieckiem, zwłaszcza przez organizację Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem,
- 5/ zwalczanie bezrobocia przez należytą organizację robót celowych dla zatrudnienia bezrobotnych,
- 6/ współdziałanie w rozwoju akcji świetlicowej i ogródków działkowych.

4. Sprawy Inwalidów Wojennych.

Sprawy inwalidów wojennych dzielą się na dwa zasadnicze rodzaje i zależnie od tego są załatwiane przez Urząd Wojewódzki bądź też przez urzędującą przy Urzędzie Wojewódzkim jako organ kolegjalny Inwalidzką Komisję Odwoławczą.

Działalność w roku 1932/33 w porównaniu z latami poprzednimi naczął nie uległa zmianie, jedynie została ona wzmożoną przez wejście w życie nowej ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim z dnia 17 marca 1932 r. /Dz.U.R.P.Nr.26, poz.238/, która w art.7 przewiduje możliwość poddania rewizji wszystkich prawomocnych orzeczeń komisji rewizyjno - lekarskich, względnie odwoławczych wydanych do dnia 1 kwietnia 1932 r., mocą których poszczególne osoby nabyły prawa do zaopatrzenia inwalidzkiego.

Główna działalność w okresie sprawozdawczym przedstawiała się następująco:

I. Rejestracja inwalidów wojennych. W czasie od dnia 1 kwietnia 1932 r. do dnia 31 marca 1933 r. zarejestrowano i poddano badaniu rewizyjnemu na terenie województwa lubelskiego 329 osób, z których 75 osób uznano za inwalidów z prawem do zaopatrzenia pieniężnego 52 osoby uznano za inwalidów lecz bez prawa do renty, 38 osób mimo doznanych zranień czy chorób w czasie służby wojskowej uznano za inwalidów lecz bez utraty zdolności zarobkowej, u 71 osób stwierdzono utratę zdolności zarobkowej lecz związek przyczynowy tej utraty ze służbą wojskową uznano za nieudowodniony i wreszcie 93 osobom odmówiono prawa do zaopatrzenia inwalidzkiego, ponieważ ich kalectwa względnie choroby nie zostały spowodowane służbą wojskową.

W okresie sprawozdawczym ponadto jeszcze 207 osób zgłosiło pretensje do zaopatrzenia inwalidzkiego, z jakiej to liczby 197 osobom odmówiono prawa rejestracji tych roszczeń, ponieważ

zostały one zgłoszone po terminie przewidzianym w art.29 ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim, co do rejestracji rozszczeń pozostałych zaś 19 osób, są w toku załatwienia.

II. Ewidencja i statystyka inwalidów wojennych. Z prowadzonej ewidencji i statystyki inwalidów wynikało, że na obszarze województwa lubelskiego w dniu 1 kwietnia 1932 r. stan inwalidów wynosił 5579 osób, z których zaopatrzenie pieniężne pobierało 4214 osób. Do stanu tego w okresie sprawozdawczym przybyło, jak to już w przedniej ustępie wymieniono jeszcze 165 osób, z tej liczby z prawem do renty 75 osób. Ubyło natomiast 58 inwalidów, a to skutkiem śmierci, stałego przesiedlenia się na obszary innych województw i skutkiem uznania ich przez inwalidzkie komisje rewizyjno - lekarskie względnie odwoławcze za zdrowych.

Stan zatem inwalidów na dzień 31 marca 1933 r. wynosił 5689 osób, w tej liczbie z prawem do zaopatrzenia pieniężnego 4286 osób.

III. Leczenie, doleczenie i protezowanie inwalidów. Kompetencja Urzędu Wojewódzkiego w zakresie leczenia, doleczenia i protezowania inwalidów, ograniczała się do sprawowania nadzoru nad sposobem załatwiania tych czynności przez władze administracyjne I-ej instancji /referaty spraw inwalidów wojennych/, oraz do interwencji w Okręgowych Urzędach Ubezpieczeń, w wypadkach otrzymania zażaleń ze strony inwalidów na niewłaściwe załatwienie ich przez poszczególne Kasy Chorych.

IV. Opieka społeczna nad inwalidami, oraz osobami pozostałymi po inwalidach i zaginionych. Załatwiając sprawy związane z opieką nad inwalidami wojennymi i osobami pozostałymi po poległych, zmarłych i zaginionych w związku przyczynowym ze służbą wojskową Urząd Wojewódzki udzielał im z funduszków państwowych specjalnych pomocy doraźnej w formie bezzwrotnych zapomóg, a w wyjątkowych wypadkach bezprocentowych pożyczek, kwalifikował i występował z wnioskami o przyjęcie i umieszczenie inwalidów pozbawionych opieki w zakładach opiekuńczych, prowadzonych na obszarze innych województw, kierował wnioskami o przyjęcie niektórych inwalidów do zakładów szkolnych, wydawał w porozumieniu z Warszawską Izbą Skarbową decyzje w sprawach kapitalizacji rent inwalidzkich, czuwał nad zapośredniczaniem do pracy inwalidów przez Państwowe Urzędy Pośrednictwa Pracy i wreszcie sprawował nadzór nad samorządami w kierunku wykonywania opieki społecznej nad ofiarami wojny.

W związku z powyższą działalnością, Urząd Wojewódzki Lubelski wydatkował w roku sprawozdawczym na opiekę następujące kwoty:

a/ na zapomogi bezzwrotne	zł. 2.946,-
b/ na bezprocentowe pożyczki.	" 1.000.-
c/ na opłacanie kosztów leczenia w szpitalach prywatnych	" 722.-

W okresie sprawozdawczym wpłynęło 35 podań inwalidów o kapitalizację rent na uruchomienie, względnie nabycie warsztatów pracy, z jakiej to liczby przychylnie załatwiono 10 spraw i skapitalizowano całkowicie rentę 5-ciu osobom na ogólną kwotę zł. 22.339,59, 5-ciu osobom zaś udzielono zaliczek na renty w wysokości dwuletniej należnej im renty z dodatkami, na ogólną kwotę zł. 5.245,80 gr.

Odmówiono z różnych przyczyn kapitalizacji rent inwalidzkich 21 osobom, 4 zaś sprawy są w toku załatwienia.

V. Nadzór nad działalnością referatów spraw inwalidów wojennych starostw powiatowych. Na terenie województwa lubelskiego w roku 1932/33 istniały trzy referaty inwalidów wojennych przy Starostwach powiatowych w Lublinie, Siedlcach i Zamościu, nad którym Urząd Wojewódzki sprawował nadzór. Czynności wykonywane w tym kierunku polegały na lustrowaniu referatów i udzielaniu personelowi urzędniczemu na miejscu fachowych wyjaśnień i wskazówek, wydawaniu zarządzeń ogólnych co do sposobu załatwiania poszczególnych spraw inwalidzkich, zwracaniu uwagi na zauważone usterki i uchybienia, oraz kontroli sposobem urzędowania inwalidzkich komisji rewizyjno - lekarskich.

Lustracje dokonywane były w wypadkach koniecznych wynikających z szeregu zarządzeń Władz Centralnych, a wydanych w związku z wejściem w życie nowej ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim z dnia 17. III. 1932 r. /Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 258/.

Lustracje miały na celu usprawnienie stanu organizacyjnego, jednolitości działania referatów i dokładności postępowania rewizyjnego ze stanowiska formalno - prawnego.

VI. Kontrola akt inwalidzkich. W związku z postanowieniami ostatniego ustępu art. 7 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim i zarządzeniem Ministra Opieki Społecznej z dnia 3 grudnia 1932 r. /Monitor Polski Nr. 282, poz. 331 z dnia 2. XII. 32 r. /w sprawie rewizji prawomocnych orzeczeń inwalidzkich komisji rewizyjno - lekarskich, względnie inwalidzkich komisji odwoławczych wydanych do 31 marca 1932 r. co do istnienia dowodów związku przyczynowego uszkodzenia zdrowia lub okaleczenia ze służbą wojskową z terenu województwa lubelskiego w roku 1932/33 przekazano do kontroli Ministerstwa Opieki Społecznej 1250 akt inwalidzkich.

Z powyższej liczby zakwestjonowano istnienie związku przyczynowego kalectw względnie chorób ze służbą wojskową z braku dowodów u 160 inwalidów, co do których zarządzono wznowienie postępowania, mającego na celu udowodnienie tego związku.

VII. Działalność Inwalidzkiej Komisji Odwoławczej. Inwalidzka Komisja Odwoławcza rozpatrywała odwołania wnoszone od orzeczeń inwalidzkich komisji rewizyjno - lekarskich w sprawach inwalidzkich i sprawach uznawania osób za zaginione na terenie i w czasie działań wojennych w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

W okresie sprawozdawczym Inwalidzka Komisja Odwoławcza rozpatrzyła 338 odwołań w sprawach inwalidzkich, z jakiej to liczby 138 odwołań uwzględniła, przyznając związek przyczynowy uszkodzenia zdrowia ze służbą, bądź też podwyższając procent utraty zdolności do zarobkowania, pozostałe zaś odwołania I. K. O. zatwierdziła pozostawiając w mocy zaskarżone orzeczenia.

Ponadto Inwalidzka Komisja Odwoławcza rozpatrzyła 70 odwołań w sprawach uznania osób za zaginione, z jakiej to liczby 14 odwołań uwzględniła w 48 wypadkach zatwierdziła zaskarżone orzeczenia i w 8 wypadkach uchyliła w trybie nadzoru orzeczenia inwalidzkich komisji rewizyjno - lekarskich.

Wreszcie Inwalidzka Komisja Odwoławcza opracowała i przedłożyła Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu 10 odpowiedzi na wniesione przez inwalidów skargi na orzeczenia inwalidzkiej komisji odwoławczej w przedmiocie renty inwalidzkiej.

Poza umówioną powyżej działalnością Urząd wojewódzki występował do Władz Centralnych z wnioskami w kierunku udoskona-

lenia sprawności działania urzędów inwalidzkich i w kwestjach związanych ze sprawami inwalidzkimi z braku rozporządzenia wykonawczego do ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim.

W ramach powyższej działalności praca kontynuowana będzie w dalszym ciągu, nie wykluczając możliwości w zmianach, jakie mogą wprowadzić Władze Centralne.

Zdrowie Publiczne

Inspekcje sanitarne.

Urząd Wojewódzki dokonał w 1932/33 roku 61 inspekcji sanitarnych. Inspekcje te obejmowały całokształt spraw sanitarnego państwowego i samorządowego, a w okresie poboru wojskowego i czynności Komisji Poborowych.

Sanitarjat państwowy w powiatach składa się wyłącznie z lekarzy powiatowych, do kompetencji których obecnie przechodzą stopniowo również referaty opieki społecznej.

Sanitarjat samorządowy składa się z dyrektorów i ordynatorów, szpitali samorządowych lub pozostających pod zarządem związków komunalnych, pomocniczego i niższego personelu szpitalnego, lekarzy miejskich i szkolnych, kontrolerów sanitarnych i żywnościowych, oraz higienistek szkolnych.

Sanitarjat samorządowy będzie omawiany szczegółowo przy sprawach szpitalnictwa, szkolnictwa i zwalczaniu chorób zakaźnych. Zaznacza się brak lekarzy rejonowych, zmniejszający w znacznym stopniu wydajność działalności sanitarnej samorządu.

Personel lekarski i pomocniczy.

Na terenie województwa w roku 1932/33 było 408 lekarzy, 166 lekarzy dentyistów, 215 felczerów i 409 położnych.

Rozmieszczenie personelu leczniczego na terenie województwa było nierównomierne. Lekarze i personel pomocniczy koncentrował się przeważnie w większych ośrodkach, unikając osiedlenia się w mniejszych osadach i na wsi. Z 408 lekarzy zamieszkiwało w Lublinie i miastach powiatowych 256, a w osadach i na wsi 152; z 166 lekarzy - dentyistów 123 w miastach i tylko 43 w osadach i na wsi; z 215 felczerów w miastach mieszkało 81, a pozostali 134 mieszkali na wsi; z 409 położnych w miastach mieszkało 213, a na wsi i w osadach 196.

W roku ubiegłym zawdzięczając stanowczej akcji Urzędu Wojewódzkiego zmniejszyło się znacznie partactwo lekarskie, lecz zupełne zwalczenie tej plagi zdrowia ludności może nastąpić tylko przy wydatnej pomocy społeczeństwa.

Szpitalnictwo

Na terenie województwa w roku 1932/33 było 42 szpitali, z nich jeden, a mianowicie szpital żydowski w Hrubieszowie był czasowo nieczynny.

W roku sprawozdawczym został uruchomiony szpital psychiatryczny w Chełmie na 150 łóżek oraz zostało zaprojektowane zamknięcie szpitala w Łosicach i Zólkiewce. Projekt powyższy został wprowadzony w życie w roku bieżącym. W budynku szpitala w Łosicach został otwarty Ośrodek Zdrowia. Uruchomienie szpitala psychiatrycznego w Chełmie było niezmiernie ważne dla interesów zdrowotnych ludności województwa.

Obecnie województwo lubelskie posiada 40 szpitali /w tem 2 lecznice prywatne, 1 szpital psychiatryczny i 1 szpital weneryczny/ t.j. nadal zostaje na ostatnim miejscu wśród województw centralnych oraz ma powiat zupełnie nie posiadający szpitala własnego lub znajdującego się pod zarządem związku komunalnego powiatowego. Jest nim powiat siedlecki po zamknięciu szpitala w Łosicach.

Szpitala województwa lubelskiego są przeważnie szpitalami ogólnymi i tylko dwie prywatne lecznice w Lublinie, szpital psychiatryczny w Chełmie i szpital weneryczny w Lublinie są zakładami specjalnymi.

Wszystkie szpitale posiadały w roku sprawozdawczym 2.581 łózek z podziałem na:

wewnętrzne	735 dla umysłowo chorych w szpitalach ogólnych	265
chirurgiczne	582 gruźlicze	84
zakaźne	392 weneryczne i skórne	96
położnicze	192 oczne	31
ginekologiczne	91 inne	93

Z 41 szpitali czynnych w roku 1932/33 na terenie województwa, 28 szpitali było szpitalami samorządowymi lub znajdującymi się pod zarządem związków komunalnych /26 ogólnych, 1 weneryczny i 1 psychiatryczny/, a pozostałe 13 szpitalami fundacyjnymi, społecznymi i prywatnymi.

Szpitala powyższe za wyjątkiem szpitala psychiatrycznego w Chełmie, posiadały w roku ubiegłym:

	szpitale samorząd.	szpitale niesamorząd.
łózek	1.529	866
lekarzy	53	42
personelu pomocniczego	99	63
" niższego	141	98
" administracyjnego	40	29
" gospodarczego	131	81

Z powyższego wynika, iż wypada łózek:

	w szpit. samorząd.	w szpitalach niesamorząd.
na 1 lekarza	28,8	20,6
" osobę personelu pomocniczego	15,4	13,7
" " niższego	10,8	8,8
" " administracyjnego	32,2	29,8
" " gospodarczego	11,7	10,6

Porównując powyższe cyfry widzimy, iż w szpitalach samorządowych na 1 osobę personelu szpitalnego wypada znacznie więcej łózek, niż w szpitalach niesamorządowych t.j. gospodarka szpitali samorządowych jest prowadzona oszczędniej, niż w szpitalach fundacyjnych, społecznych i prywatnych.

Przechodząc do obłożenia szpitali ogólnych widzimy, iż w roku 1932/33 we wszystkich szpitalach ogólnych i szpitalu wenerycznym leczono 28.057 chorych w ciągu 495.738 dni t.j. przeciętny pobyt jednego chorego w szpitalu równał się przeciętnie 17,6 dnia.

Powyższe liczby przy podziale na szpitale samorządowe i niesamorządowe przedstawiają się w następujący sposób:

	szpitale samorząd.	szpitale niesamorz.
leczono, było osób	19,498	8,559
dni leczenia	324,658	171,080
przeciętna na jednego chorego	11,5	19,9

Podział ilości chorych i dni leczenia na szpitale samorządowe i niesamorządowe wykazuje, iż gospodarka szpitali samorządowych nie tylko jest oszczędna dla szpitala, lecz i dla chorego, ponieważ chory pozostaje w szpitalu samorządowym w porównaniu ze szpitalem niesamorządowym o 8,4 dni krócej.

Porównując wszystkie poprzednie liczby widzimy, iż wypada rocznie:

	w szpital. samorząd.	w szpital. niesamorząd.	chorych dni lecz.	chorych dni lecz.
na 1 lekarza	367,4	6125,6	204,2	4973,3
" osobę personelu pomocnicz.	196,8	3279,2	135,8	2715,5
" " " niższego	138,2	2302,5	87,3	1766,1
" " " administr.	487,4	8116,4	295,1	5899,3
" " " gospodarcz.	148,8	2478,3	105,6	2112,0

co dowodzi, iż praca personelu szpitalnego w szpitalach samorządowych jest w porównaniu z pracą personelu szpitali niesamorządowych znacznie większa przy jednoczesnej oszczędnej gospodarce na rzecz szpitala i chorego, o czym była mowa uprzednio.

Niezważając na oszczędne prowadzenie gospodarki szpitale samorządowe stoja pod względem finansowym gorzej od szpitali innych, ponieważ, będąc zasadniczo samowystarczalnymi, nie mają możliwości sciągnąć zaległych kosztów leczenia, dochodzących w niektórych szpitalach do ogromnych sum.

Niezbędne jest ułatwienie szpitalom samorządowym otrzymania zaległych kosztów leczenia od samorządów gminnych i Kas Chorych oraz wypłacenie chociażby części zaległych kosztów leczenia funkcjonariuszów państwowych.

Lecznictwo w Kasach Chorych jest pod nadzorem Urzędu Wojewódzkiego i lekarzy powiatowych. W roku bieżącym Urząd Wojewódzki poczynił kroki w kierunku zwiększenia tego nadzoru i bardziej wydatnego współdziałania Kas Chorych w zakresie akcji medycyny zapobiegawczej. Również Urząd Wojewódzki interwenjował w sprawie możliwie rychłej likwidacji kasowych ambulatorjów felczerskich i zastąpienia ich ambulatorjami lekarskimi.

Choroby zakaźne Choroby zakaźne w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem ubiegłym przedstawiają się jak następuje:

	rok 1932 /sprawozdawczy/	rok 1931 /ubiegły/
dur brzuszny.....	1742 zachorowania	954 zachorowania
" plamisty	140 "	117 "
błonica	750 "	603 "
czerwonka	122 "	47 "
plonica	763 "	962 "
odra	357 "	600 "

Z powyższego zestawienia widzimy, iż zachorowania na dur brzuszny i plamisty, błonicę i czerwonkę w roku sprawozdawczym zwiększyły się, na plonicę i odrę zmniejszyły się.

Zwiększenie się zachorowań na dur brzuszny i plamisty idzie w parze ze zmniejszeniem się dobrobytu społeczeństwa. W ostatnim roku stan materialny społeczeństwa naszego znacznie pogorszył się, a wraz z nim pogorszył się i stan sanitarny osiedli, a nawet czystość mieszkań i czystość osobista.

Nie mając możliwości w dobie obecnego kryzysu powstrzymać wędrowki bezrobotnych oraz podnieść do należytego poziomu stanu sanitarnego osiedli, mieszkań i higieny osobistej, Urząd Wojewódzki dąży również innymi drogami do zwalczania chorób zakaźnych, zwłaszcza w drodze stosowania środków zapobiegawczych i należytej organizacji samorządowej służby zdrowia. Urząd Wojewódzki dąży do najszerzego stosowania szczepień zapobiegawczych, które już zdobyły zaszczytne miejsce w walce z epidemiami.

Szczepienia ochronne celem zapobiegania chorobom zakaźnym należy stosować masowo, a tembardziej w miejscowościach, gdzie są przypadki zachorowań. Szczególny nacisk należy położyć na

szczepienia przeciwko durowi brzuszemu, który w obecnych warunkach może dać duże nasilenie, a szczepienia przeciwko któremu są łatwe /szczepienia doustne w postaci pigułek/.

Ze szczepienia masowe mogą zupełnie usunąć przypadki zachorowań na daną chorobę zakaźną dowodzi nam przymusowe szczepienie przeciwko ospie, któremu zawdzięczając zachorowanie na ospę naturalną w obecnych czasach jest niezmiernie rzadkie.

Niezbędnym też środkiem walki z chorobami zakaźnymi jest odkażenie. Znaczenie tego środka jest tem większe w wypadkach, gdzie szczepienia ochronne są bardzo drogie lub trudne do przeprowadzenia masowych szczepień /n.p. przy epidemjach duru plamistego/.

Celem przeprowadzenia dokładnego i szybkiego odkażania miejscowości, zagrożonych epidemją, koniecznym jest posiadanie przez samorzady odpowiednich ruchomych aparatów dezynfekcyjnych.

Do przeprowadzania masowych szczepień ochronnych i odkażeń potrzebna jest pomoc lekarzowi powiatowemu w osobie kontrolera sanitarnego, który poza w/w obowiązkami winien prowadzić wywiad w sprawie chorób zakaźnych, sprawdzać stan sanitarny osiedli i.t.p.

Na 18 powiatów województwa i 3 miasta wydzielone mamy zaledwie 11 kontrolerów sanitarnych t.j. 7 jednostek administracyjnych zupełnie nie posiada funkcjonariusza, niezbędnego do walki z chorobami zakaźnymi, a tembardziej niezbędnego w obecnych warunkach sanitarnych i możliwości pogorszenia stanu zdrowotnego społeczeństwa.

Przy ścisłym przeprowadzeniu powyższego planu walki z epidemjami oddziały zakaźne naszych szpitali mogą nawet być zmniejszone, lecz narazie, mamy jeszcze zamało miejsc zakaźnych w szpitalach i musimy powiększać ich liczbę lub w razie epidemij ogólne szpitale przekształcać w zakaźne. W roku sprawozdawczym powstał projekt uruchomienia oddziału zakaźnego w Włodawie na co Ministerstwo Opieki Społecznej już asygnowało 1.500 złotych.

Mówiąc o chorobach zakaźnych i o walce z nimi należy wspomnieć o szczepieniach ochronnych, dokonanych w roku sprawozdawczym i porównać je ze szczepieniami roku ubiegłego:

W roku sprawozdawczym i roku ubiegłym szczepiono osób przeciwko:

	rok 1932	rok 1931
durowi brzuszemu	13.499	5.388
plonicy i błonicy	3.916	7.539
ospie	177.612	180.317
czerwonce	867	223

Powyższe liczby wskazują, iż tylko przeciwko ospie były prowadzone, zgodnie z ustawą, masowe szczepienia ochronne, pozostałe szczepienia były dokonywane tylko w miarę wybuchu mniejszej lub większej epidemji, chociaż, jeszcze raz zaznacza się, że należy masowe szczepienia dokonywać przeciwko wszystkim chorobom zakaźnym, a w szczególności przeciwko durowi brzuszemu.

Medycyna zapobiegawcza.

Medycyna zapobiegawcza w roku sprawozdawczym na terenie województwa polegała na walce z szerzeniem się gruźlicy, jaglicy, chorób wenerycznych i alkoholizmu, oraz na prowadzeniu Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem. Inne działy medycyny zapobiegawczej, jak prowadzenie akcji sanitarno - porządkowej, opieki higienicznej nad szkołami i.t.p., narazie nie są objęte przez przychodnie i Ośrodki Zdrowia, lecz Urząd Wojewódzki będzie stopniowo wprowadzał je do zakresu działania w/w instytucyj.

"W roku 1933 zorganizowano na terenie województwa 5 nowych Ośrodków Zdrowia i uruchomiono 2 nowe przychodnie przeciwgruźlicze, 5 przeciwjagliczych, 3 przeciwweneryczne i 5 Stacji Opieki nad matką i dzieckiem. Poza tym w stadium organizacji są jeszcze 2 Ośrodki /w Zamościu i Garwolinie/. Sieć przychodni społecznych i Ośrodków Zdrowia przedstawia się obecnie następująco:"

9 Ośrodków Zdrowia:

Biała Podlaska /gruźlica, jaglica i choroby weneryczne/, Biłgoraj /gruźlica, jaglica i opieka nad dzieckiem/, Chełm /gruźlica, jaglica i opieka nad dzieckiem/, Hrubieszów /gruźlica, jaglica i opieka nad dzieckiem/, Lublin /gruźlica, jaglica, choroby weneryczne, opieka nad dzieckiem/, Łosice /gruźlica, jaglica, opieka nad dzieckiem/, Włodawa /gruźlica, jaglica, opieka nad matką i dzieckiem/, Sosnowica /gruźlica, jaglica, opieka nad dzieckiem/, Siedlce /gruźlica, jaglica, choroby weneryczne, opieka nad matką i dzieckiem/.

8 przychodni przeciwgruźliczych samodzielnych:

Krasnystaw, Lublin T.O.Z., Puławy, Radzyń, Międzyrzec, Siedlce T.O.Z., Zamość, Żuków.

5 samodzielnych Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem:

Lublin, Siedlce, Zamość, Biała Podlaska, Tuchowicz.

Z powyższego widzimy, iż planowa walka z gruźlicą jest prowadzona w 15 miejscowościach /17 przychodni/, z jaglicą w 10-ciu, z chorobami wenerycznymi w 3-ach, stacje opieki nad matką i dzieckiem mamy w 12 miejscowościach.

Zupełnie brak przychodni zapobiegawczych w powiatach jawnoskim, lubartowskim, sokołowskim, tomaszowskim i węgrowskim.

Powiat żukowski posiada tylko jedną Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem, lecz obecnie organizuje dwie przychodnie przeciwgruźlicze w Żukowie i Hucie Radoryskiej.

Walka z alkoholizmem dotychczas prowadziło się przy pomocy t.z. Komisji Przeciwalkoholowych oraz propagandy, obecnie tworzą się przychodnie przeciwalkoholowe w Lublinie i Siedlcach.

W stosunku do przychodni medycyny zapobiegawczej i Ośrodków Zdrowia Urząd Wojewódzki stoi na stanowisku rozszerzenia ich sieci.

Żądanie pokrycia terenu województwa siecią Ośrodków Zdrowia jest zrozumiałe, ponieważ ochrona zdrowia społeczeństwa polegać musi nie tylko na leczeniu chorych w szpitalach, lecz również i zapobieganiu chorobom, na stwarzaniu warunków, któreby pozwoliły uniknąć choroby i zabezpieczyły społeczeństwo od możliwości zakażenia się.

Zaznacza się, iż tworzenie Ośrodków Zdrowia i przychodni społecznych uskuteczniane jest w drodze reorganizacji i łączenia istniejących instytucji higienicznych i w drodze ustalenia współdziałania czynników rządowych, samorządowych, Kas Chorych i organizacji społecznych.

Stan sanitarno - higieniczny lokali szkolnych szkół powszechnych, a częściowo i szkół średnich nie stoi na odpowiednim poziomie. Na wsi częstokroć spotykamy lokale wynajęte w zwykłych wiejskich domach, czasem nawet częściowo zamieszkałych przez właścicieli domów. W takich lokalach zwykle brak odpowiedniego oświetlenia, a przy przepełnieniu klasy, co nie jest obecnie wyjątkiem, i dostatecznej ilości świeżego powietrza.

Higiena
szkolna.

Brak odpowiednich lokali szkolnych nie da się zupełnie usunąć w obecnej dobie, z braku środków na budowę gmachów szkolnych, lecz samorządy i społeczeństwo winny dopomóc władzom szkolnym w wyszukiwaniu odpowiednich lokali i dążyć do tego, aby rozwijający się organizm dziecka miał w miarę możliwości, dostateczną ilość światła i powietrza w klasie, oraz znośne warunki higieniczne lokalu, w którym spędza kilka godzin dziennie.

Ocena warunków higienicznych lokalu szkolnego zasadniczo należy do lekarza szkolnego, lecz tych ostatnich na terenie województwa było zaledwie w roku sprawozdawczym 32-ch t.j. w porównaniu z rokiem zeszłym o 16-stu mniej. Zmniejszenie ilości lekarzy szkolnych nastąpiło z powodu wprowadzenia oszczędności do budżetów samorządowych.

Z pozostałych jeszcze z 32 lekarzy szkolnych prawie niema lekarzy wyłącznie szkolnych - znaczna większość lekarzy szkolnych pełni obowiązki swe jako dodatkowe do pracy stałej, a zawdzięczając temu nie może całkowicie poświęcić się szkołom i dźiatwie szkolnej. Ta nieznaczna ilość lekarzy szkolnych, którą posiadamy jest lekarzami szkół miejskich i wyjątkowo szkół w osadach i na wsi. Ogromny procent szkół powszechnych na wsi zupełnie nie posiada lekarzy i obowiązki lekarzy szkolnych ciążą na lekarzach powiatowych, którzy nie są w stanie zwiedzić wszystkich szkół w powiecie chociażby raz do roku, nie mówiąc już o badaniu dźiatwy szkolnej. W miarę możliwości lekarze powiatowi badają dźiatwę szkolną i lokale szkolne, lecz ilość badanych jest znikomą w porównaniu z ilością dzieci i szkół na terenie województwa.

W roku ubiegłym przez lekarzy powiatowych zostało zbadane 315 szkół i 16.341 dzieci.

Często spotykamy się z brudną bielizną u dźiatwy, z nieodpowiednim myciem się, a nawet zawszeniem, niestety i w t.zw. ówczesniówkach, które winny świecić przykładem.

Wszystkie w/w braki mogą być łatwo usunięte przy dobrej chęci nauczycielstwa i przy pomocy często przeprowadzanych kontroli.

Akcja sanitarno-porządkowa.

W roku sprawozdawczym stan sanitarno - porządkowy faktycznie wyglądz zewnętrzny, większych osiedli, nie zważając na ogólny kryzys polepszył się: ulice i fasady domów przeważnie były czysto utrzymywane, lecz niestety, tylko na ulicach centralnych, lub będących większemi arterjami komunikacyjnymi. Ulice na peryferiach miast oraz ulice osadz były źle utrzymywane.

Usunięcie powyższych usterek jest zupełnie możliwe nawet przy obecnym kryzysie. Do utrzymania czystości na ulicach i w podwórzach wystarczy dobrej woli i miotły, co nie pociąga za sobą większych wydatków i właściciele nieruchomości we wszystkich osiedlach winni być zmuszeni do utrzymania tej czystości.

Stan studzien w miastach i w większych osiedlach jest zadowalniający, lecz na wsi studnie wymagają doprowadzenia do należącego stanu. Większość studzien na wsi nie posiada pokryw, nie jest należycie obrukowana, a nawet osypana, co daje możność opadom atmosferycznym, oraz wodom ściekowym dostawać się do studzien i zanieczyszczać, a czasem i zakażać wodę. T.z. studnie publiczne z których korzystają nieodrębne gospodarstwa, a ogół ludności oraz przejezdni, nie zawsze posiadają przymocowane na stałe wiadra do czerpania wody, co ułatwia zanieczyszczenie i zakażenie studzien.

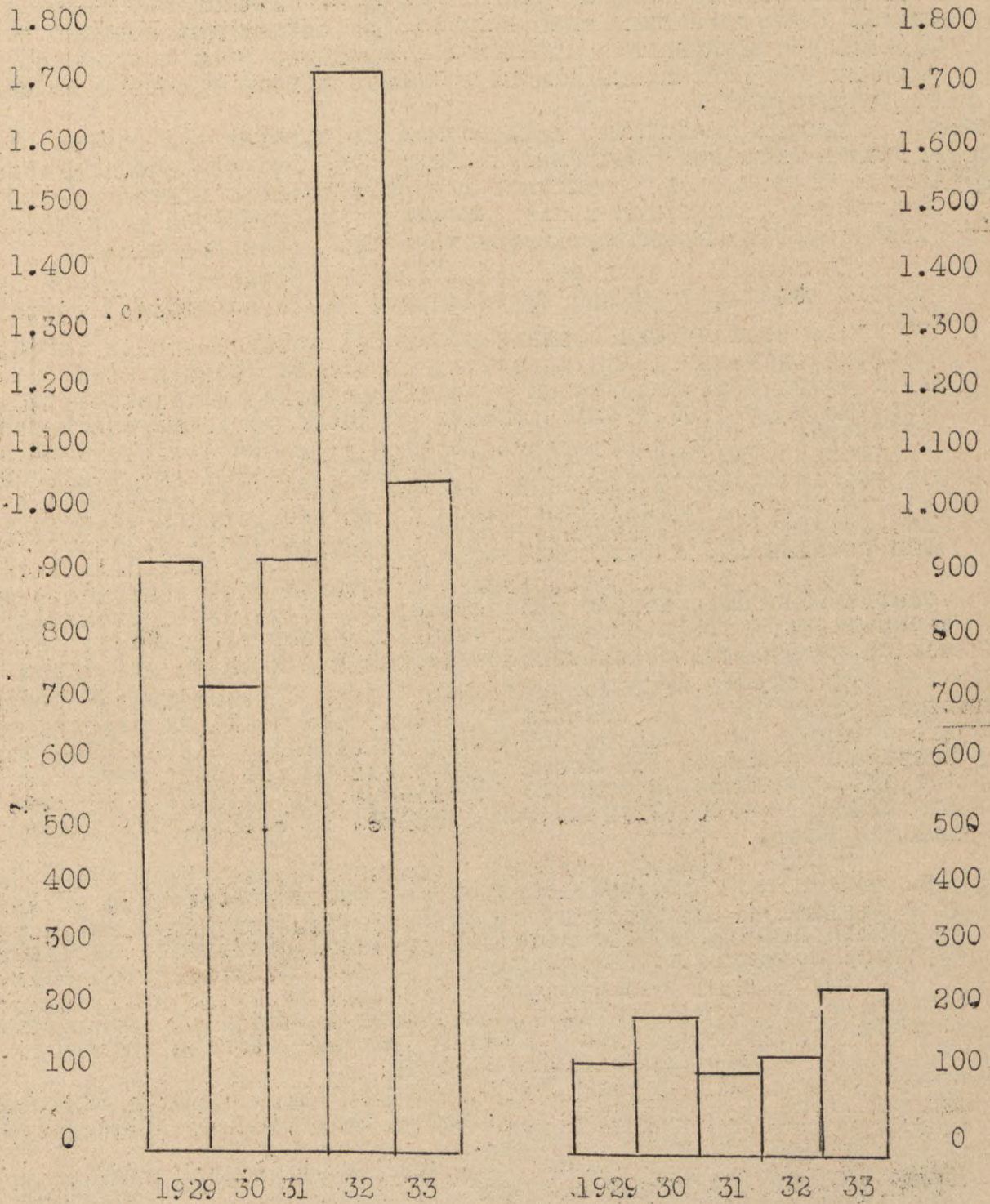
Niezbędnem jest jaknajrychlejsze usunięcie w/w braków, które też mogą wpływać na powiększenie się przypadków duru brzuszego.

W roku sprawozdawczym Ministerstwo Opieki Społecznej w zupełności doceniając znaczenie dobrej wody do picia dla ogólnego

Liczba zachorowań na dur brzuszny i plamisty w 1929 - 1933 r.

Dur brzuszny

Dur plamisty

stanu zdrowotności wydało dwie zapomogi bezzwrotną na budowę studzien publicznych na terenie województwa/w Gródku tomaszowskim - 1.300 zł. i w Krasnobrodzie - 2.500 zł./ oraz na dokończenie budowy łaźni w Lubartowie 5.000 zł.

Stan kąpielisk na terenie województwa w porównaniu z rokiem ubiegłym poprawił się. Urząd Wojewódzki dąży do podjęcia i dokonania budowy kąpielisk we wszystkich osiedlach, lecz pierwszym etapem muszą być miasta i większe osady. Brak nam dotychczas dostatecznej ilości kąpielisk zimowych /łaźni/ zarówno jak i kąpielisk letnich naturalnych oraz sztucznych. W roku sprawozdawczym z kąpielisk sztucznych zostało otwarte kąpielisko - pływalnia w Chełmie i Tomaszowie oraz została zaprojektowana pływalnia w Lublinie, która na przyszłą wiosnę zostanie oddana do użytku publiczności.

Higjena handlu artykułami spożywczymi.

Handel produktami spożywczymi dotychczas nie odbywa się w odpowiednich warunkach sanitarnych. Najgorzej pod względem sanitarnym stoi handel mięsem, oraz produktami wiejskimi. Jatkki mięsne często są w nieodpowiednich lokalach i nie posiadają przepisowych urządzeń. Wogóle przepisy o handlu mięsem są niedostatecznie przestrzegane.

Do handlu produktami wiejskimi na placach targowych należy podbudować stoły, aby usunąć sprzedawanie masła, sera, itd. z jezdni i chodników. Złe stoi sprawa badania produktów spożywczych. Na terenie województwa posiadamy jedną pracownię komunalną badania żywności w Lublinie i jedną pracownię badań przedwstępnych w Hrubieszowie. W roku sprawozdawczym podczas zjazdu lekarzy powiatowych i miejskich został zorganizowany wykład w powyższej sprawie z pokazami i podaniem kosztorysu urządzenia pracowni do badań przedwstępnych, lecz jak dotychczas żaden powiat lub miasto wydzielone pracowni takiej nie uruchomiło.

W obecnej chwili jest aktualną sprawą piekarni suterynowych i mechanizacji piekarni. Pierwsze w myśl rozporządzenia winne być zlikwidowane z dn. 24. XI. 33 r., drugie zmechanizowane do dnia 31. XII. 1933 r.

Pomimo, iż usunięcie piekarni z suteryn jest wskazane, a zmechanizowanie ich bezwarunkowo pożądane, Urząd Wojewódzki przesłał do Ministerstwa, ze względu na ciężki stan finansowy właścicieli piekarni wniossek na odroczenie ostatecznego wykonania odnośnych urządzeń.

Budżety sanitarne.

Wydatki na zdrowie publiczne w roku sprawozdawczym ponownie zmniejszyły się w porównaniu z latami ubiegłymi, jak zresztą zmniejszyły się w innych działach budżetów. Nie zatrzymując się na poszczególnych pozycjach zaznacza się celem porównania ogólne sumy budżetów samorządowych, asygnowane na zdrowie publiczne: rok 1930/31 - 926.434 zł., rok 1931/32 - 700.321 zł., rok 1932/33 - 570.121, które wykazują stopniowy spadek.

Pomimo ciężkich warunków finansowych, samorzady winny dążyć do uwzględnienia najniezbędniejszych potrzeb zdrowotnych, a zwłaszcza do organizacji samorządowej służby zdrowia, utrzymanie należytego stanu sanitarnego osiedli, zwalczania epidemij, utrzymania szpitali i instytucji medycyny zapobiegawczej /Ośrodki Zdrowia, przychodnie/.

Zbyt wielka oszczędność w zakresie zdrowia publicznego powoduje wzmożenie się chorobowości i umieralności ludności, przynosząc większe jeszcze szkody materialne i osłabiając siły twórcze ludności.

Apteki

Województwo Lubelskie posiada: aptek normalnych 97, aptek filjalnych 2, aptek wiejskich 52, aptek Kas Chorych 5, aptek kolejowych 1, drogerji detalicznych 81, drogerji hurtowych 3, fabryk wód gazowych 166.

W roku sprawozdawczym dokonano rewizji: aptek publicznych 27, drogerji detalicznych 24. W wyniku rewizji zostało opieczetowane prewencyjnie 5 apteki i 1 drogerja. Poza tem w roku sprawozdawczym: wydano 3 koncesje na otwarcie aptek publicznych: w Międzyrzecu, Białej i Siedlcach, otwarto 1 aptekę publiczną w Międzyrzecu, wydano 3 zezwolenia na otwarcie drogerji detalicznych w Lublinie, Garwolinie i Tarnobrodzie pow. biłgorajskiego.

Ogólny stan aptek i drogerji pod względem stanu sanitarnego i przepisowego urządzenia pozostawia dużo do życzenia. Zdecydowane jednak stanowisko Urzędu Wojewódzkiego w stosunku do opornych, jak również wydanie w styczniu 1933 r. okólnika do wszystkich kierowników aptek, zawierającego wytyczne szczegółowego urządzenia tych zakładów,

z poleceniem uporządkowania aptek w terminie trzech miesięcznym dało ten wynik, iż niektóre apteki doprowadziły lokale do porządku, a niektóre poczyniły nawet pewne inwestycje w urządzeniu i zakupiły niezbędną aparaturę.

Idąc po tej linii nadal należy przypuszczać, iż w przeciągu 2-3 lat apteki i drogerje będą doprowadzone do stanu przepisowego.

Do programu dalszych najbardziej aktualnych prac Urzędu Wojewódzkiego w zakresie zdrowia publicznego należy przedewszystkiem:

- 1/ opracowanie odpowiednich dostosowanych do sytuacji gospodarczej planów asenizacji miast i miasteczek i stopniowa ich realizacja;
- 2/ organizacja pokazów ochrony zdrowia i "konkursów zdrowia w chacie wiejskiej" celem podniesienia higieny życia ludności na wsi;
- 3/ usprawnienie gospodarki szpitali i utrwalenie podstaw finansowych Wojewódzkiego Związku Międzykomunalnego dla utrzymania szpitala psychiatrycznego w Chełmie;
- 4/ budowa pływalni publicznych;
- 5/ rozwój prac instytucyj medycyny zapobiegawczej /Ośrodków Zdrowia i przychodni społecznych/.

VII. ROLNICTWO I WETERYNARJA.

=====

1. Uwagi Ogólne z dziedziny zagadnień rolnych. Dla zobrazowania całości zagadnień związanych z działalnością Urzędu Wojewódzkiego w zakresie rolnictwa i weterynarji w okresie sprawozdawczym należy na wstępie wymienić niektóre okoliczności, które musiały wywrzeć wpływ na pomienioną działalność, a mianowicie:

a/ klęska rdzy, która objęła w nasileniu klęski żywnościowej wszystkie południowe powiaty, niszcząc plony pszenicy od 50 do 100 %, b/ klęsk burz gradowych - pow. tomaszowski, puławski, radzyński, łukowski, lubartowski i włocławski, c/ wylewów rzek w pow. białskim, d/ i wreszcie dalsze pogłębienie kryzysu.

2. Powiatowe Komisje Rolne. Powiatowe Związki Komunalne od szeregu lat prelinują w dziale X "popieranie rolnictwa" poważne kwoty, wynoszące rocznie około miliona złotych. Po wydaniu przez Ministerstwo Rolnictwa wytycznych prac samorządów powiatowych i organizacji rolniczych oraz po powołaniu do życia powiatowych komisji rolnych - efekt pracy w stosunku do prelinowanych kwot znacznie się polepszył. Wzmiankowane komisje usunęły dwutorowość prac, opracowując należyty program działania na najbliższe lata.

W porównaniu do ubiegłego roku sprawozdawczego Komisje rolne przejawiały nieco mniej ożywioną działalność z powodu ograniczenia przez wydziały powiatowe kwot, potrzebnych na diety i koszty przejazdów członków komisji.

Wykonanie budżetów Powiatowych Związków Komunalnych na dział X w roku sprawozdawczym wynosiło 856.939,31 zł., co stanowi w stosunku do ogólnej sumy budżetów 9,4 %. Suma wykonania budżetu na dział X w roku budżetowym 1932/33 uległa zmniejszeniu w stosunku do roku poprzedniego - o 35 %.

3. Współpraca nad podniesieniem rolnictwa. Tak jak i w latach ubiegłych współdziałanie czynników współpracujących nad podniesieniem rolnictwa tak przez samorządy powiatowe, jak i dobrowolne organizacje rolniczo - oświatowe i organizacje kredytowe spółdzielcze i kredytu zorganizowanego i inne jest postawione na właściwym poziomie, co nad wyraz dodatnio wpływa na stan rolnictwa i psychikę rolników w przeżywanym przesileniu gospodarczym kraju.

Współpraca intendentury wojskowej z organizacjami rolniczymi i spółdzielczymi ujawnia się w zakupywaniu poważnych kontyngentów zbóż twar-dych, roślin okopowych i siana za pośrednictwem wymienionych organizacyj lub bezpośrednio od producentów zarówno większej jak i mniejszej własności.

Rozpoczęto również pierwsze kroki zmierzające do opanowania przez organizacje spółdzielcze dostawy mięsa dla wojska, jednak jak dotąd z wynikiem naogół ujemnym.

Należy również podkreślić coraz ściślejszy kontakt Urzędu Wojewódzkiego z Państwowym Instytutem Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach i Państwowymi Stadami Ogierów w Białce i Janowie Podlaskim.

4. Wojewódzkie Rolnicze Zakres i metody działania Wojewódzkiego T-wa Organizacji i Kółek Rolniczych pozostały te same jak i w ubiegłym roku sprawozdawczym. Należy zaznaczyć, że dużą uwagę poświęcono sprawom: organizacji gospodarstw przykładowych.

- b/ konkursy rolnicze prowadzone przez gospodarzy samodzielnych, Koła gospodyń wiejskich i młodzież wiejską;
c/ organizacje zbytu produktów rolnych.

Wykonanie zakreślonego programu prac zostało znacznie zmniejszone z powodu zmniejszonych subwencji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, na których to zasiłkach oparty został fakt egzystencji W.T.O. i K.B., bowiem własne fundusze, pochodzące ze składek członkowskich, zawiodły na całej linii.

5. Izby Rolnicze.

W końcu roku sprawozdawczego zaistniała realna możliwość powoływania do życia izb rolniczych, w związku z powyższym oddział rolny poczynił prace przygotowawcze potrzebne do uruchomienia izby rolniczej z siedzibą w Lublinie.

6. Organizacja gospodarstw drobnych.

Okręgi ćwiczebne, zorganizowane w czterech powiatach w ubiegłym roku sprawozdawczym z powodu restrykcji budżetowych Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, zostały skasowane. Gospodarstwa rolne, będące pod opieką okręgów ćwiczebny przejęte zostały przez instruktorów ogólnych i asystentów org. gosp. przy O.T.O. i K.B.
We wszystkich powiatach województwa lubelskiego w okresie sprawozdawczym pod opieką fachową instruktorów, było 245 gospodarstw.

7. Konkursy p.r.

Metoda konkursów p.r. mimo kryzysu i zmniejszonych subwencji państwowych i samorządowych, wykazuje stałą samorzutną tendencję rozwojową, zdając przez to egzamin ze swej wartości i żywotności. Wzmiankowana akcja w porównaniu do ubiegłego okresu sprawozdawczego liczbowo nieco się zmniejszyła na korzyść pogłębienia pracy samokształceniowej w zespole, co w konsekwencji przyczyniło się do podniesienia sprawności samej techniki rolniczej prowadzonego konkursu, jak również przerobienia i przetrawienia przez konkursowiczów momentów kalkulacji opartej na obliczeniach kosztów produkcji. Pracę p.r. doprowadziło do końca 430 zespołów przy 2.506 uczestnikach na terenie 299 wsi, co stanowi 86,8 % pracy rozpoczętej. Procentowy udział poszczególnych związków młodzieży przedstawia się następująco:

Zw. Mł. Wiejskiej Siew	w 52,5 %
Stow. Mł. Polskiej	w 23,9 %
Związek Strzelecki	w 20,6 %
" Mł. Wiejskiej "Wici"	w 3,0 %

8. Konkursy gosp. samodzielnych

Przeprowadzono konkursy z wychowem cieląt, tuczeniem świń na bekony oraz konkurs buraków pastewnych, wychów cieląt w dwóch powiatach, 2 zespoły, 11 uczestników, 11 sztuk, tucz bekonowy świń w trzech powiatach, 5 zesp. 44 uczestn. 53 szt konk. buraków pastewnych w czterech " 21 " 187 " -

9. Konkursy gospodyń wiejskich.

Koła gospodyń wiejskich prowadziły konkursy gospodarstw drobiowych i konkurs ogródków warzywnych.
Gospodarstwa drobiowe 7 powiatów 85 gosp. 2.429 sztuk
Ogródki warzywne: 9 " 63 " 523 uczestniczki.

10. Uniwersytety ludowe.

Celem udostępnienia szerokim masom ludności rolniczej zdobycia wiedzy w zakresie życia społecznego i rolniczego oraz rozbudzenia samokształcenia wzmiankowanej ludności wiejskiej organizowane były uniwersytety ludowe, które przeprowadzały wykłady w niedzielę i święta o dość różnorodnym programie oświatowo - rolniczym. Uniwersytety były zorganizowane w 11 powiatach w 100 miejscowościach.

11. Zjazdy-
Kursy.

Poza trzema zjazdami rejonowymi instruktorskimi, walnym zjazdem i zebraniem Rady W.T.O. i K.R. należy zanotować dwa zjazdy ogólne rolnicze w Lublinie odbyte w dniach 7 maja i 15 października oraz konferencję lniarską w Siedlcach zwołaną na dzień 30 października.

12. Wytwórczość a/
roślinna.

Stacje doświadczalne.

Na terenie województwa lubelskiego znajduje się Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach oraz 3 zakłady doświadczalne: Chełm na borowinie kredowej, na terenie majątku państwowego, własność sejmiku chełmskiego. Sobieszyn, pow. garwoliński, na bielicy, na terenie majątku prywatnego, własność Fundacji K. hr. Kickiego i Zemborzyce, pow. lubelski, na lössach, na terenie majątku państwowego, własność Wojewódzkiego T-wa Organizacyj i Kółek Rolniczych w Lublinie.

Wszystkie Zakłady Doświadczalne są subwencjonowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych z przeznaczeniem zasiłku na uposażenie personelu i wydatki rzeczowe.

Wyniki prac stacje doświadczalne ogłaszają stale w specjalnych rocznikach i czasopismach rolniczych, pozatem publikują ich streszczenia. Zarówno jedne, jak i drugie są napisane w formie dostępnej dla rolników praktyków i są rozsyłane i rozdawane rolnikom podczas wycieczek, co umożliwia okolicy w zapoznaniu się i zużytkowaniu wyników prac stacji. Wieloletnie doświadczenia na polu doświadczalnym zakładów i doświadczenia zbiorowe w latach poprzednich z odmianami roślin uprawnych, nawozami sztucznymi oraz rozmaitymi sposobami uprawy pozwoliły stacjom doświadczalnym udzielać wskazówek rolnikom w dziedzinie stosowania nawozów sztucznych, doboru odmian oraz rozmaitych momentów, dotyczących uprawy roli i roślin, jak również czasu siewu, ilości wysiewu i t. p.

Personel Zakładów bierze udział w zjazdach instruktorskich i zjazdach delegatów okręgowych towarzystw organizacyj i kółek rolniczych.

Co roku zwiedzają stacje wycieczki kółek rolniczych i kół gospodyń wiejskich oraz rolnicy pojedynczo lub grupowo, jak również i wycieczki uczniów i uczenie szkół rolniczych

b/ Ochrona roślin.

Celem skuteczniejszej walki z ostem wiosną w 1932 r. P.I.N.G.W. w Puławach opracował i wydał plakat o niszczeniu ostów, który Urząd Wojewódzki rozesłał do poszczególnych gmin; prowadzona intensywnie akcja niszczenia chwastów wydała dobre wyniki, w szczególności wywarł dodatni skutek fakt wycinania chwastów na drogach państwowych i sejmikowych.

Poszukując korówki wełnistej, Wydział Ochrony Roślin P.I.N.G.W. w Puławach przeprowadził lustrację wszystkich większych szkółek drzew owocowych z wynikiem negatywnym. W związku z rozporządzeniem Pana Ministra Rolnictwa o tępieniu berberysu skonstatowano na podstawie relacji poszczególnych Panów Starostów Powiatowych, że berberys na terenie województwa został wytępiony, jedynie powiat puławski posiada go jeszcze w jarach, głównie na terenie gmin: Kazimierz Dolny, Celejów i Puławy, zwalczając go drogą karczowania i jednoczesnym użyciem skażonej soli kuchennej, zakupionej w ilości 165 q przy pomocy zasiłku Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Raka ziemniaczanego na terenie województwa nie skonstatowano.

W okresie wegetacyjnym 1932 r. na terenie województwa wystąpiła klęska rdzy, dotykając południa w b. silnym

stopniu, zaś na północy w znacznie mniejszym.

Powiat Siedlce o wystąpieniu rdzy nie meldował, powiaty: Garwolin, Łuków, Sokołów i Węgrów, opanowane przez rdzę w małym stopniu.

Ogólnie na terenie województwa rdza wystąpiła głównie na pszenicy w 25 - 100 %, jęczmień i owies w b. małym stopniu zaś żyto nie podległo tej klęsce.

W związku z masowym pojawem wołka zbożowego przeprowadził P.I.N.G.W. w Puławach dezynfekcję spichrzy.

Z doniesień o szkodnikach i chorobach roślin uprawnych zanotowano masowy pojaw: niestrzępa głogowca, kuprówki rudnicy, wznosika doparka, misecznika - szkodników drzew owocowych, śmietki kapuścianej i cebulowej na warzywach, wołka zbożowego w zbożu, rdzy kreskowej na pszenicy, jęczmieniu i owsie, raka korzeniowego i malin - na drzewach owocowych.

c/ Ośrodki kultury rolnej.

Na terenie województwa lubelskiego jest Ognisko Kultury Rolnej w Zemborzycach i ferma hodowlano - rolnicza w Hańsku, działalność tych dwóch ośrodków kultury rolnej z powodu przeżywanego przesilenia gospodarczego obniżyła się znacznie. Na wyprodukowane zboża siewne brak reflektantów - jak również wychowywane reproduktory /byczki/ z trudem zostają zbywane hodowcom.

d/ Meljoracje.

Na terenie województwa lubelskiego jest 80 spółek wodnych oraz dwa związki wałowe o 6.572 członkach na obszarze 32.181 ha.

Wobec niepomyślnej konjunktury dla produkcji rolnej niema tendencji do zakładania nowych spółek wodnych, natomiast akcja meljoracyjna prowadzona jest w drodze dobrowolnych świadczeń ludności w naturze, jak niżej:

Z zestawienia porównawczego za pięć ostatnich lat odnośnie odczyszczania względnie przekopywania nowych odpliwów wód szarwarkiem:

1928 r.	2884 km.		
1929 r.	1800 "		
1930 r.	1443 "	odwadniająca	46992 ha
1931 r.	912 "	"	35239 "
1932 r.	1633 "	"	79745 "

wynika, że ilościowe roboty się zmniejszyły, natomiast podniosła się wartość tych robót pod względem jakościowym, zaś w roku 1932 bez uszczerbku dla jakości wykonywanych prac ilościowo roboty zwiększyły się dzięki utrwalającemu się przekonaniu ludności o korzyściach z tego rodzaju pracy i płynących stąd korzyści dla gospodarstwa rolnego.

Konserwacja istniejących meljoracyj prowadzona jest stale z roku na rok przez zarządy spółek wodnych również w drodze szarwarku.

e/ Nasiennictwo.

Na terenie województwa lubelskiego było 166 stacji czyszczenia nasion, które z powodu przejścia poszczególnych maszyn na własność osobistą gospodarzy, w znaczeniu ścisłym stacjami nie są i niemożliwym jest sprawdzenie ich działalności.

Produkcja i zużycie nasion uszlachetnionych w rolnictwie tutaj województwa przedstawia się porównawczo, jak niżej:

	w r. 1931	w r. 1932
zakwalifikowano przez Wydział Nasienny C.T.O. i K.B.	w 45 maj. - 688 ha	w 15 maj. 264 ha
sprzedano i zużytkowano ziarna kwalifikowanego	12.155 q	2.622 q

Kredyt nasienny Banku Rolnego porównawczo za szereg lat przedstawiał się następująco:

1928	1929	1930	1931	1932
817.000.-	1.400.000.-	348.000.-	120.000.-	153.750.-

ostatnio wykorzystywany w bardzo małym stopniu. Zapotrzebowanie kwalifikowanego ziarna siewnego w roku 1932 było tak nieznaczne, że odegrało bardzo małą rolę w podniesieniu jakości produkowanego zboża.

f/ Nawozy.

Zużycie nawozów sztucznych w okresie sprawozdawczym, rozproszonych na terenie województwa lubelskiego przez Państwowy Bank Rolny przedstawia się następująco:

azotowe	-	526 ton
fosforowe	-	1.402 "
potasowe	-	277 "

razem: 2.205 ton

Kredyt Banku Rolnego przyznany na nawozy sztuczne wynosił zł. 371.800, a wykorzystany w sumie zł. 209 tys., w poprzednim okresie wykorzystany w kwocie zł. 868 tys., co stanowi spadek około 75 %.

Rozprowadzono przez Centralę Syndykatu i Spółdzielnie w Lublinie nawozów sztucznych, jak niżej.

azotowych	-	825,5 ton
fosforowych	-	1861 "
potasowych	-	345 "

razem: 3031,5 ton

Razem powyższe instytucje rozprowadziły 5.236,5 ton. Według zestawień powiatowych zużycie nawozów sztucznych porównawczo w roku 1931 i 32 przedstawia się następująco w tonach:

	1931 r.	1932 r.
azotowych	2.935	1.515
fosforowych	8.139	3.756
potasowych	2.096	1.122
wapniowych	654	223

razem: 13.824 6.616

co oznacza spadek 50 % w stosunku do poprzedniego roku. Sprawność organizacyj rolniczo - handlowych w rozpracowaniu nawozów sztucznych, niedostateczna z uwagi na brak odpowiednich i w odpowiedniej ilości magazynów. Obecnie państwowe fabryki związków azotowych będą wykorzystywały magazyny kolejowe dla celu rozsprzedaży swej produkcji; co w dużym stopniu ułatwi rozprowadzenie nawozów sztucznych po terenie.

Przechowywanie obornika zostało zrationalizowane w gospodarstwach przykładowych przy reorganizacji gospodarstwa podwórzowego; analogicznie z nawozami zielonemi, które mają zastosowanie w gospodarstwach przykładowych, jako poplony.

g/ Maszyny i narzędzia.

Spółek maszynowych na terenie województwa lubelskiego było 450. Ponieważ narzędzia te przeszły na własność poszczególnych gospodarzy trudne jest określenie ich działalności.

Kredyt maszynowy Państwowego Banku Rolnego porównawczo przedstawia się, jak następuje

1928	1929	1930
1.842.000 zł.	483.000 zł.	46.000 zł.

począwszy od roku 1931 kredyt ten został zamknięty.

h/ Uprawy specjalne.- Tyton.
 Uprawa tytoniu na terenie województwa lubelskiego rozwija się bardzo pomyślnie, co ilustruje niżej zamieszczona zestawienie:

w roku 1926	plantacja tytoniu obejmowała	22.0 ha
" 1927	" "	44.4 "
" 1928	" "	158.0 "
" 1929	" "	421.8 "
" 1930	" "	588.6 "
" 1931	" "	682.0 "
" 1932	" "	687.0 "

Dane odnośnie uprawy i zbioru tytoniu w ośmiu powiatach tut. województwa ilustrują bliżej poniższe zestawienia:

Powiat	Obszary uprawy tyt.		Ilość plantatorów	
	1931	1932	1931	1932
Lublin	100 ha	104 ha	179	219
Lubartów	20 "	18 "	24	21
Puławy	62 "	101 "	53	187
Krasnystaw	120 "	133 "	260	461
Chełm	70 "	16 "	90	6
Hrubieszów	110 "	97 "	500	349
Tomaszów	85 "	58 "	400	306
Zamość	125 "	160 "	380	561
8 powiatów	682 ha	687 ha	1807	2110

Wykupiono tytoniu w komisjach:

	1931 r.	1932 r.
Krasnystaw - Zamość	488.869 kg.	293.924 kg.
Chełm - Hrubieszów	391.515 "	388.337 "
Lublin - Puławy	470.133 "	435.832 "

razem: 1.350.517 kg. 1.118.093 kg.

i tytoni szlachetnych 9.890 "

Ogółem: 1.127.983 kg.

W okresie sprawozdawczym komisje odrzuciły spleśniałego i zbutwiałego tytoniu 125.420 kg.

Dotychczasowe wyniki wskazują, że konjunktury dla uprawy tytoniu w woj. lubelskiem są bardzo pomyślne, na co składają się z jednej strony odpowiednia gleba i warunki klimatyczne, z drugiej nadmiar sił roboczych, warunkujących dokładną obróbkę ręczną, jako rośliny wybitnie pracopojemnościowej.

Urząd Wojewódzki usilnie dąży do uzyskania większych terenów pod uprawę tytoniu w r. 1933.

Uprawa tytoniu na terenie województwa lubelskiego w r. 1932 wynosiła 13.2 % w stosunku do uprawy całej Polski; w r. 1931 odnośny procent wynosił 12.77 %.

Chmiel. Uprawa i zbiór chmielu na terenie województwa lubelskiego przedstawia się następująco:

	pow. uprawy	zbiór
1931 r.	450 ha	6000 ctn.
1932 r.	300 "	4700 "

spadek 150 ha 1300 ctn.

pozostawiając niezbraną sekundę.

W 1933 r. wobec poprawy konjunktury chmielniki są uprawiane na przestrzeni ok. 400 ha.

Na czwartych targach chmielarskich w Lublinie wysprzedano wszystek dostarczony chmiel w ilości 690 ctn., co w porównaniu z rokiem ubiegłym oznacza spadek wynoszący ok. 30 %. Chmiel dostarczony na tegoroczne targi był co do gatunku wyższy od chmielu dostarczonego w roku ubiegłym. Plantatorzy zaniechali prawie zupełnie zbioru chmielu niższych gatunków. Z ogólnej ilości chmielu gatunki przednie reprezentowane były w 60 %, wobec 31 % w roku ubiegłym; średnie w 24 %, wobec 44 % w roku ubiegłym. Ogólnie mówiąc dla uprawy chmielu przyszła lepsza konjunktura.

Uprawa roślin pastewnych motylkowych oraz okopowych wzrasta pod wpływem akcji gospodarstw przykładowych. Soja. Na terenie województwa lubelskiego w 1932 r. uprawiano ok. 18 ha soi, której uprawę zainteresowanie się zwiększa. Zbiór średni 13,5 q mykasyalny - 31 q z ha. Cena ziarna od 50 gr. - 4 zł. za kg.

i/ Ogrodnictwo. Stan upraw warzyw. W ostatnich latach coraz wydatniej zwiększa się uprawa warzyw i to zarówno w gospodarstwach małych, jak i dużych, a od kilku lat już przestała być specjalnością tylko gospodarstw ogrodniczych. Ale odnosi się to tylko do uprawy warzyw gruntowych, podczas gdy uprawa pod szkłem jest wyłącznie udziałem specjalistów ogrodników. Ten rozwój uprawy warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych, znajduje uzasadnienie w tym, że wzrasta konsumpcja warzyw, tak w miastach, jak i we wsiach. Jeśli chodzi o uprawę i konsumpcję warzyw we wsiach, to dużą aktywność w pracy nad rozwojem tych zagadnień przejawiają Koła Gospodyń Wiejskich i czynniki skupiające się koło Przystosowania Rolniczego.

Stan sadownictwa. Stopniowo goją się rany zadane sadownictwu przez zimę z 1928/29 r. Wiele drzew nadmarzniętych /które przez parę lat chorowały/ przeszło już okres regeneracji i obecnie drzewa te już rodzą zupełnie zadawalająco, a luki po drzewach zmarzniętych, uzupełniono już młodemi drzewkami. Nasuwa się coraz silniej potrzeba realizacji organizacji zbytu owoców, a w związku z tym i racjonalnej całorocznej pielęgnacji sadów. Dotychczasowy bowiem handel owocami, prowadzony przez sadowników, utrzymuje jakość naszej produkcji owocowej na niskim poziomie, przez co obniża jej wartość.

Szkółki drzewek ich jakość i możliwość zaspokojenia potrzeb województwa. W okresie wysokiej konjunktury na drzewka owocowe, powstało wiele szkółek na terenie województwa lubelskiego obliczonych na lukratywny dochód z nich. Bardzo często bez fachowego kierownictwa - szkółki te wyprodukowały nadmiernie dużą ilość drzewek w ciągu ostatnich lat, drzewek obarczonych dużymi wadami pod względem wyformowania, niepewnych pod względem odmianowym, często porażone niebezpiecznymi chorobami j. np. rak na korzeniach lub pieńkach, rozprowadzone są za bezcen wprost po rynkach i jarmarkach przez pokątnych handlarzy, utrudniając ogromnie pracę nad racjonalizacją sadownictwa w województwie lubelskim.

Szkółek jest ok. 40 na powierzchni ok. 450 ha.

Bezpośrednia działalność Sejmików w zakresie sadownictwa i szkółkarstwa. Wyniki tej działalności. Przed paru laty, kiedy Sejmiki Powiatowe miały większe i pewniejsze wpływy finansowe, obserwowano się znaczny pęd w kierunku obsadzania dróg drzewami owocowymi. Obecnie w okresie

sprawozdawczym jedynie Sejmik Lubartowski wysadził przy drogach gminnych ok. 12.000 szt. głównie czereśni z własnej szkółki w Wincentowie. Szkółki drzewek prowadzą jedynie sejmiki lubartowski i zamojski. Nie można pozwolić, aby szkółki te stały na wysokości zadania, dlatego Urząd Wojewódzki dokłada starań, aby zostały w jaknajkrótszym możliwie czasie zlikwidowane.

Jeśli chodzi o obsadzenie dróg drzewami owocowymi, to nadsię do tego jedynie drogi gminne, inne natomiast najpraktyczniej jest obsadzać tylko drzewami dzikimi.

Akcja zakładania nowych sadów. W okresie sprawozdawczym założono 376 sadów, co 1/4 ha do 5 ha, w których posadzono następujące ilości drzewek, według gatunków:

jabłoni	19.500	szt.
grusz	2.500	"
czereśni, wiśni	1.200	"
śliw	3.700	"
moreli i brzoskwiń	350	"
	<u>27.250</u>	szt.

To wykonano przy pomocy kredytu z P.B.R. w wysokości zł 40.000.

13. Wytwórczość a/ Hodowla koni. Stan ilościowy koni na terenie województwa lubelskiego porównawczo przedstawia się następująco:

1931r.	1932r.
400.668 szt.	381.932 szt.

wykazując zmniejszenie pogłowia konskiego w 1932r. o 4.68%.

Związki i Koła hodowlane istnieją w powiatach:

Lubartów -	545	kłaczy	zarejestrowanych
Janów -	520	"	"
Krasnystaw -	518	"	"
Białgoraj -	628	"	"
Zamość -	611	"	"
Hrubieszów -	676	"	"

Pod względem rasowym konie bardziej szlachetne występują w powiatach: białgorajskim, zamojskim i hrubieszowskim, nieco pogrubiote w powiatach lubartowskim, janowskim i krasnystawskim. Poza tem na terenie województwa istnieje Zm. Hodowców Lubelskiego Konia Szlachetnego, grupujący w sobie 96 członków, posiadających konie 1/2 krwi angielskiej. Ogierzy stacyjne - prywatne. Naogół ogierów stacyjnych prywatnych w wojew. lubelskiem stacjonowano b. mało. Jest w tej chwili jeden ogier typu białgorajskiego stacjonowany w Kole Hodowców w Obszy, pow. białgorajskiego. Sejmiki powiatowe własnych ogierów nie utrzymują.

Działalność Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacji Ogierów w 1932r. przedstawia się następująco:

Na terenie województwa w/g wykazów gminnych jest 5771 ogierów, z której to ilości na spedy licencyjne doprowadzono 5015 szt. to znaczy 87%. Z poszczególnych powiatów procent nieodprowadzonych ogierów wahał się od 4 - 33%. Z doprowadzonej ilości ogierów odrzucono 4204, a pozostałym 811 wydano świadectwa uznania, w tem:

I kat .	-	32
II "		114
III "		665

w. czem jest 270 ogierów dwuletnich i 541 starych, stosunek dwuletnich do starych 1 : 2.

W podziale na rasy cyfra 811 wydanych świadectw obejmuje: 383 koni ciężkich, t.zw. ~~po~~grubionych, jednak z wyłączeniem typowo zimno - krwistych, następnie 48 t.zw. koników i mierzynów oraz 380 ras szlachetnych to jest pełnej krwi angielskiej, czystej krwi arabskiej, anglo-arabskiej i pochodnych.

W wymienionych 380 ogiarach ras szlachetnych przeważają znacznie ogiery z domieszką krwi angielskiej, mniej jest orjentalnych, zupełnie mało znajduje się ogierów z udowodnionem pochodzeniem.

Koniki mierzyny - grupujące się w południowych powiatach, stanowią znikomą ilość, która obecnie spada w dalszym ciągu. Rolnicy tamtejsi nie podtrzymują hodowli tego niezmiernie pożytecznego gatunku, przedkładając konie roślejse. Geograficznie podział ras przedstawia się w 1932r. następująco: w powiatach północnych /białski, chełmski, garwoliński, łukowski, sokołowski, włodźawski, a także lubelski /przeważają ogiery ciężkie, w południowych powiatach /hrubieszowski, tomaszowski, biłgorajski, zamojski/ przeważają ogiery pochodzenia gorąckrwistego. Niektóre powiaty w różnych miejscowościach województwa posiadają pogłowie uznanych ogierów w połowie ciężkie, w połowie szlachetne. W dwóch północnych powiatach: puławskim i radzyńskim przewagę mają ogiery szlachetne.

b/Hodowla bydła. Stan ilościowy bydła na terenie województwa porównawczo przedstawia się, jak następuje:

1931 r.	1932r.
783.351 szt.	770.593 szt.

wykazując zniżkę pogłowie o 1.63%.

Ilość i jakość buhajów. W latach dobrych konjunktur akcja stacjonowania buhajów w województwie lubelskiem rozwijała się stopniowo dość pomyślnie. Od chwili jednak załamania się stosunków gospodarczych w kraju - spadek cen żywcia i wytworów zwierzęcych, zainteresowanie stacjami rozplodowemi stopniowo malało i w ostatnim roku 1932 obserwowano jedynie tylko w kilkunastu wypadkach nabywanie cieląt - byczków, na własną rękę przez samych gospodarzy i z własnych środków.

Ilość więc buhajów, będących na stacjach kopulacyjnych stopniowo topniała i w drugiej połowie ub.r. było ich zaledwie 385 sztuk, w tem 194 rasy polskiej czerwonej i 191 rasy nizinnej.

Najlepiej pod względem jakościowym przedstawia się stan buhajów w pow. siedleckim i puławskim. Pogorszył się jakościowo i ilościowo stan buhajów w pow. sokołowskim i garwolińskim.

Ustawa o nadzorze państwowym nad buhajami obowiązuje w powiatach hrubieszowskim i garwolińskim. W pow. hrubieszowskim odbyły się pierwsze spedy buhajów we wszystkich gminach w kwietniu r. ubiegłego i we wrześniu odbyły się przeglądy dodatkowe dla tych stadników które nie były doprowadzone w kwietniu. Ogółem na spedy doprowadzono 525 szt. buhajów, z tego zalicencjonowano 38 szt. i pozostawiono na 1 rok warunkowo 244 szt.

Licencjonowane buhaje przedstawiają poprawny materiał hodowlany, są dobrze utrzymane i stanowią potomstwo po roz-

stawionych dawniej stacjach kopulacyjnych, których w powiecie hrubieszowskim było 12. Wynika z tego, iż organizowanie stacji kopulacyjnych w powiatach należy uznać jako metodę celową i potrzebną, i w miarę polepszenia się stosunków gospodarczych w kraju należy do niej powracać.

W pow. garwolińskim ustawa o nadzorze państwowym nad buhajami została ogłoszona w roku 1932, stąd przeglądów buhajów jeszcze nie organizowano, a wyznaczono je na 1933r. Wniosek w sprawie wprowadzenia w życie ustawy zgłosił w roku sprawozdawczym do Min. Rolnictwa i Reform Rolnych powiat puławski. Przygotowuje wniosek - powiat siedlecki.

Zę zgłoszonych i przygotowujących wnioski o wprowadzeniu ustawy najbardziej aktualne i najlepiej przygotowane są powiaty puławski i siedlecki.

Próby zakładania specjalnych kół hodowlanych, czynione w latach ubiegłych, dotąd jednak pozytywnych rezultatów nie osiągnęły.

Stan żywienia letniego nie zmieniony to zn. lichej, wyjąwszy gospodarstwa przykładowe, gdzie w dużej mierze w letnim żywieniu inwentarza mają zastosowanie zielonki, a w późniejszym okresie i sporadycznie rzepa cierniskowa i konski ząb.

c/Hodowla trzody chlewnej. Na terenie województwa lubelskiego trzoda chlewna stanowi duży ośrodek pogłównia zwierzęcego i ma duże znaczenie dla miejscowego rolnictwa. Stan ilościowy w 1931r. - 783.580 szt. a w 1932r. - 583.215 szt. Zmniejszenie - 25,57 %.

Wskutek małej opłacalności i niskich cen roku ubiegłego, a także trudności zbytu materiału słoninowego - daje się odczuć ogólne zmniejszenie pogłównia, w tem macior do 20% w Kozłach Prod. Trz. Chl.

W obecnej koniunkturze daje się odczuć pewne ożywienie na terenie, choć nabywanie materiału zarodowego tak męskiego jak i żeńskiego, organizowania Kół Producentów Trzody Chlewnej i konk. bekon. - tak, że praca posuwa się w wyższym tempie.

Stan Kół Prod. Trz. Chl. i ilość macior waha się znacznie, biorąc pod uwagę początek i koniec okresu sprawozdawczego, a mianowicie 1. XII. 31r. i 30. XI. 32r.

Powiat	Ilość Kół	Ilość gospod.	Ilość macior
Janów Lub.	8	155	308
Puławy	4	45	100
Lublin	4	40	60
Lubartów	3	7	17
Sokołów	2	16	28
Krasnostaw	3	12	13
	24	284	577

Plan nakreślony przez Min. Rolnictwa, który obejmuje 7 powiatów wybranych do nasilenia pracy, t. j. pow. Lublin, Janów, Krasnostaw, Puławy, Lubartów, Siedlce i Garwolin, nie zdołał się rozwinąć tak, jak to było projektowane.

Podstawową akcją przy podniesieniu hod. trzody chlewnej jest organizacja Kół Prod. Trz. Chl., a w nich stacjonowanie loszek, knurów, preniowanie, organizacja konk. tuczu bekon. i wreszcie zapewnienie zbytu materiału wyprodukowanego, bądź to drogą bezpośrednich dostaw do bekoniarni miejscowej, bądź to przez wywóz za pośrednictwem Lubelskiego Zw. Spółdzielni Zbytu Trzody Chlewnej towaru cięższego, tak na rynki krajowe jak i zagraniczne.

W rejonie wyżej wymienionych 7 powiatów nasileniowych

objętych planem Min. Rolnictwa powiaty: Lublin, Janów Lub., Krasnystaw, zostały przeznaczone do produkcji bekonowej, reszta zaś na produkcję ciężką słoninową, tłusto - mięsą.

Zrodnie więc z powyższym podziałem, praca w rejonie bekonowym posuwa się naprzód, czyniąc zadość wytyczonej linii. W 3-ch powiatach powyższych w okresie sprawozdawczym postawiono 21 sztuk knurów zarodowych rasy W.B. z funduszy Polskiego Związku Bekonowego z częściowym udziałem hodowcy.

Poza planem nakreślonym przez Min. Rolnictwa w dziedzinie trzody chlewnej dla wojew. lubelskiego zainteresowaniami w produkcji bekonowej okazały się pow., a zwłaszcza: chełmski, hrubieszowski, zamojski i tomaszowski. Te ostatnie w roku ubiegłym dostarczyły dość poważne ilości o średniej jakości towaru bekonowego do bekoniarń w Lublinie.

Jeśli chodzi o rejon produkcji tłusto-mięsnej i słoninowej, to tutaj żadnych zabiegów specjalnych nie stosowano. Jedynie w pow. puławskim ze względu na duże zainteresowanie drobnych rolników swinia gołębską przygotowuje się grunt do założenia paru Kół Hodowców Trzody gołębskiej dla produkcji knurków.

Dalszem ogniwem prac zmierzających do podniesienia hodowli trzody chlewnej jest akcja stacjonowania knurów, których stan z początkiem i z końcem okresu sprawozdawczego przedstawia się następująco:

W.B.A.

Lubartów	-	-	Zasadą przy stacjonowaniu knurów jest udział hodowcy w wysokości 1/3 ceny kupna knura, co stanowi około 30-60 zł, zaś 2/3 pokrywa P.Z.Bek. podpisanie umowy 2 letniego utrzymania knura prowadzenie kwitariusza pokryć i żywienia według wskazówek inspektora.
Kryłów	17	17	
Radzyń	12	12	
Siedlce	31	36	
Włodawa	5	6	
Biała P.	5	4	
Hrubieszów	23	23	
Janów Lub.	13	16	
Lublin	10	6	
Sokołów	4	4	
Krasnystaw	-	6	
	120	141	

Gołębska

Puławy	9	9
Lubartów	4	4
	133	154

d/Hodowla owiec. Stan pogłowia pod względem ilościowym i jakościowym. Statystykę owiec oparta na zestawieniach powiatowych i Głównego Urzędu Statystycznego wykazuje w roku 1932 - 72:561 szt., co w porównaniu z rokiem ubiegłym - 149.138 szt. wykazuje wyżkę 32.28 %.

Najwięcej owiec posiadają powiaty: Biała, Siedlce, Włodawa, Luków, Radzyń, Lublin i Sokołów. Z całego pogłowia owiec ok. 80% przypada na drobną własność, a reszta jest ok. 20% na większą. Z powyższego widoczne jest, że na terenie wojew. lubelskiego masowy rozwój owczarstwa ma dobre podłoże, gdyż gros owiec znajduje się u drobnego rolnika.

Z braku jednak paszy i niskich cen baraniny i wełny pod względem jakościowym stan hodowli owiec przedstawia się słabo

Zwiększenie ilości owiec w województwie lubelskiem przypisywać więc raczej należy gospodarstwom mniejszej własności.

Wyniki pracy nad podniesieniem owczarstwa. Praca nad podniesieniem owczarstwa prowadzona przez W.T.O. i K.R. od roku 1929 głównie ograniczała się do pow. janowskiego na południu województwa i pow. siedleckiego na północy.

Były to powiaty przeznaczone do pracy nasileniowej. Ponadto pokazy i konkursy strzyży organizowano na terenie pow. sokołowskiego, węgrowskiego i konstantynowskiego. Na południu województwa miejscowe owce czarne krukówki krzyżowano karakulami, na północy popierano i rozwijano owce krajowe wrzosówki i karnówki.

W powiecie janowskim wybrano ośrodek na terenie kilku gmin południowo - wschodnich, gdzie naturalne warunki dla wychowu owiec są najlepsze i gdzie stworzono dystrykt hodowlany obejmujący wsie: Zdziłowice, Batorz, Otrocz, Studzianki, Błazek, Blinów, Piłatkę, Wierzchowiska, Pasiekę i Majdan Obliszczce. W tym okręgu hodowlanym organizowano konkursy wychowu jagniąt.

Stacje tryków. Oprócz konkursów w pow. janowskim stacjonowano 6 tryków rasy karakulów we wsiach: Studziance, Blinowie, Wólce Ratajskiej, Zdziłowicach, Otroczy i Obliszczach.

Koła Hodowców drobnej własn. w pow. janowskim. Gospodarzy posiadających wybitniejszy materiał hodowlany zorganizowano w Koła Hodowców. Koła hodowców dotąd istnieją w Błazku, Otroczy i Piłatce, działalność ich jednak z braku instruktora hodowlanego w powiecie stopniowo zamiera.

Ogółem kółczykowanych macior w kołach hodowlanych jest 165 szt.

Organizacja zbytu wełny i korzuchów. Próby zbytu wełny bezpośrednio do fabryk podejmowano w r. 1931 przy pomocy Lub. Zw. Spółdz. Zbytu. W tym celu nawiązano korespondencje z fabrykami i podjęto porozumienie z producentami; wyjątkowo niskie ceny od 10 do 20 %, niższe niż ceny rynkowe miejscowe zaproponowane przez fabrykantów, akcję tę uniemożliwiły.

Zbytu skór^{do} zakładów kuśnierskich dotąd nie podejmowano i obecnie czynione są tylko przygotowania. Podejmowane są również usiłowania dostawy baraniny do wojska przy pomocy Lub. Zw. Spółdz. Zbytu.

e/ Hodowla drobiu.

Stosownie do programu prace w kierunku podniesienia hodowli drobiu dzielą się na następujące działy:

- 1/ udoskonalenie materiału hodowlanego;
- 2/ uracjonalnienie produkcji drobiowej;
- 3/ propaganda hodowli drobiu;
- 4/ organizacja zbytu.

1/ Udoskonalenie materiału hodowlanego.

W tym celu zostało zakwalifikowane 7 hod. kur zielononózek kuropatwianych, jako hodowle reprodukujące materiał zarodowy. W okresie sprawozdawczym sprzedano jaj węglowych z hodowli reprodukcyjnych za pośrednictwem Wydziału Hodowlanego W.T.O. i K.R. - 4.800 sztuk po 25 gr. oraz 715 kurcząt jednodniowych po 60 gr. sztuka.

W styczniu 1932 r. zakończono konkursy gospodarstw drobiowych na powiatach: lubelskim, puławskim, chełmskim, siedleckim i krasnostawskim z wynikami naogół dobrymi.

Konkursy nieśności w Bębku, pow. Garwolin, rozpoczął się w dn. 1. XI. 1932 r. VIII-ry ogólnie - krajowy konkurs nieśności kur. Na konkurs zgłoszono 50 stadek, w tej liczbie z pośród ras popieranych:

144 kury Rhode - Island

72 " Leghorn

71 " Zielononózek /w czym 59 szt. odmiany kuropatwianej i 12 szt. odmiany białej/.

oraz z pośród ras innych - 6 szt. Orpingtonów żółtych i 6 szt. Plymouth - Rock prążkowanych. Ogółem 299 szt. Konkurs ten zostanie zamknięty w dniu 30 września 1933 r. W konkursie biorą udział hodowcy materiału użytkowego ze wszystkich zakątków kraju, nawet najbardziej oddalonych od Rębkowa /jak np. woj. stanisławowskie, tarnopolskie i t.d./, przyczem największy odsetek hodowli biorących udział w konkursie przypadł na wojew. byłej Kongresówki - 43 %, oraz na wojew. małopolskie - 26 %, w kolejności idą woj. pomorskie - 12 % oraz woj. poznańskie - 9,5 % i woj. śląskie - 9,5 %.

Zbyt.

Ilość i funkcjonowanie zbiornic jaj. Część mleczarni prowadziła, jako osobny dział, zbiórkę jaj. Działalność zbiornic w zakresie sprawozdawczym osłabła w porównaniu z okresem poprzednim. Eksport jaj z województwa na podstawie danych Izby Przemysłowo - Handlowej w Lublinie przedstawia się porównawczo, jak niżej.

w 1929 r.	-	445,5	wag.
" 1930 r.	-	554,0	"
" 1931 r.	-	505,0	"
" 1932 r.	-	286,-	"

f/ Pszczelarstwo i inne gałęzie hodowli.

Pszczelarstwo. Akcję tę prowadzi sekcja pszczelarska przy W.T.O. i K.B. w Lublinie. Działalność jej obejmuje dział oświatowy i praktyczny.

Dział praktyczny. Prowadzono spółdzielnie ogrodniczo - pszczelarską w Lublinie, gdzie:

- sprowadzono przez spółdzielnię 16 1/2 tys. kg. cukru skażonego dla pszczół w obrębie powiatu lubelskiego i sąsiednich. Na terenie zaś całego województwa ogółem sprowadzono tego cukru i wydano ok. 60 tys. kg.;
- przerobiono w samej tylko spółdzielni ok. 1500 kg. wosku na wosk;
- przyjęto od pszczelarzy wojew. lubelskiego po cenie średnio o 20 % wyższej od rynkowej i rozsprzedano ok. 18 tys. kg. miodu.

Na kursach obok zapoznawania słuchaczy z najnowszymi zdobyczami techniki pszczelarskiej główny nacisk kładzie się na podniesienie jakości produkcji. Z uwagi na brak sił fachowych w/w ilość przeprowadzonych kursów jest niewielka. Wobec cofnięcia subwencji na etat inspektora pszczelniczego przy W.T.O. i K.B. zaniechano w 1931 i 1932 r. wydawania mies. pszczel. „Pasięka”.

Ilość rozprowadzonego cukru świadczy o kurczeniu się pożytku /paszy/ dla pszczół. Stosunkowo wysokie zapotrzebowanie cukru spowodowała obniżka ceny cukru skażonego przez Bank Cukrownictwa /nastąpiło to w grudniu 1931 r./.

Z uwagi na to, że prace nad podniesieniem pszczelnictwa postępują bardzo powoli, przeto produkcja miodu stoi na tak niskim poziomie, że spółdzielnia zaledwie może przyjąć od pszczelarzy nie więcej, jak 10 - 15 % zaoferowanej ilości, wyrażającej się cyfrą 18 - 20 tys. kg. a temsamem niema możliwości pokrycia zapotrzebowania firm zagranicznych, które zwłaszcza w 1932 r. zainteresowały się miodem polskim /rynek belgijski głównie/.

Stan ilościowy pasiek: przeciętnie w każdym powiecie znajduje się po 10 tys. pni, czyli w całym województwie jest ok. 180 tys. pni.

Jedwabnictwo i hodowla królików na terenie województwa lubelskiego niema szerszego zastosowania.

g/ Rybactwo.

Praca referatu w dziedzinie rybactwa ze względu na nieunormowane stosunki prawne w tej dziedzinie oraz z uwagi na mały rozwój życia społecznego i organizacyjnego na terenie

województwa nosiła specyficzny charakter.

Praca ta polegała na zbieraniu i opracowywaniu materiałów otrzymanych z terenu celem stworzenia racjonalnych podstaw do dalszych poczynań związanych z wprowadzeniem w życie ustawy o rybołówstwie, a w szczególności co do podziału wód otwartych na obwody rybackie.

W związku z wejściem w życie w dniu 25.V.1932 r. ustawy o rybołówstwie charakter pracy referatu uległ pewnym zmianom, objawiającym się w większym nasileniu prac administracyjno - prawnych, działalność bowiem dotyczyła wprowadzenia w życie postanowień ustawy.

Rozpoczęto likwidację 8 serwitutów rybnych na jeziorach państwowych w pow. włodawskim.

W związku z pracami przygotowawczymi w sprawie podziału wód otwartych na obwody rybackie dokonano inspekcji na łodzi motorowej.

W czasie wyjazdu zebrano uzupełniające materiały co do konfiguracji brzegów i dna, warunków hydrograficznych, przyrodzonych warunków hodowlanych i stanu użytkowania rybackiego poszczególnych odcinków rzeki Wisły oraz poddano badaniom ujścia dopływów lewo i prawobrzeżnych na odcinku rzeki Wisły od 457 do 431 km.

Z uwagi na to, że każdy odcinek wód otwartych winien być należycie zagospodarowany, a rzeki Wisły niepodobna izolować od innych pomniejszych jej dopływów przy podziale na obwody rybackie, koniecznym było poddać badaniom stosunki rybackie, panujące na pomniejszych jej dopływach celem zdecydowania, czy nadają się one do wydzielenia ich i podziału na samoistne obwody, czy też wcielenia ich do głównego trzonu Wisły.

Zebrano w terenie materiały odnośnie użytkowania rybackiego na rzekach Wildze, Promniku, Okrzejce, Bystrej, Sannie, Tuczynie.

Ponadto przystąpiono za pośrednictwem Urzędów Starościńskich do zbierania danych o rybackim użytkowaniu rzek, należących do kategorii rzek żeglownych i spławnych na terenie województwa.

Stosownie do zarządzenia M.R. i R.R. o podziale rz. Wisły na obwody rybackie w terminie do 1 maja 1933 r. wystosowano ankietę do Urzędów Starościńskich w sprawie nadesłania wykazu miejscowości, których grunta przylegają do rzeki Wisły, danych koniecznych do określenia granic i zasięgu poszczególnych obwodów.

Akcja samoistna w dziedzinie zagospodarowania stawków włościńskich nie była prowadzona z uwagi na to, iż organizacje społeczno - rolnicze nie miały instruktora rybackiego.

14. Organizacja życia gospodarczego w województwie. Dane o spółdzielniach rolniczych z terenu województwa lubelskiego należących do Związku Rew. Sp. Rol. - Okręg Lubelski. a/ Kasy Stefczyka.

Rok	Ilość kas	Ilość członków	Fundusz udziały	Fundusz własny i inne	Wkłady oszczędnościowe	Udzielone pożyczki	Długi w cent. ralach	Zaległe pożyczki
1931	204	51.840	1.924 tys.	1.370 tys.	2.514 tys.	8.950 tys.	4.421 tys.	1.316 tys.
1932	200	49.969	1.775 "	1.618 "	2.289 "	8.280 "	4.082 "	2.571 "
1933 na 1.V.	200	48.670	1.694 "	1.668 "	2.265 "	8.097 "	4.092 "	3.852 "

Zmian w ilości kas niema, gdyż na miejsce spółdzielni wykreślonych przyjmowane są nowe, np. w r. b. przyjęło do Związku 2 nowoorganizowane Kasy Stefczyka /pow. bialski i pow. włodawski/.

Zmniejszenie ilości członków należy tłumaczyć przede wszystkim tem, że wykreślone kasy posiadały większą ilość członków, aniżeli nowo - przyjęte. Następnie spółdzielnie wykreślają mniej solidnych członków, ponadto pewna ilość członków po spłaceniu długu w kasie wypowiada członkostwo. W każdym razie spadek ilości członków nie jest zjawiskiem niepokojącym.

X/ Fundusze zasobowy i własne zwiększyły się wskutek tworzenia przez Spółdzielnie rezerw na wątpliwych dłużników

Fundusz udziałowy zmniejszył się wskutek pokrycia strat w kilku spółdzielniach i wskutek występowania członków. Wkłady oszczędnościowe - najważniejsza pozycja - zmalały wskutek wycofywania takich przez wkładców w kasach o gorsze gospodarce. Zmniejszenie wkładów nie jest zjawiskiem powszechnym, gdyż kasy lepiej prowadzone wykazują nawet wzrost wkładów n. p. Kraśnik, Komarówka Podlaska, Ryki, Niemce, Kazimierz, Wielącza, Horyszów Polski /pow. zamojski/ i inne.

Suma udzielonych pożyczek spadła, gdyż tylko lepsze kasy udzielają nadal pożyczek; w Kasach słabszych akcja pożyczkowa zamarła.

Zatrważającym zjawiskiem jest wzrost sumy zaległych pożyczek, spowodowany coraz to gorszą sytuacją gospodarczą wsi, słabą aktywnością w wielu wypadkach władz Spółdzielni, a także ociąganiem się umyślnem dłużników w nadziei, że będą bonifikaty, ulgi i. t. p. W ostatnich miesiącach zaznaczyła się poprawa w zakresie płatności pożyczek. Nawet w najsłabszych kasach widoczna jest poprawa pod tym względem. Procentowo zaległości w spłacie pożyczek urosły z 14 % w r. 1931 do 47,5 % w r. b. Pod tym względem teren województwa lubelskiego gorzej się przedstawia aniżeli inne centralne województwa.

Stosunek funduszy miejscowych /własnych/ do obcych /pożyczonych/, poprawił się i wynosi 69,5 %, podczas gdy w 1931 r. wynosił 64,8 %.

W końcu zaznaczyć trzeba, że na niekorzystne stosunkowo cyfry przeciętne wpływa kilka kas większych, miejskich gdzie wskutek wadliwej gospodarki i nadużyć nastąpiło poważne załamanie się /n. p. Krasnystaw, Garwolin, Łęczna, Sokołów/. Kasy niniejsze o typie czysto wiejskim naogół lepiej wytrzymują próbę życiową.

b/ Spółdzielnie mleczarskie

Rok	Ilość Spółdzielni	Ilość krów	Dostawa mleka w litrach	Wypłata za mleko w złot.	Ilość zbiornic jaj	Zebrało jaja szt.	Wypłacono za jaja zł.
1931	132	59.250	44.250	5.708	43	2.870	247
1932	116	56.463	26.984	2.843	18	787	50
1933 I.VII.	117	ca 54.000	16.111 + 12,6 %	1.445 - 1,5 %	16	981	49

wypłata za mleko poprawiła się w 2-ym kwartale

Rok 1933 po fatalnym roku ub. okazał się dla mleczarstwa znacznie lepszym - szczególnie jeśli chodzi o dostawę mleka, która wzrosła o ca 13 % w stosunku do r. ub. Natomiast pogorszyła się nieco wypłata za dostarczone mleko, która w stosunku %-wym wyraża się spadkiem 1,5 %.

Mleczarni nieczynnych z pośród należących do Związku jest na I.VII - 4 - W r. b. przyjętych zostało do Związku 4 nowe Spółdzielnie. Z tych 3 pozostało w tym roku - Kraśnik, Zosin /k. Horodla/ i Biszczka w biłgorajskim, 1 - zorganizowana została i była czynna już dawniej.

Istną plagą dla mleczarstwa spółdzielczego są mleczarnie prywatne, które w różny sposób odciągają dostawców Spółdzielni do siebie i powodują temsamem mniejsze dostawy mleka do Spółdzielni mleczarskich. Rywalizacja Spółdzielni mleczarskich z mleczarniami prywatnymi jest bardzo trudna, gdyż wiele z tych ostatnich jest dla władz skarbowych nieuchwytnych, a i władze sanitarne nie zawsze do nich trafiają, przyczem w wypłacie za mleko względnie za % tłuszczu popełniają różne machinacje trudno uchwytnie przez nieorientujących się w tem dostawców. Stąd też pochodzi, że mleczarnie prywatne po zornie i niekiedy płacą lepiej za mleko niż Spółdzielnie, a w gruncie rzeczy i w ciągu dłuższego okresu, znacznie gorzej. Nie brak wypadków zarywania dostawców nawet na poważniejsze sumy przez prywatne mleczarnie.

e/ Spółdzielnie rol.han.

Ta grupa spółdzielczości rolniczej jeszcze nie potrafiła dotychczas podnieść się z upadku. Z 12-tu spółdzielni należących do Związku faktycznie czynnych jest 6 - pozostałe są zupełnie nieczynne, bądź też prowadzą czynności likwidacyjne. - Z tych 6-ciu 3 jest na dobrej drodze rozwoju /Parczew, Węgrów, Siedlce/ pozostałe zaś 3 będą musiały przeorganizować się i jako nowe Spółdzielnie rozpocząć działalność pod zmienioną firmą.

Co raz to bardziej popularyzowane hasło organizacji zbytu i nieznośne warunki w handlu artykułami rolniczymi, szczególnie ziemiołódami, wytwarzają wśród ogółu rolników nastroje sprzyjające organizowaniu nowych spółdzielni rol.han. Na niektórych terenach /Zamość - Bychawa/ odbyły się już zebrania organizacyjne celem powołania nowych Spółdzielni do życia.

W akcji tej dużą pomoc mogłyby dać organizacje zawodowo-rolnicze i samorządowe, niestety nie wyczuwa się odpowiedniego nastawienia w tych instytucjach.

Spółdzielnie czynne prowadzą w dość szerokich rozmiarach operacje handlowe ziemiołódami i są na swoim terenie jedynym regulatorem cen na ten artykuł. Dostawa zboża odbywa się głównie do wojska i do P.Z.P.Z. Trzeba bezstronnie przyznać, że Spółdzielnie zyczyniają się na swoim terenie do utrzymania cen na zboże na wyższym poziomie i w ten sposób pośrednio wpływają na zwiększenie dochodowości rolnictwa.

d/ Spółdzielnie różne

W tej grupie - liczącej w okręgu - 5 spółdzielni na największą uwagę zasługuje Lubelski Związek Spółdzielni Zbytu Trzody. Organizacyjnie spółdzielnia poważnie szwankuje, handlową działalność prowadzi dość dobrze. Uchwalona na ostatnim w. zebraniu zmiana podstaw prawno - organizacyjnych może w razie zrealizowania tych uchwał przez władze spółdzielni - przyczynić się do należytego rozwoju Związku. Na terenie województwa skup trzody prowadzi "Rolnik" w Parczewie, od czasu do czasu w Siedlcach. W powiecie hrubieszowskim skupuje trzodę Lubelski Związek sam przez swego pracownika.

Inne Spółdzielnie z tej grupy prowadzą swoją działalność w niewielkich rozmiarach i nie odgrywają większej roli w życiu społ.gospodarczym na swoim terenie. Są to: Spółdzielnia budowlana w Krasnymstawie /cegielnia/ w Wiszniewie /Siedlecki por./ wytwórnie betonowych materiałów, Sterdynia - piekarnia i.t.d./.

Z powyższego widać, że 2 pierwsze grupy nie budzą poważniejszych obaw o ich los, grupa 3-cia wymaga nowej pracy organizacyjnej na terenie powiatów i dużego zainteresowania się tą pracą organizacji zawodowo - rolniczych i samorządowych.

/a/ Organizacja zbytu trzody chlewnej. Spółdzielczym zbytem trzody chlewnej na terenie lubelszczyzny zajmuje się od 1929 r. Związek Spółdzielni Zbytu Bydła i Trzody Chlewnej w Lublinie. Okres sprawozdawczy t.j. rok 1932 był rokiem wyczekiwania lepszej konjunktury i robienia prób w kierunku przetwórstwa. Dekonjunktura eksportowa w 1932 r. wymagała bardzo ostrożnego kupna. Następnie w związku z ograniczeniami dewizowymi w Austrii, które rozpoczęły się jeszcze jesienią 31 r., Związek w początkach 32 r. miał unieruchomione w Wiedniu około 50.000 szil. Austr. które zostały wycofane jednak bez strat. W dziedzinie eksportu do Wiednia w roku 1932 zaszły bardzo poważne zmiany, mianowicie został rozwiązany Syndykat Eksporterów w Polsce. Miejsce jego zajął Państwowy Instytut Eksportowy, który dysponował przydziałem certyfikatów na wywóz trzody do Wiednia. Lubelski Związek w Syndykacie Eksporterów nie był mile widziany. Stosunki, jakie panowały w Syndykacie częściowo przeszły i do Państw. Instytutu Eksport. przy podziale certyfikatów. Zarząd Związku jednak starał się o wyjednanie sobie należnego miejsca pomiędzy eksporterami, co zostało osiągnięte. W dziedzinie przetwórstwa Związek zrobił próbę otwierając w 32 r. sklep wędliniarski w Lublinie, który był zaopatrywany w wyroby z Lubartowa. Wędliniarnia nie dała zadowalniających rezultatów, wobec czego od 1.IV.1933 r. została zlikwidowana.

Bilans netto za 1932 r. zamyka się sumą zł. 42.393,76 z wynikiem zł. 213,81 czystego zysku. Rok 1932 okazał się znacznie gorszym wynikiem od 1931 r. pod każdym względem. Dane ogólne na dzień 31 grudnia 1932r. Związek liczy faktycznych członków 21, którzy w/g grup dzielą się na:

A. Spółdzielnie	1. Rolniczo - Handlowe	12	
	2. Specjalne - Zbytu	1	
	3. Spoż. Rolnicze	4	17
B. Samorzady i Organizacje Rolnicze			----- 22

Z grupy 17 członków "Spółdzielnie" 10 z powodu ogólnego kryzysu znajduje się w stanie likwidacji. Inne zaprzestały prowadzić obroty trzodą chlewną. Zaledwie 2 - 3 spółdzielnie od czasu do czasu ładują trzodę. Z tych Platerów i Lubartów mają własne masarnie. Należy stwierdzić, iż największą bolączką Związku jest brak podstaw organizacyjnych t.j. załamanie się spółdzielni członków Związku, a temsamem zaprzestanie współpracy Związku ze spółdzielniemi. Stan finansowy Związku w stosunku do ub.r. prawie się nie zmienił. Fundusze własne stanowią 26.698 zł. Z kredytów Związek prawie nie korzysta /jedna prywatna pożyczka zł. 2.560/. Działalność handlową za 32 r. można podzielić na 3 okresy: I. Od 1.I - 1.IV.32 r. Konjunktura dobra. Duża podaż towaru i współpraca ze spółdzielniemi, obroty komisowe. II. Od 1.IV do 1.IX.32 r. Konjunktura zła. Zmniejszenie się podaży na terenie lubelskim, natomiast na targowicach duża podaż. Szczególnie kresy /Polesie, Wołyn/ dostarczają więcej towaru. W rezultacie dla Związku strata wskutek wyższości cen zakupu, a niższości ceny sprzedażnej. Eksport do Wiednia również przynosi straty. Ogólny wynik we wrześniu 1932 r. straty wynoszą około 10.000 zł. Zanik obrotów komisowych.

III. Od 1.IX do 31.XII.32 r. Poprawa cen na targowicach, szczególnie Katowice i Królewska Huta. Związek sprzedaje tam bite sztuki. Poprawia się również trochę konjunktura na Wiedniu. Wyniki okresu III-go pozwoliły Związkowi odrobić straty i po zrobieniu pewnych rezerw zamknąć bilans czystym zyskiem zł. 213,81.

W stosunku do roku 31 obroty towarowe Związku spadły o 56%.
Ogólny obrót w roku 1931 wynosi zł. 3.068.360, zaś w roku 1932 tylko 1.344.313 zł.

Tak samo spadły obroty komisowe w 31 r. r-ek komisowy stanowił 85 % ogólnych obrotów, a w 32 r. tylko 44 % ogólnych obrotów. Eksport w 32 r. został zmniejszony ogólnie, więc i Związek w 32 r. wyeksportował tylko 26 % tego co w roku 31. Prowizja od komisów w 31 r. stanowiła 1 % w 32 r. 0,8 % w stosunku od obrotu. Zarobek na r-ku własnym w 31 r. stanowił 4,4 % zaś w 32 r. 3 %. Koszty handlowe w 31 r. stanowiły w stosunku do obrotu 0,9 % zaś w 32 r. 1,8 %.

Sklep wędliniarski w roku 1932 przyniósł straty w sumie zł. 1.500. W poszukiwaniu nowych rynków zbytu, robiono próby wysyłek transportów trzody do Gdyni i Bydgoszczy a nawet i Łodzi. Rynki te były opłacalne w sezonie jesien-
nym.

Wskutek zmniejszenia się obrotów komisowych Związek zmuszony był w 32 r. zwiększyć obroty na r-ek własny, które stanowią 56 % w stosunku do obrotów ogólnych podczas gdy w 31 r. stanowiły tylko 15 %.

Przy zwiększonych obrotach własnych Związek w drugiej połowie roku 32 uruchomił swoją filję w Hrubieszowie, gdzie dokonywa zakupów na r-ek własny.

Naogół rok 1932 pod względem handlowym i materialnym dał zadowalniające wyniki. Jedynie strona prawna Związku - oparcie o członków - wymaga zmian i pewnej odbudowy podstaw organizacyjnych.

15. Giełdy.

a/ Giełda zbożowa.

W drugim roku swej działalności wykazała Giełda Lubelska, dalszy znaczny rozwój. Stwierdzić to można przez zwiększenie ilości członków, których liczba w roku sprawozdawczym wzrosła do 120, jak i w obrotach, które zwiększyły się prawie czterokrotnie.

Koncentracja handlu płodami rolnymi na Giełdzie, która była jednym z powodów powołania do życia tej instytucji w Lublinie, uczyniła znaczne postępy, tak, że obecnie przemysł młynarski i handel zbożowy w lokalu Giełdy realizuje gros swoich interesów. Księga obecności na Giełdzie wykazuje wzmożony ruch w lokalu Giełdy, nie tylko członków i uczestników, ale także gości z innych dzielnic Polski.

Pogłębiający się kryzys gospodarczy i nieurodzaj pszenicy w Województwie Lubelskiem, spowodowały dalsze znaczne zmniejszenie się obrotów płodami rolnymi.

Młyny handlowe z braku rynków zbytu, zmuszone były do ograniczenia swej produkcji - prawie o połowę. Drogie zaś taryfy - kolejowe paralizowały eksport zbóż z terenu Lubelszczyzny.

Stwierdzić należy, w tych anormalnych czasach, Giełda Lubelska w całej rozciągłości spełniła swe gospodarcze zadanie. Na wniosek Izby Przemysłowo - Handlowej w Lublinie, Rada Giełdowa postanowiła zgodnie z § 18 Statutu powołać do życia Oddział Giełdy w Równem.

ZESTAWIENIE MIESIĘCZNE Z OBROTÓW - GIEŁDOWYCH
za 1932 rok.

Miesiąc	Tonn	Kg.	Zł.	Gr.	Ilość transakcyj
Styczeń	4.267	156	1.029.668	80	123
Luty	1.273	946	306.965	-	42
Marzec	2.656	452	855.376	96	282
Kwiecień	3.175	441	995.873	32	260
Maj	2.564	964	845.668	86	274
Czerwiec	2.530	460	752.810	19	286
Lipiec	2.216	782	652.791	65	283
Sierpień	2.947	670	826.465	45	409
Wrzesień	8.176	276	2.077.251	96	472
Październik	5.332	26	1.124.594	23	419
Listopad	13.611	232	2.469.542	97	426
Grudzień	9.451	318	1.645.169	37	280
Razem:	58.203	723	13.575.178	76	3.476

ZESTAWIENIE ROCZNE OGÓLNE Z OBROTÓW - GIEŁDOWYCH
POSZCZEGÓLNYMI ARTYKUŁAMI W 1932 ROKU.

Nazwa towaru	Tonn	Kg.	Zł.	Gr.
Zyto	19.900	917	3.623.105	89
Pszenica	6.814	250	1.775.218	60
Jęczmień	325	450	55.024	58
Owies	9.031	55	1.580.203	45
Maka żytnia	9.122	290	2.476.664	-
Maka pszenna	7.970	21	3.066.174	36
Otręby żytnie	1.131	450	111.012	25
Otręby pszenne	1.477	85	178.108	94
Rzepak	111	419	38.878	51
wyka	148	970	35.004	98
Peluszką	30	548	9.030	84
Grzech	13	758	11.938	15
Kasza	383	218	145.830	60
łubin niebieski	110	500	15.230	-
Seradela	111	900	31.638	-
Koniczyna czerwona	129	366	232.921	40
Koniczyna biała	6	662	22.797	45
Chmiel	8	330	19.097	33
Ziemiaki	360	-	17.160	-
Tymoteusz	17	863	10.650	85
Otręby jęczmienne	698	251	83.803	04
Otręby odpadki	166	520	12.238	20
Donst i raygras ang.	53	900	6.377	50
Mak i makuch	80	-	17.070	-
Razem:	58.203	723	13.575.178	76

- II. Zagadnienia 1. Zezwolenie wyreby.
Ochrony Lasów. Wpłynęło zgłoszeń o pozwolenie na wyreby z 1265 majątków. Powierzchnia o którą ubiegano się o wyreby wynosiła 796,11 ha. W sposób przerębowy projektowano wyjąć 97917 sztuk drzew. Udzielono zezwolenia na wyreby w 1135 majątkach na powierzchni 553,99 ha. Przerębowo zezwolono na wyjęcie 59507 sztuk drzew.
- Z powyższych zezwoleń korzystały majątki leśne, posiadające plany gospodarstwa leśnego w ilości 1114, przyczem wyreby te wynosiły przeważnie 2 do 5 etatów jednoczasowo.
2. Zobowiązania do zalesienia.
W roku ubiegłym zobowiązano do zalesień w 22 majątkach leśnych na powierzchni 1095,56 ha. Zobowiązania te nie dotyczą poręb przewidzianych planami gospodarstwa leśnego, gdyż poręby muszą być zalesiane zgodnie z planami. Powierzchnia wyżej podana w ilości 1095,56 ha obejmuje przeważnie właściwe ekwiwalenty za uzyskane wyreby z innych użytków. W ciągu okresu roku ubiegłego stan zalesień nacół rozwijał się dobrze.
3. Ubytek i przybytek lasów.
Ubytek lasów w związku z parcelacją, komasacją, powiększeniami własnych gospodarstw na powierzchni 4831,54 ha. W związku z likwidacją serwitutów wydzielono 449,88 ha lasu. Natomiast zgłoszeń o zezwolenie na wyręb i zmianę użytków leśnych na inne było ze 119 majątków o powierzchni 7926,65 ha.
4. Lasy ochronne.
Uznano za ochronne z art. 19 pkt. a, b, c, e, lasy w 6-ciu majątkach na powierzchni 714,27 ha, natomiast z art. 19 pkt. d uznano za ochronne lasy w 8 majątkach na powierzchni 7510,82 ha.
5. Cięcia nieprawne.
Na skutek użytkowania lasów niezgodnie z ustawą leśną wstrzymano cięcia przeważnie w lasach drobniejszych w 3620 wypadkach. Ilość sztuk nieprawnie wyrębanych wynosiła około 17768. Z tego osądzono spraw 2522, umorzono - 1083. Administracyjnemu osądzono od sprawców wyrębu na rzecz Państwa 10368,73 zł. Z powyżej osądzonych spraw, na skutek odwołania zainteresowanych, skierowano do sądu 8 spraw. Większość spraw została umorzona amnestją.
6. Szkody w lasach.
Znaczniejszych szkód w lasach ze strony owadów nie było spotykanych, szkodniki w lasach /korniki, ryjkowce i. t. p./ znajdują się w formie niegroźnej, nie budzącej obaw.
7. Zagospodarowanie lasów.
W roku ubiegłym zatwierdzono planów gospodarstwa leśnego w lasach już urządzonych, lecz w których plany wyeksperymentowały w 46 majątkach na powierzchni 112.082,74 ha, a w lasach nieurzadzonych, przeważnie na działkach drobnej własności w 930 wypadkach na powierzchni 5533,09 ha zatwierdzono programy gospodarstwa leśnego. Ogólna powierzchnia lasów prywatnych na terenie województwa lubelskiego wynosi = 465,390 ha.
8. Zalesienie nieużytków.
Na terenie województwa lubelskiego nieużytki /lotne piaszki, liche pastwiska, bagna, torfowiska/ zajmują pokaźny

obszar, przyczem tylko lotne piaski zajmowały okolo 14.000 ha. W celu zlikwidowania tych nieuzytkow, a w szczegolnoscii piaskow zwiewnych zostala wszczeta przez organa ochrony lasow w roku 1924 akcja zalesienicwa, ktora dala wyniki dodatnie dopiero wicsna 1926r. i od tego czasu dzieki zasilkom udzielonym przez Ministerstwo Rolnictwa, oraz pomocy Wydzialow Powiatowych akcja ta intensywnie rozwija sie o czem najlepiej swiadcza cyfry zalesionych obszarow. W latach 1926/27 zalesiono - 182 ha, w 27/28 - 539 ha, w 28/29 - 1357 ha, w 29/30 - 1701 ha, w 30/31 - 1811 ha, w 31/32 - 1457 ha i w 1932/33 ponad 800 ha. Ogolem zalesiono okolo 8000 ha nieuzytkow. Poczstawaloby jeszcze do zalesienia okolo 6000 ha piaskow zwiewnych.

9. Zamierzenia na przyszlosc na rok 1933/34.

- a/ Oddzial Ochrony Lasow bedzie dazył, aby jaknajwiekszy odsetek lasow zostal urzadzony na podstawie planow, wzglednie programow gospodarczych;
- b/ akcja zalesien nieuzytkow bedzie nadal prowadzona w oparciu na szarwarku, ktory to system okazal sie najpraktyczniejszy. Projektowane jest zalesienie 1000 ha, wykonanie jednak tej olbrzymiej pracy uzaleznione bedzie od zdobycia choc minimalnych, ale koniecznych na ten cel potrzebnych kredytow;
- c/ kontrola nad lasami prywatnymi bedzie w dalszym ciagu prowadzona energicznie, aby zalesienia przeb i halizn nie zalegaly.

III. Zagadnienia 1. Walka z epizocjami.

Weterynaryjne.

W roku sprawozdawczym dazeniem calego personelu weterynaryjnego bylo opancowanie i stlumienie zarazliwych chorob zwierzecych, w szczegolnoscii zas stlumienie od kilku lat panujacego pomoru - zarazy swin, a takze groznie szerzacej sie zarazy wsciekliwny. Usilowania te jednak, napotykal na rozmaite trudnosci, z ktorych najwazniejszymi byly: niedoceniecie i nieprzeostrzezenie przez ludnosc wydawanych zarzadzzen, dmokrazny handel zwierzetami domowymi oraz stoscownie przez osoby niepowolane szczepien rozycowych u trzedy chlewnej.

Zwalczanie wspomnianych chorob dokonywane bylo w mysl obowiazujacych przepisow przy pomocy 18-tu powiatowych lekarzy wet., a takze przy pomocy samorzadzowych lekarzy wet., ktorych powolywano do akcji zwalczania zarazliwych chorob tylko w nielicznych wypadkach, za kazdorazowem doręczeniem delegacji.

Walka z zarazliwymi chorobami zwierzecymi przedstawiala sie w roku sprawozdawczym nastepujaco:

2. Pryszczycyca.

Zaraze pryszczycy ujawniono na terenie powiatu wegrowskiego w 2-ch miejscowosciach w 3-ch zagrodach, w ktorych zachorowalo cale poglowie bydla rogatego w ilosci 108 sztuk. W celu niedopuszczenia do dalszego szerzenia sie pryszczycy wydane natychmiast stoscowne zarzadzania, zmierzajace do stlumienia w zarodku tej choroby. Dzieki energicznym zarzadzaniom oraz scisklemu ich przestrzeganiu, zaraza pryszczycy nie zostala przeniesiona do innych zagrod lub miejscowosci i w bardzo krótkim czasie zostala calkowicie zlikwidowana, a wydane w tym

względnie zarządzenia, ograniczające obrót zwierzętami racicowemi, uchylone.

3. Wąglik.

Chorobę tę stwierdzono w 14 powiatach 112 zagrodach, w których padło: 19 koni, 100 szt. bydła rogatego i 2 owce oraz 7 szt. bydła rog. było dorżnięte przez właścicieli względnie poddane ubojowi.

Walkę z zarazą wąglika prowadzono w myśl obowiązujących przepisów, przyczem trupy padłych zwierząt niszczone wraz ze skórą i wszystkimi częściami przez zakopanie po uprzednim unieszkodliwieniu, a w zapowietrzonych obejściach przeprowadzano jaknajdokładniejsze oczyszczenie i odkażenie. Ponadto, w miejscowościach stałego pojawiania się wąglika, jak również w miejscowościach, w których stwierdzono większą ilość wypadków tej zarazy, przeprowadzono w roku sprawozdawczym masowe szczepienia ochronne przeciwwąglikowe na koszt Skarbu Państwa. Ogółem w tym okresie zaszczepiono 480 koni, 1446 szt. bydła rogatego, 14 owiec i 94 świnie. Wynik zastosowanych szczepień był bardzo dobry, gdyż po szczepieniach ani jedna sztuka nie padła.

4. Szelestnica oraz zaraza dziczyzny i bydła rogatego.

Szelestnicę ujawniono w 1-ej zagrodzie, w której na ogólny stan 28 szt. bydła rogatego zachorowało 6 szt., z tych 2 padły, pozostałe zaś wyzdrowiały, natomiast zarazę dziczyzny i bydła rogatego stwierdzono w 4-ch powiatach w 6 zagrodach, w których zachorowało 8 szt. bydła rogatego, z tych 4 szt. padło, 1 szt. dorżnięto, pozostałe zaś wyzdrowiały po zastosowaniu leczenia.

5. Gruźlica bydła rogatego.

Specjalna walka z gruźlicą na terenie województwa lubelskiego w roku sprawozdawczym nie była prowadzona. Wskutek pogłębiającego się kryzysu oraz braku odpowiednich funduszy, a także i z powodu małego zrozumienia wśród posiadaczy konieczności prowadzenia planowej walki z gruźlicą, na terenie województwa dotychczas nie zorganizowano związków dobrowolnego tkumienia tej choroby. Jedynie w kilku powiatach zaprojektowano planowe zwalczanie gruźlicy w oborach o większej ilości bydła rog., akcja ta jednak nie doszła do skutku, prawdopodobnie również wskutek braku funduszy i tylko zaledwie w 9-ciu zagrodach, na życzenie właścicieli zwierząt, poddano badaniom rozpoznawczym pogłowie bydła rogatego w ilości 326 sztuk, z których 30 sztuk, a więc około 9,2 % całego pogłowia, reagowało dodatnio przy tuberkulinizacji. Reagujące dodatnio na tuberkulinę bydło rog. właściciele poddali dobrowolnie ubojowi a po zabiciu tych zwierząt gruźlicę stwierdzono.

Ponadto gruźlicę w formie otwartej stwierdzono w 2-ch powiatach, 4-ch zagrodach, gdzie na ogólny stan 74 szt. bydła rog. zachorowało 11 szt., z których 3 padło i 8 poddano ubojowi.

Wyżej wymieniony znaczny procent zachorowań wskazuje, że prowadzenie planowej akcji zwalczania gruźlicy na terenie województwa jest bezwzględnie konieczne, w tym więc celu nowopowstała Lubelska Izba Rolnicza winna podjąć systematyczną walkę z omawianą chorobą - przynajmniej w większych dworskich oborach.

6. Nosacizna.

W roku 1932 na terenie województwa nie prowadzono akcji zwalczania nosacizny drogą masowych badań rozpoznawczych. Badania te dokonywano jedynie w zagrodach zapowietrzonych nosacizną lub też w zagrodach, w których znajdowały

się konie podejrzane o chorobę względnie o zarażenie się. Ogółem w tym roku poddano badaniom rozpoznawczym 742 konie, a ponadto na skutek zarządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, przeprowadzono pracę doświadczalną preparatem „Morwotanżyna” w zapowietrzonym nosacizną folwaraku Borowina pow. krasnostawskiego, gdzie poddano działaniu tego preparatu 12 koni.

W roku 1932 nosaciznę stwierdzono w powiatach: chełmskim, krasnostawskim, łukowskim, tomaszowskim i zamojskim, w 7 miejscowościach, gdzie na ogólny stan 36 koni zabito 22 konie oraz 2 konie padło, przyczem u wszystkich 24 koni przy sekcji nosaciznę stwierdzono, wobec czego trupy tych zwierząt zniszczono wraz ze skórą po uprzednim unieszkodliwieniu, a w zagrodach zapowietrzonych przeprowadzono gruntowną dezynfekcję.

Na skutek zarządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych z początkiem 1933 r. na terenie województwa lubelskiego wznowiono systematyczną walkę z nosacizną, polegającą na badaniu rozpoznawczym/malleinizacji/wszystkich koni, znajdujących się na terenie województwa. Dotychczas poddano badaniom 119.204 koni w pięciu powiatach, w pozostałych zaś powiatach badania są w toku.

7. Świerzb u koni.

Świerzb stwierdzono w 3-ach powiatach, 5 zagrodach, gdzie zachorowało 20 koni, które po zastosowaniu leczenia wyzdrowiały.

8. Wścieklizna.

Wobec groźnego szerzenia się zarazy wścieklizny na terenie województwa, w dalszym ciągu utrzymano w mocy obowiązującej wydane w r. 1928 rozporządzenie Pana Wojewody o zapobieganiu i zwalczaniu tej choroby, którem to rozporządzeniem całe województwo lubelskie jest uznane jako obszar zagrożony. Walka z wścieklizną polegała na zabijaniu zwierząt, dotkniętych tą chorobą, a także na zabijaniu podejrzanych i wałęsających się psów i kotów, niszczeniu w całości zwłok wściekłych zwierząt oraz na przeprowadzaniu dokładnej dezynfekcji. Należy przytem zaznaczyć, że prowadzona akcja walki z zarazą wścieklizny, w dalszym ciągu napotykała na trudności ze strony nieprzychylnie usposobionej do tej akcji ludności, która z całą świadomością nie stosuje się do wydanych i obowiązujących w tym względzie zarządzeń, w pierwszym zaś rzędzie nie przestrzega przymusu trzymania tak w dzień jak i w nocy, psów na uwięzi względnie prowadzenia ich na smyczy i zaopatrywania w kagańce, a także utrudnia w czasie obław chwytywanie psów bezpańskich i wałęsających się.

W celu usunięcia omawianych przeszkód i jaknajrychlejszego stłumienia tej groźnej zarazy, zarządzono w myśl poleceń Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych bezwzględne ściśle przestrzeganie powołanego rozporządzenia o zwalczaniu wścieklizny, łącznie z rejestracją i znakowaniem psów, co nie zostało ukonieczone jeszcze we wszystkich powiatach.

W roku 1932 na terenie województwa wściekliznę stwierdzono w 100 miejscowościach, 126 zagrodach, w których z powodu wścieklizny padło i zabito: 147 psów, 6 kotów, 6 koni, 17 szt. bydła rogatego, 1 owca i 2 świnie. Podejrzanych o zarażenie się zabito: 1.955 psów i 32 koty, a wałęsających się zabito 4.644 psów i 97 kotów.

Przez wściekle zwierzęta było pokąsanych 114 osób, które poddano szczepieniom.

9. Pomór i zaraza świń.

W porównaniu z latami ubiegłymi na terenie województwa lubelskiego w roku 1932 pomór - zaraza świń znacznie się zmniejszyły, bowiem, gdy w r. 1931 zarazę tę stwierdzono

w 833 zagrodach, w których na ogólny stan trzody chlewnej 8.350 sztuk padło i zabito 4.735 świń t.j. około 56,7 %, to w roku 1932 pomór - zarazę stwierdzono tylko w 220 zagrodach, w których na ogólną ilość 2.643 świń padło i zabito 989 świń, a więc około 37,42 % całego pogłowia w danych obejściach. Ten pomyślny stan osiągnięto dzięki przeprowadzonej w roku 1929, 1930 i częściowo 1931 radykalnej walce z pomorem i zarazą świń, polegającej na zabijaniu całego pogłowia trzody chlewnej w zapowietrzonych zagrodach oraz na przeprowadzaniu jaknajdokładniejszego oczyszczenia i odkażenia tych zagród, w czasie której to akcji zlikwidowano wielką ilość ognisk zarazy, a tem samem znacznie zredukowano punkty wyjścia do jej rozwlekania.

W roku sprawozdawczym walkę z pomorem i zarazą świń uskuteczniło w myśl obowiązujących przepisów, a mianowicie: dla zapowietrzonej zagrody wydawano właściwe zarządzenia, zmierzające do stłumienia zarazy, sztuki chore i podejrzane odosobniano i w znacznej ilości wypadków likwidowano kosztem posiadaczy, zdrowe zaś, o ile przedstawiały wartość hodowlaną, poddawano szczepieniu na koszt posiadacza lub Skarbu Państwa oraz w zapowietrzonych obejściach dokonywano oczyszczenia i odkażenia.

10. Różycy świń. Wśród nierogacizny pewne szkody spowodowała różycy świń, która w 16 powiatach objęła 460 zagród, gdzie na ogólny stan 2.293 szt. trzody chlewnej zachorowało 813 sztuk, z tych zaś 327 szt. padło i 226 szt. zabito, a pozostałe świnię po zastosowaniu szczepień wyzdrowiały. W roku sprawozdawczym przeprowadzono szczepienia przeciw różycowe u 46.430 szt. trzody chlewnej.

11. Cholera drobiu.

Chorobę tę ujawniono w 9 powiatach, 14 miejscowościach, 44 zagrodach, w których na 2.428 szt. drobiu padło 683 szt. i zabito 372 szt. chorych i podejrzanych. Walkę z tą chorobą prowadzono w myśl przepisów, przyczem szczepienia dokonano u 796 szt. drobiu na koszt posiadaczy.

12. Odszkodowania i zapomogi za zwierzęta.

W roku 1932 przyznano i wypłacono odszkodowania i zapomogi za zabite i padłe zwierzęta w następującej wysokości:

1/	za 5 szt. bydła rog. padłych i zabitych z powodu pryszczycy	817 zł. 48 gr
2/	" 64 " bydła rog. i koni padłe z powodu węglik	- 5.932 " 45 "
3/	" 3 " bydła rog. " " zarazy dziczyzny i bydła rog.	827 " 49 "
4/	" 18 koni zabitych z powodu nosacizny	- 3.372 " 49 "
5/	" 20 szt. bydła rog. i koni padłych i zabitych z powodu wścieklizny	- 2.844 " 99 "
6/	" 1.467 świń padłych i zabitych z powodu zarazy pomoru	- 72.903 " 11 "

Razem: za 1.577 padłych i zabitych zwierząt - 86.698 zł. 01 gr.

Odmówiono wypłaty odszkodowań i zapomóg za 698 sztuk zwierząt zabitych i padłych z powodu zaraźliwych chorób, na ogólną sumę 30.413 zł. 64 gr.

13. Targowiska.

Wobec tego, że w zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych niepośrednią rolę odgrywa nadzór weterynaryjny na targach i jarmarkach, ściśle wykonywanie którego możliwe jest tylko na należycie urządzonych targowiskach, przeto Urząd Wojewódzki i w roku sprawozdawczym dążył do uporządkowania targowisk zwierzęcych. Część tych targowisk została już odremontowana i uporządkowana, pozostała jednak jeszcze duża ilość targowisk zwierzęcych, zwłaszcza mniejszych, które wymagają odpowiedniego urządzenia, a także i przeniesienia na inne miejsca.

Ostateczne uporządkowanie wszystkich targowisk zwierzęcych, znajdujących się na terenie województwa lubelskiego, posuwa się obecnie bardzo powoli ze względu na brak funduszków.

14. Grzebowiska.

Sprawa nieszkodliwego usuwania zwłok zwierzęcych na obszarze województwa, pozostawia ciągle jeszcze wiele do życzenia, bowiem znaczna ilość miejscowości dotychczas wcale nie posiada grzebowisk zwierzęcych, a w wielu miejscowościach grzebowiska nie są odpowiednio urządzone i utrzymane. Należy zaznaczyć, że zakorzeniony zwyczaj zakopywania zwłok zwierzęcych gdziekolwiek, nie wyłączając pastwisk, gruntów ornych, zagrod gospodarskich, następnie zastawianie się gmin brakiem odpowiednich miejsc /nieużytków/ oraz brak funduszków na zakup miejsc pod grzebowiska w wysokim stopniu utrudnia rozwiązanie sprawy grzebowisk zwierzęcych. Ponieważ jednak uporządkowanie i urządzenie grzebowisk jest konieczne ze względu na zaraźliwe choroby zwierzęce, przeto Urząd Wojewódzki wydał stosowne zarządzenia, zmierzające do ostatecznego uregulowania omawianej sprawy.

15. Weterynarja samorządowa.

Znaczny obszar poszczególnych powiatów, złe warunki komunikacyjne, a także duża ilość zwierząt gospodarskich sprawiają, że znajdująca się w województwie ilość państwowych lekarzy weterynaryjnych nie może podołać wszystkim zadaniom, jakie względem nich stawia konieczność zwalczania zaraźliwych chorób zwierzęcych i zapobiegania tymże, utrzymanie i rozwój hodowli zwierząt, nadzór weterynaryjny na targowiskach i t.p. Zachodzi przeto potrzeba współdziałania w tym kierunku ze strony samorządów powiatowych, drogą ustanawiania w odpowiednich punktach powiatów sejmikowych lekarzy weter., którzy ponadto spełniają cały szereg innych zadań, związanych z hodowlą, należytem utrzymaniem inwentarza żywego, ubezpieczeniem zwierząt gospodarskich i t.p., a przede wszystkim zajmują się w lecznicach i przychodniach weterynaryjnych łatwo dostępnem i tanim leczeniem zwierząt.

W zrozumieniu zatem potrzeb ludności rolniczej i hodowli, Urząd Wojewódzki stale dążył i nadal dążyć będzie do rozbudowy weterynarji samorządowej, co dotychczas, mimo niekorzystnego okresu gospodarczego, udawało się, opierając finansowo organizację weterynarji sejmikowej na zasadach samowystarczalności.

Na obszarze województwa rozmieszczonych jest 35 lekarzy wet. sejmikowych oraz znajduje się 27 lecznic i przychodni weterynaryjnych.

16. Urzędowe badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

Uważając jako jedną z głównych zadań służby weterynaryjnej - ochronę zdrowia publicznego nie tylko przed zaraźliwymi chorobami zwierzęcymi, ale także przez zapewnienie ludności mięsa nieszkodliwego dla zdrowia, Urząd Wojewódzki roztoczył ścisły nadzór i kontrolę nad ubojem zwierząt. Dążeniem było powierzenie badania mięsa we wszystkich obwodach miejskich, a nawet w mniejszych osadach lekarzom weterynaryjnym /w r. 1932 badanie dokonywało 63 lekarzy wet., tam zaś gdzie było to niemożliwe /obwody wiejskie/ badanie powierzano wykwalifikowanym oglądaczom. Ponadto Urząd Wojewódzki dążył do odpowiedniego urządzenia i należytego utrzymania zarówno rzeźni jak i miejsc uboju.

W celu postawienia weterynarji na odpowiednim poziomie, Urząd Wojewódzki, jak dotychczas tak i w najbliższym okresie, będzie dążył do poprawy we wszystkich wyżej poruszonych dziedzinach, w zakres weterynarji wchodzących, a także będzie się starał o usunięcie wszelkich niedomagań.-

VIII. SPRAWY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE.

=====

W okresie sprawozdawczym Komitet Ekonomiczny Ministrów spowodował wydatną obniżkę cen szeregu artykułów przemysłowych skartelizowanych, jak węgiel, żelazo handlowe, odlewy, cement, papier, nawozy azotowe oraz inne. Na skutek polecenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu Urząd Wojewódzki miał zadanie badania, czy obniżka tych artykułów dotarła do konsumenta i w jakim stopniu. Z odnośnych obserwacji oraz sprawozdań niektórych zarządów miejskich i urzędów gminnych sporządzane były dla użytku Ministerstwa miesięczne notowania hurtowych i detalicznych cen 42-ch zasadniczych artykułów przemysłowych w mieście wojewódzkim, kilku większych miastach powiatowych oraz mniejszych osadach i wsiach.

Na skutek ogólnej akcji Rządu zmierzającej do zniżki cen, Urząd Wojewódzki podjął inicjatywę i spowodował obniżkę przez władze przemysłowe I instancji taryf za wycier kominów w 14 powiatach w granicach od 10 do 20%.

Prowadzona była w dalszym ciągu intensywna akcja w kierunku zwalczania nielegalnego rzemiosła.

Urząd Wojewódzki dążył do podniesienia poziomu i sprawności działalności cechów i korporacji przez nawiązanie pod tym między innymi względami ścisłej współpracy z Izłą Rzemieślniczą.

W dziedzinie kulturalno-oświatowej podjęto działalność w kierunku organizowania kursów do kształcących dla terminatorów oraz wygłaszania z ramienia Urzędu Wojewódzkiego odczytów na kursach zorganizowanych przez Izłą Rzemieślniczą.

W związku z kryzysem gospodarczym Urząd Wojewódzki bacznie śledził stan zatrudnienia i produkcji w zakładach przemysłowych, niezwłocznie informował Ministerstwo Przemysłu i Handlu o ważniejszych wydarzeniach w poszczególnych działach przemysłu. Ogółem przedłożono Ministerstwu 26 sprawozdań doraźnych oraz 2 sprawozdania półroczne o stanie przemysłu i działalności władz przemysłowych I i II instancji.

Zamierzenia Urzędu Wojewódzkiego na najbliższą przyszłość idą w kierunku dalszego usprawnienia działalności władz przemysłowych i instancji zwalczania nielegalnego prowadzenia rzemiosła przez osoby nieposiadające dowodów uzdolnienia zawodowego, zrealizowania projektów elektryfikacji miejscowości, o których mowa będzie poniżej, oraz wszechmiernego popierania inicjatywy prywatnej, mającej na celu powstanie nowych względnie rozwój i uruchomienie istniejących warsztatów produkcji.

Odnosnie ogólnego stanu przemysłu należy stwierdzić, że po dłuższym okresie dalszego pogarszania się konjunktury prawie we wszystkich działach przemysłu ostatnio dało się zauważyć znaczne ożywienie w przemyśle drzewnym zwłaszcza tartacznym i wyrobie mebli giętych, przemyśle metalowo-maszynowym szczególnie narzędzi rolniczych oraz młynarskim. Kryzys gospodarczy wpłynął hamująco na rozwój elektryfikacji naszego Województwa.

Województwo Lubelskie o swym charakterze przeważnie rolniczym i nieznacznym stopniu zagęszczenia ludności jest nawet w normalnych warunkach dla elektryfikacji obiektem mało podatnym. Ludność rolnicza wsi, osad i miasteczek, zubożała wskutek wojny światowej i przeżywanego kryzysu do zagadnień elektryfikacyjnych odnosi się obojętnie.

Znaczne odległości, dzielące obszar Województwa od zagłębi węglowych i naftowych powoduje również znaczne podrożenie materiałów pędnych, a więc węgla i ropy i siłą rzeczy nie wpływa zachęcająco na tworzenie nowych zakładów elektrycznych. Istniejące zaś zakłady elektryczne, zwłaszcza zakłady drobne i o zbycie okolicznościowym - prowadzą suchotniczy żywot, do czego przyczyniają się w pewnym stopniu samorzady gminne i miejskie, zalegające z opłatami za zużytą energję elektryczną od dłuższego czasu.

Na terenie Województwa istnieje 96 zakładów elektrycznych w tem 11 zakładów użyteczności publicznej uprawnionych, 50 zakładów użyteczności publicznej nieuprawnionych i zbywających okolicznościowo energję elektryczną i 35 zakładów wytwarzających prąd elektryczny dla własnych potrzeb przemysłowych i prywatnych.

Moc zainstalowana powyższych zakładów wynosi łącznie przeszło 18-000 Kw. w tem 8.000 Kw. przypada na zakłady uprawniane, 4.000 Kw. na zakłady nieuprawniane i 5.600 Kw. na zakłady, wytwarzające energję elektryczną dla celów prywatnych. Moc zainstalowana przeciętnie dla 1 elektrowni uprawnionej wynosi 740 Kw., dla nieuprawnionej 78 Kw. i dla prywatnej 160 Kw.

Wytwórczość roczna wszystkich zakładów elektrycznych na podstawie cyfr statystycznych z 1932 r. wyniosła przeszło 19.000.000 Kwh w tem:

zakłady uprawnione	wytworzyły	9.000.000 Kwh.
" nieuprawnione	"	4.000.000 "
" prywatne	"	6.000.000 "

Z porównania danych statystycznych dotyczących wytwórczości

rocznej zakładów elektrycznych, istniejących na obszarze Państwa wynika, że gdy na 1 mieszkańca w Polsce przypada około 70 Kwh, na jednego mieszkańca Województwa Lubelskiego cyfra ta spada do znikomej ilości 8 Kwh, co najlepiej świadczy o niskim stanie elektryfikacji województwa.

Na 11 zakładów elektrycznych, działających na podstawie uprawnień rządowych, 6 zakładów stanowi własność samorządów, 5 zaś należy do przedsiębiorstw prywatnych.

W okresie sprawozdawczym wydane zostały na terenie Województwa 3 uprawnienia rządowe, a mianowicie: 1/ zakładom Przemysłowo-Handlowym w Kraśniku, 2/ Tartakowi Parowemu A. Mucha i S-ka w Janowie Lub. i 3/ Edwardowi Szatensztajnowi w Węgrowie.

W sprawie obniżenia cen za energię elektryczną przeprowadzono szereg konferencji z zakładami elektrycznymi / Lublin, Zamość, Żuków, Międzyrzec, Kraśnik/. W wyniku tych konferencji uzyskano obniżenie cen o 10-20%.

Z zakładów elektrycznych uprawnionych, elektrownia miejska w Lublinie powiększyła swoją moc zainstalowaną o 3000 Kw. i jej łączna moc zainstalowana wynosi 5800 Kw.

W przyszłym okresie zamierzenia idą w kierunku jaknajintensywniejszego popierania elektryfikacji województwa, oraz ulegalizowanie wszystkich dotąd jeszcze nielegalnie istniejących zakładów elektrycznych.

Z zamierzeń elektryfikacyjnych obecnie najwięcej aktualnych byłyby:

1/ elektryfikacja okręgu Zamość - Izbica - Krasnystaw-Rejowiec - Chełm przez budowę linii przesyłowej wysokiego napięcia 33 Kv. wraz z potrzebnymi podstacjami transformatorowymi o łącznej mocy 2700 Kw.

2/ elektryfikacja m. Szczebrzeszyna przez budowę linii przesyłowej wysokiego napięcia 15 Kv. z Zawady do Szczebrzeszyna wraz z podstacją transformatorową mocy 100 KVA.

3/ Elektryfikacja Międzyrzecza przez budowę linii wysokiego napięcia 15 Kv. z Białej Podlaskiej do Międzyrzecza, wraz z podstacjami transformatorowymi i rozbudowę sieci rozdzielczej w Międzyrzeczu.

Koszt powyższych inwestycji wyniesie około 2.000.000 zł.

W obecnym sezonie zostanie zrealizowana budowa linii przesyłowych wysokiego napięcia 33 Kv. z Dębłina do Ryk pow. garwolińskiego oraz z Dębłina do Puław i Kazimierza. Prace te wykonane zostaną przez Zjednoczenie Elektrowni okręgu Radomsko-Kieleckiego / Z.E.O.R.K. / częściowo z własnych funduszy, częściowo z uzyskanej pożyczki z Funduszu Pracy.

Z mniejszych obiektów elektryfikacyjnych elektryfikowane będą Mordy i Łączna, pierwsze z funduszy prywatnych, druga przez samorząd miejski względnie również przez prywatnego przedsiębiorcę.

IX. ROBOTY PUBLICZNE

Okres budżetowy 1932/33 zaznaczył się w porównaniu do lat poprzednich dalszym spadkiem kredytów na roboty, w szczególności inwestycyjne.

Podczas kiedy w r. 1930/31 wysokość przerobionych kredytów państwowych wynosiła 4.161.556 zł. zaś w r. 1931/32 1.551.044 zł. /nie licząc kwoty 2.427.558 zł. wydatkowanej z funduszy b. Ministerstwa Robót Publ. na budowę mostu w Puławach/, to w r. 1932/33 spadła ogólna suma przerobionych kredytów do kwoty 625.464 zł. w której zarazem mieszczą się wydatki na budowę mostu i dojazdów do mostu w Puławach w kwocie 92214zł.

Spadek wydatków na roboty łagodzi ta okoliczność, że w ciągu roku budż. 1931/32 i 1932/33 ceny zasadniczych materiałów budowlanych spadły o około 30-50 %, zaś cena robocizny o około 30 % cen dawniejszych.

Najdotkliwiej dało się odczuć obniżenie kredytów przy robotach drogowych, uzależnionych budżetowo od wpływów do Państwowego Funduszu Drogowego. - Wpływy te osiągnęły na terenie województwa lubelskiego kwotę 650.026 zł. zamiast początkowo preliminowanych i oczekiwanych 2.664.000 zł. pomimo energicznej kontroli wymiaru opłat i wpływów, oraz kontroli ruchu pojazdów mechanicznych na drogach.

W dziale drogowym wydatkowano w r. 1932/33 na drogi i mosty państwowe 574.411 zł. wobec 1.301.560 zł. w r. 1931/32 1.859.600 zł. w r. 1930/31 i 2.843.840 w r. 1929/30,

Niedostateczny przydział kredytów odbił się ujemnie na ogólnym stanie dróg, a w szczególności makadamizowanych, wymagających około 30 % odnowy nawierzchni, oraz mostów drewnianych, wymagających przeważnie gruntownego remontu, względnie przebudowy.

Zaznaczyć również należy nader powolne uiszczanie przez samorządy zaległych od r. 1929 należności za klinkier, pobrany dla dróg z klinkierni państwowych, co łącznie z brakiem popytu na klinkier w gotówce, przyczyniło się ostatecznie do zupełnego unieruchomienia klinkierni w Budach i Białopolu.

W dziedzinie budowlanej czynność Urzędu Wojewódzkiego ograniczyła się - z powodu braku kredytów w budżecie na nowe budowie - wyłącznie do wykonywania remontów budynków państwowych za łączną kwotę 29.266 zł. w porównaniu z kwotą 197.013zł. przerobioną w r. 1931/32 i kwotą 335.916 zł. przerobioną w r. 1930/31.

Również w dziedzinie pomiarowej utrzymana została żywa działalność w związku z pracami regulacyjnymi, przy sporządzaniu planów zabudowy miast i pracami parcelacyjnymi, przy sporządzaniu planów parcelacyjnych obiektów państwowych dla budowy tanich domów.

Sprawy drogowe

Konserwacja dróg i mostów państwowych

porównaniu z rokiem budżetowym 1931/32, w którym wydatki na konserwację dróg i mostów państwowych wynosiły 889123 zł. budżet drogowy uległ dalszej redukcji do sumy 443.175 zł. a więc do 50% wydatków z poprzedniego roku budż. W czem wydatki rzeczowe poza opłaceniem służby drogowej wynosiły 189.598 zł. czyli 43 % w porównaniu do 57 % w ubiegłym okresie budżetowym. W przeliczeniu na 1 km dróg bitych wyniosą całkowite wydatki około 400 zł. w porównaniu do 1132 zł. poprzedniego okresu budż. oraz do 3360 zł. w r. budż. 1928/29, która to suma także jeszcze nie odpowiadała w zupełności potrzebom dróg państwowych. Jeżeli się zatem uwzględni nawet takie okoliczności, jak potaniecie materiałów i robocizny, zmniejszenie ruchu, a więc mniejsze niszczenie dróg i lepsze wykorzystanie pracy dróżnika, to kwota 400 zł. na 1 km nie tylko nie daje możliwości i poprawienia obecnego stanu dróg państwowych, lecz nawet podtrzymanie ich w stanie dotychczasowym.

Szczegółowy podział dotacji 443175 zł. na poszczególne powiaty, wraz z rozbiorem jej na różne roboty z określeniem procentowej wysokości wydatków podaje zestawienie i zał. Nr.1.

Zestawienie w zał. Nr.2 wskazuje wg. powiatów oraz sumarycznie wykonane w okresie sprawozdawczym roboty, przyczem na uwagę zasługuje w kol.5 ilość rozsypanego szabru 6516 m³ /w r.ub.3622/, w kol. 6 ilość uwałowanych km 3,9 /w r.ub. 23,5 km, w r. 1928/29 - 119.3 km/, w kol. 9 ilość dostarczonego kamienia 4246 m³ /w r.ub.13010 m³, w r. 1928/29 -62151 m³/. Jest zatem rzeczą jasną, że rozsypany z kol. 5 tłuczeń pochodzi z zapasu, który jest już na wyczerpaniu, a na niektórych, zwłaszcza ważniejszych odcinkach brak go zupełnie.- Nowego bruku klinkierowego ułożono tylko 1.47 km na drodze państw. Nr.9, z czego 0.77 km w pow. krasnostawskim i 0.7 km w pow. zamojskim.

Stan jeszcze gorszy od stanu dróg wykazują większe mosty przeważnie drewniane, na które poniesiony w r. 1931/32 wydatek 37569 zł. nie stoi w żadnym stosunku do rzeczywistych potrzeb. Mosty te, przeważnie pochodzące z lat dawniejszych, wymagają w znacznej mierze przebudowy, bez przeprowadzenia której ruch przez nie już w najbliższym czasie może się znaleźć pod znakiem zapytania.

Konserwacja dróg i mostów samorządowych

Załączniki 3 i 4 przedstawiają roboty konserwacyjne i wydatki na drogach samorządowych, które mimo, że nie wykazują takiego spadku w porównaniu z okresem poprzednim jak drogi państwowe, jednak daleko stoją od rzeczywistych potrzeb.

Dla zobrazowania wydatków, przypadających na konserwację 1 km drogi bitej państwowej i samorządowej /brano tylko pod uwagę z dróg samorządowych drogi wojewódzkie i powiatowe/ podaje się poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie		!drogi państw.!	!drogi samorz.!
Ilość kilometrów dróg bitych		1102	1468
Wydatkowano na konserwację w 1932/33		443175 zł.	7611865
Wydatkowano na 1km dróg bitych		400 zł.	520 zł.
Wydatkowano w % na służbę drogową		57	45
Wydatkowano w % na wydatki rzeczowe		43	55

Jak z porównania tego zestawienia z zestawieniem z r. ubiegłego widać mimo spadku wydatków na 1 km obu kategorii dróg, zaszczyło duże przesunięcie na korzyść dróg samorządowych w kosztach utrzymania 1 km 400 zł.: 520 zł. wobec 1132 zł.:639 zł. z roku ubiegłego.

Budowa dróg

Drogi państwowe:

Budowa drogi państw. Zamość-Hrubieszów Nr.7 prowadzona w 2/3 przez Fundusz Drogowy i w 1/3 przez samorządy zamojski i hrubieszowski w r. 1932/33 prawie nie postąpiła naprzód, gdyż tylko pow. hrubieszowski wybudował 0.387 km, wobec wybudowanej w ub. roku przez oba powiaty 6.818 km. Stoi to w bezpośrednim związku z wstrzymanym przez Ministerstwo Komunikacji kredytem na tę robotę, od czego oba samorządy w źle zrozumianym swoim interesie uzależniają swój udział w budowie.- Ogółem zbudowano do r. 1932 włą. 18355 km, z czego 12295 km w pow. hrubieszowskim i 6.060 km w pow. zamojskim. Pozostaje do budowy 28.00 km.

Drogi samorządowe:

Dalszy spadek w rozbudowie sieci dróg zaznaczył się również w okresie 31/32, w którym wybudowano /zał.Nr.5/ ogółem 80.330 km kosztem 1.016.160 zł. nadto za świadczenia w naturze wartości 987046 zł. Przeciętny koszt 1 km wyniósł w gotówce około 12.350 zł. /w r.ub. 17083 zł/ oraz w świadczeniach w naturze ok. 12300 zł. /w r.ub 11282 zł./ Z cyfr tych widać przesunięcie na korzyść większego wykorzystania świadczeń w naturze. W okresie sprawozdawczym M-stwo Komunikacji żadnych dotacji na budowę dróg nie przyznało.

Jako ogólną uwagę do wydatków na konserwację i budowę dróg samorządowych należy podkreślić fakt, że ta dziedzina gospodarki samorządowej stałaby o wiele lepiej, gdyby samorządy znaczących sum uzyskanych z wpływów drogowych nadal nie wydatkowały na cele niedrogowe.

Budowa mostów

W okr. budż. 1931/32 wydatkowano na budowę większych mostów ogółem 190266 zł, w której to sumie 159704 zł. miało przeznaczenie na budowę mostów, 25562 zł. użyto na budowę mostów na drogach państw. z sum przeznaczonych na konserwację dróg państw., 5000 zł. wpłaciło przedsiębiorstwo "Polskie Linje Autobusowe" jako dobrowolny udział w budowie mostu pod Kośminem.

Prócz wydatków gotówkowych zostało nieopłaconych stronom należności na 4443 zł. z tytułu budowy mostu przez rz. Wieprz pod Kośminem.

Podział sumy 159704 zł. mającej zgóry przeznaczenie na budowę mostów, przedstawia się następująco:

a/ z kredytów państwowych na mosty państwowe	100.674 zł.
b/ " " samorządowe	24.275
c/ samorządowych na mosty samorządowe	34.755

Poszczególne wydano:

L. p.	Miejscowość	Rzeka	Kategoria i nazwa drogi	Wydatkowane kwoty z funduszy			Uwagi	
				państwowych mostowych	samorządowych niemostowych	źródeł innych		
1	Puławy	Wisła	państw. N. 9/2	92214	1/ -	-	1/Utrzymanie Kierownictwa i budowa dojazdów	
2	Piaski Luter	Sierotka	" N.9	4856	-	-		
3	Dorohucza	Wieprz	" N.6	3344	-	-		
4	Ciecierzyn	Ciemiega	" N.4/2	260	11141	-		
5	Krępa	Struga	" N.4/1	-	9421	-	2/Prócz tego zostało 4443 zł.	
6	Kośmin	Wieprz	" N.9	-	5000	-	5000 długu	
7	Baranów	Wieprz	pow. Baranów	21700	-	2488	pow. puławski	
8	Kodeń	Bug	Drażków gm. Kodeń Stradecz	87	-	-	" bialski	
9	Zgórznica	Swider	woj. Stoczek Siedlce	-	-	4750	" łukowski	
10	Krasnobród	Wieprz	pow. Zamość Krasnobród	-	-	10973	zamojski	
11	Zakalew	zalew Wieprza	gm. Zakalew Poizdów	-	-	3184	" łukowski	
12	Górka Kocka	Tysmienica	gm. Kock-Górka Kocka	-	-	2373	" łukowski	
13	Bożniewica	Zalew Wieprza	gm. Bożniewica Ruskawieś	-	-	3166	" łukowski	
14	Sułówek	Por	gm. Sułówek Rostopy	-	-	4128	" zamojski	
15	Krzak	Łabuńka	gm. Stary-Zamość-Nielisz	-	-	6181	" zamojski	
R a z e m				122461	25562	37243	5000	

Ogółem 190.266 zł.

co w porównaniu z wydatkami z okresu budż. 1930/31, wynoszącymi 289111 zł. stanowi dalszy spadek wydatków ponoszonych na budowę mostów. Jeśli się uwzględni, że wszystkie prawie mosty większe na terenie województwa mają charakter prowizoryczny, to zmniejszenie wydatków na mosty kryje w sobie poważne niebezpieczeństwo dla komunikacji.

Ważniejsze roboty przy poszczególnych obiektach, mające swój odpowiednik w poszczególnych pozycjach powyższej tabeli, przedstawiają się następująco:

Charakterystycznym dla konjunktury gospodarczej jest wielki przyrost motocykli.

Ilość kierowców wzrosła nieznacznie w stosunku do okresu poprzedniego.

Podczas gdy w dniu 31 marca 1932 r. było 2791 kierowców, to w dn. 31 marca 33 r. było 2958 kierowców.

Ruch przedsiębiorstw autobusowych

Stan na dzień 1.IV.1932 r. wynosił:

Przedsiębiorstw autobusowych	97
autobusów	160
ilość miejsc w autobusach	2497
przejeżdżały kilometrów dziennie w jedną stronę	8570.5 /w obie strony
	17141 km/

Stan na dzień 1.IV 1933 r. wynosił:

Przedsiębiorstw autobusowych	91
autobusów	151 /rzeczywiście uruchomione

ilość miejsc w autobusach	2371
przejeżdżają kilometrów dziennie	16524

Od dnia 18 kwietnia 1932 r. nowych przedsiębiorstw autobusowych nie rejestrowano, a to ze względu na ustawę o zarobkowym przewozie osób i towarów z dnia 14 marca 1932 r./Dz.U. R.P.Nr.32 poz. 336/ z dnia 18 kwietnia 1932 r.

Wyżej wymienione przedsiębiorstwa uprawiają komunikację autobusową na podstawie art.10 wspomnianej ustawy i termin uprawiania komunikacji kończy się dnia 18 kwietnia 1934 r.

Turystyka

Zarządzeniem z dn.5.VI.1931 r.L.XI-431/tur. b.Ministerstwo Robót Publicznych zarządziło zmianę regulaminu Wojew. Kom. Turystycznych w związku z tem zaszła konieczność powołania nowego składu Wojew.Kom.Tur.

Ostateczny skład W.K.T. nie jest jeszcze ukonstytuowany. Wobec braku poważniejszych spraw i ze względu na trudne położenie gospodarcze, udaremniające realizację istniejących zagadnień turystycznych - w okresie sprawozdawczym nie było posiedzeń W.K.T.

Niezależnie od załatwiania spraw, związanych z W.K.T. Urząd Wojewódzki prowadził we własnym zakresie działania sprawy bieżące, których w okresie sprawozdawczym wpłynęło 139.

Ponadto, zgodnie ze wskazaniami władz centralnych Urząd Wojewódzki nawiązawszy w r.ub. ściślejszą łączność z miejscowym Oddziałem Polskiego T-wa Krajoznawczego, przeniósł część swej działalności, w formie inicjatywy do T-wa Krajoznawczego.

T-wo Krajoznawcze, którego sekretarzem został wybrany referent turystyki, zainicjowało w b.r. prace nad wydaniem przewodnika po województwie lubelskim, co należy uznać za poważny sukces. Doceniając znaczenie krajoznawstwa i turystyki, zorganizowano szereg wycieczek krajoznawczych oraz przystąpiono do akcji, zmierzającej do posiadania własnego domu turystyczno-wycieczkowego. W okresie letnim 1932 r. T-wo Krajoznawcze wydało przy jednym z miejscowych szasopiśm specjalny tygodniowy dodatek turystyczno-krajoznawczy. Ponadto za inicjatywą lubelskiego oddziału Towarzystwa Krajoznawczego podjęto w okresie sprawozdawczym prace nad wydaniem przewodnika po województwie lubelskim. Wydanie takiego przewodnika należałoby uznać za poważny sukces, albowiem szersze spopularyzowanie dużych wartości zabytkowych i regionalnych województwa lubelskiego ożywiłoby niewątpliwie na tym terenie ruch turystyczno-wycieczkowy.

Sprawy turystyki.

-88-
Wykaz wydatków na konserwację dróg i mostów na drogach państwowych w r. 1932/33

Zak. 1

Nazwa powiatu	Niższa służba drogowa	Kamień tłuczeń i kliniekier	Asfaltowa nie	Drobne naprawy jezdni	Czyszczenie rowów i jezdni	Pogrubienie jezdni	Wybrukowanie i przebrukowanie	Naprawa mostów	Budowa małych mostów	Domki drożn. znaki i drogowe i różne	Profilowanie dróg i grunt.	Razem	Pozatem nieopłacone z okr. 32/33 i poprzednich	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Biała	4465	4032	-	286	5	1028	240	2953	-	891	-	13300	22201	1900
Biłgoraj	2581	-	-	-	9	-	-	30	-	-	-	2620	812	
Chełm	25416	5260	-	826	330	403	-	2280	-	1585	-	36100	38035	
Garwolin	19589	6192	-	6006	1039	4463	39	3347	-	3525	-	44200	13320	
Hrubieszów	5539	21	-	57	-	140	169	2661	916	65	-	9568	17495	
Janów	18226	5089	-	80	-	-	320	626	254	303	-	24898	8052	
Krasnostaw	8414	29865	-	675	795	-	3581	938	-	1353	-	45621	11877	
Lubartów	7708	2066	-	551	257	-	7704	325	-	539	-	18850	9572	1150
Lublin	18730	4890	-	631	350	2167	-	1038	-	1653	-	20459	17395	2959
Kuków	12677	1341	-	9	-	-	276	1099	235	663	-	16300	23508	
Puławy	26643	5125	-	5242	182	-	35	5899	-	5068	-	48198	38510	
Radzyń	16140	2559	-	200	-	-	-	3146	-	505	-	22560	9530	22550
Siedlce	17120	1311	-	21	-	-	-	170	-	1428	-	20050	10387	
Sokolów	11411	344	-	329	10	-	-	5124	27	255	-	17500	14104	
Tomaszów	7027	2878	-	810	-	-	-	583	-	52	-	11350	2008	
Tęgrów	1157	495	-	20	-	146	-	288	-	14	-	2120	1847	
Żodawa	22211	1067	-	134	-	-	-	5196	-	1272	-	29880	10835	
Zamość	16688	11551	-	1445	642	-	4779	1866	-	1530	-	38502	29409	38501
Urząd Powiatowy	11835	-	-	-	-	-	-	-	-	274	-	12109	-	
Razem	253577	84076	-	17322	9620	8347	16847	37569	1432	20975	-	443175	278896	
	57%	19%	0%	4%	1%	2%	4%	8%	0.5%	4.5%	-	100%		
	181086	81086		3619	3619	17172	20925	443175	278896					

W y k a z

robót konserwacyjnych wykonanych na drogach państwowych
w r. 1932/33

Nazwa powiatu	Ogólna długość			Rozsypa no szarobru	Pogrubiono	Wybrukowano i przebrukowano	Wysafaltowano	Dostarczono mienia	Dostarczono kaczono klinkieru
	dróg bitych	dróg grunt.	mostów większych						
I	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Biała	53.00	-	563	717	2.6	201	-	307	-
Biłgoraj	13.05	47.07	581	80	0.4	170	-	-	-
Chełm	112.16	22.76	687	954	0.5	337	-	151	2000
Garwolin	71.01	-	427	831	0.2	52	-	1125	-
Hrubieszów	63.34	53.12	515	31	0.1	397	-	-	1650
Janów Lub.	81.65	8.40	162	712	-	-	-	446	-
Krasnystaw	47.94	-	257	542	-	5689	-	427	200000
Lubartów	25.72	19.56	142	34	-	3532	-	-	180500
Lublin	87.15	-	270	623	0.1	-	1400	424	-
Łuków	62.93	-	300	148	-	394	-	125	-
Puławy	76.76	-	1478	303	-	40	-	327	-
Radzyń	68.68	-	305	135	-	-	-	87	-
Siedlce	77.46	-	265	318	-	-	-	241	-
Sokołów	69.43	-	1101	219	-	-	-	4	-
Tomaszów	25.41	-	149	200	-	-	-	160	-
Węgrów	15.29	-	118	39	-	-	-	-	-
Włodawa	63.60	1.77	1068	145	-	-	-	96	-
Zamość	87.39	21.86	319	475	-	6289	-	326	313770
Razem	1101.97	174.34	7827	6516	3.9	17101	1400	4246	697920

Wykaz wydatków na konserwację dróg i mostów na drogach samorządowych / wojew. i powiat / w 1932/33 r.

Zał. Nr. 3
1932/33 r.

Nazwa powiatu	Niższa służba drogowa	Kamień kłuczeń klinkier	Asfaltowa	Drobne naprawy jezdni	Czyszczenie rowów i jezdni	Pogrubianie jezdni	Wybrukowanie i przebrukowanie	Naprawa mostów	Budowa małych mostów	Domki różnicze drzewa i dróg	Profilowanie dróg	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Biała	28713	1342	-	149	-	2995	-	7882	-	2998	-	44079
Biłgoraj	9577	30011	-	276	3755	1255	563	474	-	1051	-	47017
Chełm	12215	2608	-	433	40	80	1746	952	472	1578	-	20124
Garwołin	33927	33711	-	3785	2462	3191	1141	3867	-	6530	-	93645
Hrubieszów	9739	220	-	60	639	-	1247	9205	-	1064	-	22234
Janów Lub.	14262	6561	-	224	873	893	246	4870	-	538	75	28542
Krasnystaw	13363	1882	-	153	4051	1350	307	6076	1218	6921	-	35321
Lubartów	11072	4302	-	725	300	-	29	11238	-	169	-	27835
Lublin	9688	35502	-	3508	8666	6915	1705	4126	4960	1544	-	76614
Luków	29610	24091	-	21	921	3192	-	10814	-	13371	-	82020
Puławy	37892	2852	-	7090	2203	1303	173	3353	151	4179	-	59800
Radzyń	20598	4184	-	695	1811	-	-	2129	-	27954	-	57407
Siedlce	38413	2699	-	1576	914	-	-	3031	-	106	-	49291
Sokolów	11203	459	-	118	162	-	-	159	454	254	-	12809
Tomaszów	19917	3275	-	825	518	-	-	1545	1180	309	-	27559
Węgrów	19426	8027	-	1478	224	-	-	7200	-	10	-	38922
Włodawa	8931	698	-	294	-	-	-	6076	-	-	-	16433
Zamość	10551	3488	-	1537	514	-	2768	675	-	2680	-	22213
Razem w %	339097 45 %	166010 22 %	- 0 %	22947 3 %	28113 4 %	26574 3 %	9924 1 %	83705 11 %	8435 1 %	76799 10 %	161 0 %	761865

robót konserwacyjnych wykonanych na drogach samorządowych
 /wojewódzkich i powiatowych/
 w r. 1932/33

Nazwa powiatu	Ogólna długość			Rozsypano szabru	Pogrubiono	Wybrukowano i przebrukowano	Wysfaltowano	Dostarczono kamienia	Dostarczono klinieru
	dróg bitych	dróg gruntow.	mostów większ.						
	km	km	m	m ³	km	m ²	m ²	m ³	szt.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Biała	144,49	38,21	888	1190	1,6	-	-	392	-
Białgoraj	47,72	142,19	299	1249	3,0	1273	-	1440	-
Chełm	58,96	133,22	291	169	-	242	-	320	-
Garwolin	119,16	123,44	741	2632	4,4	2193	-	4127	-
Hrubieszów	25,97	138,42	359	3	1.5	1736	-	8	-
Janów Lub.	37,08	196,60	370	627	3.2	245	-	676	-
Krasnystaw	64,11	66,21	298	570	-	385	-	308	-
Lubartów	80,77	106,50	657	94	-	64	-	379	-
Lublin	86,44	120,54	93	2923	6.6	2146	-	3233	-
Łuków	102,12	177,00	603	889	1.8	-	-	3119	-
Puławy	112,27	111,20	498	668	1.5	260	-	368	-
Radzyń	92,10	129,65	557	705	-	-	-	376	-
Siedlce	113,49	102,34	501	248	-	-	-	438	-
Sokołów	50,84	50,62	103	84	-	-	-	129	-
Tomaszów	49,83	175,07	198	214	-	-	-	341	500
Węgrów	132,22	36,73	1170	344	-	-	-	552	-
Włodawa	102,14	178,55	439	299	-	-	-	155	-
Zamość	53,67	34,33	158	203	-	2159	-	15	28570
Razem	1468,26	2190,82	8224	12926	23,6	10973	-	16366	29070

W y k a z
ilości dróg, wybudowanych w roku 1932/33

Powiat	W y b u d o w a n o d r ó g					K o s z t b u d o w y			
	państw. km	wojew. km	pow. km	gminn. km	razem km	z fund. państw.	z fund. samorz.	razem	świadczeń w naturze
Biała	-	-	-	2.500	2.500	-	1650	1650	6548
Biłgoraj	-	2.602	1.712	2.138	6.452	-	125710	125710	17575
Chełm	-	0.382	1.230	0.901	2.513	-	70529	70529	22895
Garwolin	-	3.084	0.915	8.935	12.984	-	88943	88943	119673
Hrubieszów	0.387	-	0.753	-	1.140	-	34938	34938	8622
Jenów Lub	-	-	0.711	1.446	2.157	-	43348	43348	74691
Krasnystaw	-	1.128	0.836	4.225	6.189	-	98586	98586	182611
Lubartów	-	-	2.725	-	2.725	-	25861	25861	15000
Lublin	-	0.315	1.909	6.095	8.319	-	79376	79376	106898
Łuków	-	-	3.309	1.081	4.390	-	114486	114486	64742
Puławy	-	2.060	1.775	2.623	6.458	-	49814	49814	81576
Radzyń	-	-	0.524	1.515	2.039	-	22535	22535	22456
Siedlce	-	-	1.749	7.440	9.189	-	26443	26443	70763
Sokołów	-	-	-	3.183	3.183	-	19245	19245	63670
Tomaszów	-	-	3.270	0.594	3.864	-	77038	77038	50059
Węgrów	-	-	0.734	0.472	1.206	-	6244	6244	10715
Włodawa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zamość	-	-	2.380	2.648	5.028	-	131414	131414	68552
Razem	0.387	9.571	24.532	45.846	80.336	-	1016160	1016160	987046

SPRAWY KLINKIERNI PAŃSTWOWYCH

Produkcje Klinkierni.

Brak zamówień na klinkier w gotówce oraz powolne regulowanie przez samorzady należności za klinkier pobrany w latach poprzednich, spowodowały z dniem 1/V 1932 r. czasowe unieruchomienie klinkiarni w Izbicy, zaś zupełne klinkierni w Białopolu i Budach.

Przy pomocy wpływów z funduszy państwowych a w szczególności Min. Opieki Społecznej o łącznej wysokości 143.774 zł., oraz wskutek pozyskania odbiorców na klinkier za gotówkę jakoto: Zakładów ceramicznych "Ołtarzew" i magistrat m. Wilna, została uruchomiona we wrześniu 1932 r. klinkiarnia w Izbicy i jest czynną do chwili obecnej.

W okresie sprawozdawczym w/g stanu na dzień 1/4 1933 r. eksploatacja poszczególnych Klinkierni, obrót towarów nagromadzonych na składach oraz wypłaty dłużników i spłaty wierzycieli przedstawia się jak w załączniku.

Ogółem: w r. 1932/33 wyprodukowano w klinkiarniach państwowych 3,929,600 zł. klinkieru przy koszcie własnym 309.025 zł., co razem z remanentem na dzień 1/4 1932 czyni 10,20. . . 1 szt klinkieru.

Z ilości jak wyżej sprzedano 3,408,343 sztuk za kwotę 601.708 zł., pozostało remanentem na dzień 1/4 1933 r. 6,800.678 szt.

Ogółem, należność od dłużników na dzień 1/4 1933 r. wynosi:

a/ instytucje państwowe.....	176.527.74 zł.
b/ Samorzady powiatowe i gm.....	214.133.92 zł.
c/ Osoby prywatne.....	94.406.91 zł.
Razem:	<u>385.068.57 zł.</u>

Ogółem należność wierzycielom na dzień 1/4 1933 r. wynosi:

a/ instytucjom państwom.....	100.267.00 zł.
b/ Samorząd pow. i gm.....	231.50 zł.
c/ osobom prywatnym.....	65.422.09 zł.
Razem:	<u>165.920.59 zł.</u>

W ciągu 1933 r. w przewidywaniu możliwości rozpoczęcia robót drogowych z Funduszu Pracy, został cały remanent klinkieru częściowo zużyty a częściowo rozwieszony na drogi, w szczególności na drogę państw. Nr. 9 "Warszawa-Lwów, przyczem klinkiarnia w Izbicy datowana wpływami z Funduszu drogowego, z Funduszu Pracy oraz, wpływami ze sprzedanego klinkieru Firmie "Ołtarzew", prowadzi eksploatację klinkieru w dalszym ciągu.

Ponadto czynione są przygotowania do uruchomienia klinkiarni w Budach i Białopolu w związku z przewidywanymi większymi robotami drogowymi i znaczniejszymi wpływami na ten cel z Funduszu Pracy w r. 1934 r.

Produkcja klinkieru drogowego w poszczególnych

=====
Klinkierniach państwowych
=====

A. Klinkiernia w I z b i c y
/czynna od września 1932r./

<u>1/ Produkcja i jej koszty oraz ruch towarów.</u>	Wyprodukowano od września 1932 do końca marca 1933 r.....	3.582.000 szt. klink.
	Pozostało w remanencie z lat ubiegł.	2.475.520 " "
	Razem:	6.057.520 " "
	Sprzedano w ciągu roku sprawozdawcz:	2.331.363 " "
	Pozostało w remanencie na dzień 1/4 1933 r.....	3.726.157 " "

Koszty własne produkcji wynosiły 347.222 zł./czyli na 1000 szt. klinkieru przeciętnie..... 97.00 zł./zaś przy uwzględnieniu kosztów utrzymania Zarządu Klinkierni, Stacji Doświadczalnej oraz amortyzacji budynków i maszyn 526.744 /czyli na 1000 szt. klinkieru 147.00 zł./

Sprzedano klinkieru 2.331.363 szt. za kwotę 450.933 zł., czyli przeciętnie po około 194 zł. za 1000 szt.

2/ Dłużnicy.

a/ instytucje państwowe.....	109.390.36 zł.
b/ samorządy powiatowe i gmin.....	127.248.57 zł.
c/ osoby prywatne.....	55.964.31 zł.
Razem:	292.603.84 zł.

3/ Wierzyciele

a/ instytucje państwowe.....	58.417.14 zł.
b/ samorządy pow. i gminne.....	231.50
c/ osoby prywatne.....	48.014.81
Razem:	106.663.45 zł.

B. Klinkiernia w Białopolu

/nięczynna od 15/5 1932r/

<u>1/Produkcja i jej koszty oraz ruch towarów.</u>	Wyprodukowano od 1/4 do 15/5 1932 r.	173.620 szt. klink.
	kosztem 21.803 zł.	1.347.541 " "
	Pozostało w remanencie z lat ubiegłych.....	1.347.541 " "
	Razem:	1.521.161 szt. klink.

Sprzedano w ciągu roku sprawozdawczego za kwotę 27.192 zł.	194.230 " "
Pozostało w remanencie na dz. 1/4 1933r.	1.326.931 " "

Cena sprzedażna 1000 szt. klinkieru wynosiła 140 zł.

2/ Dłużnicy

a/ instytucje państwowe	7.104.38 zł.
b/ samorządy pow. i gmin.	43.807.01 zł.
c/ osoby prywatne	584.00 zł.
Razem:	51.498.39 zł.

3/ Wierzyciele

a/ instytucje państwowe	19.302.27 zł.
b/ samorządy pow. i gmin.	-
c/ osoby prywatne.....	16.823.28 zł.
Razem:	36.125.55 zł.

C. Klinkiarnia w Budach.
/nieczynna od 15/V 1932 r./

<u>1/Produkcja.</u>	Wyprodukowano od 1/4 do 15/5 1932 r.		
<u>lej koszty</u>	kosztem 20.000 zł.....	173.600	szt.klink.
<u>oraz ruch</u>	Pozostało w remanencie z lat ubiegłych..	2.456.740	" "
<u>towarów.</u>	Razem:	2.630.340	" "
	Sprzedano w ciągu roku sprawozdaw-		
	czego za kwotę 123.583 zł.....	882.750	" "
	Pozostało w remanencie na dzień 1/4 33.	1.747.590	" "

Cena sprzedaży 1000 szt. klinkieru wynosiła: 140.

2/ Dłużnicy

a/ instytucje Państwowe.	60.030.00	zł.
b/ samorząd pow. i gm.	43.078.24	"
c/ osoby prywatne.....	37.858.40	"
Razem:	140.966.64	"

3/ Wierzyciele

a/ instytucje państwowe	22.547.59	zł.
b/ samorzady pow. i gm.	-	
c/ osoby prywatne.....	19.776.02	zł.
Razem:	42.323.61	zł.

Budownictwo

I. Wysunięte w poprzednim sprawozdaniu pozostały nadal aktualne dwa zasadnicze zagadnienia z dziedziny nadzoru budowlanego, sprawowanego przez samorzady powiatowe i miejskie i gospodarki budowlanej, a mianowicie:

Obsadzenie stanowisk budowniczych powiatowych i miejskich przez fachowe siły, oraz uzyskanie planów pomiarowych, a następnie prawomocnych planów zabudowy przez miasta i ruchliwsze osady.

Nierozwiązanie tych problemów uniemożliwia samorządom należyte wywiązywanie się z obowiązków, które nakładają na nie przepisy prawa budowlanego tak pod względem nadzoru budowlanego, jak i celowości zamierzeń w dziedzinie gospodarki budowlanej.

Sprawy te są przeważnie niedoceniane i zamierzeniem Urzędu Wojewódzkiego w najbliższej przyszłości jest unormowanie niedostatecznie postawionej w wielu samorządach sprawy wykonywania nadzoru nad budownictwem w miejscowościach miejskich i wiejskich. W dziedzinie budownictwa państwowego w ubiegłym okresie z braku kredytów w budżecie M.S. Wew nie wykonano żadnych nowych budynków, ograniczając się do gruntownej naprawy istniejących oraz wykonania niezbędnych napraw konserwacyjnych kosztem około 30.000 zł. Z kredytów innych resortów /M-stwo Roln./ przebudowano budynek gospodarczy w Bukowicach.

Pośrednio przez swych delegatów technicznych Urząd Wojewódzki brał udział w akcji budowy gmachów państwowych z kredytów, będących w dyspozycji M.W.R. i O.P., jak gimnazjum im. Staszica, Szkoła zawodowa żeńska, Szkoła Budownictwa, gimnazjum im. Unji Lubelskiej w Lublinie, oraz gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Siedlcach. Koszt tych robót wynosi około 450.000 zł. Dokonano nadto kolaudacji i rekolaudacji 14 obiektów na sumę 1.630.000 zł.

Z zamierzeń ubiegłego okresu budżetowego przystąpiono w lecie 1933r. do wykonczenia połowy domu dla urzędników państwowych w Lublinie kosztem 80.000 zł. Uzyskano w ten sposób 48 izb mieszkalnych.

Dążeniem Urzędu Wojewódzkiego w najbliższej przyszłości będzie uzyskanie kredytów i przystąpienie do budowy nowego gmachu Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz budynków starostw w niektórych powiatach /Sokołów, Biłgoraj/ kosztem około 3.000.000 zł oraz gmachu sądu apelacyjnego i sądów grodzkich w Lublinie kosztem około 850.000 zł, oraz kompletne wykonczenie drugiej połowy domu dla urzędników państwowych /z oparowaniem i robotami terenowymi/ za sumę około 150.000 zł.

W zakresie budownictwa mieszkaniowego wszczęta została w większych miastach akcja, związana z polityką terenową, mającą na celu popieranie drobnego budownictwa mieszkaniowego na terenach państwowych w Lublinie Siedlcach i Zamościu. Finansowanie urządzenia terenów /jezdnie, chodniki, kanalizacja, wodociągi i oświetlenie elektryczne/ i zabudowy dokonywane będzie przez Bank Gospodarstwa Krajowego i Fundusz Pracy.

Dotychczas dokonano przydziału:

- 1/w Lublinie Spółdzielni Legjonowej na Dziesiątej -4 bloki o pow. 7 ha - podzielonych na 52 parcele, Spółdzielni Oficerskiej /3 bloki o pow. 1 ha 2414 m²/ pod budowę 13 domów przy Alei Zgoda i na terenach Obozu Zachodniego /ul. Weteranów/;
- 2/w Siedlcach na cele rozbudowy miasta część terenów majątku państwowego Stara Wieś o pow. 11,6 ha, podzielonych na około

80 parcel pod budownictwo mieszkaniowe.

W toku jest sprawa przydziału terenów:

- 1/w Lublinie, na Czechowie, o pow. 26 ha, które będą podzielone na przeszło 150 placów budowlanych, terenów przy Alei Zgoda i na obszarze t.zw. Obozu Zachodniego /ul. Weteranów/, przewidzianych do zabudowania przez urzędników państwowych, które podzielone będą na 25 działek;
- 2/w Zamościu doprzekazania na cele budownictwa mieszkaniowego przeznaczono teren o pow. ok. 11 ha, który będzie podzielony na około 100 działek.

Razem ilość placów budowlanych, przydzielonych i przeznaczonych do przydzielenia w Lublinie, Siedlcach i Zamościu wyniesie 430 ha.

Tereny państwowe, przeznaczone na zabudowę, przekazuje się Bankowi Gospod. Kraj., który ze swej strony dokona sprzedaży działek na 10-cio letnie spłaty z zaliczeniem kosztów pierwszego urządzenia ulic na tych terenach.

Na takich warunkach Bank Gospod. Krajowego przygotowuje już sprzedaż działek budowlanych w Lublinie: Spółdzielni Legionistów i Spółdzielni Oficerskiej i w Siedlcach części terenów państwowych Stara Wieś.

Zarząd nieruchomości państwowymi. Ogółem na terenie województwa lubelskiego znajduje się 293 nieruchomości o wartości około 59.000.000 zł.

- 1/ Dokonano zajęć budynków państw. 4 obiektów w Białej Podl.
- 2/ Przejęto pod zarząd M-stwa Spraw Wewnętrznych oraz zainwentaryzowano 7 nieruchomości o wartości 358.000 zł
- 3/ Ustalono lokatorom, użytkownikom i dzierżawcom nieruchomości państw. opłat czynszowych w ogólnej sumie 396.135,11 zł.
- 4/ Sciągnięto i wpłacono na dochód Skarbu Państwa z tytułu bieżących i zaległych należności czynszowych 289.941,59 zł w tem za objekty, znajdujące się pod bezpośrednim zarządem M-stwa Spraw Wewnętrznych, 81.070 zł.
- 5/ Zawarto 27 umów dzierżawnych.
Ogółem zawarto dotychczas umów na dzierżawę budynków, terenów i placów 157.
- 6/ Sprzedano 8 budynków państw. za sumę 4.405,49 zł oraz gruntów o pow. 4.979 m² za 1500 zł.
- 7/ Wytoczono procesów sądowych o eksmisję i wyegzekwowanie należności Skarbu Państwa w sumie 12.520,83 zł od 13 lokatorów i dzierżawców.

Zamierzenia na przyszłość w sprawach zarządu nieruchomości państwowych:

- 1/ Zebranie dokumentów, stwierdzających tytuł własności spornych nieruchomości oraz zahipotekowanie tychże.
- 2/ Zawarcie umów pisemnych z użytkownikami większych nieruchomości.
- 3/ Sprzedaż niektórych obiektów zbędnych dla potrzeb państwowych.
- 4/ Wyeksmitowanie zalegających dłużników Skarbu z zajmowanych lokali i obiektów państwowych, oraz skierowanie całego szeregu spraw na drogę sądową o wyegzekwowanie zaległych należności czynszowych od poszczególnych użytkowników.
- 5/ Unormowanie spraw, dotyczących ustalenia tytułu własności nieruchomości, pozostałych po osobach zaginionych.

W dziale pomiarowym Urząd Wojewódzki załatwiał sprawy, dotyczące:

- 1/ rejestracji mierniczych przysięgłych i praktykantów
- 2/ nadzoru nad mierniczymi przysięgłymi,
- 3/ pomiarów miast i planów obiektów państwowych,
- 4/ zarządu nieruchomości państwowych oraz prowadził politykę terenową dla celów rozbudowy w miastach i sferach ich interesów mieszkaniowych,
- 5/ sprawował nadzór nad państwowymi znakami pomiarowymi.

Z czynności regulacyjnych załatwiane były sprawy, dotyczące sporządzenia planów zabudowania miast, jak i planów parcelacyjnych obiektów państwowych dla budowy tanich domów.

Ze względu na racjonalną gospodarkę gruntami i obiektami państwowymi wszczęto akcję założenia katastru dla wszystkich gruntów państwowych i gminnych tak w miastach, jak i w sferach mieszkaniowych interesów miast.

W związku z dokonaniem rewizji pomiarów miast w Lublinie, Siedlcach, Zamościu i Białej Podlaskiej zauważa się potrzebę wykończenia planów pomiarowych ze względu na znaczny procent wykonanych robót /t.j. w Lublinie 80%, w Siedlcach 70%, Zamościu 80% i Białej Podlaskiej 60% i celowość użytkowania operatu pomiarowego dla racjonalnej gospodarki miasta.

Wobec powyższego Urząd Wojewódzki dąży, aby w wymienionych miastach pomiary zostały ukończone i stwierdza jednocześnie potrzebę obsadzenia przy Zarządach Miejskich stanowisk kierowników pomiarów /z uprawnieniami mierniczych przysięgłych/, którzy byliby odpowiedzialni za prawidłowe wykonywanie wszelkich robót pomiarowych, oraz mogliby kontynuować prace około wykończenia pomiarów miast.

W końcu zauważa się, że w m. Chełmie zachodzi potrzeba dokonania pomiarów, a to ze względu na sporządzenie planu zabudowania miasta, który służyć będzie za podstawę dla racjonalnej jego zabudowy i zabezpieczy miastu warunki rozwojowe.

Grobownictwo wojenne: 1/ Ukończono i przedłożono M.S.W. ewidencję poległych żołnierzy w powiatach: bielskim, łukowskim i włodawskim.

2/ Ogrodzono i uporządkowano 18 cmentarzy wojennych w powiatach: bielskim, chełmskim, janowskim, krasnostawskim, włodawskim i zamojskim kosztem około 10.000 zł.

3/ Skomasowano z gruntów prywatnych właścicieli 8 cmentarzy wojennych i przeniesiono na cmentarze, położone na gruntach państwowych lub parafialnych w powiatach: chełmskim, hrubieszowskim, łukowskim i tomaszowskim.

4/ Przeprowadzono inspekcję w powiatach: krasnostawskim, łukowskim, włodawskim, lubartowskim i zamojskim w celu sprawdzenia stanu cmentarzy wojennych.

W roku 1934 projektuje się:

- a/ skomasowanie 29 cmentarzy w powiecie chełmskim i garwolińskim,
- b/ ogrodzenie i uporządkowanie 21 cmentarzy wojennych w powiatach: chełmskim i garwolińskim,
- c/ uporządkowanie mogił i postawienie znaków mogilnych z napisami na cmentarzu wojennym katolickim w Lublinie.-

B. ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA

NIEZESPOLONA Z ADMINISTRACJA OGOLNA.

I. SPRAWY PRZEBUDOWY USTROJU ROLNEGO.

Wykonanie planu prac.

1.A. Scalanie gruntów. W okresie 1932/33 roku budżetowego Okręgowy Urząd Ziemiański prowadził prace scaleniowe w 203 obiektach na obszarze 169.597 ha, mianowicie:

- 1/prace rozpoczęte w 1931/32 roku i w latach ubiegłych: w 151 obiektach na obszarze 131017 ha i
- 2/prace nowe w 52 obiektach na obszarze 38580 ha.

W powyższej liczbie mieszczą się prace prowadzone kosztem wyłącznie uczestników scalenia w 35 obiektach na obszarze 20848 ha.

Według zatwierdzonego planu Okręgowy Urząd Ziemiański miał do wykonania w roku 1932/33 42.357 ha obliczeniowych, wykonał zaś 42.558 ha t.j. 100,4%.

Koszt wykonania prac pomiarowo-scaleniowych w roku 1932/33 wynosił 1.112.697 zł

Wpływy zatk 1932/33 wynosiły:

1/ z prac zaliczkowych	216.046 zł
2/ za stare prace	78.267 "
3/ za regulację hipotek	979 "
razem	<u>295.292 zł</u>

/vide zał. Nr. 1/.

1.B. Regulacja hipoteki. W roku 1932/1933 zamknięto regulację hipoteczną w 14 obiektach dla 1305 gospodarstw o obszarze 8645 ha, założono 1450 ksiąg hipotecznych. Wszczęto regulację hipoteczną w 2 obiektach dla 1576 gospodarstw.

Zniesienie służebności.

Plan prac zniesienia służebności przewidywał prowadzenie prac w 101 obiektach na obszarze 7343 ha, z czego prace w 48 obiektach miały być ostatecznie zakończone.

Powyższy plan został wykonany w 112%, albowiem zakończono ostatecznie prace w 54 obiektach o ilości osad 1002, dla których wydzielono 1796 ha ekwiwalentu gruntowego oraz ekwiwalent pieniężny w wysokości 73.610 zł

Wpływy przelimitowano w wysokości 39.500 "

Wpłynęło bez stosowania egzekucji 11.308 "
co stanowi + = 30%.

Parcelacja rządowa.

W 1932/33r. rozparcelowano /zatwierdzone nabywców na obszarze/ 193,37 ha, z których utworzono: 12 parcel dodatkowych, 3 robotnicze i 14 samodzielnych. Cena sprzedażna wynosiła 134.495 zł.

Wpływy w roku budżet. 1932/33 wynosiły:

od nabywców parcel	348.184 zł
od dzierżawców	15.338 "
razem	<u>363.522 zł</u>

Akcja szacunkowa.

W roku 1932/33 dokonano szacunku parcel w 7 maj. państw. o obszarze 44.94 ha.

Komisja opiniodawcza powołana zarządzeniem P. Ministra Reform Rolnych z dn. 24. VII. 1930r. L. 2927/F. odbyła 6 posiedzeń, na których rozpatrywała odwołania nabywców parcel z 38 rozpar-

celowanych majątków państwowych. Odwołania z 30 majątków zostały zaopiniowane dla osadników przychylnie i na skutek powyższego Okręgowy Urząd Ziemiański obniżył szacunki sprzedażne parcel w tych majątkach od 10 do 60%.

Odwołania z 4-ch majątków zostały zaopiniowane odmownie. Rozpatrywanie odwołań z 4-ch innych majątków państwowych zostało odroczone.

Ponadto na podstawie obowiązujących przepisów oraz na zlecenie Min. Rolnictwa i Reform Rolnych Okręgowy Urząd Ziemiański obniżył z urzędu szacunek osad w 17 majątkach państwowych.

Akcja rozrachunkowa i prze-właszczeniowa z nabywcami gruntów państwowych.

1/Do początku akcji zatwierdzono nabywców parcel 9972 na obszarze	52322 ha
2/Do okresu sprawozdawczego wydano orzeczeń prze-właszczeniowych z art. 61 ust. o wyk. ref. roln. 6685 nabywcom na obszarze	36920 ha
i na cenę sprzedażną	24367200 zł
zahipotekowano orzeczeń	2908

W okresie sprawozdawczym:

1/Wydano orzeczeń przewłaszczeniowych	787 nabywcom
na obszarze	1850 ha
i cenę sprzedażną	1221000 zł

2/Zahipotekowano orzeczeń 437

Pozostało orzeczeń do wydania wogóle:

ilość	2500
obszar	13552

Parcelacja prywatna.

W roku budżet. 1932/33 stosownie do ustalonego przez Radę Ministrów planu parcelacyjnego, należało rozparcelować 5000 ha.

W ciągu roku 1932 rozparcelowano /zatwierdzono nowonabywcom na obszarze/ 2222 ha

czyli plan parcelacyjny wykonany został w 56.4 %

Z rozparcelowanego w r. 1932 obszaru utworzono:

229 kolonij samodzielnych o obszarze	1366 ha
815 parcel dodatkowych	1304 "
2 kolonie specjalne/środky/"	70 "
85 parcel rzemieślniczych, urzęd., letn. i t.p.	82 "

Z tytułu opłat za nadzór nad parcelacją w r. 1932 wpłynęło 44651,84 zł.

Zapasy ziemi.

W roku budżetowym 1932/33 prowadzono prace związane z:

- 1/uzupełnieniem drobnych gospodarstw w toku scalenia,
- 2/wykonaniem parcelacji w trybie art. 63 ust. o wyk. ref. roln.
- 3/przymusowym wykupem.

Wobec trudności kredytowych w pracach tych Okręgowy Urząd Ziemiański ograniczał się wyłącznie do pośredniczenia między sprzedawcami, a nabywcami w celu doprowadzenia do polubownych układów.

Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 18/III.1932r. o uregulowaniu prawa własności gruntów oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców - sprawy wymienione na wstępie stopniowo likwidowane będą na zasadzie przepisów wymienionej ustawy.

Akcja uprawy
zowej zmel-
jorowanych
łak.

z poka- Z rozwojem prac meljoracyjnych w 1932r., średnie plony kwaśnych traw, zdolnych przeważnie na ściółkę, wskutek powstania odmiennych warunków hydrograficznych, na odwodnionych łąkach, zmalały do minimum. Zjawisko to interpretowane było powszechnie przez nieświadomych właścicieli w ten sposób, że "meljoracja zepsuła łąki". Aby obalić tę mylną interpretację, utrudniającą zdobycie niezbędnego szarwarku oraz w zrozumieniu potrzeby meljoracji i konieczności zagospodarowania znacznych obszarów zabagnionych łąk, Okręgowy Urząd Ziemski uważał za konieczne dla utrzymania i nawet wzmoczenia tempa prac meljoracyjnych dać drogą pokazu przykład, jak należy po odwodnieniu traktować łąki, aby otrzymać obfite plony traw słodkich i wysokowartościowych pod względem odżywczym.

W tym celu na jesieni r. 1932 zapoczątkowana została akcja pokazowej uprawy łąk. Zakupione zostały specjalne pługi łąkowe typu "Picner", tankówki, oraz wały ciężkie żelazne i jeden wał cementowy i też jesieni r. 1932 zostały wyorane tereny pod przyszłe pola pokazowe w tych miejscach gdzie odwodnienie łąk zostało bądź ukończono zupełnie, bądź było w takim stopniu, że prace omawiane mogły być rozpoczęte. Założenie pól pokazowych na łąkach okazało się niezbędnym i z tego względu, aby uszczególnić gospodarzy, że samo osuszenie łąk za pomocą rowów otwartych jest dopiero pierwszym etapem meljoracji, a w następnych musi pójść właściwa uprawa mechaniczna i podsiew tych terenów odpowiednią mieszanką traw słodkich z jednoczesnym użyciem nawozów sztucznych.

Z wiosną r. b. na terenach wyoranych została przeprowadzona dalsza uprawa wiosenna oraz siew nawozów i mieszanek traw szlachetnych. Wobec niesprzyjających warunków atmosferycznych dopiero w końcu maja b. r. czynność ta została rozpoczęta, a ukończona w połowie sierpnia. Pola pokazowe zostały założone na terenie ośmiu powiatów /Radzyń, Biła Podlaska, Włodawa, Hrubieszów, Sokółów, Węgrów, Siedlce i Łuków/. Niezależnie od tego personel fachowy Okręgu Urzędu Ziemskiego współdziałał w założeniu pól pokazowych na łąkach osuszonych przez Sejmik Siedlecki wobec specjalnego zainteresowania się tą sprawą p. starosty powiatu siedleckiego.

Pola pokazowe zasiane w maju b. r. zostały już sprzątnięte i plony dały b. korzystne rezultaty - niektóre poletka założone na torfch, które przed odwodnieniem były formalnymi nieużytkami dały wprost nieoczekiwane wyniki w plonach z jednego pokosu /pow. Biła - Rossosz, pow. Radzyń - Zaniówka, pow. Węgrów - Polaki/.

W przerechowaniu na 1 ha zagospodarowane tereny łąkowe dały od 60-ciu do 85-ciu centn. podwójnych siana, pochodzącego z mieszanek traw szlachetnych. Rozbieżności w plonach dość znaczne pochodzą wskutek różnej żyzności naturalnej w składniki pokarmowe obsianych terenów ich kwasowości oraz zastosowanego nawożenia.

Zestawienie wyników z poszczególnych pól są dopiero bądź w opracowaniu, bądź będą wykonane po zebraniu późniejszych zasiewów i będą podane do ogólnej wiadomości w specjalnych wykazach dla propagandy i spopularyzowania potrzeby należytej uprawy osuszonych łąk. Podany wykaz /załącznik Nr. 2/ ilustruje ilość założonych pól pokazowych oraz oddzielnych poletek, a także miejsca, gdzie zostały one założone.

Działalność
Okręgowej ko-
misji Ziem-
skiej.

W roku budżet. 1932/33 Okręgowa Komisja Ziemskie odbyła 12 posiedzeń.

Ogółem rozpatrzono spraw 145

W tem:

związanych ze scaleniem gruntów 86 spraw
" " zniesieniem służebności i drobn. regulac. 59 "

Prace pomiarowe.		Planem prac pomiarowych na 1932/33r. budż. objęte były na			
stepujące prace:					
1/	scalenie gruntów	w 155	obj. na	obszarze	123.874 ha
2/	parcelacja rządowa	15	"	"	587 "
3/	" prywatna	74	"	"	7.225 "
4/	zniesienie służebn. przymus.	29	"	"	605 "
5/	" " dobrow.	13	"	"	1.360 "
6/	drobne regulacje	159	"	"	33.450 "
7/	pomiar wyłączeń z art. 4				
	5 ust. o wyk. ref. roln.	8	"	"	3.981 "
	razem	w 453	obj. na	obszarze	170.969 ha

W roku sprawozdawczym zostały ukończone prace przez mierniczych rządowych w 7-miu obiektach o pow. 4830 ha i przez mierniczych prywatnych w 173 obiektach o powierzchni 56487 ha. Pozostało do ukończenia w bieżącym roku budżet. 1933/34 prac pomiarowych w 273 obiektach o pow. 109.622 ha.

Personel rewidujący Okr. Urz. Ziemi w ciągu roku sprawozdawczego dokonał rewizji kameralnej 195 operatów o powierzchni 54700 ha.

Pozatem dokonano inspekcji i rewizji polowych na gruncie w 79 obiektach na obszarze 49300 ha.

Przy wykonaniu wyżej wykazanych prac pomiarowych i rewizyj zajętych było 4-ch rewidentów pomiarów, 23 mierniczych i pomocników mierniczych rządowych oraz 57 mierniczych przysięgłych i 98 pomocniczych sił technicznych, - razem 182 techników mierniczych.

Prace meljoracyjne. W okresie sprawozdawczym wykonano:

A. Roboty przygotowawcze

Objektów	Ekspertyzy		Projekty			UWAGI
	Objektów	Obszar w ha	Objektów	Obszar ha	Wytoczono rowów km.	
13		1870	41	20160	490	

Koszt ekspertyzy 1 ha wynosił 0.40 zł

" projektu 1 " " 1.25 "

B. Roboty wykonawcze

Objektów	Wykopów rowów		Umocnienia rowów			UWAGI
	km	m ³	Barniow.	Płotki	Bruk	
			m ²	mb.	m ²	
80	491.0	716700	429900	38500	580	

Osuszono obszar o powierzchni 19650 ha kosztem przyznanych kredytów z funduszu obrotowego reformy rolnej 326.000 zł.

Koszt osuszenie 1 ha wynosił 16.60 zł.

C. Prace związane z zaopatrzeniem osiedli w wodę

Wyszczególnienie	Ilość objekt.	Obszar ha	Suma zł
Dokonano ekspertyz hydro- technicznych	4	720	155.82!

Sprawy wodno-prawne. Rozporządzeniem Prezydenta z dnia 21/V.1932r./Dz.U.R.P. Nr.51 poz.479/ na mocy którego zniesiono Urząd Ministra Robót Publicznych, niektóre agendy tegoż Ministerstwa przeszły do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

W związku z powyższym Oddział Wodny Dyrekcji Robót Publicznych przeszedł w sierpniu 1932r. z Urzędu Wojewódzkiego do Okręgowego Urzędu Ziemskiego, a w dniu 1/IV.1933r. zostały mu przekazane również sprawy wodno-prawne, które do tego czasu były załatwiane w Wydziale Administracyjnym Urzędu Wojewódzkiego.

Do 1.IV.1933r. były przez Okręgowy Urząd Ziemski załatwiane zatem sprawy wodne tylko pod względem technicznym, opiniodawczym, przeważnie dla Urzędu Wojewódzkiego. Ponadto wykonywano powierzone czynności z zakresu akcji przeciwpowodziowej, regulacji rzek i t.p. Wreszcie na skutek zarządzenia Urzędu Wojewódzkiego O.U.Z. objął w przeważnej części rzeczoznawstwo techniczne w pierwszej instancji, które dotychczas było wykonywane przez inżynierów powiatowych.

Akcja budowlana w dziedzinie budownictwa wiejskiego. W okresie sprawozdawczym 1932/35 w dziedzinie budownictwa wiejskiego O.U.Z. prowadził prace budowlane w 47 wsiach - 940 gospodarstwach, wytyczając budynki, udzielając jednocześnie porad technicznych i ułatwiając nabywanie materiałów budowlanych na warunkach ulgowych. Wypożyczał bezpłatnie maszyny do wyrobu dachówki cementowej, pustaków i kręgów studziennych. Uzgađniał projekty scaleriowe pod względem przyszłej rozbudowy i zabudowy wsi, mając na uwadze przepisy policyjno budowlane.

W tym czasie udzielono pomocy kredytowej na cele budowlane w gotówce dla 257 gospodarstw na sumę 110150 zł, zaś w budulcu zaopiniowano przychylnie 563 pożyczki na sumę 179085 zł.

Program prac na rok budżetowy 1933/34

oraz częściowe wykonanie programu do dnia 1.I.1934 roku.

1.A. Scalenie gruntów. W bieżącym okresie budżetowym Okręgowy Urząd Ziemski prowadzi prace scaleriowe w/g zatwierzonego planu prac scaleriowych na rok 1933/34 . . . w 210 obiektach w tem: prac starych 170 obiektów, prac nowych 40 obiekt. Projektowany obszar do wykonania wynosi 45200 ha obliczeniowych.

Koszt wykonania objętych planem prac scaleriowych wyniesie:

1/w pracach starych	1.167.681 zł
2/w pracach nowych	196.835 "
3/koszt ustalenie tytułu własności i regulacji hipotek	30.670 "
razem	<u>1.395.186 zł</u>

Do dnia 1 stycznia 1934r. wykonano na poczet planu prac 70%.

Wpłynęło za prace scaleniowe:
za prace zaliczkowe /od 1.IV.33 do 1.IV.33r./ . . . 175.000 zł
" stare 222.166 "
za regulację hipotek 1.310 "

B. Regulacja hipoteki. W roku 1933/34 projektuje się do dokonania całkowitej regulacji hipotecznej w 25 obiektach o 1802 gospodarstwach oraz rozpoczęcie prac regulacji hipotecznej w 8 nowych sprawach o 1143 gospodarstwach.

Regulację hipoteczną zamknięto w 6-ciu obiektach, dla 315 gospodarstw, o obszarze 2456 ha.

Założono ksiąg hipotecznych 310, oraz wszczęto regulację hipoteczną w 4-ch obiektach dla 290 gospodarstw o obszarze 1235 ha.

2. Zniesienie służebności i drobne regulacje. Plan prac z zniesienia służebności na bieżący okres budżetowy przewiduje prowadzenie prac w 98 obiektach na obszarze . . . 4466 ha z czego prace w 43 obiektach mają być definitywnie ukończone.

W okresie od 1.IV.1933r. do 1.I.1934r. ukończono definitywnie prace w 21 obiektach o 568 osadach tabelowych /obecnie 749 gospodarstw/ przy 1016 ha ekwiwalentu gruntowego i 122.000 zł ekwiwalentu pieniężnego.

Wpływ gotówki uzależniony jest od zawarcia aktów przewłaszczeniowych przez Ordynację Zamojską z nabywcami gruntów, która ta akcja będzie ukończona przed 1.IV.1934r.

W zakresie drobnych regulacji dokonano podziałów wspólnot gromadzkich w 3-ch obiektach na obszarze 282 ha oraz ukończono ostatecznie podziałów ekwiwalentów zasłużebnościowych w 8-miu obiektach na obszarze 4084 ha.

3. Parcelacja rządowa. Plan parcelacyjny gruntów państwowych na rok 1934 obejmuje 130 ha /Dz.Ust.R.P.Nr.8 poz.52/.

Plan ten do dnia 1.I.1934r. został wykonany z nadwyżką 8 ha.

Od dnia 1.IV.1933r. do 1.I.1934r. przeszacowano parcele w 36 majątkach państwowych obniżając cenę sprzedażną od 12% do 59%.

4. Parcelacja prywatna. Ustalony przez Radę Ministrów plan parcelacyjny na rok 1934 dla gruntów prywatnych, podlegających rozparcelowaniu w 1933r. wynosił 2.000 ha

Prócz tego ogłoszony przez Radę Ministrów wykaz imienny na rok 1933 obejmował z gruntów Ordynacji Zamojskiej 400 ha

W ciągu roku 1933 od 1.I do 31.XII rozparcelowano:

a/ na wykonanie wykazu imiennego 400 ha
b/ na wykonanie planu parcelacyjnego 3.302 ha
czyli że ustalony przez Radę Ministrów plan parcelacyjny wykonany został z nadwyżką 1.302 ha

Wpływy za nadzór nad parcelacją majątków prywatnych od 1.I. do 31.XII.1933r. wynoszą 24.114 zł

5. Zapas ziemi. W okresie sprawozdawczym położony był główny nacisk na uregulowanie, na zasadach ustawy z dnia 18.III.1932r., stanu prawnego /tytułów własności/ gruntów prywatnych rozparcelowanych w latach 1919-1932, a niezakończonych żadnymi aktami prawnymi.

W dziedzinie tej załatwiono 53 sprawy w sensie zgłosze-
/.

nia powództw sądowych, z czego w 5 obiektach powzięte zostały już decyzje sądów okręgowych, przenoszące tytuły własności z dotychczasowych właścicieli gruntów na rzecz nowonabywców.

Dotychczasowa akcja przymusowego wykupu oraz parcelacji zastępczej /art.63/ - znajdzie swe zakończenie zgodnie ze wskazaniami Min.Roln.i Ref.Roln.trybem wyżej omówionym.

6.Akcja uprawy zmeliorowanych łąk. Z uwagi na szczupłe kredyty, jakie uzyskane zostały w roku 1933 z Ministerstwa przez Okręg. Urząd Ziemiański /8400 zł/, pola pokazowe nie wszędzie mogły być założone, lecz tylko w tych powiatach i obiektach /wsiach/, gdzie Okręg. Urząd Ziemiański uważał za konieczne rozpocząć akcję propagandową.

Na jesieni 1933 roku zostały zebrane drugie pokosy obsianych pól pokazowych oraz pierwsze z późniejszych siewów. Oddzielnie zostało zebranych i zważonych dla ewidencji 286 polétek, poźatem zaprojektowane zostały nowe tereny pod przyszłe pola pokazowe.

Akcja pokazowa na każdym polu rozliczona jest na przeciąg 3-ech lat i dopiero wyniki 3-letnie po odpowiednim skalkulowaniu dadzą właściwą orientację, jakie nawozy i jakie mieszanki traw mogą się opłacać gospodarzowi, a więc jakie mogą być propagowane na szerszą skalę do masowego stosowania.

7.Sprawozdanie z działalności Okręgowej Komisji Ziemiańskiej od 1.IV do 3.XII.1933r.

Obcyto posiedzeń - 13 w tem jawnych 10, niejawnych 3.

Ilość dni posiedzeń - 10.

Rozpatrzone spraw - 71 w tem:

- 1/ związanych ze scaleniem gruntów - 29
- 2/ związanych ze zniesieniem służebności i drobnymi regulacjami - 42

8.Prace pomiarowe. Na rok 1933/34 budż. projektuje się prowadzić przez mierniczych rządowych i prywatnych, przyczem przez tych ostatnich na zasadzie umów z O.U.Z. i ze stronami:

1/ scalenie	w 196	objektach o powierzchni	157838	ha
2/ znies. służebn.	w 42	"	"	2947 "
3/ drobne regulacje	w 55	"	"	5810 "
4/ parcelacje /rządową i prywatną/	w 63	"	"	9099 "

Natomiast rewizyj polowych na gruncie projektuje się dokonać w 1933/34r. budż. w 64 obiektach o powierzchni 49908 ha, zaś personel mierniczy rządowy, w liczbie 15 techników, będzie wykonywał prace scalenicowe w 23 obiektach o pow. 21089 ha.

Do dnia 1.I.1934r. z zaprojektowanego planu prac wykonano scalenia 69%, zniesienia służebności 50%, drobných regulacji 76% i parcelacji rządowej 112%.

9.A.Prace melioracyjne. W roku budż. 1933/34 przewiduje się do wykonania z Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej:

L. p.	Ekspertyzy		Projekty		Roboty wykonawcze			Prelinin.	
	Ilość obj.	Obszar ha	Ilość obj.	Obszar ha	Wytycz. km	Ilość obj.	Obszar ha	km	koszt robót w zł
1.	20	8853	38	22409	319	69	16040	401	225400

UWAGA: Z planu powyższego do dnia 1.IX.1933r.wykonano:

1/rowów 299 km wykopu o kubaturze 496102 m³. Odarniowano skarp rowów 368435 m², opłotkowano 29716 m.b.
Dokonano ekspertyz w 10 obiektach na obszarze 1612 ha oraz 3 ekspertyzy hydrotechniczne. Wytoczono 99 km rowu.

B. Prace przy regulacji rzek z Funduszu Pracy

L. p.	Miejsce	Rodzaj	Płotków km	Darniow. m ²	Wykop m ³	Prelimin. koszt robót w zł
1	Radzyń	Regul.rz.Białki od km.7,8 do km 14,8	7	20.000 obsiew 5 ha	100.000	110.400
2	Łuków	Regul.rz.Krzyny Południow. 12 km	10	20.000 obsiew 2 ha	50.000	70.000
3	Radzyń	Regul.rz.Krzyny Północnej od km 11,0 do km 18,0	6	12.000 obsiew 17000	53.000	71.700
4	Bialski	Regul.rz.Zielawie wy 6 km	6	24.000 obsiew 6000	87.000	108.200

Z projektowanego na rok 1933/34 programu prac meljoracyjnych na dzień 1 stycznia 1934r. wykonano:

rowów osuszających w 60 obiektach łącznej długości 367 km
wykopano ziemi 617000 m³

Ubezpieczenia rowów a w szczególności płotkowanie wykonano
na długości 42 km
darniowanie na długości 260 km

Do robót tych zużyto około 5200 dni pracy - 115.000 dni robotnika szarwarkowego i 6.000 dni robotnika płatnego. Osuszony obszar około 14700 ha kosztem przyznanego kredytu 244500 zł.

Ponadto, przeprowadzono 17 ekspertyz na obszarze 7400 ha oraz wytoczono rowów dla nowych projektów na długości 350 km w 28 obiektach.

Bardzo ważny dział pracy, jaki w roku 1933 prowadził Okręg. Urząd Ziemiański to prace przy regulacjach rzek finansowanych przez Fundusz Pracy, który na te roboty przyznał 250.500 zł.

Roboty regulacyjne prowadzone były na rzekach Krzynie Północnej i Południowej w pow. łukowskim, rz. Białce w pow. radzyńskim oraz Zielawie w pow. bialskim.

Ogólna długość robót regulacyjnych wynosi 26 km.

Na roboty te wydatkowano 223.000 zł, przyczem na samą robociznę wydano 194.500 zł.

Ilość robotodniówek 67.400.

W 5-miesięcznym okresie pracy było zajętych dziennie średnio po 550 ludzi.

Do robót powyższych byli kierowani przez P.U.P.P. wyłącznie bezrobotni z Lublina, Siedlec wreszcie najbliższych miast powiatowych.

Ponadto O.U.Z. spełniał nadzór techniczny nad robotami regulacyjnymi na rz. Bystrzycy i Czechówce w Lublinie, wykonywanych przez Magistrat m. Lublina.

Regulacje rzeki Bystrzycy umożliwiło znaczne obniżenie spiętrzenia wody przy młynie br. Krausse i wykonano ją w r. 1933 na przestrzeni około 2 km.

Na rz. Czechówce wybudowano pierwsze w Lublinie kąpielisko, a w związku z tem uregulowano tę rzekę na długości 1.5 km.

Na obu tych robotach było zajętych około 600 ludzi dziennie angażowanych z bezrobotnych.

Z zakresu spraw wodno-prawnych Okręg. Urząd Ziemiański wykonywał od 1 kwietnia 1933r. ustawodawstwo wodne przy czem do końca tego roku wydano 25 orzeczeń w sprawach z odwołania stron od orzeczeń I instancji, przeprowadzono 5 kolaudacji znaków wodnych, wreszcie kilka dochodzeń przy młynach i dla ustalenia linii brzegu w związku z regulacją rz. Wisły.

10. Akcja budowlana na r. 1933/34. W okresie sprawozdawczym /od 1.IV.1933r. do 1.I.1934r./ w dziedzinie budownictwa wiejskiego Okręg. Urząd Ziemiański:

- 1/w związku ze scaleniem uzgodnił 23 projekty pod względem rozbudowy i zabudowy wsi, mając na uwadze przepisy policyjno-budowlane oraz przyszły rozwój gospodarczy i kulturalny wsi,
- 2/pracami budowlanymi objętych było 736 gospodarstw w 38 wsiach, dla których to sporządzono 129 planów sytuacyjnych poszczególnych zagród, oraz udzielono porad technicznych i wytyczano budynki na nowych kolonjach, powstałych w wyniku scalenia. Jednocześnie ułatwiono zainteresowanym nabycie materjałów budowlanych na warunkach ulgowych,
- 3/udzielono pomocy kredytowej na cele budowlane:

a/ w gotówce w sumie 78.000 zł dla 315 gospodarstw,

b/ w budulcu na sumę 50.089 zł " 191 "

Z kredytów przydzielonych w r. 1932/33:

pożyczka w gotówce nie przekraczała sumy 200. zł

" w budulcu " " " 750 "

- 4/pozatem ogłoszono 25 odczytów i pogadanek na tematy racjonalnego zabudowania gospodarstwa i o korzyściach przestrzegania przepisów policyjno-budowlanych.

Działalność O.U.Z. przy budowie drobnych gospodarstw w związku ze scaleniem za czas od 1 kwietnia 1933r. do dn.31 grudnia 1933r.

1/ akcja budowlana

Ilość jednostek administracyjnych	Ilość gospodarstw	Przygotowawcza akcja budowlana								Zabudowano przy współudziale i pod nadzorem O.U.Z.		
		Ilość badań terenowych i warunków budowlanych	Ilość uzgodnionych projektów scaleniowych z mierzalnymi	dla poszczególnych gospodarstw	budynków mieszkalnych	budynków inwentarskich	stodół i innych	ilość porad technicznych w biurze i na gruncie	ilość odczytów i pogadek	ilość wytyczonych budynków	Kontrola postępów prac budowlanych	w jednostkach administracyjnych/wsiach/gospodarstwach
38	736	23	16	129	53	57	53	166	25	252	16	146

2/ akcja kredytowa

Wyplacono pożyczek na cele budowlane	rodzaj pożyczek	ilość	na sume zł
	w gotówce z pomocy kredytowej przy parcelacji	-	-
	w gotówce z pomocy kredytowej przy scaleniu z sumy 80.000 zł przydzielonej na 1932/33r.	315	78000
przyznawanie pożyczek na cele budowlane własne	w gotówce z pomocy kredytowej przy scaleniu gruntów z sumy 80.000 zł przydzielonej na rok 1932/33	303	64750
	w budulcu z pomocy kredytowej przy scaleniu gruntów z sumy 350000 zł przydzielonej na 1932/33	191	50089
zaspoinjowano pożyczek na cele budowlane	w gotówce z sumy 80000 zł przydzielonej na 1932/33r.	156	29900
	w budulcu z sumy 350000 zł przydzielonej na 1932, 1933r.	104	44115

Wykonanie planu prac w/g poszczególnych powiatów
przedstawia się:

Powiat	Należało wykonać w r. 32/ /33 ha obl.	Wykonano w r. 32/33 ha obl.	Wprowadzono w posia- danie kolonji w roku 1932/33			Wnioski o scal. gruntów nie zba- dane przez Kom. Ziem.	
			Ilość obj.	Ilość gospod.	Obszar w ha	Ilość obj.	Obszar w ha
Bielski	4026	4212,02	2	175	1380,8	4	3174
Biłgorajski	391	400,00	-	-	-	4	5816
Chełmski	2213	2618,13	2	54	286,7	15	8788
Garwoliński	1980	1575,36	-	-	-	27	10533
Hrubieszow.	929	1440,56	1	138	199,8	15	6137
Janowski	642	719,44	-	-	-	15	15117
Krasnystaw.	53	207,44	1	38	133,6	16	8240
Lubartowski	1675	1552,92	1	68	452,6	15	9303
Lubelski	1456	1469,25	-	-	-	11	4802
Łukowski	1363	2510,42	-	-	-	20	9984
Puławski	1578	1916,96	2	353	2006,2	12	6662
Radzyński	5835	5187,70	-	-	-	25	14433
Siedlecki	3732	4734,00	1	108	669	73	27325
Sokołowski	6387	3850,38	1	97	412,3	23	9088
Tomaszowski	1230	1179,66	3	368	1888,5	5	3230
Węgrowski	2981	2944,32	-	-	-	14	4743
Włodawski	4493	4476,28	-	-	-	17	17103
Zamojski	1393	1564,12	-	-	-	30	15073
	42357	42558,96	14	1399	7429,5	341	179751

Ilość założonych pól pokazowych oraz oddzielnych poletek

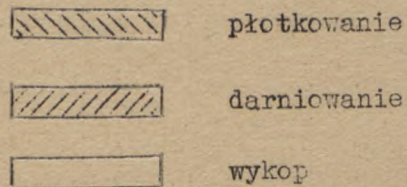
Nazwa powiatu	Nazwa wsi	Ilość założonych		Uwagi
		pól pokazowych	poletek pokazow.	
I. bialski	1. Romaszki	2	10	
	2. Rossosz	11	53	
II. hrubieszowski	1. Mieniany	4	20	
	2. Miętkie	2	10	
	3. Mcdryn	1	6	
	4. Przeszczany	3	17	
III. łukowski	1. Okrzeja	1	5	
IV. radzyński	1. Bezwola/Wohyrń	1	5	
	2. Brzozowy Kąt	2	10	
	3. Gęś	3	15	
	4. Glinny Stok	1	5	
	5. Zeniówka	10	50	
V. siedlecki	1. Bernaty	1	5	
	2. Opole	3	15	
VI. sokołowski	1. Rytele Świątkie	2	10	
VII. węgrowski	1. Polaki	3	15	
	2. Międzyleś	1	5	
	3. Węgrów	2	10	
VIII. włodawski	1. Kołacze	2	10	
	2. Wisznice	2	10	
Razem - 8	20	57	286	

WYKRES ILOŚCI ROBÓT MELJORACYJNYCH

w punktach obliczeniowych

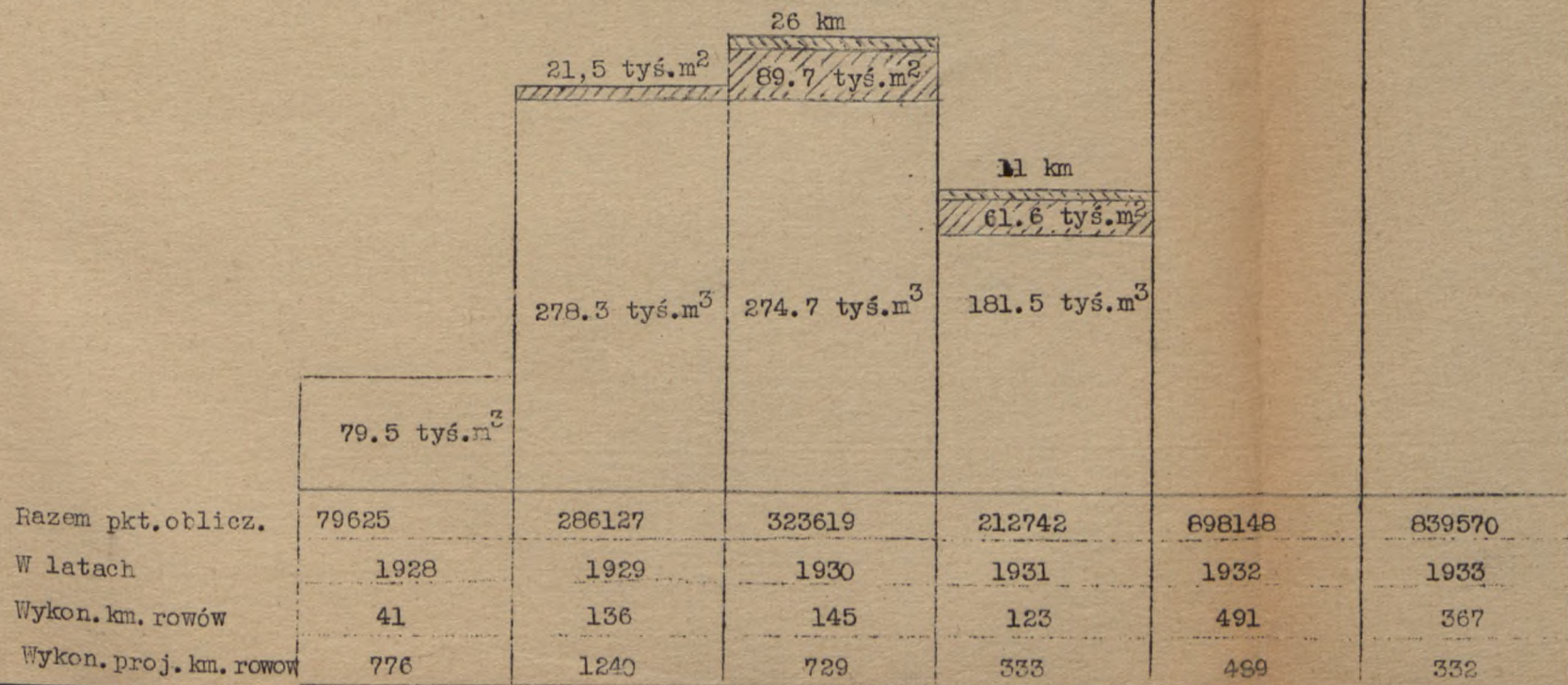
wykonanych przez Okręgowy Urząd Ziemi na terenie woj. Lubelskiego

w latach 1928 - 1933

Podz. 1 mm = 5 tys. punkt oblicz.

1 punkt obl. = 1 m³ wyk. = 3 m² darn. = 1 m. b. płotka

50000 ha

45000 ha

40000 ha

35000 ha

30000 ha

25000 ha

20000 ha

15000 ha

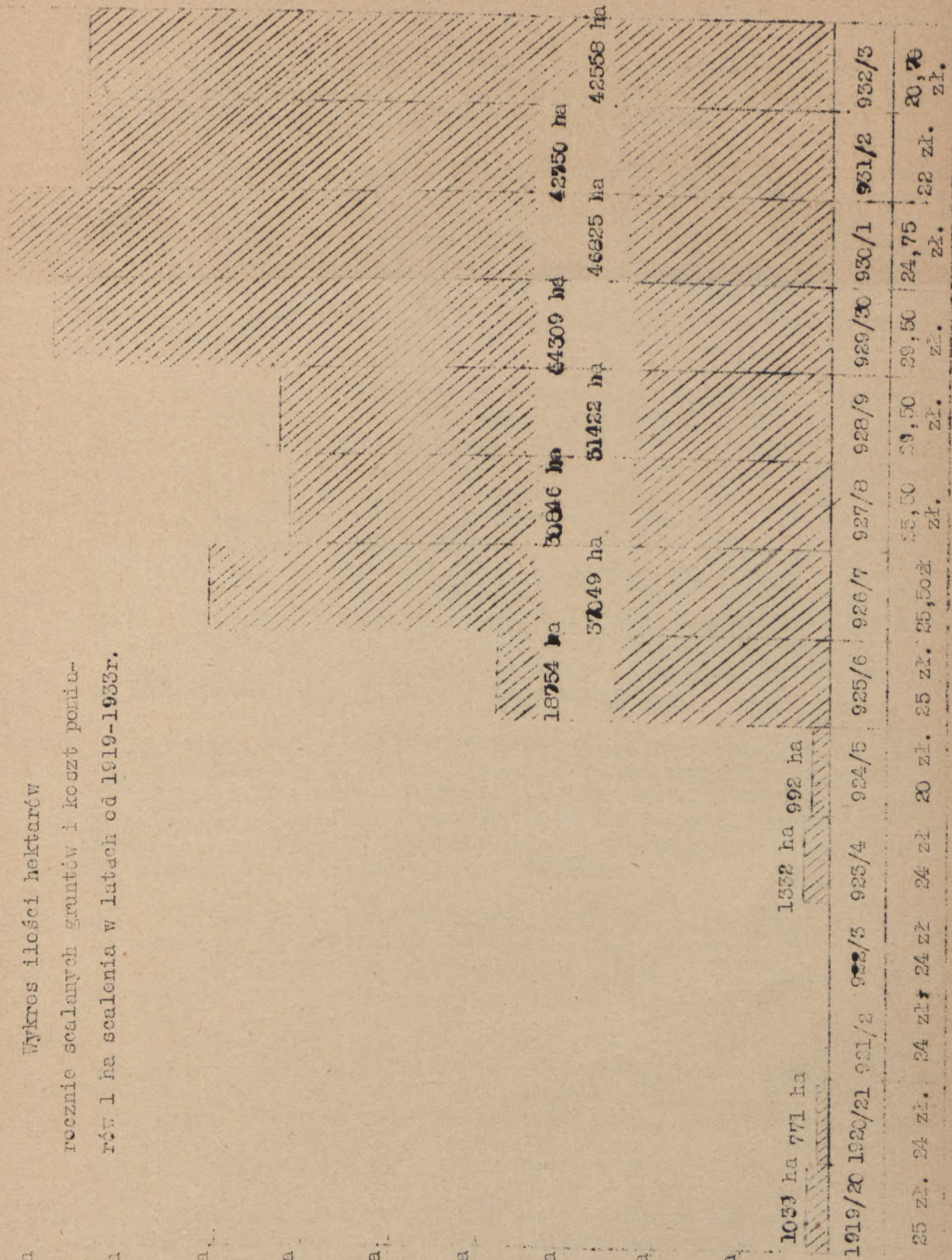
10000 ha

5000 ha

0

Wykres ilości hektarów

rocznie scalanych gruntów i koszt pomiarów 1 ha scalenia w latach od 1919-1933r.

Koszt pomiarów 1 ha scal. grunt. 25 zł. 24 zł. 24 zł. 24 zł. 24 zł. 25 zł. 35,50 zł. 35,50 zł. 39,50 zł. 39,50 zł. 24,75 zł. 22 zł. 20,76 zł.

Uwagi ogólne.

Organizacja Izby Skarbowej i podległych jej urzędów opiera się zasadniczo na rozporządzeniu Ministra Skarbu z dn. 13 sierpnia 1931r./Dz.U.R.P.Nr.77,poz.613/.

Z szeregu innych przepisów należy wymienić rozporządzenie Ministra Skarbu z dn.4 listopada 1927r.o organizacji kontroli skarbowej /Dz.Urz.Min.Skarbu Nr.36,poz.379/,które obowiązywało do dnia 4 września 1933r.,z tym dniem zaś weszło w życie rozporządzenie Ministra Skarbu z dn.23 czerwca 1933r.o organizacji i zakresie działania Kontroli Skarbowej /Dz.U.R.P.Nr.62,poz.455/,normujące organizację tejże Kontroli na nowych podstawach.

Organizacja skarbowego aparatu administracyjnego oparta jest na systemie rzeczowo-terytorjalnym.Składa się on z Izby Skarbowej o pięciu wydziałach z kompetencją terytorjalną na województwo lubelskie,oraz urzędów I instancji a mianowicie: 20 Urzędów Skarbowych,z których działalność 18 pokrywa się z po działem terytorjalnym województwa na powiaty a 2 na miasto Lublin z siedzibą w temże mieście, 1 Urzędu Opłat Stemplowych na pow.lubelski i m.Lublin oraz 3 Urzędów Skarbowych Akcyz i Monopolów Państwowych, z których 1 w Lublinie obejmuje powiaty: lubelski,puławski,janowski,garwoliński,lubartowski i włodawski, 2 w Siedlcach:- siedlecki,biański,łukowski,radzyński,sokołowski i węgrowski i 3 w Zamościu:- zamojski,hrubieszowski,krasnostawski,chełmski,białgorajski i tomaszowski.

Każdy okręg Urzędu Skarbowego Akcyz i Monopolów Państwowych podzielony jest na rejony kontrolne,które mają siedziby w okręgu lubelskim:w Lublinie,Lubartowie,Puławach,Kraśniku i Garwolinie; w okręgu siedleckim:w Siedlcach, Białej Podlaskiej, Łukowie, Radzyniu i Sokołowie; w okręgu zamojskim:w Zamościu, Hrubieszowie,Krasnymstawie i Chełmie.

Oprócz tego w każdym okręgu ma siedzibę Brygada Kontroli Skarbowej, mianowicie w Lublinie, Siedlcach i Zamościu,a w okręgu zamojskim nato w Hrubieszowie mieści się Oddział tejże Brygady.

Etat osobowy dla okręgu Izby na rok 1932/33 wynosił 605 urzędników i 78 woźnych oraz 334 pracowników kontraktowych,zatrudnionych w dziale egzekucyjnym w charakterze referentów egzekucyjnych, sekwestratorów podatkowych i pracowników rachunkowo-kasowych w związku z przejęciem z dniem 1 sierpnia 1932r.egzekucji administracyjnej przez organa skarbowe.

Nadto wskutek przejęcia przez władze skarbowe podatku od nieruchomości,lokali i placów niezabudowanych przyznany został dodatkowo etat w ilości 95 ludzi.

Podatki bezpośrednie.

Działalność Izby Skarbowej w okresie sprawozdawczym była, podobnie jak w okresie poprzednim, szczególnie ożywiona w zakresie działu podatków bezpośrednich,a to w związku z przejęciem przez władze skarbowe egzekucji administracyjnej /w dniu 1/8.1932/ oraz z przejęciem akcji wymiarowej i poborowej państwowych podatków od lokali,od nieruchomości i placów budowlanych

nych /w dniu 1 lipca 1933r/.

Prace organizacyjne odbywały się w drodze częstych lustracji stanu agend - czy to wszystkich, czy też tylko poszczególnych działów Urzędów Skarbowych, w drodze wydawania zarządzeń o charakterze instrukcyjnym lub też w drodze odbywania konferencji i zwoływania zjazdów Kierowników Urzędów Skarbowych dla omówienia aktualnych problemów skarbowych. I tak w dniach 27 i 28 lutego 1933r. odbył się zjazd Kierowników Urzędów Skarbowych, który zajmował się głównie sprawami wymiaru podatku przemysłowego oraz problemami egzekucyjnymi, zaś w dniu 11 września 1933r. zjazd dla omówienia zagadnień wiążących się z organizacją subskrypcji 6% pożyczki wewnętrznej z akcją egzekucyjną, oraz z uporządkowaniem i ujednostajnieniem postępowania w zakresie spraw personalno-organizacyjnych, gospodarczych, podatkowych i rachunkowo-kasowych.

Nadto celem zaznajomienia nowoprzyjętych do działu podatków realnych pracowników zorganizowała Izba Skarbowa w dniach 26, 27 i 28 czerwca 1933r. trzydniowy kurs instrukcyjny.

Utrzymanie, wzmocnienie i zacieśnienie kontaktu i wzajemnej współpracy władz skarbowych z władzami administracji ogólnej było jedną ze stałych trosk czynników kierowniczych Izby Skarbowej; w związku z tem na konferencji odbytej w lipcu 1933r. z przedstawicielami Urzędu Wojewódzkiego ustalono wytyczne dla stałego współdziałania wyżej wspomnianych władz.

Władze skarbowe podtrzymywały również żywy kontakt ze sferami gospodarczymi. Niezależnie od wyjazdów z przedstawicielstwem Izby Przemysłowo-Handlowej do ważniejszych ośrodków gospodarczych okręgu /Międzyrzec, Żemość, Chełm, Biłgoraj, Kazimierz/ celem omówienia na miejscu aktualnych problemów gospodarczych /w szczególności spraw dotyczących eksportu zagranicę/ zwołano na dzień 21/6.1933r. konferencję w gmachu Izby Skarbowej w Lublinie, w której wzięli udział reprezentanci Izby Rolniczej, Przemysłowo-Handlowej i Rzemieślniczej oraz licznych pomniejszych organizacji zawodowych. Na konferencji tej omówiono zorganizowanie przez wszystkie wyżej wymienione organizacje skutecznej kontr-akcji przeciwko szerzącej się psychozie antypodatkowej i szerzenia zrozumienia dla konieczności państwowych.

Działalność Komisji Odwoławczych.

Komisje odwoławcze załatwiły w ciągu roku 1933 - 14.523 odwołań, z tego na Komisję Odwoławczą do spraw podatku przemysłowego przypada 5.925 odwołań, zaś na Komisję Odwoławczą do spraw podatku dochodowego 8.598 odwołań. Obecnie zalega 1508 odwołań przeciw wymiarom za rok 1932 oraz 331 odwołań przeciw wymiarom za lata ubiegłe.

Wpływy kasowe.

Trudności, z którymi już od szeregu lat przychodzi walczyć życiu gospodarczemu Lubelszczyzny, jako okręgu o charakterze zdecydowanie rolniczym nie pozostały bez wpływu na stan dochodów Skarbu Państwa, płynących z podatków bezpośrednich. Stan uiszczeń w trzech ostatnich bezpośrednio po sobie następujących okresach budżetowych przedstawiał się mianowicie jak niżej:

	K w o t a u i s z c z e ń					
	w okresie budż. 1930/31		w okresie budż. 1931/32		w okresie budż. 1932/33	
	zł	gr	zł	gr	zł	gr
Podatki zwyczajne						
Podatki gruntowe	2.907.954	01	3.318.294	61	3.901.233	22
Pod.od nieruch. miejsk.i niekt. wiejskich	443.381	40	1.064.805	62	1.282.123	41
Kryz.dod.do pod. od nieruchom.	-		-		158.588	07
Pod.przemysłowy a/świad.przem.	1.396.796	16	1.220.590	34	1.095.305	86
b/od obr.przeds. niezp.wymierz. przez Kom.Szac.	6.760.177	06	6.479.824	09	-	
c/od obr.przeds. spraw.wymierz. przez Urz.Sk.	375.779	56	359.253	02	2.660.760	84
d/od obrotu przeds. sprawozd.wymierz. przez Izby Sk.	1.237.175	71	1.031.712	07		
e/zryczałtowany	-		-		840.623	01
Podatek wojskowy	2.189	57	9.187	80	16.132	73
Dodatek kryzys.do pod.dochodow.	-		29.432	72	881.364	64
Podatek dochod. a/wym.przez Kom. Szac.dla osób fiz.	3.153.485	-	4.085.735	77		
b/wymierz.przez Urzędy Sk.przeds. sprawozdawczym	38.191	19	63.398	81	4.025.717	28
c/wymierz.przez Iz- by Sk.przeds.spraw.	379.337	95	508.608	25		
d/potrąc.przez służbodawców	2.797.338	11	2.178.050	57	1.851.830	31
e/specjalny od tantjem	-		4.084	23	6.380	82
Podatek od niektór. zajęc zawodowych	-		16.889	01	66.745	60
Podatek od kapita- łów i rent						

	K w o t a u i s z c z e n					
	w okresie budz. 1930/31		w okresie budz. 1931/32		w okresie budz. 1932/33	
	zł	gr	zł	gr	zł	gr
a/wymierz.przez Urz.Skarbowe	36.481	09	12.125	79		
b/wym.przez Izby Sk.	20.448	19	1.327	36	6.095	41
Zaległości podatków znieśionych	-		1.681	24	898	74
Podatek od energii elektrycznej	-		24.323	04	229.198	20
Odsetki grzywny a/odsetki wzgl.kar ry za zwłokę	918.502	35	1.542.468	86	938.278	84
b/należn.egzekucyj ne	562.427	13	442.893	43	848.278	36
c/grzywny	31.589	57	133.944	63	161.722	46
Razem podatki bez- pośr.zwyczajne	21.061.254	97	22.528.631	26	18.971.277	80
<u>Podatki nadzwyczajne</u>						
Podatek majątkowy a/wym.przez Kom. Szac.	-		306.357	12	109.219	37
b/wym.przez Izby Skarb.	-		56.817	01		
Razem podatek majątk.	-		363.174	13		
10% nadzw.dod.do podatków bezpośred nich	2.230.902	57	2.143.206	16	1.598.030	72
Razem podatki nadz wyczajne	2.230.902	57	2.506.380	29	1.707.250	09
Ogółem podatki zwy czajne i nadzwy- czajne	23.292.157	54	25.035.011	53	20.678.527	89

Na kształtowanie się wpływów kasowych w poszczególnych podatkach oddziaływały w dalszym ciągu te same czynniki co w okresie ubiegłym, to też obok znacznej poprawy wpływów na poczet podatków realnych, wywołanej przez przejęcie egzekucji i poboru tych podatków przez władze skarbowe, w dalszym ciągu zarysowywał się spadek wpływów kasowych w innych podatkach częściowo jako następstwo przesilenia gospodarczego częściowo zaś jako następstwo dokonanych w drodze ustawodawczej zmian w metodach poboru i miejscach wpłaty /scalony podatek przemysłowy, uiszczany w Warszawie/.

Podatki pośrednie. Czynności organów skarbowych w dziale podatków pośrednich i monopolów polegały w głównej mierze na reglamentacji i kontrolowaniu przedsiębiorstw wytwarzających artykuły akcyzowo-monopolowe, kontroli obrotu tymi artykułami, oraz ściganie przestępstw w tej dziedzinie.

Przedsiębiorstwa. W okręgu Izby Skarbowej w r. budżetowym 1932/1933 było czynnych 164 przedsiębiorstw przemysłowych i 10327 zakładów handlowych, podlegających działowi akcyzowo-monopolowemu.

Do przedsiębiorstw przemysłowych należało:
 91 gorzelń rolniczych, 2 przemysłowe, 1 drożdżownia, 4 rektyfikacje, 11 cukrowni, 13 browarów, 1 fabryka wódek gatunkowych, 21 fabryk win owocowych, rodzynkowych i miodu, 13 octowni, 1 fabryka politory i lakieru, 2 wytwornie perfum i wody kolońskiej.

Do zakładów handlowych należało 13 państwowych hurtowni wódek, 1 hurtowy skład wódek gatunkowych, 299 zakładów detalicznej sprzedaży napojów alkoholowych z wyszynkiem, 476 zakładów detalicznej sprzedaży napojów alkoholowych bez wyszynku, 99 hurtowych składów piwa i wina, 1241 miejsc sprzedaży napojów alkoholowych do 4 $\frac{1}{2}$ % alkoholu, 39 hurtowni tytoniowych, 5589 detalicznych sprzedaży wyrobów tytoniowych, 1 wolny skład cukru, 19 wolnych składów soli, 7 oddziałów wolnych składów soli, 2591 detalicznych sprzedaży innych artykułów akcyzowo-monopolowych, jak drożdży, kart do gry, sacharyny i t.d.

Kontyngent miejsc detalicznej sprzedaży napojów alkoholowych na r. 1932 wynosił 800, z nich obsadzono dotychczas 775, pozostaje obecnie wolnych miejsc 25, które są w toku obsadzenia.

Wpływy z podatków pośrednich 1931/32 i monopolów. Wpływy z należności działu akcyzowo-monopolowego za rok 1931/32 przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Za rok budżetowy				W porównaniu z okresem budżetowym 1931/32			
	1931/32		1932/33		W okresie budżet. 1932/33			
					było			
						mniej zł gr	więcej zł gr	
pod. od wina	11942	78	18460	15	-	-	6517	37
" od piwa	342065	64	281479	66	60585	98	-	-
" od cukru	18321009	68	14964602	-	3356407	68	-	-
" od drożdży	388200	-	484086	-	-	-	95886	-
opł. patentowe	145194	28	122242	10	22952	18	-	-
kary grzyw. i odsetki	162581	59	135030	51	27551	08	-	-
10% nadzw. dod.	1920844	97	1587084	55	333760	42	-	-
R a z e m	21291838	94	17592984	97	3801257	34	102403	37
wpływy z mon. spir.	20278582	28	14680143	36	5598438	92	-	-
" " tyt.	26395098	83	22641062	72	3754036	11	-	-
" " soln.	6003063	64	5470989	30	532074	34	-	-
" " loterk.	-	-	-	-	-	-	-	-
" " zapakcz.	-	-	-	-	-	-	-	-
R a z e m	52676744	75	42792195	38	9884549	37	-	-

Wykazane wpływy z monopolu spirytusowego, monopolu tytoniowego i monopolu solnego dotyczą tylko wpływów za sprzedane spirytusowe wyroby monopolowe w państwowych hurtowniach wódek, wyroby tytoniowe w państwowych magazynach tytoniu i za sól sprzedaną w wolnych składach soli, znajdujących się na terenie Izby Skarbowej.

Rachunkowość właściwych wpływów z monopolu spirytusowego prowadzi Dyrekcja Państwowego Monopolu Spirytusowego w Warszawie, wpływów z monopolu tytoniowego Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego w Warszawie, wpływów z monopolu solnego Dyrekcja Monopolu Solnego w Warszawie. Wszelkie wpływy z monopolu loteryjnego prowadzi Generalna Dyrekcja Loterii Państwowej w Warszawie, wpływy zaś z monopolu zapalczanego Zarząd Spółki do eksploatacji Państwowego Monopolu Zapalczanego w Warszawie.

Wpływy z monopolów spirytusowego, tytoniowego i solnego w roku budżetowym 1932/33 w porównaniu z wpływami z roku 1931/32 obniżyły się o 9.884.549 zł 37 gr wpływy zaś z podatków pośrednich o kwotę 3.698.853 zł 97 gr stosunkowo dość znaczne obniżenie się wpływów można tłumaczyć tylkoubożeniem ludności tak miejskiej jak i wiejskiej i ogólną niepomyślną sytuacją gospodarczą.

Sprawy karno skarbowe. W roku 1932 sporządzono za rozmaite przestępstwa akcyzowo-monopolowe 6631 protokołów karnych.

Z ilości tej przypadało na Kontrolę Skarbową 5160, na Policję Państwową 1234 i na inne osoby 237.

Jeżeli chodzi o rodzaj przestępstw, to największa ilość sporządzonych protokołów karnych przypadła na nielegalną uprawę tytoniu, następnie na przekroczenia z monopolu spirytusowego, ustaw o opodatkowaniu piwa, wina i miodu, akcyzowych opłat patentowych i na inne przekroczenia akcyzowo-monopolowe.

W roku 1932/33 wzrosło na terenie Izby Skarbowej zwłaszcza w powiatach południowo-wschodnich, a najwięcej w powiecie hrubieszowskim, potajemna gorzelnictwo. Akcja tępienia tych przestępstw przez Kontrolę Skarbową i Policję Państwową doprowadziła do wykrycia i zlikwidowania w 1932/1933r. 79 potajemnych gorzeln.

W roku 1932 naliczono z tytułu prawomocnych kar akcyzowo-monopolowych orzeczonych przez władze skarbowe 89.665 zł 97 gr. Wpłacono do kas Skarbowych na poczet kar 25.711 zł 43 gr. Znaczna część nałożonych kar pieniężnych jest nieściągalna z powodu ubóstwa skazanych i bywa zamieniana na areszt.

Opłaty stemplowe. Działalność w zakresie opłat stemplowych za rok budżetowy 1932/33.

Przeprowadzono kontroli stemplowych w zakresie kompetencji Izby Skarbowej /urzędy i instytucje państwowe i samorządowe/:

1/przez urzędników Wydziału V - 44 kontrole z wynikiem finansowym 46757 zł 75 gr,

2/przez funkcjonariuszów Urzędów Skarbowych - 73 kontrole z wynikiem finansowym 1150 zł 35 gr.

W zakresie kompetencji Urzędów Skarbowych /urzędy gminne i przedsiębiorstwa/ przeprowadzono kontroli:

1/w zarządach gmin - 246 kontroli z wynikiem 5800 zł 80 gr

2/w przedsiębiorstwach 1726 kontroli z wynikiem 6793 zł 45 gr.

Z łącznej kwoty 70856 zł 35 gr opłat, których brak stwierdzono przy kontrolach przypada na instytucje i urzędy państwowe i samorządowe oraz zarządy gmin 64062 zł 90 gr czyli przeszło 90%.

Jest to objaw, występujący stale, a zarazem dowód, że funkcjonariusze urzędów państwowych nie zwracają należytej uwagi na ustawę o opłatach stemplowych. Wpływy z tego działu dochodów państwowych stale się zmniejszają w znacznej części z powodów natury ekonomicznej /spadek cen na nieruchomości i towary/ - tem większą uwagę należy zwrócić na te wypadki, w których uiszczenie opłaty w należytej wysokości zależy od władz państwowych.

Zamierzenia na przyszłość.

W zakresie podatków bezpośrednich zamierzenia władz skarbowych na przyszłość będą szły nadal w kierunku dalszego doskonalenia metod pracy i podnoszenia poziomu techniki wymiarowej w Urzędach Skarbowych. Zadania te nabierają w chwili obecnej tem większego znaczenia, że z jednej strony niewystarczający ilościowo personel tych urzędów, zwłaszcza w zakresie egzekucji, ma do załatwienia coraz większe ilości spraw; z drugiej zaś strony wobec zaangażowania znacznej ilości pracowników kontraktowych w związku z przejęciem akcji wymiarowej i poborowej państw. podatków realnych zachodzi konieczność zarówno jak najumiejtniejszego wyzyskania czasu i pracy personelu jak i równoczesnego przygotowania go do spełnienia zadań, które przypadły mu w udziale.

Szczególną uwagę zwracać będą władze skarbowe na należyłą organizację akcji egzekucyjnej, wyszkolenie personelu sekwestratorskiego a w jego służbie zewnętrznej na stały kontakt z władzami administracji ogólnej.

W zakresie podatków pośrednich program prac na rok 1934 stanowić będzie, jak i w roku ubiegłym, nadzór i kontrolę nad akcyzowymi przedsiębiorstwami przemysłowymi i zakładami handlowymi artykułami akcyzowo-monopolowymi, łapienie wszelkiego rodzaju przekroczeń akcyzowo-monopolowych, oraz czuwanie nad wpłatami z podatków pośrednich i monopolów stosownie do obowiązujących przepisów.

Zamierza się zwrócić szczególną uwagę na usprawnienie czynności Urzędów Skarbowych Akcyz i Monopolów Państwowych i organów Kontroli Skarbowej w związku z rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 23 czerwca 1933r. o organizacji i zakresie działania kontroli skarbowej /Dz. Ust. R. P. z dn. 14/VIII-1933r. Nr. 62 poz. 455/ oraz Instrukcją Ministra Skarbu z dn. 23 sierpnia 1933r. do § 8 rozporządzenia z dn. 23 czerwca 1933r. tudzież na wzmocnienie akcji zwalczania nadużyć spirytusowych zwłaszcza potajemnego gorzelnictwa, nielegalnych plantacji tytoniowych i nielegalnego obrotu surowcem tytoniowym.

W zakresie opłat stemplowych przewiduje się możliwie intensywne przeprowadzenie kontroli stemplowych przyczem konieczne jest jaknajenergetyczniejsze współdziałanie wszystkich władz i urzędów.-

III. A D M I N I S T R A C J A S Z K O L N A .

=====

W roku szkolnym 1932/33 wszystkie niemal wysiłki administracji szkolnej zmierzały do normalnej rozbudowy poszczególnych działów szkolnictwa i oświaty w Okręgu, równocześnie zaś szły w kierunku realizacji stopniowej reformy szkolnictwa, wynikającej z postanowień ustawy z dnia 11 marca 1932r.

Pomimo trudności finansowych osiągnięte zostały w ciągu roku szkolnego 1932/33 wyniki, które świadczą o stałym i systematycznym rozwoju szkolnictwa i oświaty w Okręgu Szkolnym Lubelskim. Wyniki te dało się osiągnąć dzięki ofiarnej pracy nauczycielstwa, wysiłkom władz szkolnych oraz poparciu całego społeczeństwa.

Oświetlają je w pewnej mierze zamieszczone niżej dane statystyczne i wyjaśnienia.

P r z e d s z k o l a . - W roku 1932/33 było na terenie Okręgu Szkolnego Lubelskiego 60 zakładów wychowania przedszkolnego, w tym 1 przeszkole państwowe i 59 prywatnych. W przedszkolach tych wychowywało się 2350 dzieci w wieku od 3 - 7 lat życia pod kierunkiem 73 wychowawczyń.

Szkolnictwo powszechne. Publicznych szkół powszechnych było w r. szk. 1932/33 - 2019, w tym 1-kl. 735, 2-kl. 572, 3-kl. 220, 4-kl. 124, 5-kl. 63, 6-kl. 67, 7-kl. 238.

Prywatnych szkół powszechnych było 47. Szkół specjalnych /dla dzieci niedorozwiniętych/ 3 /Lublin, Siedlce i Chełm/.

Ilość uczniów w szkołach publicznych wynosiła 370.860, w szkołach specjalnych 368, w szkołach prywatnych 4305.

Nauczycieli było: w szkołach publicznych 5974, specjalnych 18, prywatnych 201. Na jednego nauczyciela przypadało 60-78 dzieci.

Izb lekcyjnych w budynkach własnych liczyły publiczne szkoły powszechne 2471, w budynkach wynajętych 3145.

Akcja budowy szkół powszechnych była słaba, opierała się wyłącznie na wysiłkach samorządów i Komitetów Rodzicielskich przy szkołach. Mimo to oddane w roku 1932/33 do użytku szkół 87 izb lekcyjnych /wykończenie izb, budowa nowych budynków/.

Jedną z poważniejszych prac, dokonanych w roku ubiegłym w dziedzinie szkolnictwa powszechnego, było przeprowadzenie organizacji obwodowych władz szkolnych na podstawie rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 4 lipca 1933r.

Praca ta została całkowicie zakończona w pierwszej połowie października 1933r. Obecnie jest w Okręgu Szkolnym Lubelskim 9 obwodów szkolnych, a mianowicie: 1/Biała Podlaska - /powiaty: /białski i radzyński/, 2/Chełm - /powiaty: chełmski i włodawski/, 3/Lublin miasto, 4/Lublin, obejmujący powiaty: lubelski, lubartowski i jancowski, 5/Puławy - /powiaty: puławski i garwoliński/, 6/Siedlce - /powiaty: siedlecki i łukowski/, 7/Sokółów - /powiaty: sokółowski i węgrowski/, 8/Tomaszów - /powiaty: tomaszowski i hrubieszowski/, 9/Zamość - /powiaty: zamojski, biłgorajski i krasnostawski/.

W r. szk. 1932/33 położono duży nacisk na sprawę dokształcania kierowników szkół, dla których organizowano 10-dniowe kursy. Kursy te ukończyło 160 kierowników szkół, a w najbliższej przyszłości przeszkolenie obejmie wszystkich kierowników szkół powszechnych. Nadto we wszystkich obwodach z wyjątkiem białskiego i tomaszowskiego odbyły się przy współudziale wizytatorów konferencje kierowników szkół.

O s w i a t a p o z a s z k o l n a. Organizacja pracy w dziedzinie oświaty pozaszkolnej opierała się na:

a/instruktorach oświaty pozaszkolnej i b/Komisjach kulturalno-oświatowych. Na ogólną ilość 18 powiatów posiadało w r. szk. 1932/33 instruktorów c.p. 12 powiatów, w tej liczbie 3 czynni byli przy Sejmikach Powiatowych /garwolińskim, lubartowskim i krasnostawskim/, pozostali zaś /7/ przy Inspektoratach Szkolnych. Celem uregulowania niektórych zasadniczych spraw, dotyczących organizacji pracy oświatowej w powiecie Kuratorjum wydało w roku 1932/33 "Regulamin pracy oświatowej w powiecie".

Powiatowych Komisji kulturalno-oświatowych było na terenie Okręgu Szkolnego II, w tej liczbie 2 nieczynne /w Lublinie i Zamściu/. Czynne Komisje istniały wyłącznie w powiatach, posiadających instruktora oświaty pozaszkolnej. Prócz powiatowych Komisji kulturalno-oświatowych zaczęła się w szeregu powiatów zaznaczać tendencja do tworzenia Gminnych Komisji kulturalno-oświatowych, które miały na celu koordynowanie poczynań oświatowych różnych, czasami licznych organizacji, istniejących na terenie gminy.

W ośrodkach miejskich rozszerzono dotychczasową akcję opiekuńczą nad młodzieżą rodzin bezrobotnych, obejmując nią także młodzież w wieku od lat 14 - 20. Stało się to na skutek uchwały, podjętej przez Wojewódzki Komitet Funduszu Pomocy Bezrobotnym. Pomoc niesiona młodzieży z myślą przeciwdziałania rozkładcyemu skutkom bezrobocia szła w kierunku doczywania oraz organizowania świetlic. Rezultaty tej akcji, prowadzonej przy współudziale Oddziału Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum i nauczycielstwa, przedstawiały się następująco: uruchomiono ogółem 23 świetlic, w tem 7 w mieście Lublinie, resztę w miastach powiatowych. Ogólna liczba młodzieży objętej opieką sięgała 2.000 osób, w tem w wieku od 14 - 18r. życia okolo 1.200, resztę powyżej 18 roku życia. Z końcem ubiegłego roku szkolnego akcja powyższa została zawieszona w związku z likwidacją Wojewódzkiego Komitetu Funduszu Pomocy Bezrobotnym, a część prac przejął Oddział Oświaty Pozaszkolnej.

Celem racjonalnego kształcenia pracowników oświatowych przeprowadzono ich zewidencjonowanie. Z uzyskanego drogą kwestionariuszy materiału ewidencyjnego wynika, że na ogólną ilość 5.788 nauczycieli szk. powsz. 3199 nie przeszło żadnego przeszkolenia w zakresie oświaty pozaszkolnej, ilość zaś nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych nie przeszkolonych w tej dziedzinie wynosi 570.

Organizowanie kursów dla nauczycieli z dziedziny Oświaty Pozaszkolnej ograniczać się musiało z konieczności do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb, związanych z aktualnymi pracami, prowadzonymi przez nauczycielstwo, przyczem odbywały się tam, gdzie w ostatnich latach ich nie było. Kursy takie odbyły się w Skolewie, Węgrowie i Krasnymstawie przy udziale okolo 120 osób. Ponadto w Lublinie odbył się kurs dla kierowników świetlic młodzieży bezrobotnej.

Jak corocznie, tak i w roku 1932/33 odbyły się kursy z zagadnień Oświaty pozaszkolnej w 8 seminarjach nauczycielskich i w Państw. Pedagogjum w Lublinie.

Szczególniejszą wagę przywiązywało Kuratorjum do kursów dla przedowników młodzieży wiejskiej, jako tych ludzi, którzy nie tylko wykazują zainteresowanie dla zjawisk i zagadnień współ-

czesnego życia zbiorowego, szczerzy prąd ku pogłębieniu wiedzy i wyzyskaniu własnych sił i zdolności, ale jako tych, którzy nierzadko świadomi są konieczności przebudowy własnego środowiska. Kursy takie odbyły się w Okszwie /pow. chełmski/, Siedlcach, Lesnej Podlaskiej, Włodawie i Rędzynie. Kursy te cieszyły się olbrzymim zainteresowaniem ze strony młodzieży. Do tej kategorii kursów zaliczyć też należy dwa kursy, odbyte w Lublinie, zleczone przez Kuratorjum organizacjom społecznym. Jednym z nich był tygodniowy kurs dla członków Zarządów Powiatowych Wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej "Siew", drugim 5-dniowy kurs teatru kukielkowego, zorganizowany przez Lubelski Związek Teatrów i Chórów Ludowych. Kurs ostatni dał zaspokojenie minimalnej zaledwie części tego, co w zakresie różnych form pracy teatralnej wymaga bardzo silny w Okręgu ruch teatralny. Zarówno poradnictwo instrukcyjne jak i rozbudowa na dużą miarę szatni scenicznej to potrzeby, których przy bardzo szczupłych funduszach nie może zaspokoić Lubelski Związek Teatrów i Chórów Ludowych. Przez swą powszechność i siłę oddziaływania wychowawczego wymaga ta dziedzina pracy oświatowej większego na przyszłość docenienia i poparcia finansowego ze strony czynników samorządowych.

Oddział Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego utrzymywał stosunki współpracy z szeregiem działających na terenie organizacji społeczno-wychowawczych, służąc im radą i pomocą w realizowaniu ich programowych celów. Współpraca ta ściślejsza była z Wojewódzkim Związkiem Młodzieży Wiejskiej "Siew", ze Związkiem Strzeleckim, Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet, Związkiem Straży Pożarnych i Związkiem Teatrów i Chórów Ludowych.

W okresie układania budżetów na rok 1933/34 podjęło Kuratorjum usilne starania zarówno u samorządów jak i u władz Wojewódzkich celem zapewnienia oświacie pozaszkolnej najniezbędniejszych środków materialnych. Rezultatem tej akcji jest podniesienie się sum, uchwalonych przez samorzady powiatowe ze zł. 66.813 w r. 1932/33 do 89.397, preliminowanych na rok 1933/34. Jednakże realizacja tych budżetów w znacznej mierze niedopisana.

Dalsze starania Kuratorjum dotyczyły sposobu użycia sum, uchwalonych przez Sejmiki na akcję biblioteczną. Pragnąc, aby użycie funduszy tych było jak najracjonalniejsze, a obracanie bibliotek jak najwięcej odpowiadało wymogom oświatowym, wysunięty został projekt powierzenia Oddziałowi Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum wykonania prac bibliotecznych. Wszystkie powiaty, posiadające odpowiednie pożyczki w budżetach wyraziły zgodę na powierzenie Kuratorjum opracowania bibliotek ruchomych, deklarując ogółem kwotę zł. 18.000. - Ministerstwo Wyznań Rel. i Ośw. Publ. uznając celowość centralnego organizowania bibliotek ruchomych, udzieliło Wydziałom Powiatowym zbiorowej subwencji w wysokości zł. 5.000, - która będzie rozdzielona proporcjonalnie do sum zadeklarowanych przez poszczególne powiaty.

Jest rzeczą bardzo ważną, aby zapoczątkowana akcja tworzenia bibliotek ruchomych była przez szereg najbliższych lat w dalszym ciągu kontynuowana, gdyż w niektórych powiatach biblioteki oświatowe do 80% książek wydanych przed r. 1918. Stan powyższy jest katastrofalny i realizowanie najbardziej palących, aktualnych zagadnień polityki oświatowej jest w tych warunkach niesłychanie utrudnione.

Pierwsze pomyslné doświadczenie, wyniesione z pojętej w ten sposób współpracy - niewątpliwie potwierdza jej skuteczność i celowość i ułatwia skuteczne rozwiązywanie zadań kulturalno - oświatowych.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.
W r. szk. 1932/33 było czynnych w Okręgu 16 gimnazjów państwowych 26 gimnazjów prywatnych, 9 państwowych zakładów kształcenia nauczycieli /w tej liczbie Państwowe Pedagogjum/ przy 8 szkołach ćwiczeń oraz 1 prywatne seminarjum ochroniarskie. W ciągu roku szkolnego 1932/33 zostało zlikwidowane 1 prywatne gimnazjum z powodu złego stanu finansowego szkoły, a z końcem roku szkolnego zamknięta została gimnazja, prywatne z powodu braku warunków do normalnego rozwoju.

Liczba młodzieży była następująca: w gimnazjach państwowych 4.865, w gimnazjach prywatnych 4.172, w zakładach kształcenia nauczycieli 1245, w seminarjach ochroniarskich 45, w szkołach ćwiczeń 1.647. Liczba nauczycieli, zatrudnionych ogółem w szkolnictwie średnim i zakładach kształcenia nauczycieli wyniosła 754; z liczby tej przypada na: gimnazja państwowe 322, gimnazja prywatne 285, zakłady kształcenia nauczycieli /w tem seminarjum ochroniarskie i szkoły ćwiczeń/ 147.

Szkolenie zawodowe nauczycieli szkół średnich odbywało się na kursach i konferencjach metodycznych i wychowawczych. W r. szk. 1932/33 zorganizowane zostały kursy metodyczne dla nauczycieli biologii i historii oraz kurs wychowawczy. Poza tem szkolenie zawodowe nauczycieli odbywało się na miesięcznych konferencjach rejonowych oraz w ogniskach metodycznych geografii, matematyki i filologii klasycznej.

W związku z zapoczątkowaniem realizacji nowego ustroju szkolnego odbyły się w czasie ferij letnich 1933r. dwa równoległe kursy ustrojowo-programowe dla nauczycieli geografii ze wszystkich okręgów szkolnych oraz konferencja programowo-ustrojowa dla dyrektorów szkół średnich Okręgu Szkolnego Lubelskiego.

W zakresie pomieszczenia państwowych gimnazjów wykonane budowy gmachu państwowego gimnazjum im. St. Staszica w Lublinie i budynku, przeznaczonego dla równoległych oddziałów państwowego gimnazjum im. Kr. Jadwigi w Siedlcach. Poza tem w gmachu państwowego gimnazjum im. Unji Lubelskiej dokonano kapitalnego remontu.

Szkolnictwo zawodowe. Stan szkolnictwa zawodowego w roku szkolnym 1932/33 w Okręgu Szkolnym Lubelskim przedstawia się cyfrowo w sposób następujący:

Lp.		Ilość szkół	Ilość młodz.	Chłopcy	Dziewczęta	Ilość absolw. 1932/33.
1.	Techn. Przem.	1	345	345	-	90
2.	Rzem. Przem. M.	8	826	826	-	215
3.	" " Z.	2	166	-	166	29
4.	Przem. Handl.	2	314	78	236	68
5.	Handlowe	6	540	226	314	114
6.	Gospod. Zawod.	1	93	-	93	7

Lp.		Ileść szkół	Ileść młodz.	Chłopcy	Dziewczęta	Ileść absolw. 32/33.
7.	Agrrotechniczne	2	152	100	52	44
8.	Roślinnicze	16	480	324	156	480
9.	Dokształcające	25	3448	2780	668	670
10.	Kursy Roczne	10	180	21	159	180
11.	" krótkoterm.	5	169	45	124	169

W roku szkolnym 1932/33 Kuratorjum objęło nadzór i opiekę nad 16-tu Szkołami Rolniczymi, które podlegały poprzednio Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Powstała Miejska 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa w Sokołowie Podlaskim. Uruchomiono Dzienną Publiczną Szkołę Dokształcającą Zawodową im. G. Narutowicza w Lublinie w miejsce 3-ch wieczorowych. Jest to pierwsza dzienna Szkoła Dokształcająca na terenie b. zaboru rosyjskiego, mieści się w nowym, wczoraj urządzonym gmachu, posiada odpowiednie pomoce naukowe i specjalny personel. Uczęszcza do niej 685 młodzieży; nauka odbywa się na 3 zmiany.

Szkołę tę w 50% utrzymuje Magistrat m. Lublina.

Zlikwidowano 5 szkół dokształcających na skutek trudności finansowych.

Ponadto ze względów organizacyjnych zlikwidowano szkoły: Rzemieślnicze - Przemysłową we Włodawie i Ogrodniczo-Handlową w Krasnymstawie, ponieważ prace Kuratorjum w dziedzinie szkolnictwa zawodowego typu zasadniczego idą w kierunku nie tyle zwiększania liczby szkół, ile stworzenia normalnych podstaw rozwoju tym placówkom, które będą miały warunki istnienia w przyszłej sieci szkolnej. W związku z tem zostały przeprowadzone w większości do porządku gmachy i warsztaty szkolne, uzupełnione w wielu szkołach pomoce naukowe, oraz spłacone części zaległych długów, po uprzednim opracowaniu planu zadłużenia.

W zakresie pracy pedagogicznej zwracano uwagę nie tylko na nauczanie młodzieży w duchu obywatelskim i państwowym. Osiąganie rezultatów wychowawczych uzależnione jest w znacznym stopniu od istnienia burs i internatów przy szkołach. Konieczna jest w tym kierunku współpraca Opieki Społecznej z Władzami Szkolnymi.

W y c h o w a n i e Fizyczne. Stan posiadania w dziedzinie pracy wychowania fizycznego w r. szk. 1932/33 uległ w porównaniu z r. szk. 1931/32 dość znacznej poprawie, chociaż nie w tym stopniu, by zaspakajał już wszelkie potrzeby pod tym względem.

Najlepiej stan ten zobrazują dane cyfrowe, zestawione za ostatnie dwa lata szkolne:

W szkołach powszechnych było w r. szk. 1931/32 - 1932/33.:

Szkoły średnie prywatne: W roku 1932/33 wybudowano nowy gmach dla Gimm. Biskupięgo w Lublinie. W kilku szkołach przeprowadzono częściowe remonty, przeróbki i uzupełnienia pomieszczeń i urządzeń szkolnych. 6 szkół mieści się w budynkach nowoczesnych, zupełnie odpowiednich, pozostałe przeważnie w lokalach wynajętych mniej odpowiednich.

Szkoły Państwowe zawodowe zajmują przeważnie budynki własne /3 szkoły/ w tym jeden nowo wybudowany /P. Szk. Zaw. Z. w Lublinie/, jedna zaś szkoła mieści się w lokalu wynajętym.

Szkoły zawodowe prywatne: w r. 1932/33 wybudowano część nowego gmachu szkoły Budownictwa w Lublinie. Pozostałe szkoły zajmują budynki przeważnie wynajęte, stan ich nie uległ zasadniczym zmianom w stosunku do poprzedniego roku.

Szkoły powszechne: Największe potrzeby szkół powszechnych leżą w dziedzinie budownictwa, wszystkie lokale szkolne są przepełnione i przeciążone nauką na 2-zmiany.

b/ Opieka higieniczno-lekarska. Wszystkie szkoły państwowe ogólnokształcące, Zakł. Kszt. nauczycieli i szkoły zawodowe mają stałą opiekę lekarską i pomoc dentystyczną. W gimnazjach i seminarjach nauczycielskich Państw. liczba godzin /tygodniowo/, przeznaczonych na to cele jest niewystarczająca. Gimnazja prywatne miały w r. 1932/33 opiekę lekarską z wyjątkiem tylko 2 szkół, pomoc dentystyczną zaś miało 12 szkół z 17-tu pryw. szkół zawodowych 6 nie miało opieki higj. lekarskiej. W szkołach powszechnych opieka higj. lekarska jest zupełnie niewystarczająca. W całym okręgu było w r. szk. 1932/33 zaledwie około 30 lekarzy szkolnych i kilka higienistek, tysiące dzieci szkolnych pozostaje bez opieki higieniczno-lekarskiej. Kąpieliska szkolne dla dzieci szkół powszechnych istnieją tylko w paru większych miastach, ambulatorjum szkolne jedno - w Lublinie. Pomoc dentystyczna dla diatwy szkolnej znikoma, w paru tylko większych miastach i w niewielkim zakresie godzin. W porównaniu z rokiem poprzednim stan higieniczny w szkołach średnich i zawodowych doznał pewnej poprawy wskutek wyłożonych wysiłków władz szkolnych, kół Rodzicielskich i lekarzy szkolnych. W szkołach powszechnych najusilniejsze starania ze strony wszystkich czynników współpracujących na terenie szkolnictwa - nie mogą zmienić zasadniczo ich stanu higienicznego, dopóki nie zostanie usunięta najważniejsza przeszkoda, a mianowicie nadmierne przepełnienie i brak dostatecznej ilości odpowiednich budynków.

W zakresie opieki higieniczno-lekarskiej nad szkołami powszechnymi niezbędna jest wydajna pomoc ze strony samorządów powiatowych tj. zorganizowanie stałej opieki nad szkołami, oraz współpraca lekarzy powiatowych.

Podane wyżej zestawienia schematyczne wskazują przede wszystkim na stan ilościowy komórek pracy wychowawczej i oświatowej. w okręgu Szkolnym Lubelskim oraz rejestrują rozwój pod względem ilościowym i naświetlają dokonane przeobrażenia.

Nie określają one natomiast poczynań ideowych i wysiłków zmierzających do przemiany całej psychiki młodego pokolenia w kierunku obudzenia poczucia solidarności państwowej, poczucia odpowiedzialności jednostkowej i zbiorowej za losy Państwa oraz ofiarnej dla Państwa pracy.

Praca w tym kierunku jest prowadzona intensywnie. Winna ona dać oczekiwane wyniki nie tylko na terenie wychowania młodzieży szkolnej, lecz także wśród starszego społeczeństwa.

IV. ADMINISTRACJA POCZTOWO-TELEGRAFICZNA.

Nieuwzględniono powiatów: białskiego, garwolińskiego, konstantynowskiego, radzyńskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego i Żukowskiego, gdyż znajdują się one na terenie Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie.

A. Stan urzędów i agencji poczt. i telegraficzn.

Ogólny stan urzędów i agencji wynosił dnia 1/I 1932 r. 182 placówek.

W dniu 29/II 1932 r. zwinięto z powodu zupełnego braku ruchu agencję pocztową Zabytów powiat Zamość.

Wobec powyższego stan na 1/I 1933 r. wynosi 181 urzędów i agencji.

Z dniem 1/IV 1932 r. przemieniono na agencje pocztowo-telegraficzne I-go stopnia urzędy pocztowo-telegraficzne V klasy: Czemie rniki, Dęblin Twierdza, Garbów, Józefów n/Wisłą, Kamionka k/ Lubartowa, Końskowola, Kraśniczyn, Kryłów, Markusów, Niedrzwica Mała, Ruskie Piaski, Sawin, Wąwolnica, Werbkowice, Wisznice, Zamość, oraz urzędy:

VI klasy: Baranów n/Wieprzem, Bia Łopole, Gościeradów, Horodko, krzeszów, Sławatyczé i Wola Uhruska.

Na agencje zaś pocztowo-telegraficzne II stopnia z dniem 1/IV 1932 r. przemianowano 2 urzędy pocztowo-telegraficzne VI klasy Firlej i Sosnowica k/Parczewa.

Przemianowano na V klasę Urząd pocztowo-telegraficzny VI klasy Trawniki.

Na II stopień przemianowano 36 agencji I stopnia: Dołhobyczów, Drzewce, Nałęczów, Dzierzkowice, Fajszawice, Goraj, Hańsk, Kiełczewice Górne, Kotlice, Krzczonów, Lublin 6, Lublin 7, Łabunie, Łopiennik Górny, Miączyn, Minkowice, Mołodjatycze, Motycz, Niemce, Obkza, Pawłów, k./Lublina, Piotrowice, Popkowice, Potok Górny, Potok Wielki, Póturzyn, Puchaczów, Radechnica, Ratószyń, Ruda Opalin, Rybczewice, Skierbieszów, Swierże, Trzydnik Duży, Wilkołaz, Wilków n/Wisłą, Zyrzyn k/Puław.

Na III stopień przemianowano 44 agencje II stopnia: Biskupice n/Wieprzem, Biszczka, Bobrowniki n/Wieprzem, Boby k. Urzędowa, Bystrzejowice, Chrzanów k/Janowa Lub., Czernięcin, Dębowa Kłoda, Hanna, Jastków, Kanie, Klementowice, Kłodnica Górna, Krasienin, Krężnica Jara, Krzywowierzba, Księżpol, Lipa, Lublin 3, Luchów Górny, Łuszczów k/Lublina, Majdan Sopocki, Mońiatycze, Niezabitów, Olbięcin, Polichna Górna, Raciborowice k/Hrubieszowa, Różanka n/Bugiem, Sadurki, Siennica Różana, Skryhiczyn, Sosnowka, Sobibór, Stara Wieś k/Krasnegostawu, Surhów, Swidnik k/Lublina, Terespol k/Biłgoraja, Turkowice, Udrycze, Wereszczyn, Wierzchowiska, Wyrki, Wytyczno i Zemborzyce k/Lublina.

Z dniem 1/IV 1933 r. przeklasyfikowano z II do III klasy urzędy pocztowo-telegr. Hrubieszów i Puławy, z III do IV klasy u.p.t. Opole, Parczew, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec n/Wieprzem,

Zmiany w roku 1933.

z IV do V klasy - u.p.t. Anopol, Bełżyce, Kazimierz Dolny, Łaszczów, Łączna, Nałęczów, i Tyszowce.

Na agencje pocztowo-telegraficzne przemianowano z dniem 1/IV 1933 r. 2 urzędy V klasy Chodel i Dorohusk. Od tejże daty przeklasyfikowano z I do II stopnia agencje pocztowo-telegraficzne: Baranów n/Wieprzem, Białopole, Gorzków, Karczmiska, Kraśniczyn, Ruskie Piaski, Sławatycze, oraz z II do III stopnia agencje: Gołęb, Hańsk, Kosin n/Wisłą, Podedwórze, Ratoszyn, Ruda Opalin, Rudnik k/Krasnegostawu, Trzydnik Duży, i Skierbieszów.

Z dniem 1/VI 1933 r. przemianowano na agencje pocztowe I stopnia urzędy pocztowo-telegraficzne V klasy Modliborzycze k/ Kraśnika i Wojsławice.

Z dniem 31/VII 1933 r. zwinięto agencję pocztową 3 stopnia Wytyczno powiat Włodawa, a na jej miejsce z dniem 1/VIII 1933 r. uruchomiono agencję pocztowo-telegraficzną III stopnia Urszulin tegoż powiatu.

Z dniem 1/VIII 1933 r. przeklasyfikowano z II-go do I-go stopnia agencje pocztowo-telegraficzną Lublin 6, oraz z III-go do II-go stopnia agencje pocztowo-telegraficzne Lipa i Terszpol k/Biłgoraja.

W roku 1933, projektowane jest uruchomienie agencji pocztowo-telegraficznych Susiec powiat Tomaszów Lubelski i Zmudź powiat Chełm.

B. Stan po-
mieszczeń
urzędów po-
cztow. tel-
legraficz.

W stanie pomieszczeń urzędów pocztowo-telegraficznych w r. 1932/33 zaszły następujące zmiany:

W drodze najmu zmieniono lokal dla Urzędu pocztowo-telegraficznego Józefów k. Biłgoraja.

W Zaklikowie i w Biłgoraju przeprowadzono kapitalny remont budynków mieszczących urzędy p.t. przy czym w Zaklikowie rozszerzono lokal o jedną ubikację na powiększenie poczekalni urzędu.

Instytucje pocztowe i telegraf. w Chełmie Lub. mieściły się dotychczas w dwóch oddzielnych budynkach przy czym dział pocztowy pomieszczony był w budynku starym położonym na skraju miasta, bardzo niedogodnym pod względem komunikacyjnym dla publiczności. Przez wynajęcie w r. 1933 drugiego frontowego budynku w posesji gdzie obecnie pomieszczony jest telegraf i telefon scalono wszystkie instytucje pocztowe w Chełmie przy ul. Obłokońskiej 20.

W centrum miasta w najbliższej przyszłości Dyrekcja zamierza zmienić lokale w Dubience i w Annopolu a w Kazimierzu Dolnym - zamierza M.P. i T. zakupić plac pod budowę własnego gmachu.

C. Stan urza-
dzeń poczt-
wo-komunikac.

W stanie urządzeń pocztowo-komunikacyjnych wprowadzono na obszarze Województwa Lubelskiego w okresie 1932/33 następujące zmiany:

Połączenia traktowe.

- 1/ Chrzanów k/Janowa Lub.- Janów Lub.wykonywane chodem posłańczym zastąpiono konnym przewozem poczty.
- 2/ Krynice k/ Tomaszowa Lub. - Tomaszów Lub.wykonywane konnym przewozem 6 razy tygodniowo, zastąpiono codziennym połączeniem za pośrednictwem autobusów prywatnych.
- 3/ W Parczewie zmniejszono ilość połączeń z ambulansami pocztowym z 3 na 2 połączenia dziennie.
- 4/ W Puławach zwiększono natomiast połączenie z amb.z 3 na 4 dziennie.
- 5/ Tarnawatkę połączono z Tomaszowem Lubelskim kursem samochodowym codziennie w miejsce dotychczasowych 6 tygodniowo kursów konnych.
- 6/ Zaklików połączono z ambulansami 2 razy dziennie w miejsce dotychczasowych 3 wymian poczty dziennie.
- 7/ W Zamościu zaprowadzono opróżnianie skrzynek pocztowych zaprzęgiem konnym.
- 8/ W Zwieryżcu n/Wieprzem zwiększono ilość z ambulansami z 2 na 3 razy dziennie.

Oprócz powyższych zmian na trasach Lublin - Łuków i Lublin - Rozwadów zniesiono od 15/V.1933 r.po jednej parze ambulansów pocztowych.

D.Stan urządzeń telegraficznych i telefonicznych.

I. Stan urządzeń teletechnicznych.

1.Wybudowano przewody telefoniczne międzymiastowe:

1/Lublin - Puławy	dług.pojed.przew.	32.0 km
2/Uchanie - Wojsławice	" " "	13.5 "
3/Wojsławice - Kraśniczyn	" " "	33:0 "
		Razem: 78.5 km.

U. W. A. G. A: Przewód wykazany pod poz.1 dokończono ubronzawiać na linii pomiędzy Puławami i Markuszowem.

2.Wybudowano połączenie telefoniczne abonentowe:

a/ wybudowano pojedynczego przewodu.....	101 km.
b/ urządzo stacyj telef.abon.głównych.....	47 szt.
c/ " " " dodatkowych.....	21 "

3. Zaprowadzono służbę w dziale telefonicznym w kategorii "L" w następujących agencjach p.t.:

L. p.	Nazwa agencji	P o w i a t	Data zaprowadzenia służby telefonicznej
1	Luchów Górny	Biłgoraj	26/X 1932 roku
2	Sadurki	Puławy	1/II 1932 r.
3	Stara Wieś k/Krasnegostawu	Krasnystaw	20/II 1932 r.
4	Turkowice	Hrubieszów	30/VII 1932r.

Ponadto w urzędzie p.t. Lubartów i Zamość 1 przedłużono służbę w dziale telegraficzno-telefonicznym z kategorii "N/2" do "N" w pierwszym z dniem 15/VII 1933 r. a w drugim z dniem 1/VII 1933 r., w urzędzie p.t. Krasnystaw i Tomaszów Lub. przedłużono służbę w dziale telegraficznym z kategorii "C" do "N" zaś w dziale telefonicznym z kategorii "N/2" do "N" z dniem 15/VII 1933 r., w urzędzie p.t. Włodawa 1 przedłużono służbę w dziale telefonicznym z kategorii "N/2" do "N" z dniem 1/IX 1933 r. oraz w urzędzie p.t. Chełm Lubelski przedłużono służbę w dziale telegraficznym z kategorii "N/2" do "N" z dniem 1/IX 1933 r.

Pozatem w urzędzie p.t. Dęblin, Hrubieszów, Kraśnik i Puławy ograniczono służbę w dziale telegraficzno-telefonicznym z kategorii "N" do "N/2" z dniem 1/XII 1932 r., w urzędzie p.t. Bilgoraj, Irena, Janów Lub. i Parczew ograniczono służbę w dziale telefonicznym z kategorii "N" do "N/2" z dniem 1/XII 1932 r., w urzędzie p.t. Lublin 4 ograniczono służbę w dziale telefonicznym z kategorii "C" do "L" z dniem 5/V 1932 r. oraz w urzędzie p.t. Annopol ograniczono służbę w dziale telefonicznym z kategorii "C" do "L" z dniem 1/VII 1932 r.

Plany na najbliższą przyszłość.

I. Budowa przewodów telef. międzymiastowych:

- 1/ Dołhobyczów-Wareż /agencja pocztowa na obszarze Dyrekcji poczt i telegrafów we Lwowie/.
- 2/ Krasienin- Niemce
- 3/ Udrycze - Zamość
- 4/ Urszulin - Cyców
- 5/ Skryhiczyn - Dubienka
- 6/ Łączna - Cyców - Włodawa.

II. Urządzenie central telefonicznych.

- 1/ w agencji pocztowo telegr. Krasienin
- 2/ " " " Udrycze
- 3/ " " " Urszulin
- 4/ " " " Skryhiczyn

U W A G I: Na wykonanie powyższych central wymagany jest współudział stron zainteresowanych, w poniesieniu 50% dotyczących kosztów.

Z powodu tego, należałoby wpływać na urzędy gminne oraz na zainteresowane sfery przemysłowo-handlowe, żeby przyjęły na siebie część kosztów.-

V. ADMINISTRACJA LASÓW PAŃSTWOWYCH

Oprócz terenów leśnych leżących w województwie kieleckim, do Radomskiej Dyrekcji Lasów należy również południowa część województwa lubelskiego z około 45.000 ha lasów, około 3500 ha rolnych majątków państwowych oraz około 5160 ha gruntów pocerkiewnych.

A. Lasy. Leżące w obrębie województwa lubelskiego lasy, pod względem składu gatunkowego są dosyć różnorodne. Część ich stanowią drzewostany czystososnowe, większość ich jednak należy do mieszanych lub czysto liściastych. Te ostatnie w wielu wypadkach posiadają małą wartość opałową, jako skutek długoletniej dewastacyjnej gospodarki donatarjuszy, przejętej w swoim czasie przez Skarb Państwa w tym opłakanym stanie. Drzewostany te likwiduje się obecnie planowo, wprowadzając na ich miejsce cenniejsze gatunki drzew.

Użytkowanie drzewostanów prowadzi się na zasadzie planów gospodarczych, wyrębiając corocznie powierzchnie odpowiadającą rocznemu przyrostowi masy. Wyręb roczny ustalony tutaj przeciętnie na około 360 ha, ograniczono w b.r. ze względów handlowych do 336 ha, poddane zaś ponownemu zalesieniu zrębów i dawnych halizn i gołoborzy 366 ha.

Ogólny kryzys ekonomiczny który nie oszczędził i drewna, zmusił administrację lasów państwowych do zmiany dotychczasowych metod sprzedaży drewna przy pomocy przeróbki we własnej administracji o spieniężaniu półfabrykatów bezpośrednio na rynkach światowych z możliwym pominięciem p.n. Polska Agencja Eksportu Drewna /P.A.C.D./ w Gdyni i Gdańsku, zdobywając dla polskiego drewna światowych odbiorców zarówno jakością towaru jak i solidnością dostawy.

x/ szeregu pośredników. W tym celu powstała poza instytucją

Tu jednak zjawia się ujemny czynnik transportowy, a mianowicie opłakany stan dróg szczególnie gruntowych i brak regulacji spławnych rzek, co wpływa na podrożenie transportu, a temsamem obniża wartość dowożonego do dalszego transportu drewna. Najgorszy stan dróg spotyka się w obr. gmin Staw i Krzywiczki pow. chełmskiego, gm. Kszczonów pow. lubelskiego oraz gm. i pow. krasnostawskiego.

Poza drewnem dostarczonem na rynki krajowe i światowe, lasy państwowe zaopatrują w drewno także i Instytucje Państwowe, jak n.p. Wojsko, Kolej, Poczty i Telegraf, oraz Instytucje samorządowe i ludność miejscową przy pomocy długoterminowego kredytu za poręczeniem.

Odnowienie zrębów przeprowadza się również na zasadzie planów gospodarczych i przestrzega się tego z dużą skrupulatnością i terminowością.

Wszelką robociznę opłaca się na r/k Skarbu podług znormalizowanych cenników zarobków dziennych i akordowych, co zapobiega wyzyskiwaniu ludności przez niesumienne przedsiębiorców, a Skarb Państwa chroni od nadmiernych stawek, przekraczających wartość wykonanej pracy i stopy czystej robotnika. Stosuje się też pierwszeństwo dla bezrobotnych, o ile oczywiście nie zachodzi konieczność przyjęcia wykwalifikowanego robotnika, jak n.p. toporników, klepkarzy, traczy i t.p.

Użytki uboczne z lasu, jak n.p. zbiór trawy, jagód i grzybów udostępnia się ludności za niską wpłatą sezonową, co przysparza jej legalnych dochodów ze sprzedaży tych artykułów i łagodzi skutki bezrobocia.

Lasy państwowe biorą również czynny udział w zalesianiu wydm i nieużytków na gruntach włościańskich, propagując korzyści takich zalesień oraz dostarczając sadzonek po cenie kosztów własnych, a nawet bezpłatnie.

Powyższa polityka leśna będzie stosowana i nadal, a poważniejszych zmian w tym kierunku do czasu ustabilizowania się stosunków ekonomicznych nie przewiduje się.

Dyrekcja lasów dąży do stałej poprawy drzewostanu, który z roku na rok poprawia się liczebnie i jakościowo.

Majątki państwowe składające się z 163 obiektów o łącznej powierzchni 3496 ha podzielone są pod względem jakości gleby na kilka kategorii i stosownie do klasyfikacji ziemi czynszowanej, co pozwoliło znormalizować dochody Skarbu Państwa.

Grunty pocerkiewne, popularnie zwane popówkami, wydzierżawia się miejscowej ludności z licytacji, ustalając czynsz dzierżawny podług rynkowych cen ziarna.

Majątki Państwowe.

C. Grunty pocerkiewne.

WYKAZ PRAC NA KOLEJOWA

a/ Okręgu Dyrekcji Kolei Państwowych w Radomiu.

A. Prace w roku budżetowym 1932/1933

- 1/ Wprowadzono ruch pociągów na nowo wybudowanym torze drugim linii Łuków-Deblin.
- 2/ pokryto całkowicie tłuczniem tor na linii Lublin-Rozwadów,
- 3/ skanalizowano 31 domów na kolejowej kolonii mieszkaniowej w Chełmie oraz wykonano przy tych domach ulice i chodniki,
- 4/ ulepszono ochronę przeciwpożarową obiektów kolejowych przez wybudowanie na kilku stacjach hydrantów pożarnych.

B. Program prac na rok 1934.

W miarę przydzielania przez Ministerstwo Komunikacji kredytów, Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych zamierza:

- 1/ urządzić w dalszym ciągu na niestrzeżonych przejazdach kolejowych w poziomie szyn zabezpieczenia w postaci zapór przejazdowych względnie w postaci samoczynnej sygnalizacji świetlnej i dzwonekowej,
- 2/ wybudować rampy dla naładunku zwierząt na stacjach Zamość, Niedrzwica i Hrubieszów. Poza tem projektuje się budowę wag wagonowych na stacjach Paławy, Szastarka Zaklików i Niedrzwica,
- 3/ uskutecznić w dalszym ciągu naprawę dróg dojazdowych do ramp i placów handlowych na kilku stacjach województwa lubelskiego.

C. Zagadnienia komunikacyjne.

Ze względu na konieczność stosowanie obecnie jaknajdalej idących oszczędności, nie będą narazie stosowane żadne zasadnicze zmiany w obowiązującym rozkładzie jazdy. Wszystkie jednak uzasadnione zgłoszenia przyjmowane są pod rozwagę i będą załatwiane przychylnie w miarę przydzielanych kredytów.

Dla zebrania materiału, służącego za podstawę do ewentualnych ulepszeń w rozkładzie jazdy, urządzane będą w roku bieżącym, wzorem lat ubiegłych, konferencje w większych ośrodkach zarówno z przedstawicielami władz, jak i społeczeństwa.

b/ Okręgu Dyrekcji Kolei Państwowych w Warszawie.

Długość budowlana linii kolejowych, znajdujących się w obrębie województwa lubelskiego, a pozostających pod zarządem D.O.K.P. w Warszawie, wynosi:

- 1/ linii normalnotorowych - 309.59 km. w tem toru podwójnego - 184.17 km.
- 2/ linii wąskotorowej Bialsko-Podlaskiej - 57 km.

W ruchu osobowym uzyskano przez zmianę rozkładu jazdy dwa nowe połączenia pociągów na st. Łuków, a dzięki przyśpieszeniu biegu pociągów pasażerskich o 5-10 km na godzinę - skrócenie ich przebiegu na linii Ostrołęka-Siedlce o 54 minuty.

Celem wzmocnienia przejazdów kolejowych i ożywienia tentna gospodarczego, wprowadzono następujące ułatwienia:

- 1/ Obniżono cenę biletów okresowych i udogodniono podróżnym ich nabycie.
- 2/ Rozszerzono stosowanie wycieczkowych biletów powrotnych /33-3 % zniżki.

- 3/ Rozszerzono 50 % we zniżki wakacyjne dla młodzieży szkolnej na dowolną ilość przejazdów.
- 4/ Zniesiono opłatę za bilety kontrolne przy przejazdach zbiorowych.
- 5/ Uruchomiono szereg pociągów popularnych /70 % zniżki/.
- 6/ Obniżono opłaty za przewóz bagażu i przesyłek ekspresowych.
- 7/ Obniżono opłatę za przejazd na Kolei Wąskotorowej Bialsko-Podlaskiej z dniem 1 maja 1932 r. średnio o 7 % dla biletów jednokierunkowych i 31 % dla biletów powrotnych, oraz z dniem 11 czerwca 1932 r. średnio o 31 % dla biletów jednokierunkowych i 45 % dla biletów powrotnych.

W ruchu towarowym, celem ułatwienia przewozu ładunków zwierząt żywych i towarów, łatwo ulegających zepsuciu, zwiększono ilość pociągów towarowo-pośpiesznych na liniach Brześć-Warszawa i Deblin-Warszawa, doprowadzając ich szybkość do 60 km na godzinę. Na liniach pozostałych wprowadzono w pociągach mieszanych specjalne wagony kursowe dla usprawnienia przewozów drobnicowych.

Celem zwiększenia ilości przewozów wprowadzono ulgi następujące:

- 1/ Obniżono taryfę na przewóz drzewa opałowego i nieobrobionego o 30 %, drzewa obrabionego - o 15 % i papierówki, wywożonej przez punkt graniczny Grajewo - o 20 %.
 - 2/ Obniżono taryfę na przewóz zbóż i maki dla odległości do 100 km o 25 %, a dla odległości dalszych o 10 %.
 - 3/ Obniżono taryfę na przewóz ziemniaków, grochu i fasoli oraz na wywóz lnu, konopi i pakuł.
 - 4/ Obniżono taryfę na przewóz cegły dla odległości do 100 km o 25 %, a dla odległości dalszych o 10 %.
 - 5/ Obniżono taryfę na przewóz pasz treściwych o 20 %, nawozów sztucznych - o 10 %, żelaza surowego i złomu - o 20 %.
 - 6/ Ustanowiono 3 klasy dla przesyłek drobnicowych, co wpłynęło na obniżenie ich taryfy.
 - 7/ Wydano nowe taryfy wyjątkowe, ulgowe, w szczególności dla artykułów eksportowych.
 - 8/ Wprowadzono szereg ulg pozataryfowych na przewóz materiałów budowlanych do robót, wykonywanych przez urzędy państwowe.
 - 9/ Przy przewozie ryb żywych w wagonach specjalnych zmniejszono najmniejszą wagę wymaganą z 10.000 do 5.000 kg.
 - 10/ Złagodzone rygory karne w wypadkach ujawnienia fałszywej deklaracji towarów przy przewozie przesyłek, złożonych z towarów różnych.
 - 11/ Wprowadzono przyjmowanie do przewozu przesyłek, adresowanych na okaziciela wtórnika listu przewozowego.
 - 12/ Zaprzestano pobierania od dzierżawców opłat za podstawianie wagonów do dzierżawionych placów, magazynów, ramp i rurociągów.
 - 13/ Obniżono opłaty za przewóz na Kolei Wąskotorowej Bialsko-Podlaskiej w lipcu r. 1932 w granicach od 7 % do 37 %.
- W programie robót na r. 1934 przewidywana jest odbudowa na stałe prowizorycznego przesłania mostu na rzece Bug przy st. Treblinka linii Małkinia-Siedlce oraz przebudowa wymagających remontu mostów i budynków kolei wąskotorowych.

VII. I N S P E K C J A P R A C Y.

I. Stan ogólny, w okresie sprawozdawczym nie uległ zmianom.

II. Ewidencja zakładów i zatrudnionych robotników w zakładach podlegających rejestracji dla celów systematycznej kontroli inspekcyjnej /zakłady przemysłowe posiadające się napędem mechanicznym lub zatrudniające większą ilość pracowników - conajmniej 5/

	<u>1930 r.</u>	<u>1931 r.</u>	<u>1932 r.</u>	<u>1933 r.</u>
Zarejestrowano zakładów -	1148	1140	1439	1506
Z liczbą robotników -	23,007	22.563	24.589	-

III. Ruch w roku 1932 w ewidencji zakładów podciągniętych pod nadzór inspekcyjny i liczby zatrudnionych w tych zakładach robotników.

a/ Stan liczbowy zarejestrowanych zakładów w dniu 31 grudnia 1931 r. wynosił.....1140 zakładów
 skreślono z ewidencji zakładów..... 74
 dorejestrowano w roku 1932 zakładów..... 373
 Stan liczbowy zakładów zarej. na dzień 31/XII 1932r.....1439 zakładów

b/ Stan liczbowy zatrudnionych w zakładach rejestr. w dn. 31/XII-1931 r.....22563
 przez skreślenie z rejestru 74 zakł.
 stan zatrudnienia zmniejszył się o.....1599
 zakłady pozostałe czynne zwiększyły stan zatrudn. o.....1403
 wskutek dorejestrowania w r. 1932 zakładów 373, stan liczby zatrudnionych podniósł się o 2222
 Stan liczby zatrudnionych 31/XII-1932 r. wynosił.....24, 589.

IV. Działalność wizytacyjna. 1/I -1/IX

	<u>1930 r.</u>	<u>1931 r.</u>	<u>1932 r.</u>	<u>1933 r.</u>
Dokonano wizytacji -	867,	561,	1718,	1335
Objęto wizytacjami zakładów.....	597,	382,	1298,	858
Wydano zleceń w zakresie:				
higjeny i warunków zdrow.	576,	274,	1581,	2169,
bezpieczeństwa pracy -	1371,	807,	3528,	3144,
ustawodawstwa ochronnego	1017,	930,	2496,	1716,
razem zleceń.....	2964,	2011,	7605	7029,

V. Stwierdzono przekroczeń :..... 1527, 1580, 6830,

w tem: ukarano administracyjnie..... 64, 42, 351,
 skierowano do Sądów.... 305, 319, 35,

<u>VI. Nieszczęśliwych wypadków:</u>	454,	387,	459,
z następstwami: śmierć -	41,	37,	32,
z utratą zdoln. do pracy powyżej 4 tygodni.....	231,	206,	180,

<u>VII. Zatargów w przemyśle:</u>			
rozpatrzono poszczególn.	909,	885,	892,
zbiorowych.....	23,	33,	44,
z czego:			
zakatwiono poszczególn.	565,	500,	416,
zbiorowych....	19,	18,	25,
zaniechano przez powodów:			
poszczególnych	46,	39,	23,
zbiorowych.....	-	2,	2,
umorzono-poszczególnych	136,	152,	179,
zbiorowych.....	-	7,	2,
skierowano do sądów poszcz.	162,	196,	274,
lub innych instytucyj	4,	6,	15,
cyj:..... zbiorow.			

1930r. 1931r. 1932r. 1/I-1/IX
1933 r.

Zatargami zbiorowymi w przemyśle objętych było:

Zakładów przemysłowych....	82,	160,	57,
z liczbą robotników.....	1608,	2042,	1858,
zatargów bez strajków:....	16,	27,	39,
zatargów strajkowych.....	7,	6,	5,
dni stracono strajkując..	14200,	1939,	621,

VIII. Zatargi w rolnictwie i doz.dom.

Ogółem rozpatrzono: poszczeg.	256,	298,	188,
zbiorowych...	4,	6,	19,
z czego zakatwiono: poszczeg.	74,	57,	101,
zbiorowych....	4,	4,	9,
zaniechano - poszczególnych	16,	22,	5,
przez powodów - zbiorowych	-	-	-
umorzono: - poszczególn.	15,	67,	32,
zbiorowych	-	2,	3,
skierowano do sądów lub innych instytucyj:			
{ poszczeg.	151,	152,	50,
{ zbiorowych:	-	-	7,

IX. Komisje Rozjemcze:

Ogółem posiedzeń.....	45,	96,	115,	70,
ogółem spraw rozpatrzono:	681,	1208,	1703,	1174,
z czego umorzono.....	285,	333,	624,	
uwzględniono powództwa częściowo lub całkowicie...	317,	763,	963,	
o d a l o n o	79,	102,	127,	

Zatargi zbiorowe:

Ilość folw. lub miast!	roln.....5,	9,	18,
objętych zatargami:!	doz.dom... 1,	1,	2,
Liczba robotników biorących udział:	{ roln....181,	540,	516,
	{ doz.dom.1800,	1200,	175,
Zatargów strajkowych:	roln.... 2,	3,	13,
Zatargów bez strajków:	roln.... 2,	3,	5,
	doz.dom. 1,	-	2,
Liczba straconych dni w rolnictwie.....	418,	1800,	2586,

Organizacja.

W planie Okręgowego Inspektora Pracy V Okręgu organizacji działalności inspekcyjnej w roku sprawozdawczym, wysuniętem zostało jako główne zadanie - usprawnienie działalności wizytacyjnej inspektorów pracy.

W poruczonem inspektorom pracy sprawowaniu nadzoru nad zakładami pracy w zakresie zachowania i poprawy stanu bezpieczeństwa i zdrowotnych warunków pracy oraz przestrzegania przepisów ustawodawstwa socjalnego czynności wizytacyjne stanowią nie tylko jeden z najpoważniejszych działałów, lecz również znamionują właściwą i celową metodę postępowania inspekcyjnego. Aktywność i sposób wykonania czynności w innych działkach zależne są od stanu prac wizytacyjnych, z tem zagadnieniem wiąże się kapitalny problemat - normalizacji czynności inspektorów pracy.

Normalizowanie czynności inspektorów pracy w szerokim zakresie wykracza poza ramy działalności jednego okręgu. Podjęta przez V Okręg inicjatywa usprawnienia działalności wizytacyjnej a tem samym bardziej celowego sprawowania nadzoru nad zakładami pracy miała na celu zmniejszenie rozpiętości, jaka istnieje między obowiązkami inspektorów pracy i ich realizacją, zmobilizowanie środków wewnątrz i nazewnątrz inspekcji pracy dla bardziej racjonalnej organizacji służby ochrony pracy.

Poczynania Okręgu w usprawnieniu działalności wizytacyjnej wyraziły się w prze studjowaniu materiału i opracowaniu planu działania w szeregu czynności inspekcyjnych, a mianowicie:

Unormowano ewidencje zakładów, które winny być pod stałym nadzorem inspekcyjnym. W tym celu w Okręgu założono w odpisach rejestru obwodów, uporządkowano je i uzupełniono materiałem, uzyskanym ze źródeł poza inspekcją.

Zbadano materiał orientacyjny o położeniu rejestrowanych zakładów pracy. Na podstawie tego materiału opracowano wykazy miejscowości z zarejestrowanemi zakładami przemysłowemi i oznaczono je na mapach wojewódzkich, co ułatwiło znacznie oprowadzanie objazdów w czasie wizytacji zakładów i celowe rozplanowanie działalności wizytacyjnej.

Akta przemysłowe uporządkowano i zaopatrzone w teczki, zawierające szczegółowy materiał orientacyjny.

Ustanowiono normy czasu dla przeprowadzenia czynności wizytacyjnych i dano wytyczne racjonalnego wykorzystania czasu, poświęconego na działalność wizytacyjną.

Instrukcje w sprawie usprawnienia działalności wizytacyjnej podano w pismach okólnych do obwodowych inspektorów pracy.

Stan zatrudnienia.

W roku sprawozdawczym nie uległ większym zmianom. W ewidencji rejestrów liczba zakładów wzrosła o 299 / 26,2% / a liczba robotników wzrosła o 2026 / 9% /, przyczem na nowo zarejestrowane zakłady przypada 2222 rob., na skreślone 1599 rob., pozostałe zwiększyły swój stan zatrudnienia o 1403 osoby. Największy odsetek zwiększenia stanu zatrudnienia wykazują cukrownie i to wskutek usilnej akcji inspektorów pracy zniesienia pracy w godzinach nadliczbowych i podziału pracy między większą liczbę robotników. W wyniku tej akcji w r. 1931. zwiększono w cukrowniach stan zatrudnienia o 1294 osób, a w roku 1932 o dalsze 873 osób. Efektywnie zwiększenie stanu zatrudnienia w roku sprawozdawczym w cukrowniach czynnych jest wyższe, gdyż jedna z cukrowni w tym roku zastała zamknięta.

Na skutek ożywienia popytu, zwiększył stan zatrudnienia przemysł tartaczny. Pozostałe przemysły nie wykazują w stanie zatrudnienia dalszego pogłębienia się kryzysu gospodarczego.

Sezonowo pracują: gorzelnie, rektyfikacje, cukrownie, krochmalnie, poza tem przeszły na pracę sezonową: cegielnie kaflarnie, przedstaw. budowlane, tartaki i szczeciarnie,

Przeciętnie ilość dni pracy w sezonie wzrasta.

Zredukowany czas pracy /niepełna ilość dni w tygodniu/ nadal wykazuje: przemysł maszynowy, drzewny i drukarnie,

Nowopowstałymi zakładami, co do których opinjował Okręg przy wydawaniu zezwoleń na budowę są: 6 młynów, 1 tartak, 2 olejarnie, 3 rzeźnie, wapiennik, odlewnia, garbarnia, fabryka szpilek drzewnych i zakład utylizacyjny.

Rozbudowują również swą produkcję istniejące na terenie Woj. Lubelskiego 2 wytwórnie samolotów.

Stan zatrudnienia młodocianych w roku sprawozdawczym uległ dalszemu zmniejszeniu.

Procentowo stan zatrudnienia z podziałem robotników według płci w roku 1932 w porównaniu z rokiem poprzednim wykazuje: wzrost zatrudnionych mężczyzn o plus 13,5%, a kobiet o plus 4,6%, natomiast spadek zatrudnienia chłopców o minus 54,1%, dziewcząt o minus 56,3%, przyczem liczba mężczyzn w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych stanowiła 86,4%, liczba kobiet 11,03%, chłopców - 1,86% i dziewcząt - 0,71%.

Konsekwentnie jest przeprowadzane zadanie zatrudniania przede wszystkim żywicieli rodzin - mężczyzn.

Zarobki robotnicze.

W roku sprawozdawczym w związku z pogłębieniem się kryzysu gospodarczego przyszła dalsza fala obniżek zarobków robotniczych. Stosunkowo niewielki materiał, jakim Okręg rozporządza, każe wysunąć wnioski, że mimo przeciwdziałania inspekcji pracy obniżki miały miejsce w niektórych przemyślach, a przede wszystkim w grupie metalowej, drzewnej i spożywczej. W porównaniu z rokiem 1931 obniżka zarobków w zakładach przemysłu metalowego wynosiła o 10 do 20 %, w niektórych zakładach przemysłu drzewnego /tartaki/ od 20 do 30%, w przemyśle spożywczym nastąpiła dość znaczna obniżka, przyczem stosunkowo mniejszy spadek zaznaczył się w cukrowniach, sięgając kilku lub kilkunastu procent, większa zaś różnica zaszła w płacach w młynach i browarach dochodząc do 40% zarobków z 1931 r.

Działalność inspekcyjna.

Ewidencje zakładów, mających być pod stałym nadzorem inspekcyjnym, uzupełniono. Poza zakładami rejestrowanymi są wizytowane doraźnie i poddawane kontroli inspekcyjnej i inne zakłady, niekwalifikujące się do rejestracji, dla których w roku sprawozdawczym wprowadzono spisy. W spisach tych zanotowa-

no 239 zakładów wizytowanych nierejestrowanych.

Działalność wizytacyjna w roku sprawozdawczym wyjątkowo się ożywiła tak pod względem ilości dokonanych wizytacji, jak również ilości zakładów objętych wizytacjami, przyczem dotarto do zakładów, które zupełnie nie były wizytowane lub bardzo dawn.

W porównaniu do lat ubiegłych wzrost działalności wizytacyjnej przedstawia się jak następuje:

Zwizytowano w roku 1930 zakładów rejestrowanych 597 tj. 52 % ogółu zakładów, w roku 1931 - 382 tj. 33,5%, a w roku 1932 - 1298 t.j. 90% ogółu zakładów.

Objęto wizytacjami robotników: w roku 1930 - 18,464, tj. 80% ogółu robotników; w roku 1931 - 16,356, tj. 72,5% ogółu robotników; w roku 1932 - 21.525, tj. 87,5% ogółu robotników.

Dokonano ogółem wizytacji w zakładach rejestrowanych i nierejestrowanych; w roku 1930 - 867, w 1931 - 561 i w roku 1932 1718.

Usprawniono działalność wizytacyjną na skutek: a/ opracowania technicznego objazdów, b/ opracowania materiałów orientacyjnych o położeniu zakładów, c/ celowego planowania wizytacji, d/ czuwania nad równomiernym rozwojem akcji wizytacyjnej - przez zwiększenie jej w okresie letnim i dosyłanie sił zastępczych do obwodów, w których działalność wizytacyjna słabła;

Pomimo to, że nie zdołano zwizytować 381 zakładów zarejestrowanych, są to zakłady częściowo tylko zarejestrowane w roku sprawozdawczym, znaczna większość jednak zarejestrowana została w latach ubiegłych i dawno lub wcale nie była wizytowana.

Higiena i bezpieczeństwo pracy.

Stan higieny i bezpieczeństwa w pewnym stopniu ilustrują zlecenia, wydane przez inspektorów Pracy podczas wizytacji zakładów pracy. Zleceń z zakresu higieny pracy było 1581 / w roku 1931 - 274, a z zakresu bezpieczeństwa pracy 3528 / w r. 1931 - 807/.

W porównaniu do roku 1931 liczba wydanych zleceń wzrosła niewspółmiernie / 376% / w stosunku do wzrostu / plus 306% / liczby dokonanych wizytacji. Wizytowano zakłady, które zupełnie lub bardzo dawno nie były wizytowane, i choć są to zakłady przeważnie drobne, nastąpiły one jednak inspektorom p r a c y wiele uwag. Rozątem obserwacje w czasie wizytacji były pełniejsze niż dawniej. Duża ilość stwierdzonych braków wskazuje na niedostateczny stan urządzeń i na nieprzestrzeganie porządku w zakładach. Przy usilnym działaniu nadzoru inspekcyjnego warunki pracy zdrowotne i bezpieczeństwa poprawiają się, działanie to jednak musi być ciągłe, przy szczególnie wzmocnionej kontroli nad wykonywaniem zleceń inspekcyjnych.

W roku sprawozdawczym zastosowano wydawanie zleceń w formie nakazowej w większej mierze, gdyż uznano tę formę za bardziej konkretną i konsekwentną w dalszym postępowaniu.

Odwołań od wydanych nakazów przez obwodowych inspektorów pracy było stosunkowo niewiele. Na 821 wydanych nakazów odwołań wpłynęło tylko 12. Świadczy to o niedostatecznym uświadomieniu kierowników i właścicieli zakładów o ciężących na nich obowiązkach, a częściowo o tem, że wykonywanie wydanych zleceń inspektorów nie jest dopilnowane. Przymusowe wykonanie jest stosowane w słabym stopniu; w roku sprawozdawczym przystąpiono do korzystania z tych rygorów jedynie w 26 obwod.

Nieszczęśliwe wypadki.

Notowana przez inspektorów pracy liczba nieszczęśliwych wypadków nie może stanowić podstawy do ustalania stanu bezpieczeństwa. Nie wszystkie wypadki nieszczęśliwe dochodzą do wiadomości inspektorów pracy. Większe i solidniejsze zakłady dostarczają wiadomości o najdrob-

niejszych uszkodzeniach. Inne - z wielkim opóźnieniem - donoszą nawet o bardzo poważnych wypadkach. Przeto z porównań ilości wypadków i stanu zatrudnienia na podstawie liczb posiadanych przez Inspekcję, nie da się ustalić stopnia bezpieczeństwa pracy. Zaobserwowany charakter nie szczęśliwych wypadków nie różni się od lat poprzednich.

Śmiertelnych wypadków w rolnictwie i leśnictwie było 14, tj. prawie połowa wszystkich wypadków śmiertelnych. Wypadki te spowodowane były przez zwierzęta, przygniecenie drwali drzewami, zabójstwa dokonane przez kłusowników i złodziei, utonięcie w sadzawce, porażenie piorunem. W przemyśle podkreślić należy następujące wypadki: w tartakach 1 wypadek śmiertelny zdarzył się podczas pracy przy cyrkularce/odrzucone przez piłę drzewo sekate, raziło robotnika w okolicę serca/, a drugi podczas smarowania traku /niezabezpieczona rama uderzyła w głowę/. W fabryce wody sodowej /w Opolu/ zaszedł wypadek przy nabijaniu butli. W cukrowniach przyczynami wypadków było: uderzenie korbą od windy w głowę, zderzenia się drezyn, przygniecenie wagonem do rampy, porażenie, oraz jeden wypadek wskutek napadu. W młynach jeden wypadek pochwylenia przez walce oraz 2 wypadki przy nakładaniu pasów transmisyjnych. W gorzelnii wypadek zaszadzenia na kotle. Przy robotach ziemnych - 2 wypadki zasypiania zwałem ziemi i jeden wypadek przy obcinaniu żelaza /uderzenie młotkiem w pierś/. Przy zakładaniu przewodów telefonicznych nastąpiło porażenie prądem elektrycznym. Wypadkami cięższymi wyróżniają się: praca na roli, leśnictwie. Praca przy maszynach, aparatach i przewodach /silniki, pędnie, maszyny i dźwigi/ dały w roku 1932 mniejszą liczbę wypadków nie szczęśliwych, a mianowicie: w roku 1931 - 77 /20,0%/, w roku 1932 - 87 /19%/. Praca zaś, w której przeważający wpływ ma organizacja pracy /ostrożność/ i warunki budowlane dały w r. 1931 - 211 wypadków /55%/ a w roku 1932 - 315 wypadków - /68%/. Ogólna ilość śmiertelnych wypadków zmniejszyła się w porównaniu do roku 1931 z 10% na 7,2%.

Wykroczenia.

Zwiększona akcja wizytacyjna, konkretyzowanie niewykonanych zleceń i stosowanie konsekwentniejsze rygorów karnych powoduje również zwiększenie działalności w zakresie spraw karno-administracyjnych i karno-sądowych. Pełniejsze jednak zastosowanie czynności karno-administracyjnych i sądowych będzie miało miejsce w r. 1933. Zastosowanie postępowania karno-administracyjnego wybitnie się wzmaga.

W 1930 roku kary administracyjne zastosowano 64 wypadkach, w roku 1931 w 42, a w roku 1932 w 351 wypadkach.

S P I S R Z E C Z Y .

A. Administracja ogólna

1/Sprawy organizacyjne i budżetowe	str.	1 - 3
2/ " bezpieczeństwa i porządku publicznego	"	4
3/ " administracyjne	"	5-18
4/Nadzór nad związkami samorządowymi	"	19-35
5/Sprawy wojskowe	"	36-37
6/Praca, Opieka i Zdrowie	"	38-52
7/Rolnictwo i Weterynarja	"	53-76
8/Sprawy przemysłowo-handlowe	"	77-80
9/Roboty publiczne	"	81-92
/Klinkiernia/	"	93-95
/Budownictwo/	"	96-98

B. Administracja państwowa niezespółona z administracją ogólną

1/Sprawy przebudowy ustroju rolnego	str.	99-110
2/Administracja skarbowe	"	111-117
3/ " szkolna	"	118-124
4/ " pocztowo-telegraficzna	"	125-128
5/ " lasów państwowych	"	129
6/ " kolejowa	"	130-131
7/ Inspekcja Pracy	"	132-137

Biblioteka Uniwersytetu
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

15056 | 1932

CZASOPISMA ~~33~~